

Sari Hannele Turunen

KOIRANVAATTEIDEN KÄYTETTÄVYYS
TOIMIVUUDEN NÄKÖKULMASTA

Käsityötieteen pro gradu -tutkielma
Savonlinnan opettajankoulutuslaitos
Joensuun yliopisto
Käsityönopettajien koulutus
Toukokuu 2008

Lausunto **Sari Turusen** käsityötieteen syventävien opintojen pro gradu –tutkielmasta **Koiranvaatteiden käytettävyys toimivuuden näkökulmasta**. (121 s. + liitteet 18 s.), Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos.

Sari Turunen on perehtynyt tutkielmassaan koiranvaatteiden toimivuuteen. Aihe on kiinnostava, ajankohtainen sekä vähän tutkittu ja se soveltuu erinomaisesti käsityötieteen tutkimuskohteeksi.

Tutkielman teoreettisessa taustassa tarkastellaan koira osana yhteiskuntaa, fyysisenä olentona sekä koiran käyttäytymistä. Lisäksi teoriaosassa tarkastellaan koiranvaatteen tuotefunktioita sekä käytettävyyttä. Lähdekirjallisuus on runsasta ja myös kansainvälisiä tutkimuksia on hyödynnetty monipuolisesti. Teoreettinen tausta osoittaa tutkijan syvällisen perehtyneisyyden tutkimusalueeseen.

Tutkimustehtävä on asetettu selkeästi. Tutkimusaineisto saatiin koiranomistajille lähetetyllä teemakirjoitusmenetelmällä. Lopullinen aineisto koostui 115 vastauksesta. Aineistonhankintamenetelmä on onnistunut ja aineisto erittäin laaja. Tutkimuksen kulku on selvitetty yksityiskohtaisesti, niin että lukija pysyy hyvin mukana kuvauksessa.

Aineiston analysoinnissa on käytetty teoriasidonnaista sisällönanalyysia. Teoriaa ja aikaisempia tutkimuksia on jäsennelty uudelleen ja lopputuloksena on saatu tutkimuksen tavoitteen kannalta mainio yhteenveto koiranvaatteen toimivuusominaisuuksista (kuvio 14). Tätä toimivuusominaisuuksien yhteenvetoa käytetään edelleen muokattuna aineiston analysoinnin runkona sekä tutkimuksen tulosten luokitusrunkona (kuvio 15).

Tutkimustulokset raportoidaan kiinnostavasti ja selkeästi. Tuloksista ilmeni, että koiranvaatteiden käytettävyys on käyttäjä- ja tilannekohtaista. Positiivisia ja negatiivisia ominaisuuksia löytyi kaikista toimivuuden osa-alueista. Tuloksista kävi myös ilmi, että koirien ja ihmisten ulkoiluvaatteilta edellytetään samoja toimivuusominaisuuksia. Tutkija ehdottaakin, että tutkimustuloksia voitaisiin hyödyntää tietyin rajoituksin ihmisten, varsinkin lasten, ulkoiluvaatteissa ja niiden suunnittelussa. Tutkimuksen luokitusrunko sopisi sovellettuna ihmisten ulkoiluvaatteiden käytettävyttä selvittäviin tutkimuksiin. Tutkimuksen luotettavuutta on tarkasteltu kiitettävästi.

Pohdinnassa tutkimustuloksia ja niiden merkitystä tarkastellaan monipuolisesti ja perusteellisesti. Tutkimustulokset liitetään teoriaan ja laajempaan tutkimuksen kenttään. Tutkimustuloksille esitetään monipuolisia sovellusmahdollisuuksia niin käyttäjien näkökulmasta kuin tutkimuksellisesti. Tutkija esittää runsaasti hyviä jatkotutkimusaiheita.

Tutkielman raportointi on asiallinen ja johdonmukainen. Myös tutkielmalta edellytetyt muutoseikat on toteutettu vaadittavalla tavalla, kiitettävästi.

Tekijä osoittaa hallitsevansa tutkielman tekemisen perustaidot. Esitämme Sari Turusen tutkielman hyväksymistä käsityötieteen syventävien opintojen pro gradu –tutkielmana arvosanalla *eximia cum laude approbatur*.

Savonlinnassa 10.6.2008

Riikka Räisänen
Professori

Virpi Turunen
Yliassistentti

TIIVISTELMÄ

JOENSUUN YLIOPISTO – JOENSUU UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Kasvatustieteiden tiedekunta		Laitos – Institution Savonlinnan opettajankoulutuslaitos	
Tekijä – Författare Sari Hannele Turunen			
Työn nimi – Arbetets titel KOIRANVAATTEIDEN KÄYTETTÄVYYS TOIMIVUUDEN NÄKÖKULMASTA			
Oppiaine – Läroämne Käsityötiede			
Työn laji – Arbetets art Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum Toukokuu 2008	Sivumäärä – Sidoantal 121 s. + 18 liites.
Tiivistelmä – Referat			
<p>Tutkielman tavoitteena oli selvittää millainen on koiranvaatteiden käytettävyys koiranomistajien ja heidän tulkintojensa perusteella koirien näkökulmasta eli mitä ovat vaatteiden toimivuuden kannalta hyvät ja vastaavasti huonot ominaisuudet ja miksi niitä pidetään sellaisina. Taustalla vaikutti oma kiinnostus, koiraharrastuneisuus ja siten tuttuus, joten vaatteiden ajateltiin olevan sekä koirille että koiranomistajille hyödyllisiä, mutta niissä epäiltiin olevan myös puutteita.</p> <p>Tutkielman teoreettisessa osassa tarkasteltiin aluksi koira osana yhteiskuntaa, fyysisenä olentona rakenteen ja toimintojen osalta ja sen käyttäytymistä. Näin ymmärrettiin käyttötilanteiden ja koiran kehön, liikkeen ja käyttäytymisen asettamia vaatimuksia vaatteille. Toiseksi tarkasteltiin koiranvaatetta tuotteena ja sen funktioita. Kolmanneksi perehdyttiin käytettävyyteen koiranvaatteen näkökulmasta ja tutkimus rajattiin koskemaan käytettävyyden osa-alueista koiranvaatteiden toimivuutta.</p> <p>Tutkielman empiirinen osa toteutettiin kvalitatiivisena. Kohdejoukoksi valittiin vaatteita koirillaan käyttävät koiranomistajat ympäri Suomea. Kirjoitusvetoomus julkaistiin Internetin kahdella koira-aiheisilla ja kahden yleisen keskustelupalstan koira-aiheisella foorumilla sekä kahdessa koira-aiheisessa aikakauslehdessä. Tutkimusmenetelmänä teemakirjoittaminen tuotti aineistoksi 119 vastausta, joista analyysiin otettiin tutkimuskysymyksen kannalta relevantit 115 vastausta ja 334 vaatetta. Aineisto analysoidiin sisällönanalyysillä.</p> <p>Tuloksista ilmeni, että koiranvaatteiden käytettävyys on käyttäjä- ja tilannekohtaista. Vaate, joka toiselle on täydellinen, on toiselle käyttökelvoton. Siten positiivisia ja negatiivisia ominaisuuksia löytyi kaikista toimivuuden osa-alueista: käyttömukavuus, suojaavuus, huolto-ominaisuudet, käyttöturvallisuus ja käyttökestävyys. Nämä jaettiin tarkempiin osiin, jolloin ominaisuudet saatiin analysoidua yksityiskohtaisesti. Tuloksista kävi myös ilmi, että koirien ja ihmisten ulkoiluvaatteilta edellytetään samoja toimivuusominaisuuksia, joskin niissä painottuvat eri tekijät johtuen koiran lajityypillisistä ominaisuuksista kuten turkista.</p> <p>Vaatteet tyypiteltiin vaatteiden käytettävyyden kannalta ratkaisevimman tekijän eli koiran suhtautumisen ja käyttäytymisen näkökulmasta, jolloin tyypittely perustui omistajien tulkintaan ja vertailuun koirasta vaate päällä ja ilman sitä. Tyypeiksi muodostuivat: käyttökelpoinen ilman totuttelua tai ongelmia, käyttökelpoinen totuttelun jälkeen, käyttökelpoinen ongelmiseen ja käyttökelvoton. Vaatetyypeistä haalareista, takeista, paidoista ja tossuista löytyi kaikkia käytettävyydystyyppejä, kun päähineet olivat joko käyttökelpoisia ongelmiseen tai käyttökeltottomia.</p>			
Avainsanat - Nyckelord koiranvaate, koira, vaate, vaatetus, käytettävyys, toimivuus			
Säilytyspaikka - Förvaringställe Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen kirjasto			
Muita tietoja Tutkimuksen tulosten osittainkin käyttö edellyttää tämän työn mainitsemista lähteenä.			

ABSTRACT

JOENSUUN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF JOENSUU

Tiedekunta/Osasto – Faculty Faculty of Education		Laitos – Department Savonlinna Department of Teacher Education	
Tekijä – Author <u>Sari Hannele Turunen</u>			
Työn nimi – Title USABILITY OF DOG’S CLOTHING FROM FUNCTIONAL PERSPECTIVE			
Oppiaine – Subject Craft Science			
Työn laji – Level Master’s Thesis		Aika – Month and year May 2008	Sivumäärä – Number of pages 121 p. + 18 appendix p.
Tiivistelmä – Abstract			
<p>The aim of the study was to find out what the usability of dog’s clothing from the dog owners’ and based on their interpretations from the dogs’ perspective as well is like and what are the positive and respectively the negative functional properties of the clothes and why are they considered as such. The subject was chosen based on interest in dogs and the familiarity of the topic. It was assumed that the clothes were useful for both dog owners and dogs, but there are some deficiencies as well.</p> <p>In the beginning of theoretical part of the study, dogs were discussed as parts of the society and as physical beings as well. Also the behaviour of dogs was discussed. Thus the requirements of the context of use and dog’s build, movements and behaviour to the clothes were understood. Secondly, dogs’ clothing as a product and its functions were discussed. In the third part of the theory usability from dog’s clothing’s perspective was discussed. From the aspects of usability, the research was defined to concern the functionality of the dog’s clothing.</p> <p>The empirical part of the study was realized qualitatively. The informants were dog owners whose dogs wore clothes. The appeal for writing was published on two dog-related and on two general forums’ dog-related sections on the Internet, and in two dog-related magazines. Theme writing as a research method resulted in 119 answers as a research data, from which 115 answers and 334 clothes relevant to the research questions were analyzed. The data was analyzed using qualitative content analysis.</p> <p>The results showed that the usability of dog’s clothing depends on the dog using the garment and on the context of use. A garment that is perfect for one user is useless for another. Thus there were both positive and negative properties on all areas of functionality: comfort of use, protectiveness, care of clothing, safety of use and use resistance. These categories were divided into smaller parts in order to analyze them in detail. The results also revealed that the functional properties of dog’s clothing resembled human’s clothing, with the exceptions resulting from features typical to dogs, like fur.</p> <p>The clothes were divided into four usability categories by type according to the most relevant factor of the usability, aka the dog’s behavior and attitudes towards the clothing. This categorization was based on dog owners’ interpretation about their dogs with and without the clothes. The types were named: wearable without habituation or problems, wearable after habituation, wearable with problems and not wearable. All these usability types were found in overalls, jackets, sweaters and booties, while headgears were either wearable with problems or not wearable.</p>			
Avainsanat – Keywords dog’s clothing, dog, garment, clothing, usability, functionality			
Säilytyspaikka – Depository The library of Savonlinna Department of Teacher Education			
Muita tietoja – Further information The utilization of any part of the results of this thesis requires a reference to it.			

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS	9
3	KOIRA KULTTUURISSA JA ELÄVÄNÄ OLENTONA	10
3.1	Koirarotujen kehitys ja roturyhmät	10
3.2	Koira perheenjäsenenä ja työkoirana	12
3.3	Koiran fysiologia.....	14
3.3.1	Koiran iho ja karvapeite.....	14
3.3.2	Koiran rakenne ja liikkeet.....	16
3.3	Koiran käyttäytyminen.....	21
4	VAATE KÄYTTÖTUOTTEENA.....	24
4.1	Vaateen funktiot.....	24
4.2	Koiranvaate tuotteena.....	28
4.2.1	Koiranvaatetyypit.....	28
4.2.2	Koiranvaatteet käytössä	34
5	KÄYTETTÄVYYS TUOTTEEN OMINAISUUTENA	40
5.1	Näkemyksiä käytettävyydestä.....	40
5.2	Koiranvaatteiden toimivuusominaisuudet.....	47
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	56
6.1	Tutkimustehtävä ja -kysymykset.....	56
6.2	Paradigma ja tutkimusote.....	56
6.3	Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	58
6.4	Aineiston analyysimenetelmät	62

7	KOIRANVAATTEIDEN TOIMIVUUS	68
7.1	Käyttömukavuus	68
7.1.1	Lämpöviihtyvyys	68
7.1.2	Tuntu	70
7.1.3	Käytännöllisyys.....	71
7.2	Suojaavuus	83
7.2.1	Luonnonympäristö	83
7.2.2	Onnettomuudet.....	86
7.2.3	Turkkimuutokset ja hajut	87
7.2.4	Lajityypillinen käytös	88
7.3	Huolto-ominaisuudet.....	90
7.3.1	Pestävyys.....	90
7.3.2	Puhdistettavuus	91
7.3.3	Lianhylkivyyys	91
7.3.4	Kuivuvuus	92
7.3.5	Korjattavuus	92
7.4	Käyttöturvallisuus	93
7.4.1	Terveysturvallisuus	93
7.4.2	Liikkumisturvallisuus	96
7.5	Käytökestävyys	98
7.6	Koiranvaatteiden käytettävyystyypit.....	101
8	POHDINTA	104
8.1	Tutkimuksen luotettavuus	104
8.2	Toimiva koiranvaate.....	106
8.3	Tutkimuksen merkitys.....	111
8.4	Jatkotutkimusaiheita.....	113

LÄHTEET.....	115
--------------	-----

LIITTEET (3 KPL)

1 JOHDANTO

Mitähän sitä tänä aamuna pukisi ylle? Vilkaistu verhonraosta paljastaa, että ulkona on sateista ja tuulista, eikä lämpöäkään ole kuin muutama aste plussan puolella, tyypillinen syyskeli siis. Siten vaateen pitäisi olla tuulen- ja sateenpitävä, muttei niin lämmin, että liikkussa tulee kuuma. Näin pohtii nykyisin yhä useampi aamuvirkku paitsi oman, myös koiransa vaatetuksen osalta, sillä koirien vaatteet yleistyvät koko ajan taloudellisen vaurastumisen ja koirien aseman muuttumisen takia. Koirat ovat paljolti muuttaneet pois ulkotarhoista kotiemme sohville, jolloin ne myös koetaan läheisemmiksi perheenjäseniksi. Myös ihmisten asenteet ovat muuttuneet vaatemyötäisemmiksi, eikä vaatteeseen puettua koira (ja sen omistajaa) enää katsota kuin kummajaista (Silvola 1998).

Monesti tutkielman aihe nousee omasta kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista, kuten tässäkin tutkielmassa. Aiheeksi valitsin koirien vaatteet, sillä olen harrastanut koiria yli kymmenen vuotta toimimalla koirayhdistyksen sihteerinä, perus- ja tottelevaisuuskouluttamalla koiria, käymällä koirakokeissa sekä kilpailijana että toimitsijana ja näyttelyissä näytteliseettajana, kehätoimitsijana ja järjestäjänä. Aiheen valintaan vaikutti siten paitsi koiraharrastuneisuus ja sitä kautta kiinnostus niin myös se, että koiramaailma eri ulottuvuuksineen on tullut tutuksi. Esituttuus on Laineen (2001, 30–32) mukaan tärkeää, jotta tutkija pystyy ymmärtämään tutkittavien ilmaisuja ja niiden merkityksiä. Toisaalta tutkijan täytyy tiedostaa omat lähtökohdat ja toimia niin, että oma esiymmärrys ei estä häntä ymmärtämästä tutkittavan tarkoittamia merkityksiä. Tähän päästään kyseenalaistamalla omat tulkinnat, varsinkin spontaanisesti nousevat. Myös Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (1997, 66–67) mainitsevat, että kun käsitys tutkittavasta ilmiöstä on muodostunut kokemuksen perusteella ja kun se liittyy tutkijan jokapäiväiseen elämään, on tutkijalla jo paljon erityistietoa aiheestaan ja hänen asiantuntemuksestaan on tutkielmanteossa hyötyä. Tässä tutkielmassa esituttuuden tarve tuli selvästi esille esimerkiksi koiranomistajien vastausten tulkinnassa, kun he puhuivat sellaisista roduista kuin ”staffi”, ”vipukka”, ”aussi”, ”paplari”, ”jrt”, ”käppänä” tai ”ranskis”. Koiranomistajalla tarkoitetaan tässä tutkielmassa ihmistä, joka vastaa koiran vaatteiden hankinnasta tai niiden käyttämisestä koiralla tai molemmista riippumatta siitä, omistaako hän koiran juridisesta näkökulmasta vai ei. Termi koiranomistaja on yleisesti käytössä esimerkiksi koirakirjallisuudessa, jossa sitä käytetään viittaamaan niihin henkilöihin, jotka ovat koiran kanssa säännöllisesti tekemisissä ja jotka vastaavat sen hyvinvoinnista.

Kennelliiton (Suomen Kennelliitto 2007b) mukaan koiria on Suomessa arviolta 600 000, joista puhdasrotuisia n. 450 000 ja loput monirotuista, Sørensenin (2007, 3) ja Kokon (2004, 19) mukaan yli puoli miljoonaa, joista yli 400 000 on rekisteröityjä rotukoiria. Koirien määrä on siten yli kaksinkertaistunut 1960-luvusta, jolloin Suomessa oli koiria noin 200 000. Puhdasrotuisten koirien rekisteröinti on lisääntynyt 2000-luvulla joka vuosi siten, että vuonna 2007 niitä kirjattiin yli 50 000. Koirien määrän kasvu kiihtyy ja samalla koirakannan rakenne muuttuu pienikokoisia koiria suosivaksi. (Eerola 2008, 4–13.) Siten joka neljännellä kotitaloudella on koira (Sørensen 2007, 3). Onkin loogista, että Paatsaman (2000, 132) mukaan koirien vaatteet ovat yleistyneet niin katukuvassa kuin erilaisissa harrastamiseen liittyvissä käyttötilanteissa, kuten näyttelyissä ja kilpailuissa.

Aiempaa tutkimusta koiranvaatteiden käytettävyydestä käsityötieteessä ei löytynyt. Sen sijaan käytettävyyttä on tutkittu runsaasti erityisesti tietojenkäsittelytieteissä, esimerkkinä Jacob Nielsen ja kognitiotieteissä, josta se Normanin (2004, 8–9) mukaan on lähtöisin. Suppeasti määriteltynä käytettävyys onkin Kuutin (2003, 13) mukaan ihmisen ja koneen vuorovaikutusta. Kälviäisen (2001, 1) ja Nielsenin (1993, xi) mukaan tutkimuksen painopiste on kuitenkin siirtymässä laajempaan näkökulmaan, jossa ihmisen, tuotteen ja käyttöympäristön suhdetta tarkastellaan monipuolisemmin. Näin käytettävyyden näkökulmasta voidaan tarkastella mitä tahansa tuotetta. Käsityötieteessä käytettävyyttä ovat aiemmin tutkineet Laukkanen (2005), Matela (2005) ja Ojala (2006). Laukkanen (2005) ensimmäisessä vaatteiden käytettävyyttä käsityötieteessä käsitelleessä pro gradu -tutkielmassa selvitettiin nahkamekkojen käyttötilanteita ja käytettävyyttä. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää käyttäjien kokemuksia nahkamekoista ja kehittää nahkamekkojen käytettävyyttä ja kerätä tietoa, jota voitaisiin hyödyntää nahkamekkojen suunnittelussa, valmistuksessa ja opetuksessa. Painopisteeksi käytettävyydestä valittiin tunteenomaisen käytettävyys ja nahkamekkojen olemukseen perehtymisen olemusanalyysin avulla. Matela (2005) selvitti pro gradu -tutkielmassaan sidottavan kantoliinan käyttöön vaikuttavia tekijöitä ja hahmotti ilmiötä osaksi käytettävyyden näkökulmasta. Tutkielman tavoitteena oli löytää vastaus kantoliinan hankinnan syihin, liinan käytön hyviin ja huonoihin puoliin ja liinassa arvostettuihin ominaisuuksiin. Myös Ojalan (2006) pro gradu -tutkielma, jossa teemana oli käyttäjälähtöisyys ja käyttäjätiedon soveltaminen käsityötuotteen tuotekehityksessä, sivuaa käytettävyyttä. Tutkielmassa selvitettiin miten käsityöriityksen suunnitteluprosessiin saataisiin käyttäjänäkökulma vahvemmin esille ja löydetäisiin uusia, käyttäjän tarpeista lähteviä tuoteinnovaatioita.

Koiranvaatetusta koskevassa pro gradu -tutkielmassa Falck (2001) kartoitti saatavilla olevaa koirien vaatetarjontaa ja selvitti miksi koirien vaatteita käytetään ja millä kriteereillä vaatteet hankitaan. Näkökulmiksi valittiin sekä koiran vaatetuksesta päättävän vaateen käyttäjän että vaatteiden asiantuntijoiden eli vaatesuunnittelijan ja eläinlääkärin näkökulma. Tutkielmasta käy ilmi, että koirien vaatteita hankitaan lähinnä koirien tarpeiden, esim. lisälämmön tarpeen tai omistajalle siitä koituvan hyödyn kuten hänen työnsä helpottamisen takia. Tästä luontainen jatko tälle tutkielmalle onkin selvittää miten koirien vaatteet vastaavat niille asetettuja vaatimuksia. Jokainen, joka hankkii koiralleen vaateen, haluaa varmasti, että koira pystyy myös tuotetta käyttämään ja viihtyy siinä tai ainakin suostuu sitä käyttämään. Myös eläinsuojelulain ja -asetuksen periaatteet edellyttävät, että koiran hyvinvointia edistetään ja niitä kohdellaan hyvin (ks. esim. Sørensen 2007, 264–271). Paremmat vaatteet hyödyttävät paitsi koiria ja niiden omistajia myös tuotteiden valmistajia tukemalla heidän elinkeinoaan.

Tutkimusaineena koirien vaatteiden käytettävyys on monitieteinen, onhan siinä mukana kolme toisistaan poikkeavaa tekijää: ihminen, koira ja tuote. Käsityötieteen tutkimusaloista, jotka Luutonen, Koskennurmi-Sivonen, Koski, Raunio, Salo-Mattila, Seitamaa-Hakkarainen ja Syrjäläinen (1999, 4) ovat määritelleet, aihe liittyy voimakkaimmin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessien materiaaliin tuotoksiin, mutta sivuaa myös tuotteen sijoittumista kulttuuriin ja sen suhdetta ihmiseen. Kasvatustieteen kannalta tulokset ohjaavat opettajien työtä koiranvaatteiden valmistuksen opetuksessa, mm. hyödyntämään Hyvä sauma -kirjan opettajan aineiston jatko-osan materiaalia.

Tutkimuksen teoria on kolmiosainen. Aluksi tarkastellaan koiraä yhteiskunnan osana, fysiologian näkökulmasta sen rakennetta ja toimintoja ja biologian tieteenhaaran etologian kautta sen käyttäytymistä ja kieltä eli liikkeitä, ilmeitä, eleitä ja signaaleja (Coppinger & Coppinger 2005, 9–10; Paatsama 2000, 85). Näin ymmärretään käyttötilanteiden ja koiran kehon, liikkeiden ja käyttäytymisen asettamia vaatimuksia vaatteelle. Toiseksi tarkastellaan koiranvaatetta tuotteena ja sen funktioita. Kolmanneksi perehdytään käytettävyyteen ja käytettävyyden osa-alueista toimivuuteen koiranvaateen näkökulmasta. Tutkimusmenetelmänä on teemakirjoittaminen ja tutkimuksen kohdejoukkona vaatteita koirillaan käyttävät koiranomistajat koirineen. Aineisto analysoidaan sisällönanalyysillä hyödyntäen luokittelua, teemoittelua ja tyypittelyä. Tutkimustehtävänä on tavoite selvittää millainen on koiranvaatteiden käytettävyys eli mitä hyviä ja huonoja ominaisuuksia niistä koiranomistajien ja heidän tulkitoihinsa perustuen koirien näkökulmasta löytyy. Tutkimus rajataan koskemaan käytettävyyden osa-alueista toimivuuden näkökulmaa. Mikä vaatteissa toimii, mikä ei?

2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

KUVIO 1. Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää koirien vaatteiden käytettävyyttä ja toimivuutta koiranomistajien ja heidän kautta koirien näkökulmasta. Tutkimuksen viitekehyksessä esitetään tutkimuksen keskeiset käsitteet ja niiden suhteet. Koko tutkimuksen taustatekijänä ovat siten käytettävyys ja toimivuus, jotka liittyvät kiinteästi tutkimuksen muihin osatekijöihin eli vaatteisiin ja vaatteiden käyttäjiin. Tässä tutkimuksessa vaatteiden käyttäjiä ovat sekä koirien omistajat, jotka hankkivat, pukevat ja huoltavat vaatteita sekä koirat, jotka käyttävät vaatteita pitämällä niitä omistajan toimien seurauksena yllään. Tausta-ajatuksena tutkielmassa on, että koira ja omistaja rinnastetaan vaatteiden käyttäjinä vastasyntyneeseen vauvaan ja tämän vanhempaan. Aivan kuten vauva ei itse osaa huolehtia vaatetuksestaan tai kommunikoida aikuisen kanssa puhumalla, ei koirakaan pysty päättämään vaatteiden hankinnasta ja käytöstä tai kommunikoimaan ihmisten kieltä puhumalla. Vastaavasti aivan kuten vauva ilmaisee itseään ilmeillä, eleillä, äänillä ja käyttäytymisellään, koira toimii samoin oman lajinsa määräämissä puitteissa. Koirien ja koiranomistajien tarpeet ja käyttökokemukset vaikuttavat siihen, millaisia vaatteita ja milloin niitä käytetään ja vastaavasti koiranvaatteet vaikuttavat siihen, miten koirat ja omistajat niiden kanssa toimivat. Myös käyttötilanteet vaikuttavat siihen, miten koirat ja omistajat vaatteita käyttävät. Koiranvaatteiden käytettävyyteen ja toimivuuteen vaikuttavat siten se, millaisia vaatteet ovat, millaisissa käyttötilanteissa ja mihin tarpeeseen niitä käytetään ja millaisia ovat niitä käyttävät koirat. Käytettävyystieta saadaan koirienomistajien tulkinnoista käyttötilanteista sekä omista että koiriensä näkökulmista.

3 KOIRA KULTTUURISSA JA ELÄVÄNÄ OLENTONA

Goven (1993, 667) mukaan kotikoira (*Canis familiaris*), josta tässä tutkielmassa käytetään nimitystä koira, on lihaa syövä nisäkäs, joka on ollut sopeutunut kotieläimeksi jo esihistoriallisista ajoista ja joka polveutuu *Canis*-suvusta. Koirasta on olemassa enemmän keinotekoisesti jalostettuja rotuja, jotka eroavat toisistaan muodon, koon sekä karvan värin, pituuden ja laadun perusteella kuin mistään muusta nisäkkästä. Koiria pidetään pääasiassa metsästys- tai vahtikäytön vuoksi, seurana tai varsinkin aiemmin kevyiden veto- tai muiden töiden takia. McHughin (2004, 7–8) mukaan koira on maailman laajimmalle levinnyt nelijalkainen olento, jonka populaatio on ihmisen jälkeen toiseksi suurin maailmassa. Koirayksilöiden paino vaihtelee 0,5 ja 100 kg välillä, mutta silti kaikki koirat voivat saada toistensa ja myös muiden sukulaislajien kuten susien, kojoottien ja sakaalien kanssa lisääntymiskykyisiä jälkeläisiä. Koirat ovat olleet kaikista eläimistä kauimmin sopeutuneet ihmisten kotieläimiksi.

3.1 Koirarotujen kehitys ja roturyhmät

Koiran historia juontaa juurensa kauas, eri arviot liikkuvat 10 000 vuoden ja jopa noin 135 000 vuoden taakse, jolloin luonnonvaraisista koira-eläimistä alkoi kesyntyä kotieläimiä. Ihmisten jätteiden syöntiin mukautuneet koira-eläimet domestikoituivat eli sopeutuivat kotieläimiksi, koska niiden ruoansaanti ja sitä kautta selviytymismahdollisuudet villeihin lajitoverihinsa nähden paranivat. Aluksi puolivillit koirat, koirien esi-isät, toimivat metsästyksen apureina, karjan paimenina ja vartijoina, sittemmin niistä kehittyi myös sota-, veto-, opas ja seurakoiria. Niitä käytettiin myös uskonnollisissa yhteyksissä suojelemassa pahoilta hengiltä ja uhrieläiminä lepyttämään korkeampia voimia. Alun perin koirat kehittyivät luonnonvalinnan ansiosta eri alueilla erilaisiksi risteytyessään vain paikallisten koirien kanssa, sittemmin erilaisiin käyttötarpeisiin soveltuvia uusia rotuja on kehitetty eri kantoja risteyttämällä ja vasta 1800-luvulla alettiin vaalia puhtasrotuisuutta, jolloin jalostuksessa keskityttiin ulkomuotoon käyttämällä valittuja yksilöitä saman rodun sisältä. (Adlercreutz 2003, 22–26; Alderton 1993, 6–11; Coppinger & Coppinger 2005, 11, 22–23, 33; Fennell 2006, 16; Kaimio 2007, 15–30, 37–46; McHugh 2004, 57; Pulliainen 2000, 9–15; Sørensen 2007, 40–41; Taylor 1991, 6–9; Weisbord & Kachanoff 2002, 12.) Monien koirarotujen syntyyn onkin luonnonvalinnan sijaan vaikuttanut ihmisen valikoiva jalostustyö, jolla on korostettu esimerkiksi suurta tai pientä ko-

koa, nopeutta, ketteryyttä, turkin pituutta tai tiettyä luonteenpiirrettä kuten leikkisyys (Fogle 1994, 6–17).

Nykyään koirasta on olemassa lähes 400 eri rotua, ja luku muuttuu koko ajan, sillä jalostustyö ja aiemmin samaa rotua olleiden koirien erottaminen eri roduiksi synnyttää uusia rotuja, mutta eri rotuja myös yhdistetään tai niitä sammuu (Larkin & Stockman 1999, 6). Suomessa rotuja on yli 300 (Kokko 2004, 19; Sørensen 2007, 41), jotka eri maissa ryhmitellään eri tavalla. Suomessa ja siten tässä tutkielmassa on käytössä FCI:n (Fédération Cynologique Internationale) eli Kansainvälisen Koiranjalostusliiton jaottelu, jossa koirat jaetaan kymmeneen ryhmään. Esimerkkirodut on valittu tässä tutkimuksessa mukana olleista koirista.

FCI 1:n lammas- ja karjakoirat ovat ketteriä ja nopeita, sillä ne on jalostettu pitämään karjalaumaa koossa. Tähän roturyhmään kuuluvat esimerkiksi saksanpaimenkoira, colliet ja welsh corgit. FCI 2:n pinsereille, snautsereille, molossityyppisille ja sveitsinpaimenkoirille on yhteistä, että ne on jalostettu huolehtimaan ihmisen turvallisuudesta ja omaisuudesta. Pinsarit ja snautserit ovat reippaita, valppaita ja toimeliaita koiria, joita ominaisuuksia tarvittiin aiemmin pikkujärsijöiden hävittämisessä eläin- ja viljasuojista. Molossityyppiset koirat ovat suuria ja vahvoja ja niiden liikkuminen on rauhallista mutta sitkeää. Niitä on käytetty omaisuuden vartiointiin, suurriistan metsästyksessä ja vetojuhtina sekä maalla että vedessä. Molosseihin kuuluvat esimerkiksi tanskandoggi, dobermanni ja englanninbulldoggi. Sveitsinpaimenkoirat, tunnetuimpana berninpaimenkoira, ovat myös suurikokoisia ja niitä on käytetty sekä karjanpaimennuksessa että vetojuhtina. FCI 3:n terrierit ovat alun perin maan sisässä työskennelleitä pienriistan metsästyksessä käytettyjä koiria. Ne ovat temperamenttisia, itsevarmoja ja aktiivisia ja liikkeiltään vikkelisiä. FCI 4:n mäyräkoirat ovat matalia, pitkärunkoisia kettujen ja jänisten ajamiseen ja luolista riistan ulosajoon kehitettyjä metsästyskoiria, joiden luonne on jääräpäinen ja peloton ja lyhyillä jaloilla liikkuminen hitaahkoa. FCI 5:n pystykorvilla ja alkukantaisille koirille on tyypillistä pystyt korvat, pitkä, kiilamainen kuono ja tuuhea turkki. Ne ovat veto-, paimen, metsästys- tai vartiokoiria, joiden ominaisuudet vaihtelevat alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaan, esimerkkeinä basenji, kleinspitz ja cirneco dell'etna. FCI 6:n ajavat ja jäljestävät koirat ovat riistan etsiviä ja sitä haukkuen ajavia koiria, joko korkearaajaisia kuten suomenajokoira tai matalaraajaisia. FCI 7:n kanalintujen metsästyksen avuksi jalostetut englantilaiset kanakoirat ovat nopeita ja rakenteeltaan kevyitä ja mannermaiset, kuten saksanseisojat, raskarakenteisempia. Kanakoira ovat energisiä ja seurallisia ja ne tarvitsevat paljon liikuntaa. FCI 8:n noutajat kuten labradorinnoutaja ja kultainennoutaja, ylösajavat koirat kuten cockerspanieli tai englanninspringerspanieli ja vesikoirat kuten espanjanvesikoira ovat

metsästys- ja seurakoirina käytettyjä koiria, jotka eroavat ulkoisesti ja luonteeltaan toisistaan. FCI 9:n seurakoirat ja kääpiökoirat ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta pienikokoisia, ihmisen seuraksi jalostettuja uskollisia, iloisia ja valppaita koiria, esimerkkeinä bichon frisé, chihuahuat ja kiinanharjakoirat. FCI 10:n vinttikoirat kuten whippet, afgaaninvinttikoirat tai italianvinttikoirat ovat kevytrakenteisia, itsetietoisia ja nopeita riistaa ajavia koiria. (Larkin & Stockman 1999, 98; Sørensen 2007, 42–69; Suomen Kennelliitto 2008b). Puhdasrotuisten koirien lisäksi on olemassa sekorotuisia eli monirotuksia koiria, jotka ovat usean eri rodun sattumanvaraisia risteytyksiä, joten niiden ominaisuudet riippuvat täysin vanhemmista (Taylor 1991, 198; White 1999, 8–11). Ne ajatellaan yhdeksi ryhmäksi.

3.2 Koira perheenjäsenenä ja työkoirana

Lemmikki on eläin, jota pidetään sosiaalisten tai emotionaalisten, ei niinkään taloudellisten syiden takia. Lemmikin omistamisen hyöty saadaan omistajan ja lemmikin suhteesta, sillä ihmiset arvostavat lemmikkejään, koska ne täyttävät samoja sosiaalisia ja emotionaalisia tarpeita kuin toiset ihmiset. Siten lemmikeistä pidetään huolta, niille annetaan nimi, eikä niiden monesti odoteta tekevän työtä ylläpitonsa vastineeksi, lasten tapaan. Menehtynyttä lemmikkiä surraan ja se haudataan ihmisten tavoin. (Serpell & Paul 1994, 129–130.) Franklinin (1999, 87) mukaan lemmikki adoptoidaan perheeseen lapsen tavoin ja se säilyttää lapsenomaisen aseman koko elämänsä ajan eli se ei koskaan aikuistu ja muuta pois kotoa kuten ihmislapsi.

Jalostamalla laumassa pärjäämisen edellyttämiä ominaisuuksia kuten kiintymystä ja uskollisuutta ja vaimentamalla epätoivottuja ominaisuuksia koirasta on tullut maailman suosituin lemmikki. Perheen lemmikkikoiralla voi olla monta roolia. Se voi toimia kasvatustehtävässä, harrastuskoirana, kotikoirana ja jopa lapsen korvikkeena. Vaarana kuitenkin on, että koirien liian pitkälle menneen inhimillistämisen seurauksena niille kehittyy elintason sairauksia ja eri syistä johtuvia käytöshäiriöitä. Koirat voivat auttaa fyysisen ja psyykkisen terveyden edistämässä, sillä niitä täytyy ulkoiluttaa ja silitys ja läsnäolo vähentävät stressiä ja sydänkohtauksia ja alentavat verenpainetta. (Fogle 1994, 22–23; Franklin 1999, 84–87; Edney & Mugford 1987, 10–13; Kokko 2004, 16–17; Meripaasi 2004, 11–12.)

Koira tarvitsee päivittäistä hoitoa. Eläinsuojelulain 3§ mukaan eläimiä on kohdeltava hyvin eikä niille saa aiheuttaa tarpeetonta kärsimystä. Eläintenpidossa on myös edistettävä eläinten terveyden ylläpitämistä ja otettava huomioon eläinten fysiologiset tarpeet ja käyttäy-

tymistarpeet. Eläimen on saatava riittävästi sille sopivaa ravintoa, juotavaa ja muuta sen tarvitsemaa hoitoa ja sen on annettava levätä kunnolla ja liikkua. (Sørensen 2007, 264–265.) Kaimio (2007, 11–12) mainitsee koirien hyvinvointia edistäväksi tekijöiksi ihmisen ymmärryksen koiran lajityypillisistä tarpeista eli vuorokausirytmistä, liikunnasta, sopivasta ravinnosta, sosiaalisista suhteista ja mahdollisuudesta käyttäytyä koiramaisesti. Kokon (2004, 67–68, 73) mukaan koirien liikunnantarve vaihtelee roduittain ja yksilöittäin, mutta kaikki koirat kaipaavat päivittäisiä kävelylenkkejä. Koirien myös pitäisi päästä juoksemaan vapaana ja seurustelemaan toisten koirien kanssa. Kaikki koirat tarvitsevat lisäksi turkinhoitoa.

Jokapäiväisten koiran hoitoon liittyvien toimien lisäksi koiran kanssa voi harrastaa hyvin monenlaista toimintaa. Perustotelevaisuuden opettaminen jälkeen koiralle voi opettaa temppuja ja sen kanssa voi harjoitella koirakokeiden alaisia lajeja harrastusmielessä tai niissä voi kilpailla jopa maailmanmestaruustasolle asti oman ja koiran innostuksen mukaan. Palveluskoirakokeet ovat palveluskoirarodulle tarkoitettuja käyttökokeita, tottelevaisuuskokeissa testataan koiran ja omistajan yhteistyötä suorittamalla erilaisia liikkeitä ja agilityssä eli koirien esteratakilpailussa koiran on tarkoitus selvittää esterata ohjaansa neuvojen perusteella mahdollisimman nopeasti ja virheettömästi. Metsästyskokeet on tarkoitettu metsästyskäytössä olevilla koiraroduille ja koevalikoimassa on jokaiselle rodulle tai rotutyypille omia kokeita. Rekikoirakokeet on tarkoitettu arktisille rekikoirille, paimennuskokeet paimenkoirille, rata- ja maastajuoksukokeet vinttikoirille ja vesipelastuskokeet niihin sopiville koirille. Taipumuskoikeissa testataan yleensä nuoren koiran taipumuksia rodunomaiseen työhön, koiratanssissa ohjaaja ja koira liikkuvat musiikin tahdissa ja suorittavat tottelevaisuuskoulutukseen perustuvia liikkeitä tanssinomaisesti. Lajissa näyttävyyttä lisäävät erilaiset puvut ja asusteet. Koira näyttelyissä koiria arvostellaan rotumääritelmän mukaista ihannetta vasten sekä ulkomuodollisesti että liikkeiden ja luonteen osalta. Kyseessä on kauneuskilpailu, jossa koiran senhetkinen kunto ja esiintyminen ratkaisevat. (Kokko 2004, 32, 230–252; Meripaasi 2004, 110, 123–124, 131, 135, 147–154; Sørensen 2007, 172–185; Whitehead 2006, 192–195.) Koiran kanssa voi harrastaa ja tehdä lisäksi kaikkea, mistä omistaja ja koira nauttivat, kunhan tekemisessä otetaan huomioon eläinsuojelulaissa mainittu koiran hyvä kohtelu eläimenä ja maalaisjärki.

Koirat palvelevat yksityisiä ihmisiä monissa tehtävissä: sokeiden opaskoirina, kuurojen kuulokoirina, liikuntavammaisten avustajina, vierailevina kaverikoira lasten-, vammaisten- ja vanhainkodeissa ja kroonikkosairaaloissa ja -laitoksissa sekä kadonneiden etsijäkoirina. Yhteiskunnan palvelukseen niitä käyttävät poliisi, rajavartiolaitos ja puolustusvoimat huume-, pommi- vartio-, pelastus- ja suojelukoirina. (Coppinger & Coppinger 2005, 35; Fogle 1994,

23; Hallgren 1991, 121–131; Kokko 2004, 222–223; Meripaasi 2004, 57, 71–72, 100–104, 110; Uudenmaan Etsijäkoirat ry 2007; Whitehead 2006, 195.)

3.3 Koiran fysiologia

Koirat eroavat toisistaan fysiologisten ominaisuuksiensa osalta huomattavasti. Koon perusteella koirat voidaan jakaa säkäkorkeuden (ks. kuvio 3) mukaan pieniin alle 46 cm, keskikokoisiin 46–61 cm ja suuriin yli 61 cm koiriin. Koirat voidaan myös jakaa pään muodon mukaan pyöreä-, pitkä- ja neliöpäisiin, korvien muodon perusteella pieni-, pysty- ja luppakorvaiseen ja karvanlaadun mukaan (ks. 3.3.1). Myös häntien muoto ja pituus vaihtelevat. (Alderton 1993, 28–37.) Paatsama (2000, 142) jakaa koirat koon perusteella jättikokoisiin, keskisuuriin, pieniin ja kääpiökoiriin ja pään muodon mukaan pitkäkalloisiin eli dolikokefaalisiin, lyhytkalloisiin eli brakykefaalisiin sekä näiden välimuotoon eli mesokefaalisiin rotuihin. Aldertonin (1993, 14) mukaan kaikille koirille on yhteistä, että ne ovat alun perin olleet metsästäjiä, joten niillä on tarkat aistit ja vahva lihaksisto ja ne ovat varvasastujia.

3.3.1 Koiran iho ja karvapeite

Koiran iho, joka muodostuu nahkasta ja karvoista, suojaa kehoa ulkoisten tekijöiden haittavaikutuksilta: mekaanisilta vaurioilta, kylmyydeltä, kuumuudelta, tuulelta, kosteudelta ja kuivuudelta. Koiran nahkasta puuttuvat hikirauhaset, joten ne eivät menetä lämpöä ihonsa kautta juuri lainkaan. Koiran nahka voi olla kuiva ja tiivis eli pinnanmyötäinen ja kiinteä tai löysä, paksu ja riippuva ja kaikkea näiden väliltä. Ihossa on myös runsaasti hermopäitä, jotka reagoivat kylmään, kuumaan, kipuun ja kosketukseen. Karvojen laatu, rakenne, tiheys ja niiden sisältämästä ilmasta johtuva karvapeitteen lämmöneristyskyky vaihtelevat roduittain hyvin paljon. Koiran turkissa on tavallisesti kahdenlaista karvaa; pitempää, karkeampaa peitinkarvaa ja pehmeämpää, ohutta, tehokkaasti ilmaa sitovaa pohjavillaa. Päällyskarva hylkii lunta, sadetta ja likaa ja aluskarva eristää kylmältä ja kuumalta. On myös rotuja, joilla on vaan peitinkarvaa ja rotuja, joilla ei ole karvaa ollenkaan. Karvat kasvavat karvatupeista, jotka ovat yhteydessä rasvaa tuottaviin talirauhasiin. Rasva tekee koiran turkin osittain vedenpitäväksi ja antaa sille kiiltoa. Koiran karvat kasvavat jaksoittain: karvapeite joko kasvaa, on ylimenovai-

heessa tai lepää. Yleensä koiralla on karvanlähtö silloin, kun se tarvitsee turkkia vähiten eli keväällä tai syksyllä, kun kesäturkki väistyy talviturkin tieltä tai toisinpäin, mutta sisätiloissa asuvien koirien lämpötilan ja valonmäärän muutoksiin perustuva hormonitoiminta ei välttämättä toimi, jolloin ne pudottavat karvoja koko vuoden. (Adlercreutz 2003, 57; Alderton 1993, 16, 1999, 37; Paatsama 2000, 170; Sørensen 2007, 137; Taylor 1991, 208; Whitehead 2006, 60.)

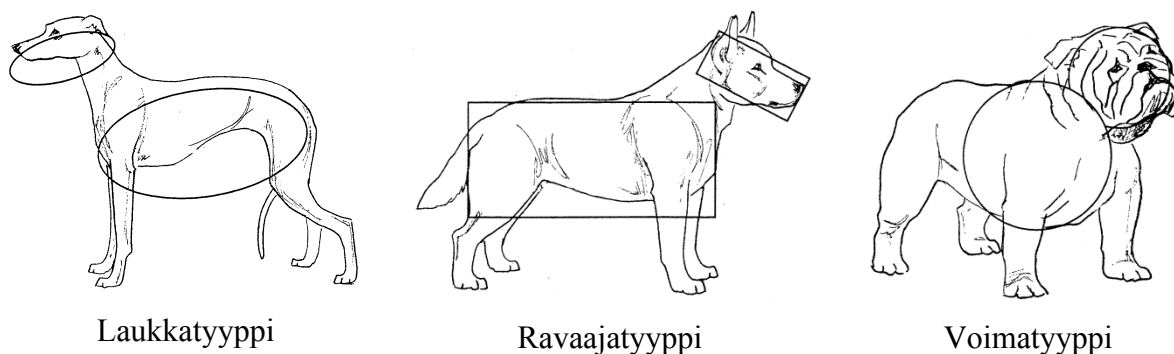
Karvapeitteen mukaan koirat jaetaan karkea-, lyhyt-, pitkä-, silkki- ja kiharakarvaisiin sekä epätavallisen turkin omaaviin koiriin, joilla joko ei ole karvaa lainkaan tai niiden karva on esimerkiksi nyörimäinen tai laattamainen. (Alderton 1993, 29; Fennell 2002, 107–109; Taylor 1991, 208). Adlercreutzin (2003, 58) ja Fennelin (2002, 107) mukaan lyhytkarvaisten koirien karvapeite on joko ohutta ja lyhyttä niin kuin whippeteillä tai niillä on tiheää, lyhyttä ja hieman pidempää karvaa sekaisin ja siinä voi olla myös pohjavillaa kuten labradorinnoutajilla. Adlercreutzin (2003, 58) mukaan pitkäkarvaisten koirien karvapeitteen rakenne voi vaihdella pehmeästä ja sileästä tai laineikkaasta kovaan ja suoraan. Karkeakarvaisten peitinkarva on kovaa, karkeaa ja enemmän tai vähemmän pinnanmyötäistä ja pohjavilla lyhyttä. Kiharakarvaisten koirien kiharat voivat olla tiiviitä ja kovia tai löysiä ja pehmeitä. Nauhaturkkisilla koirilla pohjavilla ja peitinkarva kasvavat yhteen ja muodostavat nauhoja tai laattoja, nyöriturkkisilla yhteen kasvaneista karvoista puolestaan muodostuu nyörejä. Silkkikarvaisten rotujen karva on silkkimäisen hienoa ja usein niiltä puuttuu aluskarva kokonaan (Fennell 2006, 109). Adlercreutz (2003, 57–58) mainitsee vielä harittavan karvapeitteen, jossa päällyskarvat ovat pystyssä ja niiden alla on tavallisesti runsas pohjavilla, olevan tyypillinen pystykorville. Seisojilla esiintyy myös karkeakarvaista turkkia muistuttavaa harjaskarvaista karvapeitettä ja joillain terriereillä ja snautsereilla viiksiä eli kuonon ja alaleuan etuosassa kasvavia runsaita parranomaisia karvoja. Myös karvan värit vaihtelevat roduttain ja rodun sisällä ja niillä voi olla tärkeä merkitys koiran työskentelyssä esimerkiksi koiran näkyvyyden kannalta.

Koiran karvapeitteen pituus ja laatu on kehittynyt rodun alkuperän ja käyttöominaisuuksien mukaan. Kylmän ilmaston roduilla on tyypillisesti kylmältä ja pedoilta suojaava tiheä karvoitus, niinpä esimerkiksi arktiset pystykorvat tarkenevat hyvin pakkasessa. Lämpimien seutujen roduilla ja monilla seurakoiraroduilla turkki on lyhyempi ja ohuempi, joten niitä voi olla vaikea saada pakkasella tai vesisateella edes käymään ulkona. Metsästyskoirien turkki on yleensä lyhyt, sileä ja ihonmyötäinen eikä se suojaa kylmältä kovinkaan tehokkaasti. Se kuitenkin sopii koiran työskentely-ympäristöön eli metsän tiheään aluskasvillisuuteen, jolloin siihen ei takerru mitään eikä se takkuunnu tai likaannu helposti. Monissa roduissa kuten ter-

riereissä ja mäyräkoirissa on karkeakarvainen muunnos, jonka karva on sananmukaisesti karkeaa, kovaa ja säänkestävää. Karkea turkki suojaa työskentelevää koira estämällä oksien, piikkien ja juurten tunkeutumisen nahkaan asti. Karkea karva ei myötäile nahkaa eikä irtoa itsestään, vaan siitä on nypittävä kuolleet peitinkarvat vähintään kahdesti vuodessa. Myöskään kihara turkki ei putoa itsestään. Se on vedenpitävä ja kasvaa koko ajan, joten sitä täytyy lyhentää leikkaamalla tai ajella säännöllisin väliajoin. Karvattomat koirat ovat arkoja kylmälle, koska niillä ei ole turkkia suojanaan. Ne ovat myös arkoja auringolle, jossa niiden nahka palaa herkästi, varsinkin jos se vaalea melaniinipigmentin puuttumisen takia. (Alderton 1999, 34–37; Fogle 1994, 62–63; Pulliainen 2000, 35.)

3.3.2 Koiran rakenne ja liikkeet

Koirat poikkeavat toisistaan huomattavasti sekä rakenteen että liikkeiden puolesta. Käyttötarkoituksen mukaan kehittyneitä koirien toiminnallisia rakennetyyppejä voidaan Ahon (1999, 9–12) mukaan erottaa kolme. Yhteen ja samaan yksilöön ei ole mahdollista saada nopeutta, kestävyyttä ja voimaa. Ihmisen kannalta koiran liikunta on ollut ratkaisevaa määriteltäessä sen käyttöarvoa eri tehtävissä. Kotieläinlaumaa koossapitävältä koiralta vaadittiin kestävyyttä, vahtikoiralta vahvuutta ja metsästyskoiralta nopeutta. Näin kehittyivät koiran kolme rakenteellis-toiminnallista tyyppiä, jotka myös sanelevat rungonmuodot. Nämä tyypit on kuvattu kuviossa 2.

KUVIO 2. Koiran rakenteellis-toiminnalliset tyypit. (Aho 1999, 10–11.)

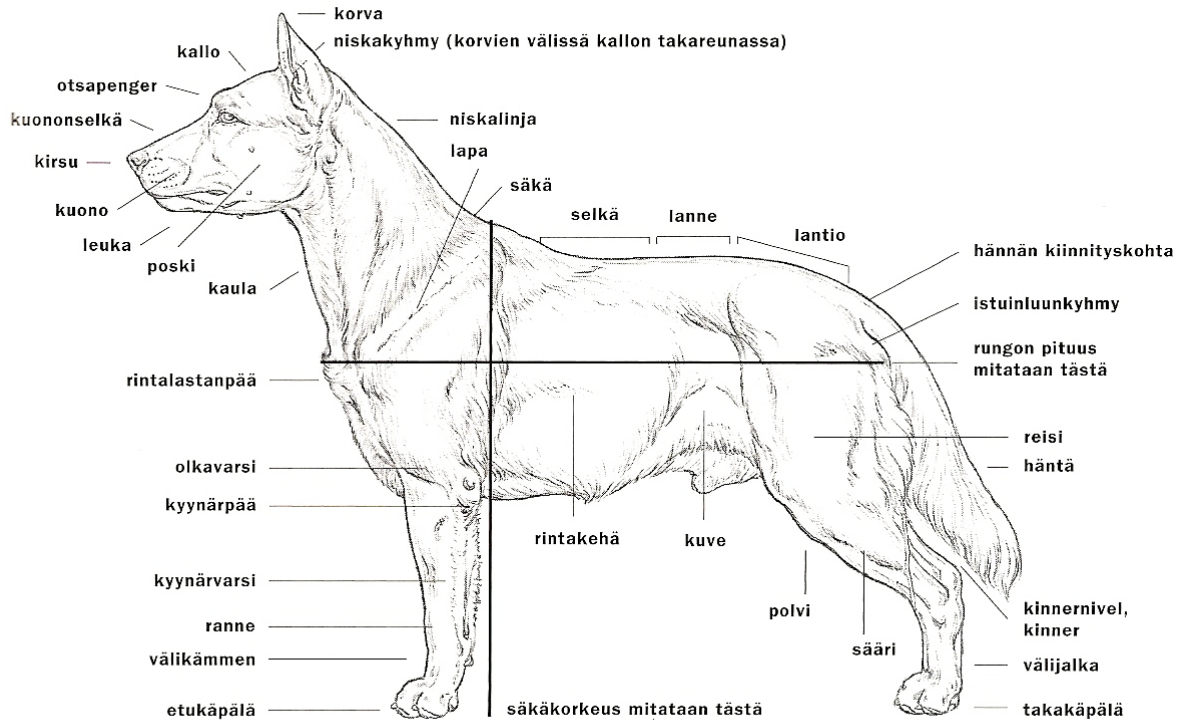
Laukkatyyppi (velocide) on ennen kaikkea nopea, jolloin kestävyydestä ja voimakkuudesta on täytynyt tinkiä, joten koirat kuten vinttikoirat ovat ruumiinlinjoiltaan ellipsinmuotoi-

sia, pitkä- ja solakkalinjaisia, raajojen luiltaan kevyitä, syvärintaisia ja avoimesti kulmautuneita (ks. kuvio 4) ja vaikuttavat kevyiltä. Ravaajatyypin (duride) on kestävä, jolla nopeus ja voimakkuus ovat vähäisempiä, joten ravaajat kuten saksanpaimenkoirat ovat ääriivoiltaan samansuuntaiset sekä päässä että rungossa ja koira vaikuttaa suorakaiteenmuotoiselta. Ne ovat hyvin kulmautuneita, keskivahvoja ja keskinopeita, rintakehältään pitkiä ja kapeahkoja. Voimatyypin (vigoride) on voimakas, jolloin puolestaan nopeudesta ja kestävyydestä on jouduttu luopumaan. Voimatyypit kuten bulldoggit ovat vankkarakenteisia, leveä- ja lyhytrintakehäisiä, suhteellisen avoimesti kulmautuneita koiria, joiden ääriviivat näyttävät muodostuvan ympäröistä. Niiden lihasmäärä on keskittynyt pieneen tilaan ja niiden raajojen luut ovat pyöreämmät ja vahvemmat kuin muilla, joten ne vaikuttavat hyvin voimakkailta. Kaikkiin tyyppiin kuuluu sekä pieniä että suuria rotuja ja näitä tyyppisiä on rodunjalostuksella sekoitettu jopa niin, että samasta rodusta löytyy kaikkien kolmen piirteitä. Koirarotujen tyypit muuttuvat edelleen koko ajan jalostuksen ansiosta. (Aho 1999, 9–12.)

Whitehead (2006, 58–59) jakaa koirat koon ja rakenteen puolesta kuuteen ryhmään. Ahon (1999, 9–12) luokittelun laukkatyyppiä vastaavat sprintterit, jotka ovat lihaksikkaita, suuren keuhkokapasiteetin ja syvän rintakehän omaavia ja kapearunkoisia pienen ilmanvaihdon omaavia nopeita juoksijoita, joiden raajat ojentuvat pitkälle mahdollistaen tehokkaan etenemisen jokaisella askeleella. Ravaajatyypin koiria vastaavat kestävyysjuoksijat, joiden luontainen askellaji on ravi, jolloin ne eivät tarvitse pitkiä raajoja ja ovat siten yleensä matalampia. Niiden rungossa on myös enemmän tilaa lihaksille ja rasvavarastoille kuin sprinttereillä. Myös kestävyysjuoksijat tarvitsevat tilavat keuhkot, joten niiden rintakehä on melko syvä. Raskassarjalaiset eli voimatyypit ovat vahvaluustoisia, lihaksikaskaulaisia, massavia, sisukkaita ja kestäviä, jotka eivät nopeuden takia tarvitse äärimmilleen ojennettuja raajoja tai muuhun runkoon nähden korostuneen syvää rintakehää. Neljäntenä ryhmänä ovat luolakoirat, joiden on oltava hoikkia, lyhytraajaisia, pitkärunkoisia ja notkeita pystyäkseen kääntymään ahtaissa ketunkoloissa ja muissa maanalaisissa käytävissä. Viestijuoksijat puolestaan ovat sprinttereiden ja kestävyysjuoksijoiden välimuotoja, syvärintakehäisiä suhteellisen suuria ja hieman massavampia kuin sprintterit. Seurakoirat puolestaan ovat yleensä pienikokoisia, runkoonsa nähden suuren pään omaavia syliin mahtuvia koiria, jotka näyttävät aikuisenakin pentumaisilta.

Kaikki koirat ovat rotujen välisistä eroista huolimatta perusrakenteeltaan samanlaisia. Siten koiran ruumiinrakenne voidaan esitellä ns. keskivertokoira kuvaavana (kuvio 3). Kuviossa 3 käy ilmi koiran kehon osat ja osien paikat. (Adlercreutz 2003, 49.) Koiran ruumiinosien

nimistöissä esiintyy jonkin verran synonyymejä, esimerkiksi koiran kypäliä kutsutaan yleisesti tassuiksi ja kirsua nenäksi (Kokko 2004, 517).

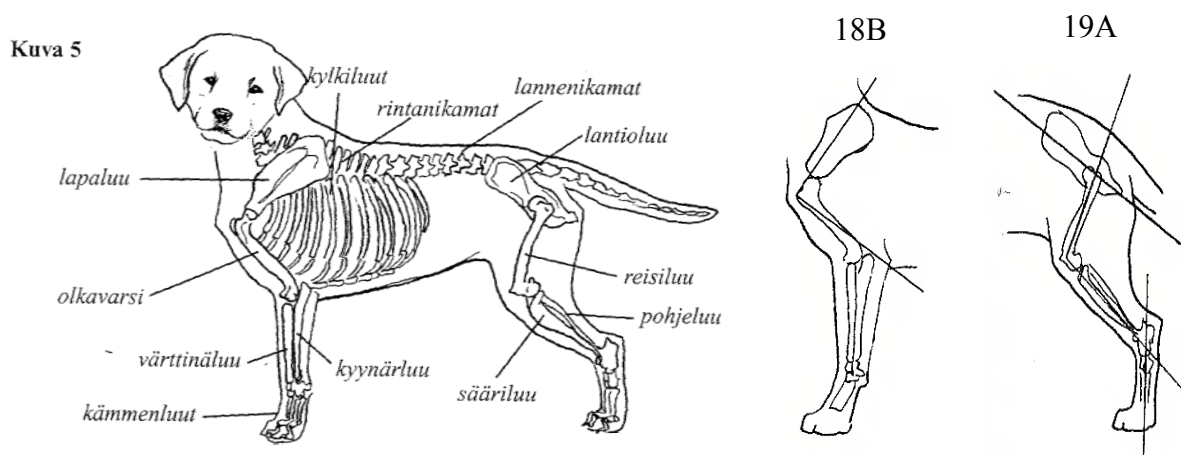

KUVIO 3. Koiran rakenne. (Adlercreutz 2003, 49.)

Kaikille koirille on yhteistä rungon elementit kuten raajat, luut, lihakset, jänteet ja elimet, mutta niiden pituus, vahvuus, tilavuus ja muoto vaihtelevat rotujen välillä ja sisällä yksilöstä riippuen. Mittasuhteiltaan eli rungon pituudelta rinnanpäästä reiden takaosaan verrattuna rungon korkeuteen eli sākäkorkeuteen (ks. kuvio 3) koirat voivat olla neliömäisiä tai erimallisia suorakaiteen muotoisia. Tarkasteltaessa koiria edestäpäin ne poikkeavat toisistaan eturaajojen asennon ja rintakehän muodon ja koon mukaan, takaapäin katsottuna takaraajojen asennon ja takaosan leveyden mukaan ja ylhäältä katsottuna selän leveyden, muodon ja pituuden sekä lapojen ja lantion leveyden suhteen mukaan. Myös pään muodot ja koko, kaulan pituus ja lihaksikkuus poikkeavat merkittävästi. Koiran ranteet voivat olla aivan suoria tai niissä voi olla pieni kulma pystysuuntaan nähden. Kypälien koko ja muoto riippuvat koiran painosta siten, että painavilla roduilla kypälat ovat suuremmat, ja koiran tavasta liikkua siten, että nopeasti liikkuvilla kypälat ovat pienemmät kuin samankokoisilla hitaammilla koirilla. Koiran etukypälat ovat usein isommat ja muodoltaan pyöreämmät kuin takakypälat, onhan keskiver-

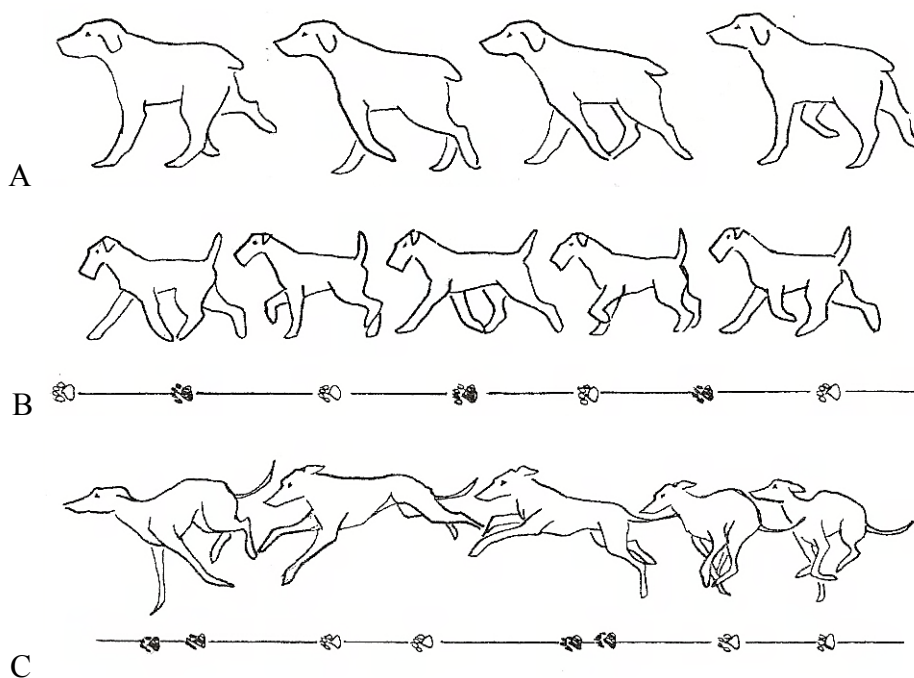
tokoiran painosta noin 60 % etuosan varassa. Nopeilla laukkatyyppin koirilla on keskimmäiset varpaat yleensä muita pidemmät, jolloin puhutaan ns. jäniksen käpälästä. Ns. kissankäpälet ovat tiiviitä ja pyöreitä ja niitä on tyypillisesti ravaajatyypin ja voimatyypin koirilla. Koiran eturaajoissa on viisi varvasta ja takaraajoissa neljä tai viisi riippuen siitä, onko kannukset poistettu vai ei. Eri rotujen välillä ja sisällä eroja löytyy myös hännän pituudesta, kiinnityskohdasta runkoon ja asennoista. Häntien tyypitys on eläinsuojelulain mukaan Suomessa syntyneiltä koirilta ollut kielletty vuodesta 1996, joten pian tyypistettyjä koiria ei enää juurikaan näe. (Aho 1999, 13–35, 44–49.)

Kaikki koirat pyrkivät mahdollisimman taloudelliseen liikuntatapaan oman rakenteensa mahdollistamissa puitteissa. Liikunnassa takaraajat työntävät ruumista eteenpäin ja eturaajat toimivat liikkeen ohjaajina ja ottavat painon vastaan. Rodulle tyypillisen liikuntatavan määrää ruumiin koko, raajojen pituus, niiden kulmautuminen ja painon jakautuminen. Kulmautumisella tarkoitetaan koiran etuosan lapaluun ja olkavarren muodostamaa kulmaa (etukulmaus) ja takaosan lantioluun, reisiluun, sääri- ja pohjeluun ja kinnerluun muodostamia kulmia (takakulmaukset), jotka on esitetty kuviossa 4. (Aho 1999, 21–22, 51; Paatsama 2000, 157.) Mitä suurempi asteluku luiden välisiin kulmiin muodostuu, sitä avoimemmasta kulmautumisesta on kyse. Käytännössä koiran raaja on sitä suurempi, mitä avoimemmin se on kulmautunut. Kuvion 4 kohtia 18B ja 19A vertailemalla huomataan, että koiran takaosaa esittävässä kohdassa 19A reisiluun ja sääri- ja pohjeluun muodostama kulma on avoimempi kuin koiran etuosaa esittävän kohdan 18B lapaluun ja olkavarren kulmaus.

KUVIO 4. Koiran tärkeimmät luut, etukulmaus ja takakulmaukset (Aho 1999, kuva 5 13, kuvat 18B ja 19A 22.)

Koira liikkuu eri askellajeilla riippuen siitä, miten nopeasti se haluaa edetä. Hitain muoto on nelitahtinen kävely eli käynti, jossa voidaan erottaa tasakäynti ja vuorokäynti. Vuorokäynnissä koira tahdittaa kulkuaan oikea eturaaja – vasen takaraaja – vasen eturaaja – oikea takaraaja jne., jolloin maassa on yleensä kolme raajaa yhtä aikaa. Tasakäynnissä koiran vastakkaiset raajat liikkuvat melkein, mutta ei aivan yhtäaikaisesti. Peitsaamisessa saman puolen jalat liikkuvat yhtä aikaa, joten käynti on vaappuvaa. Kaksitahtisessa ravissa koiran vastakkaiset raajat ovat ilmassa samanaikaisesti ja tuenta siten ristikkäisillä jaloilla. Vartalon painopiste siirtyy vuoroin oikealle, vuoroin vasemmalle ja tahti on oikea etujalka ja vasen takajalka – vasen etujalka ja oikea takajalka. Laukka on kolmivaiheinen, epäsymmetrinen askellaji, jossa yksi ristikkäinen jalkapari laskeutuu maahan samanaikaisesti. Oikean puolen johtaessa laukassa maahan osuu vasen takajalka – oikea taka- ja vasen etujalka – oikea etujalka. Laukatessaan koira liikkuu nopeimmalla mahdollisella tavalla. Sen eturaajojen liikerata ylittää erittäin pitkälle eteen ja saman verran taaksepäin ja eturaajan kypälä ulottuu aina ylintä polkuanturaa myöten maahan. Koirien liikkeet eroavat toisistaan askelpituuden, raajojen liikeratojen sekä ranteiden ja kintereiden käytön osalta. (Aho 1999, 26, 51–58; Paatsama 2000, 155–158.) Koiran askellajeista peitsaus (A), ravi (B) ja laukka (C) on havainnollistettu kuviossa 5.

KUVIO 5. Koiran askellajit. Peitsaus A, ravi B ja laukka C. (Aho 1999, 53–54)

3.3 Koiran käyttäytyminen

Koira elää paljolti aistiensa, viettiensä ja vaistojensa varassa ja se kommunikoi elehtien keholla, hännällään ja päällään, äännehtien mm. haukkuen, ulvoen, muristen ja vinkuen, sekä hajukielellä. Vietit ovat perinnöllisiä, kiinteitä käyttäytymisominaisuuksia, jotka suuntaavat yksilön mielenkiinnon tiettyihin asioihin, esimerkkinä laumavietti, saalistusvietti tai pakovietti. Vaistotoiminnot ovat perittyjä, tahdosta riippumattomia käyttäytymismalleja. Ne turvaavat elämää, ovat kaavamaisia, ilmenevät vain tietyissä tilanteissa avainärsykkeen laukaisemina ja ovat lajin kaikilla yksilöillä samanlaisia, esimerkkeinä luun hautaaminen, pesänteko ja hajuisa pyöriminen. (Hegewald-Kawich 2003, 21; Paatsama 2000, 88; Weisbord & Kachanoff 2006, 17–20.) Koirien käyttäytymiseen vaikuttaa perimän lisäksi myös ympäristö, jossa koira elää. Sama yksilö voi käyttäytyä eri tavoin riippuen siitä millaisissa oloissa, millaisten ihmisten ja toisten koirien kanssa se elää. Myös koiran suhteella emoonsa ennen luovutusta on vaikutusta myöhempään käytökseen. (Kaimio 2007, 13, 36.)

Koiralla tekee koko ajan havaintoja ympäristöstään ja ruumiistaan aisteilla, jota toimintaa kutsutaan käyttäytymiseksi. Koiran hajuaisti on sen aisteista tärkein eli koira hahmottaa maailmaa pääasiassa hajumaailman avulla. Koiran hajuaisti on arviolta sata kertaa parempi kuin ihmisen, sillä on monin verroin enemmän hajuja aistivia soluja ja sen aivojen hajukeskus on ihmistä kehittyneempi. Koiran kuulo, aisteista toiseksi tärkein, vaihtelee roduittain niin, että pystykorvilla se on luppakorvaisia lajitovereitaan hieman parempi, mutta kaikilla roduilla silti erinomainen myös hyvin korkeissa ja hiljaisissa äänissä. Koira pystyy päättämään kallistelemalla ja korvia erikseen liikuttelemalla arvioimaan äänen suunnan tarkasti. Koiran tuntoaisti on hyvin kehittynyt ja tietynlaisilla kosketuksilla on tietty merkitys koirankielessä. Koira aistii kylmää ja kuumaa sekä kipua, mutta peittää kivun usein, koska laumassa omaa heikkoutta ei voi näyttää toisille. Koiran näköaisti on sopeutunut pienten ja nopeiden eläinten metsästämiseen ja sen näkökenttä on, pään muodosta ja silmien sijainnista riippuen, jopa lähes kolme kertaa laajempi kuin ihmisellä ja se näkee hämärässä ihmistä paremmin. Koira maistaa hap-pamen, makean, karvaan ja suolaisen, kuten ihminen. Tasapainoaisti on erinomainen johtuen neljän jalan tarjoamasta suuresta tukipinnasta maahan verrattuna korkeuteen ja vahvasta lihaksistosta. Koirien sanotaan aistivan maan värähtelyjä ja löytävän kotiin satojenkin kilometrien päästä elektromagneettisen aistinsa avulla. (Alderton 1993, 18; Fogle 1994, 18–19; Hegewald-Kawich 2003, 17–21; Paatsama 2000, 86–88; Pulliainen 2000, 29–35; Sørensen 2007, 18–20; Taylor 1991, 10–13; Weisbord & Kachanoff 2006, 13–17.)

Sosiaalisena laumaeläimenä koirien elekieli on monimuotoista ja hyvin kehittyntä. Koira ilmaisee ruumiillaan, naamallaan ja hännällään mielentilojaan ilmeiden, eleiden ja liikkeiden tukiessa ja varmistaessa toinen toisiaan, joten ruumiinkielen tulkitsemisessa on tärkeää kiinnittää huomio koko kehon signaaleihin ja niiden yhteisvaikutukseen. Rodunjalostuksen tuloksena monia ryppynaamaisia rotuja, naamastaan pitkäkarvaisia rotuja tai töpö- tai kippurahäntäisiä rotuja on vaikeaa tai jopa mahdotonta tulkita oikein vain näitä merkkejä katsomalla, jolloin huomio täytyy kiinnittää niihin signaaleihin, jotka ovat selkeästi luettavissa. (Kaimio 2007, 157; Pulliainen 2000, 50–51.)

Mahtaillessaan koira yrittää näyttää mahdollisimman suurelta seisoessaan jalat suorina, häntä pystyssä heiluen ja korvaat eteenpäin osoittaen. Se voi myös nostaa etutassun toisen koiran selän päälle ja nousta tämän selkään. Alistuessaan koira yrittää tekeytyä mahdollisimman pieneksi kyyristymällä ja painamalla hännän takaraajojen väliin tai painautumalla maahan ja paljastamalla vatsansa. Sen katse harhailee, huulet vetäytyvät taaksepäin aivan kuin virnistykseen, pää painuu alas ja korvat luimistuvat päänmyötäisiksi ja se voi virtsata. Alistumalla ja rauhoittavien eleiden kuten tassun annolla ja toisen kaulan ja suupielten tökkimisellä ja nuolemisella koira välttää yhteenottoja. Hyökkäävä koira jännittää selkensä, siirtää painon etuosalle, nostaa karvat pystyyn ja jännittää hännän liikkumattomaksi. Sen hampaat ovat paljastuneet, se laskee päätään sen verran, että pystyy tuijottamaan lajitoveriaan ja voi murista tai haukkua. Koirat merkitsevät reviiriään virtsaamalla, sukukypsät urokset nostamalla jalkaa, ja tehostavat sitä kuopimalla maata, jolloin niiden varpaiden välissä olevista hikirauhasista jää omat hajumerkit. Vastaavasti pyöriessään ihmisen mielestä pahanhajuisissa aineissa ne yrittävät peittää oman hajunsa vaistojensa ohjaamina. Myös koiran luonne ja temperamentti vaikuttavat sen käyttäytymiseen ja nekin ovat vietti- ja vaistoperimän säätelemiä. Luonne ilmenee luonteenpiirteinä, kuten rauhallinen, utelias, luottavainen tai pitkäjänteinen ja temperamentti koiran reagoitiherkkytenä ja vireytenä. (Alderton 1993, 18–19; Fogle 1994, 20–21; Hegewald-Kawich 2003, 22–23; Kaimio 2007, 152–154, 162–163; Kokko 2004, 142–151; Paatsama 2000, 88–89; Pulliainen 2000, 48–78; Sørensen 2007, 21–33; Taylor 1991, 14–15.)

Koiran ilmeet kestävät vain hetken. Koira kommunikoi silmillään siten, että vihaisena se vetää kulmakarvat yhteen, kiinnostuneena tai pelästyneenä sen silmäterät laajenevat ja vihaisena tai levottomana ne pienenevät. Kääntäessään katseen pois päin koira ilmaisee varovaisuutta, pelkoa tai alistumista ja pitäessään katsekontaktia ihmiseen koira ilmaisee haluavansa häneltä jotain. Koira myös liikuttaa pääläen nahkaa ja suupieliään. Eteenpäin suuntautuneet korvat ilmaisevat, kehon asennosta riippuen, kiinnostusta, dominanssia tai uhkaa ja taakse- tai

ulospäin kääntyneet alistumista, pelkoa tai epävarmuutta. Koiran äänikieli kuten vinkuminen, haukkuminen ja ulvominen vaihtelevat tilanteen mukaan. (Fennell 2006, 146–150; Hegewald-Kawich 2003, 22–24; Kaimio 2007, 145–154; Kokko 2004, 142; Pulliainen 2000, 37–47; Sørensen 2007, 22–30.)

Koirilla on erinomainen assosiaatio- ja oppimiskyky, jonka koiranomistajat usein tulkitsevat älykkyydeksi. Koira ei kuitenkaan pysty pohtimaan eikä yhdistelemään muistissaan olevaa tietoa, joten se ainoastaan reagoi ärsykkeisiin ja elää reaaliajassa. Totuttaminen eli habituaatio tarkoittaa reagoinnin heikkenemistä saman ärsykkeen toistuessa ja sen avulla voidaan vähentää sellaista koiran luonteenomaista käytöstä jota sen ei suoda toteuttavan eläessään ihmisen kanssa. (Paatsama 2000, 95.) Koira voidaan totuttaa esimerkiksi hampaiden ja korvien hoitoon, yksinoloon ja myös vaatteiden käyttöön. Paatsaman (2000, 96–97) mukaan koirien oppimiskyky vaihtelee rotujen välillä riippuen siitä mihin rotu on spesifioitunut ja se on sidoksissa koiran tunne-elämään. Tavastaminen perustuu koiran tapaan toteuttaa sitä toimintoa josta se saa mielihyvää, jolloin toiminnan toistamisesta muodostuu tapa. Koiranvaatteen käytöstä voi siten muodostaa tavan, johon liittyy koiran mielestä jotain miellyttävää kuten palkkio kuten herkku tai välitön ulospääseminen. Kaimion (2007, 358–360) mukaan koirat oppivat myös ehdollistamalla eli alun perin neutraalista ärsykkeestä tulee oppimisen kautta reaktion aiheuttava ärsyke; koira voi oppia, että vaate tarkoittaa pukemista tai ulosmenoa tai molempia ja aiheuttaa siinä toiminnon eli esimerkiksi luoksemenon, alistumisen tai pakene-
misen.

4 VAATE KÄYTTÖTUOTTEENA

4.1 Vaatteen funktiot

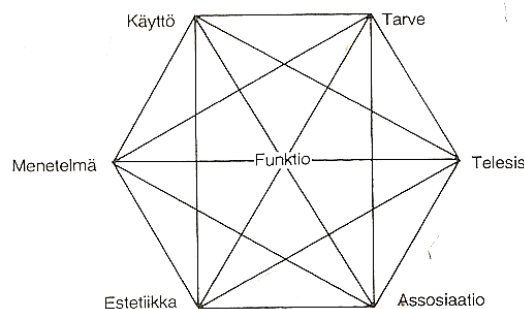
Vaatteiden käyttö on yksi ihmisen perustarpeista, edellytys ihmisen hyvinvoinnille. Koska ihmiseltä puuttuu useimmille eläimille luontainen suojaava turkki, on ihmisen täytynyt tehdä se itse. Todennäköisesti ensimmäiset ihmisen käyttämät vaatteet ovat olleet eläinten vuotia tai nahkoja, jotka on kiedottu vartalon ympärille. (Horn & Gurel 1981, 1, 12–13, 24.) Ihmiset ovat menneisyydessä käyttäneet myös koirien esi-isien turkkeja suojanaan (Kaimio 2007, 19). Koirien turkkeja on käytetty Euroopassa 1800-luvulle asti mm. muhveissa, käsineissä ja kih-tipotilaiden kengissä ja niiden karvasta valmistettujen tekstiilien historia ulottuu kauas (McHugh 2004, 29–30). Koska koirien on perinteisesti ajateltu pärjäävän turkkinsa avulla ja sitä on jopa pidetty ihmisen vaatteena, on koirien vaatettamisen historia ihmisen vastaavaan nähdessä erittäin lyhyt, McHughin (2002, 29) mukaan vaatetettuja koiria alkoi näkyä katukuvassa ja muotilehtien sivuilla malleina 1900-luvulla. Fysiologisilta ominaisuuksiltaan hyvin erilaisien rotujen leviäminen ympäri maailmaa, myös syntysijoihinsa verrattuna aivan erilaisiin olosuhteisiin, on johtanut siihen, että kaikki koirat eivät pärjää kaikkialla vaan tarvitsevat lisäsuojaa sopeutuakseen vallitseviin olosuhteisiin. Koska koirien vaatettamisesta vastaa aina ihminen, voidaan koiranvaatteiden funktioiden olettaa olevan ainakin osittain samat kuin ihmisen vaatteiden.

Hornin ja Gurelin (1981, 17–35) ja Kaiserin (1990, 14–19) mukaan vaatteiden käytöllä on useita funktioita, joita voidaan selittää neljällä eri näkökulmia painottavalla teorialla. Siveysteorian (modesty theory) mukaan vaatteiden käyttö liittyy ihmisen haluun peittää vartalon tietyt osat, koska niiden näkyminen aiheuttaa häpeää tai syyllisyyttä. Tämä teoria on peräisin Vanhasta Testamentista, joten sitä kutsutaan myös Raamatulliseksi teoriaksi. Säädyyttömyysteorian (immodesty theory) mukaan vaatteita käytetään päinvastaisesta syystä, eli niillä halutaan kiinnittää huomio vartalon peitettyihin osiin. Teorian mukaan peitossa oleva herättää mielenkiinnon, kun vastaavasti jatkuvasti näkyvillä oleva muuttuu yhdentekeväksi. Koristautumisteorian (adornment or decoration theory) mukaan vaatteiden käytön syyt piilevät ihmisten halussa nähdä kauneutta ja ilmaista itseään luovasti. Siihen myös liittyy ihmisten halu parantaa omaa ulkonäköään ja tulla ihailtuksi. Teorian mukaan ihmiset voivat käyttää vaatteita viehättäkseen vastakkaista sukupuolta, ilmaistakseen taitojaan tai vahvuuksiaan, herättäkseen pelkoa tai kunnioitusta toisissa ihmisissä tai osoittaakseen kuuluvansa johonkin am-

mattiin, uskoon, sosiaaliseen asemaan tai ryhmään. Suojautumisteorian (protection theory) mukaan vaatteilla suojaudutaan joko fyysisiä tai psykologisia uhkia vastaan. Fyysisiä tekijöitä ovat ilmastolliset tekijät kuten kylmyys tai kuumuus ja ihoa vaurioittavat tekijät kuten aurinko ja aluskasvillisuus raapivine piikkeineen ja oksineen. Näin vaatetuksen avulla on pyritty sopeutumaan olemassa olevaan ilmastoon. Psykologisessa mielessä vaatteilla voidaan suojautua pahoilta hengiltä tai käyttää niitä hyvän onnen symboleina.

Koirien vaatteiden käyttöä selittämään näistä teorioista soveltuu parhaiten suojautumisteoria, sillä koirat puetaan pääasiassa siksi, että vaatteilla halutaan suojata niitä erilaisilta haitatekijöiltä. Koiranomistajat voivat myös pukea koiransa aina tiettyyn vaatteeseen esimerkiksi kilpailuissa, koska uskovat sen tuovan hyvää menestystä. Toisena selityksenä voidaan pitää koristautumisteoriaa, jolloin koiran omistaja pukee koiransa saadakseen sen ulkonäön muuttamaan omien mieltymystensä mukaisiksi tai ilmaistakseen vaatetuksella esimerkiksi omaa arvomaailmaansa tai koiran tai omaa persoonallisuutta. Sen sijaan siveysteoria tuskin selittää koirien vaatetusta, sillä koirat ovat perinteisesti kulkeneet pelkässä turkissaan, eikä siinä ole nähty mitään hävettävää tai peittämisen aihetta. Lisäksi koirien vaatteet peittävät suuren osan koiran kehosta, mutta jättävät kuitenkin sukupuolielimet paljaksi (Garber 1997, 146–147). Myös säädttömyysteoria kuulostaa epäuskottavalta, sillä koirat eivät tarvitse vaatteita kiinnittääkseen lajitovereidensa tai ihmisten huomion tiettyihin vartalon osiin.

Tarkasteltaessa vaatetta tuotteena voidaan siinä Papanekin (1973, 25; 1992, 7) mukaan erottaa kuusi toimintoa tai tehtävää eli funktiota, jotka ovat yhteydessä toisiinsa. Tätä yhteyttä kuvaavat viivat, jotka yhdistävät funktio-ominaisuudet toisiinsa kuviossa 6 esitettyssä kuutiomallissa. Tuotteen funktiokokonaisuuden muodostavat tuotteen käytön, tarpeen, telesiksen, assosiaation, estetiikan ja menetelmän funktiot, jotka ovat tuotteen toimivuuden kannalta samanarvoisia.

KUVIO 6. Tuotteen funktiokokonaisuus (Papanek 1973, 25)

Funktiokokonaisuuden osatekijät voidaan nähdä tuotteen arviointikriteereinä (Suojanen 1992, 86). Tuote hankitaan normaalisti täyttämään jokin **tarve**. Tarve-funktioon kuuluvat paitsi käyttäjien usein ohimenevät halut niin myös heidän vaikeammin tyydytettävät taloudelliset, psykologiset, henkiset, sosiaaliset, teknologiset ja älylliset tarpeensa. Vaatteen kohdalla voidaan tarkastella, täyttääkö se kuluttajan fysiologiset tai psykologiset tarpeet kuten turvallisuuden, ergonomian, huolenpidon tai estetiikan tarpeet. Tuotteen **käyttö**funktiosta arvioidaan että toimiiko tuote, miten se palvelee käyttäjäänsä eri tilanteissa ja ovatko toiminnot ja muoto sopusuhteessa keskenään. Näitä voidaan tarkastella käyttäjän, käyttötarkoituksen ja käyttötapojen näkökulmista eri käyttötilanteissa. Vaatteissa käyttö tarkoittaa niiden päälläpidettävyyttä ja käytännöllisyyttä. **Menetelmässä** arvioidaan työvälineiden, työmenetelmien ja materiaalien välistä yhteyttä ja yhteensopivuutta. Materiaaleja, prosesseja ja työvälineitä tulisi käyttää tehokkaasti eli ekologisesti ja tarkoituksenmukaisesti eli siten, että huomioidaan niiden toisilleen asettamat rajoitteet. Vaatteiden kohdalla voidaan arvioida esimerkiksi mitkä ompelutavat ja materiaalit sopivat millekin vaatteelle. **Estetiikkaan** liittyy läheisesti kauneuden käsite, jonka tutkimiseen ei ole olemassa mittaria, joten se ymmärretään jokaisen ihmisen persoonallisena mieltymyksenä. Siihen kuuluvat tuotteen fyysiset ominaisuudet kuten muodot, värit ja tekstuurit. Myös täsmällisyys ja yksinkertaisuus määrittävät estetiikkaa, jolloin jonkin asian yksinkertaisuuden tuottamaa tyydytystä kutsutaan eleganssiksi. **Telesis** kuvaa sitä, miten hyvin tuote ilmentää aikaa, olosuhteita ja kulttuuria, joissa se on syntynyt ja miten se sopii siihen sosioekonomiseen järjestelmään, jossa sitä on tarkoitus käyttää. Vaatteiden telesis tarkoittaa siten vaatteiden ajattomuutta, muodissa tai pois muodista olemista tai perinteisyyttä verrattuna nykyaikaisuuteen. **Assosiaatio** on aikaisempiin, usein lapsuudesta peräisin oleviin muistoihin ja elämyksiin perustuva mielikuva tai ajatus, jonka tuote ihmisessä herättää. Ne pohjautuvat yleensä kulttuuriperinteeseen ja ovat tiedostamattomia. (Anttila 1996, 51–53; Papanek 1973, 25–40; 1992, 7–26; Suojanen 1992, 86–87.)

Lambin ja Kallalin (1992) käyttäjälähtöisellä FEA-kuluttajatarvemallilla (ks. kuvio 7), jonka Koskennurmi-Sivonen (2008) on suomentanut TIE-malliksi, voidaan arvioida käyttäjän tarpeita ja mielitekoja. Mallissa yhdistyvät toimivuuden (functional), ilmaisevuuden (expressive) ja esteettisyyden (aesthetic) (TIE tai FEA) näkökohdat. Malli kehitettiin sopivaksi minkä tahansa vaatteen käsitteelliseksi suunnittelurungoksi, sillä siinä otetaan huomioon sekä funktionaalisuuteen keskittyvä suunnittelu että muotisuunnittelu ja se on alun perin tarkoitettu erityistarpeita omaavien vartalon muodoiltaan ja liikkeiltään tyypillisistä poikkeavien henkilöi-

den vaatesuunnitteluun. (Lamb & Kallal 1992, 42). Siten sen voidaan katsoa soveltuvan erinomaisesti myös koirien vaatteisiin.

KUVIO 7. FEA-malli (Lamb & Kallal 1992, 42).

Mallin keskellä, keskeisenä tekijänä on kohdekuluttaja eli tuotteen aiottu käyttäjä tai käyttäjät. Ennen kohdekuluttajan tarveanalyysiä on tärkeää selvittää hänen demografisia tietoja kuten ikä, sukupuoli, rotu, tulot, koulutus, uskonto ja sosioekonominen asema sekä psykograafisia eli elämäntyyliin ja persoonallisuuteen liittyviä tietoja kuten harrastukset ja mieltymykset. Mallissa kuluttajaa ympäröivän kulttuurin ja siihen sisältyvän käyttötilanteen vaikutukset kuluttajan vaatteisiin kohdistuviin vaatimuksiin, tarpeisiin ja haluihin ovat tärkeässä asemassa. (Lamb & Kallal 1992, 42–43). Koirien vaatteiden kohdalla näitä tietoja tarvitaan paitsi niitä hankkivista ihmisistä myös koirista, joille vaatteet on tarkoitettu. Koiran kohdalla tietoa tarvitaan lisäksi sen fysiologisista ominaisuuksista ja käyttäytymisestä.

Vaateen **toimivuuden** osatekijät liittyvät sen käyttökelpoisuuteen. Siihen kuuluvat esimerkiksi vaateen suojaavuus, lämpöviihtyvyys, istuvuus, liikkumismukavuus, huoltamisen helppous, turvallisuus, miellyttävyys päällä, rakenteiden kuten saumojen kestävyys, puettavuus ja riisuttavuus. **Ilmaisevuuden** näkökulma liittyy vaateen välittämiin symbolisiin viesteihin. Vaatteilla voidaan viestiä esimerkiksi käyttäjän arvoja, rooleja, yhteiskunnallista asemaa, uskontoa, itsetuntoa, yksilöllisyyttä, persoonallisuutta tai ryhmäidentiteettiä. **Esteettiset** tekijät liittyvät ihmisen haluun nähdä kauneutta ympärillään, jolloin myös vaate voidaan nähdä ikään kuin taide-esineenä. Vaateen esteettiset tekijät, jotka se saa suunnittelussa käytettyjen periaatteiden mukaan, muodostuvat sen linjoista, muodoista, väreistä, tekstuureista ja kankaan kuosista sekä siitä, miten se korostaa käyttäjänsä vartaloa eli millainen on vaateen ja

vartalon yhteys. Kaikissa kolmessa näkökulmassa painottuu kulttuurin vaikutus, sillä ihmisten käsitykset esimerkiksi vaateen hyvästä muodosta, istuvuudesta, symbolisista viesteistä ja kauneudesta ovat kulttuurisidonnaisia. Ne eivät myöskään ole toisiaan poissulkevia, vaan ovat yhteydessä toisiinsa ja painottuvat eri kuluttajilla eri tavoin. (Lamb & Kallal 1992, 42–43, 45–46.) Tätä yhteyttä kuvaavat FEA-mallin kaksisuuntaiset nuolet näkökulmien välillä.

Papanekin (1973) funktiomallissa ja Lambin ja Kallalin (1992) FEA-mallissa on yhtäläisyyksiä, mutta niiden osatekijöiden jäsentely ja käsitteet poikkeavat jonkin verran toisistaan. Voidaan jopa ajatella niin, että FEA-malli kuluttajien tarpeisiin keskittyvänä mallina jäsentää Papanekin tarve-funktiota, tosin siinä on mukana muutkin funktiokokonaisuuden osatekijät. FEA-mallin kulttuuria vastaa funktiomallin telesis, toimivuutta käyttö ja esteettisyyttä estetiikka. Funktiomallin assosiaatio sisältyy sekä ilmaisevuuteen että estetiikkaan, sillä näiden tulkintaa määräävät assosiaation tarkoittamat mielikuvat. Koska FEA-malli keskittyy kuluttajan tarpeisiin, siinä ei korosteta funktiomallin menetelmää, mutta se on mukana toimivuuden osa-alueessa. Tämä tutkielma käsittelee siten FEA-mallin jaottelusta toimivuuden osaluuetta ja Papanekin mallista ovat mukana tarve, käyttö ja menetelmä. Koiranvaatteiden toimivuutta on tarkasteltu lähemmin kappaleessa 5.2.

4.2 Koiranvaate tuotteena

4.2.1 Koiranvaatetyypit

Koiranvaatteella tarkoitetaan tässä tutkielmassa koiran päälle puettavaa tekstiilistä koiralle valmistettua tuotetta. Näitä ovat koiran runkoa peittävät varsinaiset vaatteet: takit eli manttelit, haalarit eli (koko)puvut, paidat eli puserot ja loimet eli viitat eli liivit sekä pienen osan vartalosta kuten pään, kaulan, takaosan tai kypälät peittävät asusteet eli päähineet, housut tai tossut eli sukat. Vaatteiksi lasketaan sekä kudotuista että neulotuista kankaista eli neuloksista valmistetut edellä mainitut kriteerit täyttävät tuotteet. Vaatteet voivat olla valmisvaatteita, koiralle mittojen mukaan joko yrittäjällä tai yksityisellä teetettyjä mittatilausvaatteita tai itse tehtyjä. Koirien vaatteiden termistö ei ole vakiintunut, joten tutkimusaineistossa esiintyneiden vaatetyyppien esittely rakenneyksityiskohtineen ja materiaalivaihtoehtoineen katsottiin tarpeelliseksi (ks. taulukko 1). Jokaisesta vaatetyypistä on esitetty kaksi tai kolme eri termiä. Vaatetyyppien termistö mukailee ihmisten vaatetusta, mutta ei täysin vastaa sitä. Rakenneyksityis-

kohtien selvittämisessä on käytetty hyväksi sekä vastausten kirjallisia selvityksiä että mahdollisia kuvia ao. vaatteista. Haalareiden ja takkien materiaalit on esitetty yhdistettyinä, sillä ne ovat pääosiltaan samoja, kuten taulukosta 1 käy ilmi. Materiaalit, jotka esiintyivät vain toisessa vaatetyypissä, on eroteltu erikseen.

TAULUKKO 1. Koiranvaatetyypit. (Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla)

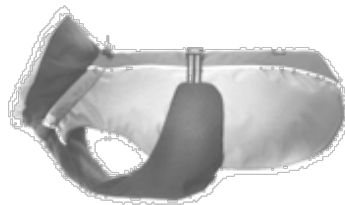
Vaatetyyppi	Vaateen rakenneyksityiskohdat	Vaateen materiaalit	
haalari / (koko)puku - lämpö - suoja - kuivaus	kiinnittiminä - vetoketju selän päällä tai vatsan alla - tarranauha selän päällä tai vatsan alla - napit toisella kyljellä lahkeellinen, lahkeensuissa - tarranauha - kuminauha - resori - tossut - ei mitään säätömahdollisuus / ei säätömahdollisuutta - vyötäröllä - pääntiellä kauluksellinen / kaulukseton hupullinen / huputon vuorillinen / vuoriton	<i>päällismateriaalit / haalarit ja takit</i> - 100 % polyamidi - fleece (100 % PES) - toppakangas - ulkoilukangas - enstex - tekoturkis - tuulipukukangas - sadetakkikangas - mikrokuitukangas - tikkikangas - frotee - neulelanka -75% WO, 25% PAN -100 % WO	<i>vuorimateriaalit / haalarit ja takit</i> - CO-trikoo - fleece - flanelli - teddy - tikkikangas - tekoturkis - vuorikangas <i>vuorimateriaalit / takit</i> - toppakangas - college - tuulipukukangas <i>välivuorimateriaalit / haalarit</i> - vanu - villakangas <i>välivuorimateriaalit / takit</i> - vanu - finnfll
takki / mantteli - lämpö - suoja - kuivaus - juhla	selkä- ja rintakappale lahkeeton / etulahkeellinen kiinnittiminä - tarranauha - pikalukko - painonapit - napit - vetoketju kauluksellinen / kaulukseton hupullinen / huputon vuorillinen / vuoriton säätömahdollisuus / ei säätömahdollisuutta - kiinnittimessä - pääntiellä - helmassa reisi- tai häntäkuminauhaleikit / ei lenkkejä	<i>päällismateriaalit/ haalarit</i> - CO-trikoo - college - farkku <i>päällismateriaalit / takit</i> - 100 % villakangas - keinonahka - alcantara - tekninen tekstiili	
loimi/viitta liivi - lämpö - suoja - huomio - viilennys - kuivaus	selkäkappale kiinnikkeenä - eturinnan päällä - tarrat - painonapit - rinnanympärysvyössä - tarrat - painonapit - napit - pikalukko lahkeeton kauluksellinen / kaulukseton rinnanympärysvyöllinen / -vyötön hupullinen / huputon	<i>päällismateriaali</i> - frotee - vohvelikangas - 100 % polyesteri - vakosametti - neulelanka - 100 % PAN - kelsi - tikkikangas - ulkoilukangas - enstex - mikrokangas	<i>vuorimateriaali</i> - fleece - teddy

paita/ pusero - lämpö - suoja - teema - juhla ja arki	selkä- ja rintakappale puetaan pujottamalla, ei kiinnittimiä kauluksellinen / kaulukseton etulahkeellinen / lahkeeton hupullinen / huputon reisi- tai häntäkuminauhalenkit / ei lenkkejä	college fleece trikoo neulelanka - 100 % WO - 75 % WO, 25 % PAN	
tossu/sukka - suoja - esto	kiinnitys jalan ympäri - tarranauhalla - kuminauhalla - resorilla ja tarranauhalla - puuvillanauhalla	<i>tossun materiaali</i> - fleece - 85 % PAN, 15 % PA - ulkoilukangas - kanvaskangas - neopreeni - kumi - neulelanka - 75% WO, 25% PAN	<i>pohjan materiaali</i> - keinonahka - mokkanahka - kumi
housut juoksuhousut poikahousut - esto	häntäaukollinen kiinnitys vyötärön ympäri - pikalukollinen kuminauha - tarranauha - resori	100 % puuvilla 100 % polyesteri	
päähine pipo kauluri huppu - suoja lämmike	pujotetaan koiran päähän ja kaulaan kiinnittimet - nauhakiristys putkilon molemmissa päissä - ei kiristystä	ulkoilupukukangas fleece neulelanka - 100 % akryyli - villasekoite	

Kuviossa 8 on kuvattu kuusi tutkielmassa esiintynyttä vaatetyyppiä: haalari eli (ko-ko)puku, takki eli mantteli, paita eli pusero, loimi eli viitta eli liivi, tossut eli sukat ja housut. Kuvioista puuttuu vaatetyypeistä päähine.

A haalari eli (koko)puku

B takki eli mantteli

C paita eli pusero

D loimi eli viitta eli liivi

E tossut eli sukat

F housut

KUVIO 8. Koiranvaatetyypit kuvina. (A, B, D, F Hurтта Collection 2008b, C Fifth Boutique 2008, E Luppakorvat 2008).

Haalari eli (koko)puku, joko ommeltu tai neulottu, on vaatetyypeistä eniten koiraa peittävä. Se peittää koiran rungon vatsanalusta, takajalkojen väliä ja hännän seutua lukuun ottamatta kokonaan, kaikki neljä jalkaa ainakin osittain ja mahdollisesti myös kaulaa ja niska. Haalareissa on joko koiran selän päälle tai rinnan alle tulevana kiinnittimenä vetoketju, tarranauha tai neulehaalariissa toisella kyljellä napit. Selkävetoketjullisissa malleissa on useasti vielä tarranauhavarmennus pääntiellä vetoketjun lukkomekanismin päällä. Selän päällä vetoketjuina on käytetty sekä avo- että kiintovetoketjuja ja ne suljetaan joko takaa eteenpäin tai edestä taaksepäin. Haalareissa on ominaispiirteensä kaikille neljälle jalalle tarkoitettuja lahkeita, joissa on joko suorat, resorilliset, tarranauhalliset, kuminauhalliset tai tossulliset lahkeensuut. Lahkeiden pituudet vaihtelevat täyspitkistä koiran kypälään asti yltävistä vain kyynärpäähän peittäviin lahkeisiin. Haalareissa on usein säätömahdollisuus nyörilukolla varustetulla kuminauhalla vyötärön kohdalla tai kauluksessa tai molemmissa. Haalareita on sekä kauluksettomia että kauluksellisia ja hupullisia tai huputtomia, jolloin huppu voi olla joko kiinteä tai irrotettava. Vuorittomissa haalareissa on käytetty taulukossa 1 lueteltuja päällysmateriaaleja yksinään, vuorillisissa niihin on liitetty myös vuorimateriaali joko kiinteänä tai irrotettavana ja välivuorillisissa päällysmateriaalin ja vuorin väliin on lisätty joko ohutta vanua tai villakan-gasta. Irrotettavan vuorin kanssa olevista haalareista käytetään nimitystä 3in1-haalari, sillä niiden päälly- ja vuoriosaa voi kumpaakin käyttää erikseen tai yhdistää osat painonapeilla tai napeilla, jolloin muodostuu 2-kerroksinen vaate. Päällyspuvun materiaaleina 3in1-haalareissa on enstex tai muu ulkoilupukukangas ja aluspukuna fleece. Yksityiskohtina haalareissa on lisäksi heijastinnauhoja ja -tereitä. Ne ovat käyttötarkoitukseltaan joko lämpö-, suoja- tai kuivausvaatteita (ks. kuvio 9).

Koiran selkäosan, rintakehän, eturinnan, etujalkojen välin ja osittain vatsanaluksen peittävästä ommellusta tai neulotusta vaatteesta käytetään tässä tutkielmassa nimitystä **takki eli mantteli**. Takeissa on enemmän rakenteellista vaihtelua kuin haalareissa, sillä ne koostuvat kahdesta erillisestä osasta, selkä- ja rintakappaleesta, jotka voidaan kiinnittää toisiinsa kolmella tavalla. Selkä- ja rintakappale voivat olla kiinni toisissaan koiran lavan päältä joko saumalla tai avattavilla painonapeilla. Koiran rintakehän kohdalla kappaleet menevät päällekkäin joko siten, että rintakappale kulkee selkäkappaleen yli ja kiinnittyy koiran selän päällä toiseen puolelleen pikalukolla, tarralla tai painonapeilla, tai kappaleet ovat kiinni toisissaan painonapeilla, tarroilla tai napeilla. Takki voidaan myös kiinnittää selän päällä olevalla vetoketjulla tai tarranauhoilla haalarin tapaan, jolloin rintakappale on saumoilla kiinni selkäkappaleessa lapojen ja kylkien kohdalla. Kolmas kiinnitysvaihtoehto on painonapit eturinnasta etu-

jalkojen välistä rinnan alle, jolloin takissa on kaksi erillistä rintakappaletta (samoin kuin ihmisten takeissa on kaksi etukappaletta), yksi selkäkappale ja lapojen päältä rinta- ja selkäkappaleet on kiinnitetty ommelluin saumoin. Takit ovat yleensä lahkeettomia, mutta niissä voi olla myös etulahkeet kuten haalareissa. Takissa on joko koiran kaulaa peittävä kaulus tai se on kaulukseton, ja pääntiellä voi olla kuminauhallinen säätömahdollisuus. Niissä voi olla myös kiinteä tai irrotettava huppu. Mikäli takissa käytetään rintakappaleen kiinnittimenä tarranauhaa tai pikalukkoa, on se yleensä säädettävä. Takkeja on vuorittomia, vuorillisia ja välivuorillisia, joissa materiaaleja on käytetty samojen periaatteiden mukaan kuin haalareissa (ks. taulukko 1). Myös takeissa on ns. 3in1-takkeja, jolloin vuori- ja päällysosaa voi käyttää joko molempia erikseen tai yhdessä. Aineistossa esiintynyt 3in1-takin päällysmateriaali oli sadetakki-kangasta ja vuorina siinä oli toppakangas ja osat liitettiin toisiinsa painonapeilla. Takeissa käytetään myös selkäkappaleen takaosaan joko ompelemalla, painonapeilla tai napeilla kiinnitettyjä reisien tai hännän kiinnityskohdan ympärille laitettavia kuminauhoja tai helman nauhakujaan pujotettuja kiristysnyörejä, joilla takin helma saadaan pysymään koiran lantion päällä. Niistä löytyi myös yksityiskohtia kuten heijastinnauhoja ja -tereitä ja ne ovat joko lämpö-, suoja-, kuivaus- tai juhlavaatteita.

Paidat eli puserot puetaan koiran päälle pujottamalla, joten niissä ei ole kiinnittimiä. Ne on valmistettu joko ompelemalla joustavasta neuleesta eli collegesta, fleecestä tai trikoosta tai ne on neulottu käsin tai koneella. Rakenteeltaan paidat muodostuvat kylkien ja lapojen kohdilta toisiinsa kiinniommelluista tai yhtenäisiksi neulotuista selkä- ja rintakappaleista. Paitojen helmojen pituudet vaihtelevat lyhyistä juuri rinnan peittävästä malleista pitkiin koko rungon peittäviin malleihin. Paitojen helma voi myös olla eripituinen rinta- ja selkäkappaleen osalta siten, että rintakappale loppuu koiran rintakehän kohdalle, mutta selkäkappale jatkuu läppänä aina häntään asti. Mikäli selkäkappale ylittää peittämään koiran lantion, voi siinä olla reisi- tai häntäkuminauhat kuten takeissa. Paidoissa voi olla etulahkeet tai ne voivat olla lahkeettomia. Paitoja on sekä kauluksellisia että kauluksettomia ja niissä voi olla myös huppu. Ne ovat käyttötarkoitukseltaan lämpö-, suoja-, teema-, juhla- ja arkivaatteita. Paidaksi luokiteltiin myös vauvan lyhythihainen, lahkeeton body, josta olan ja haaran painonapit avaamalla saatiin koiralle vaate. Koiran pää pujotetaan vaatteeseen ensin avatusta haarasta ja sen jälkeen pääntiestä ja sen etujalat puetaan hihoihin. Avattu pääntie ympäröi koiran kaulaa ja haara rintakehää, jolloin koiran etuosa peittyi.

Loimi eli viitta eli liivi muistuttaa rakenteeltaan hevosen loimea, sillä siinä on ainoastaan selkäkappale, mutta ei rinnanaluskappaletta eikä lahkeita. Loimen selkäkappale joko jat-

kuu avonaisena eturinnan päälle eli kaulan alle, jossa se kiinnitetään joko tarroilla tai painonapeilla tai loimen pääntie voi olla yhtenäinen, jolloin se pujotetaan koiran päälle. Loimeen voi kuulua rinnanympärysvyö, joka kiinnitetään joko selkäkappaleeseen tai itseensä tarroilla, pikalukolla, painonapeilla tai napeilla. Loimi voi olla kauluksellinen tai kaulukseton ja siinä voi olla kiinteä tai irrotettava huppu. Loimien, jotka voivat olla joko ommeltuja tai neulottuja, materiaalit selviävät taulukosta 1. Ne ovat huomio-, lämpö-, suoja-, viilennys- tai kuivausvaatteita.

Koiran **tossut eli sukat** ovat rakenteeltaan kuten lapaset ilman peukaloa ja niissä on tarranauha, kuminauha, puuvillanauha tai resori ja tarranauha kiristimenä kypälän yläpuolella. Tossut voivat olla ommeltuja tai neulottuja ja niissä voi olla vahvikekangasta alapuolella. Ne ovat joko suoja- tai estovaatteita. Tossuina käytettiin myös lasten liukuestesukkia, joihin oli ommeltu kuminauhat varteen. Koiran **housuissa** on takana aukko hännälle ja ne kiinnitetään koiran vyötärölle joko tarranauhalla tai pikalukollisella kuminauhalla. Housuiksi luokiteltiin myös vaate, joka myötäilee koiran vartaloa ja peittää koiran rungon häntäaukkoa lukuun ottamatta kokonaan koko pituudeltaan, joten myös sukupuolielimet peittyvät. Putkimallisessa vaatteessa on aukot joka jalalle, jolloin vaate ei lähde riisumatta pois päältä ja se puetaan pujottamalla koiran päälle. Housut ovat joko juoksu- tai poikahousuja ja siten käyttötarkoitukseltaan estovaatteita. Koiran **päähine** voi olla malliltaan joko säärystintä tai terätöntä sukkaa muistuttava, lipallinen tai lipaton, ja se pujotetaan koiran päähän ja kaulaan. Säärystinmallisissa päähineissä eli hupuissa tai kaulureissa, jotka peittävät koiran kaulaa ja korvat, on kiristysnauhat tai resorit molemmissa päissä. Terätöntä sukkaa muistuttava pipo puetaan koiran päähän sukan suuta vastaavasta kohdasta, jolloin kantapäätä vastaavasta kohdasta jää tila koiran pystyillekin korville ja se peittää siten koiran kaulaa, korvat ja otsapengertä. Hupun kokonaispituuden ja pipon sukan suuta vastaavan osan pituuden vaihteluilla määrätään, kuinka paljon koiran kaulasta se peittää. Päähineet ovat joko lämmike- tai suojavaatteita.

Samat vaatetyypit löytyvät myös Falckin (2001, 29–34, 39–41, 43–47) kartoituksesta, jossa käytiin läpi käsityölehtien ja -kirjojen sekä Internetin sekä koti- että ulkomaista koiranvaatetarjontaa ja haastateltiin kuutta eläinkaupan henkilökunnan jäsentä, neljää koiran omistajaa, yhtä eläinlääkäriä ja yhtä koirien vaatteiden suunnittelijaa. Tästä voidaan päätellä, että koirien vaatteiden perusmallit ovat pysyneet joitain mahdollisia yksityiskohtien muutoksia lukuun ottamatta samoina.

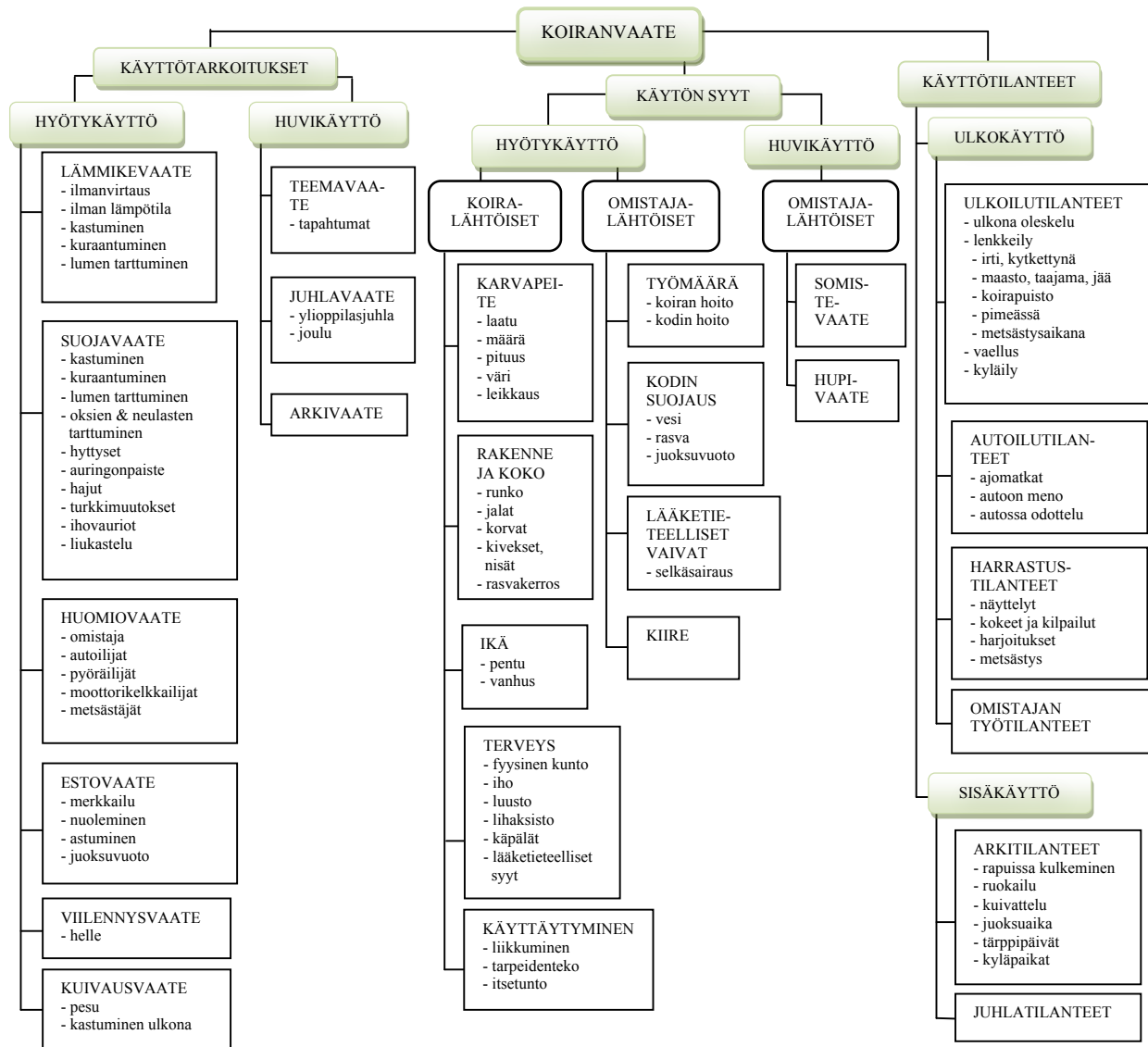
4.2.2 Koiranvaatteet käytössä

Falckin (2001, 44–45, 48–55) mukaan koirien vaatteiden käyttötarkoitukset voidaan jakaa hyöty- ja huvikäyttöön. Huvikäyttövaatteiden käytön syinä ovat koiran ulkonäön kohentamiseen, kuten ulkonäöllä hauskuuttaminen, liittyvät tekijät. Huvikäyttö on Suomessa vähäistä verrattuna hyötykäyttöön, joka lähtee yleensä koiran tarpeesta eli sen hyvinvoinnin edistämisestä. Toinen hyötykäytön syy on omistajan työn helpottaminen. Hyötykäyttötarkoituksia on tuloksista erotettavissa vaateen käyttö lämmikkeenä, suojana tai huomiovaatteena. Lämmikevaatetta käytetään pakkasilla tai viileillä ilmoilla ja harrastuskoirilla kuten metsästys- ja urheilukoirilla ennen suoritusta, suoritustauoilla ja suorituksen jälkeen. Lääketieteellisinä lämmikevaatteen käyttötarkoituksina mainitaan nivelvaivoista, luupiikeistä ja selkäsairauksista kärsivien sekä ohutkarvaisten ja karvattomien koirien vaatettaminen. Suojavaate suojaa koira sateelta ja likaantumiselta. Myös lääketieteelliset syyt kuten tassuvammat ja ihottumat voivat vaatia suojavaatetusta, sekä pitkäkarvainen turkki, jonka takkuuntumista voidaan vaatteella estää. Myös näyttelyä varten laitettut, trimmatut ja iäkkäät koirat mainitaan vaatteita hyödyn vuoksi käyttäviksi, mutta tuloksista ei käy ilmi, onko kyseessä lämmike- vai suojakäyttö. Huomiovaatteista mainitaan huomioliivi, jonka tehtävänä on huomion herättäminen.

Vaateen valintakriteereistä tärkeimpiä ovat Falckin (2001, 46–47, 56–61) mukaan vaateen istuvuus, helppo puettavuus, saumojen ja materiaalin hankaamattomuus, materiaalin kaishemattomuus ja liikkumismukavuus. Eläinlääkäriin mukaan koiran käyttäytymisen huomioiminen vaatetta valittaessa ja pidettäessä on tärkeää. Koiran käyttäytyminen vaatetta käytettäessä ei vaatteeseen totuttelun jälkeen saisi poikkea tilanteesta, jolloin vaatetta ei käytetä. Myös vaateen soveltuvuutta käyttötarkoitukseen, huoltamisen helppoutta, oikeaa hinta-laatusuhdetta, kestävyyttä ja heijastimia arvostettiin. Vaateen ulkonäöllä on merkitystä siinä vaiheessa, kun päätös vaateen hankkimisesta tarpeen perusteella on syntynyt, mutta ulkonäköä pidettiin sivuseikkana. Aineistosta puuttuivat huvivaatteet, joiden valintakriteereinä ulkonäön kuitenkin voisi olettaa nousevan enemmän esille, koska ne hankitaan nimenomaan parantamaan koiran ulkonäköä.

Tässä tutkielmassa vaateen käyttötarkoituksella tarkoitetaan vaateen tehtävää eli funktiota. Käyttötarkoitukset jaetaan hyötykäyttöön ja huvikäyttöön Falckin (2001) jaottelua mukailien. Käyttötarkoituksen lisäksi esitellään vaateen käytön syyt erillisinä, jotka Falckin (2001) jaottelussa sisältyvät käyttötarkoituksiin, ja niillä tarkoitetaan niitä syitä, miksi koirat puetaan. Myös käytön syyt jaetaan hyöty- ja huvikäyttöön, joista hyötykäyttö vielä koira- ja

omistajälhtöiseen käyttöön sen mukaan, kumpi vaateen käytöstä hyötyy. Huvikäyttöä pidetään aina omistajälhtöistä. Vaateen käyttötilanteet ovat puolestaan ne arkeen ja harrastuksiin ym. liittyvät tilanteet, joissa vaatetta käytetään. Tällä jaottelulla, joka on esitetty kuviossa 9, pyritään esittämään koiranvaateen käytön moninaisuutta ja tarpeellisuutta käyttäjien, käyttötarkoitusten ja käytön syiden näkökulmista eri käyttötilanteissa ja siinä on hyödynnetty tämän tutkielman aineistoa valmiin jaottelun puuttumisen takia.

KUVIO 9. Koiranvaateen käyttötarkoitukset, käytön syyt ja käyttötilanteet.

Käyttötarkoituksista eli vaateen funktioista hyötykäyttöön kuuluvat vaateen tehtävät lämmike-, suoja-, huomio-, esto-, viilennys- ja kuivausvaatteena. Lämmikevaate lämmittää koiraan ilmanvirtauksilta eli tuulelta, viimalta ja vedolta, jotka Willbergin (1998, 20) mukaan

liikutelleessaan koiran karvapeitettä poistavat siellä olevan lämpimän ilman. Se myös estää kylmästä ilmasta ja kastumisesta eli vesi-, lumi- tai räntäsateesta, veden roiskumisesta tai tarttumisesta, kuraantumisesta tai lumen tarttumisesta ja sulamisesta johtuvan lämmönhukan muodostumisen eristämällä koiran oman lämmön vaateen sisälle. Suojavaate suojaa koira ulkoisten tekijöiden haittavaikutuksilta. Kastuminen, kuraantuminen ja lumen tarttuminen karvoihin voivat vahingoittaa koiran ihoa varsinkin iho-ongelmista kärsivillä tai leikkaushaavoja parantelevilla koirilla. Suojavaate suojaa koira myös oksien, neulasten yms. ja hajujen tarttumiselta turkkiin, auringonpaisteelta, hyttysiltä ja ihovaurioilta, joita voivat aiheuttaa esimerkiksi risut ja oksat varsinkin karvattomille koirille. Myös turkkimuutoksia kuten turkin kihartumista ja karvojen katkeilua ja kypälien liukastelua lattioilla voidaan ehkäistä suojavaatteilla. Huomiovaateen tehtävänä on parantaa koiran näkyvyyttä joko kirkkaan huomiovärin tai heijastinten tai molempien avulla. Huomiovaatteesta on hyötyä sekä koiran omistajalle että muille liikenteessä liikkujille ja metsästysaikaan metsästäjille. Estovaate estää koira suorittamasta ei-toivottua käyttäytymistä kuten merkkailua sisällä, haavojen, tikkien yms. nuolemista tai narttukoiran astumista. Myös nartun juoksuvuodon leviäminen voidaan estää. Viilennysvaatetta käytetään kostutettuna ja mahdollisesti viilennettynä kesähelteillä, sillä Paataman (2000, 128) mukaan varsinkin lyhytkalloinen koira, jolla on hengitysvaikeuksia, voi saada helteessä lämpöhalvauksen ellei sitä suojata. Kuivausvaatetta käytetään, kun koiran halutaan kuivuvan nopeammin pesun tai muun kastumisen jälkeen. Huvikäyttövaatteita ovat erilaiset teemavaatteet, joita käytetään tietyissä teematapahtumissa kuten autonäyttelyissä, juhlavaatteet, joita käytetään juhlapäivinä kuten ylioppilasjuhlissa ja jouluna ja arkivaatteet, joita käytetään arkisin hovin vuoksi ilman muuta syytä.

Koiralähtöisiä vaatteiden hyötykäyttösyitä ovat koiran karvapeitteestä, rakenteesta ja koosta, terveydestä, iästä ja käyttäytymisestä johtuvat syyt. Karvapeite voi olla joko määrältään, pituudeltaan, väriltään, leikkaukseltaan tai laadultaan sellainen, että vaatteita tarvitaan. Valtaosa Suomessa elävistä roduista on kotoisin lämpimiltä vyöhykkeiltä, joten niiden turkki ei ole Suomen oloihin riittävä. Karvattomat, vähäkarvaiset, ohutturkkiset ja lyhytkarvaiset rodut tulisikin suojata kylmyydeltä ja kosteudelta. Myös pohjavillattomat tai ohuen pohjavillan omaavat koirat kannattaa suojata sateelta, sillä niillä vesi pääsee iholle asti, jolloin iho alkaa haihduttaa lämpöä ja koira palelee helpommin. Myös pitkäturkkinen koira voi olla lämmittävän aluskarvan puuttumisen takia aiheellista vaatettaa. Pitkäkarvaisilla koirilla vaattamisen syynä voi myös olla nuoskalumipaakkujen tarttumisen estäminen jalkoihin ja vatsanalukseen, jotta koiran liikkuminen ei vaikeutuisi. Lumipaakkujen poistaminen on vaikeaa

ja hidasta, sillä niitä ei saa muuten pois kuin sulattamalla. Karvapeitteen ja ihon jatkuva liikaantuminen ja siitä johtuva toistuva pesu altistaa koiran iho-ongelmille ja allergioille. Trimmattavat koirat, joiden turkki nypitään tai ajetaan ainakin osittain nahkaa myöten pois, voivat myös tarvita lisälämpöä trimmauksen jälkeen, vaikka täydessä turkissaan eivät sitä tarvitsisikaan. (Alderton 1999, 37, 136; Fennell 2006, 184–185; Fogle 1994, 63; Havas 1998, 30–31; Heikkilä 2002, 26; Heikkinen-Lehkonen 2003, 52; Silvola 1998, 44–45.) Koiran väri on syynä vaatteen käytölle silloin, kun koira karvapeitteen värinsä takia puetaan huomiovaatteeseen näkyvyyden parantamiseksi tai valkoinen koira siksi, että turkkiin tarttunut lika ei lähde siitä kunnolla irti, tai vaatii irrotukseen koiralle voimakkaiden pesuaineiden käyttöä.

Koiran koko ja rakenne ovat karvapeitteen lisäksi ratkaisevia tekijöitä koiran kylmänsietokyvyille. Koiran lämmönhukka on voimakkainta ihonpinnalla. Suurkokoiset koirat sietävät kokonsa puolesta kylmää paremmin kuin pienikokoiset, sillä niiden ihon pinta-ala on massaansa nähden pienempi kuin pienillä koirilla. Rungoltaan hoikan ja pitkänomaisen koiran ihon suhteellinen pinta-ala on suurempi kuin pyöreämpimallisen yksilön, joten hoikat koirat ovat herkempiä kylmälle. Hoikkarakenteisilta koirilta puuttuu myös ihonalainen rasvakerros, joka voi myös olla syynä siihen, että koira palelee helposti. (Alderton 1999, 136; Kokko, Cajander & Nummisalo 2000, 74; Siekkinen 2003, 5–7). Pienet ja matalaraajaiset koirat sietävät kylmää huonommin myös siksi, että niiden yleensä huonommin karvapeitteellä suojattu vatsanalue on lähellä kylmää hohkavaa maata (Siekkinen 2003, 8; Silvola 1998, 44). Siekkisen (2003, 7–8) ja Willbergin (1998, 19) mukaan kylmälle arkoja ruumiinosia ovat narttujen nisät, urosten kivekset ja vartalon ulokkeet kuten korvat ja raajat, sillä elimistön jäähtyessä se pyrkii korjaamaan tilanteen kierrättämällä lämmintä verta vain rungossa. Koira voidaan kokonsa takia pukea myös silloin, jos sen halutaan esimerkiksi metsästystilanteessa erottuvan aluskasvillisuuden seassa edetessään (Unhola 2001, B3).

Koiran terveydentila ja ikä vaikuttavat myös kylmänsietokykyyn. Huonokuntoiset koirat, sairaat, toipilaat, imettävät nartut ja iältään nuoret tai toisaalta vanhat koirat voivat kaivata lisälämmikettä, vaikka niiden turkki muutoin olisikin riittävä (Fogle 1994, 63; Kokko, Cajander & Nummisalo 2000, 74; Leppäniemi 2006, 27). Imettävien narttujen nisät ovat arkoja paleltumaan, sillä niitä suojaa yleensä vain hennompi karvoitus. Pentujen lämmönsäätelyjärjestelmä ei ole vielä täysin kehittynyt, joten ne eivät pysty säätelemään ruumiinlämpöään yhtä hyvin kuin aikuiset koirat. Vanhoilla koirilla puolestaan verenkierto ja aineenvaihdunta heikenevät eivätkä ne jaksaa enää liikkua yhtä ripeästi ja paljon kuin nuorempina. Allergioista ja atooppisesta ihosta kärsivät koirat ovat arkoja kastumiselle, sillä iholla elävät bakteerit pääse-

vät kosteuden mukana rikkoutuneeseen ihoon ja infektoituvat. (Siekinen 2003, 6, 8; Silvola 1998, 44–45). Kroonisista virtsatietulehduksista ja tuki- ja liikuntaelinsairauksista kuten selkävaivoista kärsivät koirat hyötyvät vaatteista varsinkin kylminä vuodenaikoina (Silvola 1998, 44–45). Fyysisesti rankoissa suorituksissa koiran lihaksisto tarvitsee sekä ennen suoritusta että sen jälkeen lämmikettä. Mikäli suorituksen alkaessa lihakset ovat kylmät, lihasreikähtymien riski kasvaa, kun taas suorituksen jälkeen lisälämpö auttaa lihaksistoa palautumaan ja siten ehkäisee sen kangistumista ja kipeytymistä. (Silvola 1998, 44; Unhola 2001, B2–B4.) Myös tilapäiset lääketieteelliset syyt kuten tikit ja naarmut voivat aiheuttaa tarpeen vaatteelle.

Koiralähtöinen vaateen hyötykäyttö voi olla myös koiran käyttäytymisessä. Vaateesta tarvitaan, mikäli koira ei suostu lähtemään ulos ilman sitä, liikkuu ulkona haluttomasti, pyrkii takaisin sisälle tai ei pysty tekemään tarpeitaan normaalisti esimerkiksi nostellessaan tassujaan. Myös aran koiran itsetunnon kehittäminen voi olla syynä koiran pukemiseen, sillä saadessaan vaate päällä ohikulkijoiden ihailua osakseen ja sitä kautta positiivisia kokemuksia vieraista ihmisistä, se oppii paremmin luottamaan ihmisiin ja sosiaalistuu.

Omistajalähtöisiä vaatteiden hyötykäytön syitä ovat omistajan työmäärän vähentäminen ja työn helpottaminen, kodin suojaus, lääketieteelliset vaivat ja kiire. Käyttäessään vaatetta koirallaan omistaja pääsee helpommalla sekä koiran että kodin hoidossa. Varsinkin pitkä- ja tiheäkarvainen koira on järkevää suojata erityisesti sateella ja kurakelillä, koska suojavaate on kätevämpi pestä kuin itse koira ja koiran kuivaamisessa pääsee paljon helpommalla (Kokko, Cajander & Nummisalo 2000, 74; Paatsama 2000, 132). Kotiin koiran mukana ulkoa kantautuvan kuran, roskien ja hiekan määrä vähenee ja siten kotia ei tarvitse siivota niin useasti. Ilman suojavaatetta näyttelyä varten tehty turkkien pesu ja föönaus menevät hukkaan, mikäli koira pääsee kastumaan ennen esiintymistään. (Heikkinen-Lehkonen 2003, 52.) Kodin suojuksessa vaatetta käytetään silloin, kun halutaan suojata kodintekstiilejä ja kodin pintoja koiran turkistaan ravistamalla tai valuttamalla vedeltä, kypälien hoidossa käytetyltä rasvalta tai nartun juoksuvuodolta. Myös omistajan lääketieteelliset vaivat kuten selkäsairaus voivat olla syynä vaateen käyttöön. Käytettyään suojavaatetta koirallaan omistajan ei tarvitse sisälle tullaan kumarrella pestessään ja kuivatessaan koira. Monesti koira puetaan siksi, että omistajalla on kiire, vaikka muutoin vaatetta ei käytettäisi. Koiran tullessa kotiin on nopeampaa ripustaa vaate kuivamaan kuin kuivata koira. Koiranvaateen huvikäytössä, joka on aina omistajalähtöistä, voidaan erottaa vaateen käyttö somisteena ja hupivaatteena. Somistaessaan koira omistaja haluaa koiransa näyttävän hienolta, tyylikkäältä tai muuten hyvältä. Hupivaateen

tarkoitus on herättää hilpeyttä, saada ihmiset nauramaan ja kerätä hauskoja kommentteja toisilta ihmisiltä.

Vaatteen käyttötilanteet on jaettu ulko- ja sisäkäyttöön, joista sisäkäyttö on marginaalista verrattuna ulkokäyttöön. Oleskellessaan ulkona koira voi olla paljon paikoillaan ja liikkua vain hetkellisesti. Lenkkeillessä omistaja ja koiran kulkevat maastossa, taajamassa, jäällä tai koirapuistossa, jolloin koira voi olla kytkettynä tai vapaana. Ajankohdista erityisesti pimeys ja metsästysaika aiheuttavat sen, että koiralle puetaan huomiovaate sen näkyvyyden parantamiseksi. Koiralla käytetään vaatetta myös vaelluksilla ja kyläilymatkoilla, koska sen kuivaaminen olisi hankalampaa kuin kotioloissa tai märkää koira ei halua laskea kyläilypaikkaan tai teltaan sisälle. Autoilutilanteissa koira puetaan siksi, että ajomatkan aikana se kylmettyy koska se ei pääse liikkumaan, se joutuu menemään jo valmiiksi kylmään autoon tai se joutuu odottelemaan autossa pitkiä aikoja paikoillaan eri tilanteissa. Myös erilaiset harrastustilanteet kuten näyttelyt, kokeet ja kilpailut, harjoitukset ja metsästystilanteet voivat vaatia joko lämmike-, suoja- huomio- ja viilennysvaatteen käyttöä karvapeitteen, rakenteen ja koon tai terveyden takia. Omistajan työtilanteessa, jossa koira on esimerkiksi mukana hevostalleilla tai muilla ulkotyöpaikoilla, voi myös olla tarpeen käyttää vaatetta.

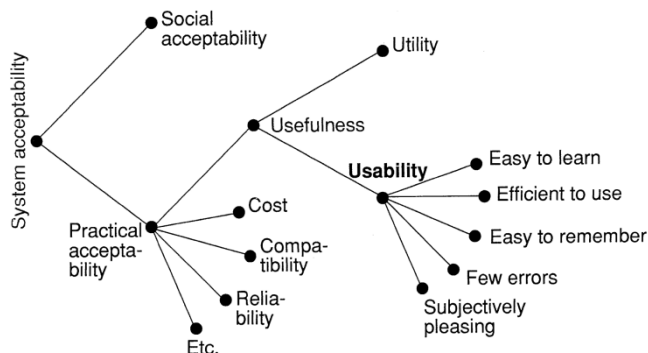
Sisäkäyttö jaetaan arki- ja juhlaikäyttöön. Arjen tilanteista rapuissa kulkemista voidaan auttaa pukemalla koiralle liukastelua estävät tossut. Mikäli koiralla on pitkät korvat ja niissä pitkät, helposti katkeilevat karvat, voidaan koiran korvakarvat suojata ruokailun ajaksi likaantumiselta ja suuhun joutumiselta. Märkä koira voidaan pukea kuivausvaatteeseen ja juoksuaikeinen narttu estovaatteeseen varsinkin, mikäli se pääsee samoille huonekaluille ja sisustus-tekstiileille kuten sohville, sängyille ja matoille kuin ihmiset. Uroskoiralle voidaan pukea nartun astumista ja varsinkin kyläpaikoissa merkkailua estävät ns. poikahousut. Myös juhliin voidaan koira pukea juhla-aikaan sopivilla vaatteilla.

5 KÄYTETTÄVYYS TUOTTEEN OMINAISUUTENA

5.1 Näkemyksiä käytettävyydestä

Lindforsin (2002, 34) mukaan tekstiilituotteen ominaisuuksia tarkasteltaessa käytettävyydellä tarkoitetaan tuotteen käyttömukavuutta eli lämpöviihtyvyyttä ja tuntua. Kun vaatteiden ajatellaan olevan yksi tuoteryhmä muiden tuotteiden kuten erilaisten laitteiden ja esineiden joukossa, käytettävyys näyttäytyy laajemmasta näkökulmasta. Nielsenin (1993, xi) mukaan käytettävyysajattelua voidaan ja pitäisi soveltaa kaikkiin ihmisen kanssa vuorovaikutuksessa oleviin esineisiin, tuotteisiin, järjestelmiin tai palveluihin. Ovaskan, Aulan ja Majarannan (2005, 3) mukaan käytettävyydelle ei ole yksiselitteistä määritelmää, sillä monet tutkijat ovat määritelleet sen omista lähtökohdista käsin. Sinkkosen, Kuoppalan, Parkkisen ja Vastamäen (2006, 17) mukaan käytettävyyden tavoite on saada käyttäjän ja tuotteen yhteistoiminta tehokkaaksi ja käyttäjälle miellyttävämmäksi. Käytettävyydessä on siten pohjimmiltaan kyse käyttäjän ja tuotteiden päivittäisestä vuorovaikutuksesta. Samaa mieltä on Kuutti (2003, 13–14, 180), jonka mukaan käytettävyys on tuotteen ominaisuus, joka kuvaa kuinka sujuvasti, helposti ja tehokkaasti käyttäjä käyttää tuotteen toimintoja sen ominaisessa käyttöympäristössä ja tarkoituksessa päästäkseen haluamaansa päämäärään.

Nielsen (1993, 24–25) määrittelee käytettävyyden (usability) toiseksi tuotteen hyödyllisyyden (usefulness) osatekijäksi käyttökelpoisuuden (utility) ohessa. Käyttökelpoisuudessa on kyse tuotteen toimivuudesta sille tarkoitettussa tehtävässä ja käytettävyydessä siitä, miten hyvin käyttäjä pystyy hyödyntämään tätä toimivuutta. Hyödyllisyys tarkoittaa sitä, miten hyvin tuotteen avulla päästään tiettyyn tavoitteeseen. Hyödyllisyys vastaavasti on yksi käytännöllisen hyväksyttävyyden (practical acceptability) osatekijä, joka puolestaan on rinnasteinen sosiaaliselle hyväksyttävyydelle (social acceptability). Muita käytännöllisen hyväksyttävyyden osatekijöitä ovat esimerkiksi tuotteen luotettavuus, yhteensopivuus ja hinta. Käytännöllinen ja sosiaalinen hyväksyttävyys ovat tuotteen yleisen hyväksyttävyyden (acceptability) alaluokkia, hyväksyttävyyden tarkoittaessa tuotteen kykyä tyydyttää kaikki käyttäjien tarpeet ja vaatimukset. Tästä mallista (kuvio 10) käy ilmi, miten käytettävyys on yksi, tärkeä osatekijä tuotteen hyväksyttävyydessä, hyvydessä.

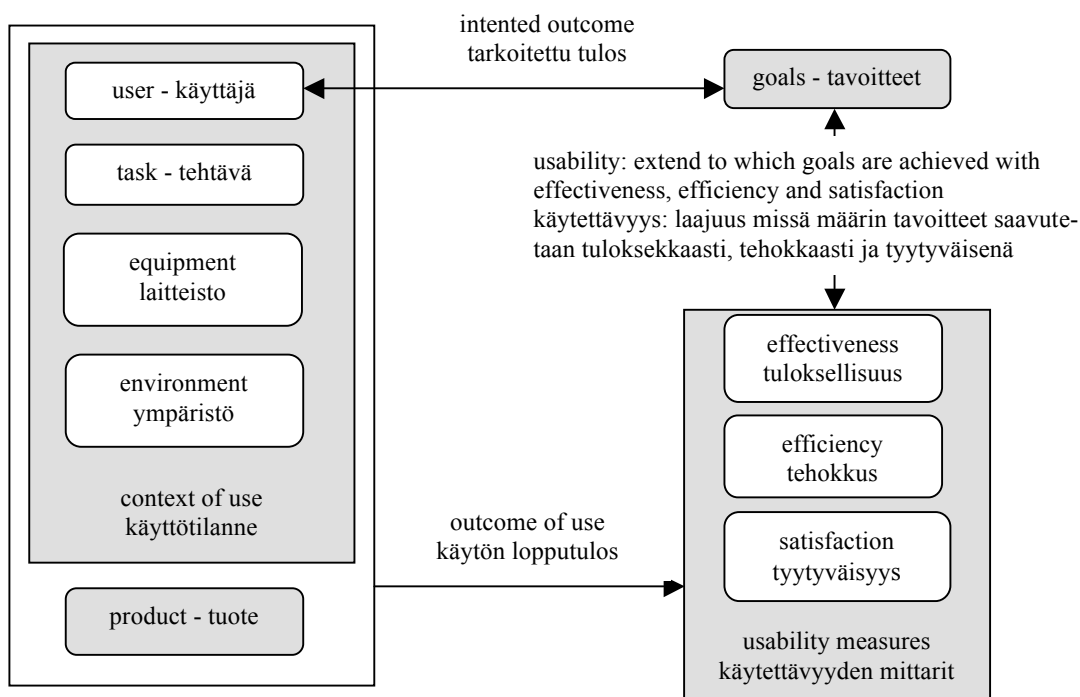

KUVIO 10. Hyväksyttävyyden osatekijät (Nielsen 1993, 25)

Käytettävyys koostuu Nielsenin (1993, 25–37) mukaan helposta opittavuudesta (learnability) ja muistettavuudesta (memorability), käytön tehokkuudesta (efficiency), virheettömyydestä (low error rate) ja käyttäjän subjektiivisesta tyytyväisyyden (satisfaction) kokemuksesta. Helppo opittavuus takaa, että vaateen pukemiseen, riisumiseen ja huoltamiseen liittyvät toiminnot ovat nopeita oppia sekä omistajalle että koiralle. Muistettavuus tarkoittaa, että omistaja kerran vaateen käytön opittuaan pystyy käyttämään sitä myös tauon jälkeen ilman uutta opettelua. Tehokkuus tarkoittaa kokeneen koiranomistajan vaateen käyttöön liittyvien toimien suoritustason pysyvyyttä ja nopeutta. Virheettömyyden vaatimuksen mukaan koiranomistajan vaatteiden käytössä tekemien virheiden määrän tulisi olla mahdollisimman pieni, mahdolliset virheet tulisi pystyä korjaamaan helposti ja virheet eivät saisi olla vakavia, jotta omistajalle, koiralle tai vaatteelle ei aiheudu vahinkoa. Tyytyväisyys puolestaan viittaa siihen, miten miellyttäväksi koira ja omistaja tuotteen käytön kokevat.

SFS-EN ISO 9241–11 -standardia (1998) voidaan soveltaa tilanteissa, joissa käyttäjä pyrkii tuotteen avulla tavoitteeseensa. Käytettävyys riippuu käyttötilanteesta ja olosuhteista, joissa tuotetta käytetään. Käytettävyys koostuu siitä, miten hyvin tietty käyttäjä voi tuotteen avulla saavuttaa tavoitteensa tuloksellisesti (effectiveness), tehokkaasti (efficiency) ja tyydyttävästi (satisfaction) tietyssä käyttötilanteessa. Tuloksellisuus tarkoittaa sitä, miten tarkasti ja täydellisesti tavoitteet ja niiden alatavoitteet saavutetaan eli miten vaatteet vastaavat niille asetettuja tavoitteita, esimerkiksi suojaako kuravaate koko sen alueen koirasta jonka sen oli suunniteltu suojaavan vai vain osan siitä. Tehokkuudessa on kyse tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista voimavaroista, joita voivat olla fyysiset tai henkiset ponnistukset kuten pukemisen ja riisumisen vaatimat kurkottelut ja käyttötoimenpiteisiin kuluva aika, materiaalit ja taloudelliset kustannukset. Tyytyväisyys puolestaan on epämukavuuden puuttumista ja koiran ja omistajan suhtautumista ja asennoitumista vaateen käyttöön eli sitä, miten mieluisaksi käyttäjät vaateen käytön kokevat. Lisäksi tarvitaan tietoa käyttäjän eli tuotteen kanssa vuoro-

vaikutuksessa olevan henkilön tavoitteista, jotka on esitelty kuviossa 9 käyttötarkoitusten muodossa ja ne on jaettu molemmat käyttäjät huomioiden koira- ja omistajalähtöisiin käyttötarkoituksiin. Käyttötilanteen osatekijöistä vaateen käyttäjinä ovat koira ja koiranomistaja, joista koiran voidaan ajatella olevan vaateen pääasiallinen ja omistajan epäsuora käyttäjä, joten heidän tiedot, taidot ja fyysiset ominaisuudet tulee selvittää. Tehtäviä ovat ne toimet joiden avulla tavoite saavutetaan eli joita omistaja suorittaa pukiessaan, riisuessaan tai huoltaessaan vaatetta kuten myös ne toimet, jotka koira suorittaa puettaessa tai riisuttaessa. Laitteisto, johon tuote kuuluu, on vaatteiden käytettävyyttä selvitettäessä yhtä kuin tuote. Ympäristöt, joissa koiranvaatetta käytetään, on fyysisten ympäristöjen osalta mainittu kuviossa 9 kohdassa käyttötilanteet. (SFS-EN ISO 9241-11, 1998.) Kuvion 11 käytettävyyden käsitteeseen, joka esittää käytettävyyden osatekijöitä ja niiden yhteyttä, on selvyyden vuoksi yhdistetty suomen- ja englanninkieliset termit.

KUVIO 11. Usability framework - Käytettävyyden käsitteet (SFS-EN ISO 9241-11, 1998)

Vertailtaessa Nielsenin (1993) ja SFS-EN ISO 9241-11 -standardin (1998) määrittelyjä huomataan, että molemmat ovat yhtä mieltä käyttäjän tyytyväisyydestä, tosin standardissa painotetaan epämukavuuden puuttumisen näkökulmaa. Molemmat mainitsevat myös tehokkuuden sillä erolla, että standardi korostaa tehtävän suorittamiseen tarvittavia voimavaroja, kun taas Nielsen keskittyy suoritustason pysyvyyteen ja nopeuteen eikä huomioi siihen tarvit-

tavia voimavaroja. Muiden osatekijöiden kohdalla määritelmät eroavat, sillä standardi ei mainitse mitään oppimisesta, muistamisesta tai virheiden välttämisestä, mutta nostaa puolestaan esiin tuloksellisuuden. Standardi painottaa siten tavoitteiden saavuttamista, käyttäjän tarpeita ja käyttötilannetta, kun Nielsenin määritelmän voidaan vastaavasti ymmärtää olevan tuotokeskeinen ja irrallaan kontekstista, sillä se ei mainitse mitään ympäristön eli käyttäjän, käyttäjän suorittaman tehtävän tai käyttötilanteen vaihtelun vaikutuksista.

Tuotteen käyttäjän toimintaan vaikuttavat hänen synnynnäiset, geeneissä perityt fysiologiset ja psykologiset ominaisuutensa kuten aistit, muistirakenne ja perustarpeet. Lisäksi kulttuurin muovaamat ominaisuudet kuten kieli, lait ja tavat, käyttäjän kyvyt ja rajoitukset, tuotteella suoritettavat tehtävät sekä tila ja tilanne, jossa tuotetta käytetään, vaikuttavat. (Sinkkonen ym. 2006, 23–25.) Koiranvaatteiden kohdalla tuotteen käyttäjinä ovat sekä koira että koiranomistaja, joten molempien vaikutus vaatteen käytettävyyteen on huomioitava. Tuotteen käyttäjänä koira poikkeaa ihmisestä merkittävästi, joten sen toiminnassa vaatteen käyttäjänä painottuvat eri asiat kuin ihmisellä. Koiran vaatimukset ovat aina ihmisen tulkintoja, sillä koiralta puuttuvat ne kielelliset keinot, joilla ihminen ilmaisee itseään. Ihminen tuotteen käyttäjänä on kulttuuriolento. Kulttuuri on moniulotteinen kokonaisuus, jonka muodostavat yhteisön käyttäytymispiirteet ja ihmisen ympärilleen luoma fyysinen maailma kuten esineet eli kaikki se, mikä ei ole biologista. Kulttuuri, jossa käyttäjä elää, vaikuttaa paljolti hänen toimintaansa, esimerkiksi tapoihin, uskomuksiin ja värien havaitsemiseen. (Sinkkonen ym. 2006, 37.) Koska ihminen adoptoi koiran perheeseensä, ihmisen kulttuurista tulee koiran kulttuuri siinä määrin, kun se on koiralle sen geenien puitteissa mahdollista.

Kuutin (2003, 13, 15, 90–91) ja Sinkkosen ym. (2006, 134) mukaan tuotteen ulkoasu on oleellinen osa käytettävyyttä, sillä käyttäjä käyttäessään tuotetta myös katselee sitä. Ulkoasu vaikuttaa tuotteen käytettävyyteen siten, että hyvässä tuotteessa käyttäjän tarvitsemat ominaisuudet kuten vaatteen kiinnittimet ovat selkeästi esillä. Tuotteen käytettävyyttä voidaan lisäksi parantaa lisäämällä siihen visuaalinen vihje, joka voi samalla olla osa toiminnallisuutta. Koiravaatteessa voitaisiin käyttää esimerkiksi pukemisjärjestyksen osoittamiseen heijastinnauhaa. Pelkkä visuaalisuus ei kuitenkaan tee tuotteesta käytettävää, vaan ensin sen rakenteen tulee olla kunnossa. Ulkoasu on merkityksellinen sekä koiralle että omistajalle, sillä omistaja käyttäessään vaatetta katselee sitä ja koira voi oppia yhdistämään tietyn asun ulkomuodon perusteella esimerkiksi ulkoiluun tai pesemiseen ja reagoida tai toimia sen mukaan.

Ihmisen toiminta tuotetta käyttäessään jakaantuu kolmeen kiinteästi toisiinsa liittyvään perusvaiheeseen, jotka osiin jaettuna muodostavat seitsenkohtaisen toimintamallin. Tuotetta

käytetään yleensä tavoitteeseen pääsemisen apuvälineenä, jolloin itse tuotteen käyttö ei ole tavoite. Tavoitteen asettamiseen liittyy usein myös vaihtoehtoisia, sisäkkäisiä tai peräkkäisiä tavoitteita. Koiranvaatteen käyttö lähtee aina omistajan tavoitteesta, esimerkiksi, että koira ei kuraannu ulkoilun aikana. Tavoitteeseen pääsemisen apuvälineenä toimii esimerkiksi koiran sadehaalari. Lisätavoitteena omistajalla voi olla, että koira on pukua käytettyään nopeampi ja helpompi kuivata ulkoilun päätteeksi, jolloin omistajalle jää enemmän aikaa muuhun toimintaan. Omistaja voi myös ajatella koiran nauttivan ulkoilusta enemmän kuivana, jolloin koiran hyvinvoinnin edistäminen toimii myös lisätavoitteena. (Norman 2001, 46–48; Sinkkonen ym. 2006, 48.)

Täytäntöönpanoon kuuluvat aikomuksen muodostaminen, toiminnan täsmällinen määrittely ja toiminnan suorittaminen. Varsinainen toiminta voi tapahtua joko semanttisella tai syntaktisella tasolla. Semanttisen tason toimintaa tavoitteeseen ”koira ei kuraannu” pääsemiseksi on sadepuvun pukeminen koiralle. Syntaktisella tasolla ovat sadepuvun ulkonäkö, sen pukemistavan ja kiinnittimien käytön hallinta. Tuotteen käytössä voi myös tapahtua virheitä. Aikomuksellinen virhe tapahtuu, jos omistaja pukee vaateen väärin koska ei ymmärrä sen rakennetta kuten etu- ja takaosan eroa. Lipsahduksesta on kyse esimerkiksi silloin, kun koiran etutassu menee vahingossa väärään lahkeeseen, vaikka omistaja yritti pukea vaatetta oikein. (Norman 2001, 46–48; Sinkkonen ym. 2006, 51–52.)

Myös tapahtumien arvioitiin kuuluu kolme vaihetta: toiminnan vaikutusten havainnointi ja tulkinta sekä tulosten arviointi vertaamalla tapahtunutta tavoitteeseen. Tuotteen käytön evaluointi koostuu alkupalautteesta, jolloin tarkastellaan vaateen alkutila eli selvitetään, onko se käyttövalmiina, esimerkiksi oikein päin ja ehjä ja mitä toimenpiteitä tavoitteeseen pääsemiseen edellyttää. Loppupalautteessa selvitetään toimiko tuote toivotulla tavalla ja päästiinkö tavoitteeseen eli onko vaate oikein koiran päällä ja kiinnitetty hyvin. Positiivinen palaute vahvistaa käyttäjän toimintatavan oikeellisuutta ja negatiivinen ilmoittaa toiminnan puutteelliseksi tai virheelliseksi, jolloin toiminta keskeytyy tai peruuntuu. Palaute voi olla sisäistä palautetta, jolloin omistaja voi itse huomata, onko vaate puettu tai ulkoista palautetta, jolloin palaute voi tulla koiralta esimerkiksi liikkumisen kautta. Mikäli koira ei liiku normaalisti, omistaja korjaa virheensä. (Norman 2001, 46–48; Sinkkonen ym. 2006, 53–54.)

Tuotteen käyttö edellyttää, että käyttäjä pystyy havaitsemaan ja mieltämään tuotteesta tehtävän kannalta olennaisen sekä oman toiminnan vaikutuksen tuotteeseen. Tuotteista tietoa vastaanotettaessa näkö-, tunto- ja kuuloaisti ovat tärkeimmät. (Sinkkonen ym. 2006, 67–70.) Koiranvaatteista puhuttaessa voidaan tärkeisiin aisteihin lisätä liikeaisti, jota tarvitaan esimer-

kiksi käsiteltäessä vaatetta sen pukemisen yhteydessä. Väriassosiaatiota käytetään koiranvaatteissa esimerkiksi huomioliiveissä, joiden keltaisen tai punaisen värin ajatellaan Sinkkosen ym. (2006, 130) mukaan tarkoittavan huomiota tai varoitusta. Esimerkiksi metsästyskoirien vaatteisiin valitaan väri sen mukaan, halutaanko koiran erottuvan kasvillisuudesta (kuten punainen) vai sulautuvan siihen (kuten vihreä tai ruskea). Kuutin (2003, 32–34) mukaan tuntoaisti on tärkeä erilaisista toiminnoista saatavan palautteen kannalta varsinkin ympäristöissä, joissa muiden aistien käyttäminen on vaikeutunut. Käyttäessään vaatetta koiran tuntoaisti saa jatkuvasti palautetta siitä, miltä vaate päällä tuntuu. Ihmisen tuntoaisti niin ikään välittää hänelle tietoa vaatteesta, esimerkiksi märkydestä, aina ihmisen koskiessa siihen. Lisäksi tuntoaisti toimii apuna esimerkiksi pimeässä metsässä irronneen vaateen pukemisessa. Kuuloaistin avulla saadaan niin ikään tietoa vaatteesta, kuten sen kahisevuudesta, repeytymisestä ja kiinnittimien sulkeutumisesta ja avautumisesta.

Sinkkosen ym. (2006, 176, 227–228) mukaan käytettävyyden osatekijänä opittavuus on keskeinen, sillä hankalan tuotteen käyttö voi jopa estyä, jos käyttäjä kokee sen itselleen liian vaikeaksi. Voidaankin päätellä, että liian hankalasti puettava, riisuttava tai huollettava koiranvaate voi jäädä käyttämättä, jos omistaja kokee, että sen käytön opetteluun menee enemmän voimavaroja kuin siitä pidettäessä saatava hyöty on. Myös Kuutti (2003, 13, 41) painottaa opittavuuden tärkeyttä käytettävyyden osatekijänä, sillä tuotteita, jotka eivät vaadi lainkaan oppimista, ei käytännössä ole olemassakaan. Tästä voidaan päätellä, että vaikka koiranvaate muistuttaa ihmisen vaatetta, myös sen käyttö vaatii opettelua tai ainakin sitä muistuttavan ihmisen vaateen käyttö on joskus täytynyt opetella. Myös koira joutuu opettelemaan vaateen käyttöön liittyviä toimia, kuten puettavana olemisen ja liikkumisen vaateen kanssa. Tuotteen käyttöä voi oppia joko harjoittelemalla käyttöä prosesseina eli toimenpidesarjoina tai opettelemalla ymmärtämään tuotteen toimintaperiaatetta. Prosessioppimisessa asiaa harjoitellaan, kunnes se on opittu ja sitä toistetaan, kunnes toiminnosta saadaan automaattinen ja ymmärtämällä oppimisessa oppija liittyy asioita mielessään yhteen ja järkeilee syy-yhteyden. (Sinkkonen ym. 2006, 233–234.) Vaatteiden käytöstä puhuttaessa koiranomistajalle on tärkeää, että hän hallitsee prosessin eli muistaa, missä järjestyksessä pitää toimia, mutta vaateen toimintaperiaatteen hallitseminen syventää omistajan ymmärrystä vaatteesta.

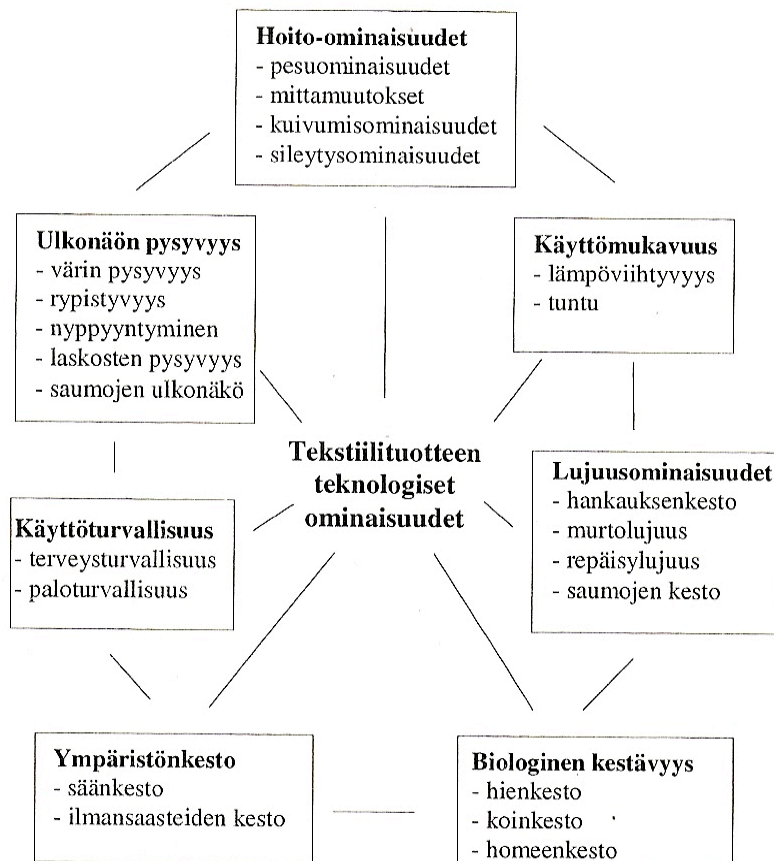
Mäntylä (2001, 130–131) erittelee tuotteen käytettävyyden tuotteen toiminnallisuuteen ja käyttöliittymään. Toiminnallisuus koostuu tuotteen ”varsinaisista” toiminnoista ja ominaisuuksista, joita vaatteissa ovat esimerkiksi riisuminen, pukeminen ja huoltaminen sekä suojaavuus, lämmittävyys ja viilentävyys. Käyttöliittymä koostuu käyttäjälle näkyvistä toimin-

noista ja ominaisuuksista, joilla käyttäjä voi käyttää tuotetta. Koiranvaatteen käyttöliittymää ovat siten vaatteen muoto, rakenteelliset osat kuten rintakappale ja niiden sijoittelu suhteessa koko vaatteeseen sekä kiinnittimet ja niiden toiminto. Siten tuotetta käytetään sen käyttöliittymän välityksellä. Soveltuvuudessa eli sopivuudessa käyttötarkoitukseen painottuu tuotteen toiminnallisuus ja se on monesti yhteneväinen käytettävyyden kanssa. Jordanin (1997, 181; 1999, 207) mukaan perinteinen käytettävyyden määrittely näkee tuotteen työvälineenä, jonka avulla käyttäjä yrittää päästä päämääräänsä joutumatta ponnistelematta liikaa tai kokematta fyysistä tai henkistä epämukavuutta. Jordanin ja Servaesin (1995, 341–342) mukaan käytettävyys keskittyy tuotteen käytännölliseen ja toiminnalliseen hyötyyn, mutta jättää ulkopuolelle itse tuotteen käytöstä saatavat mielihyvät (pleasures), jotka keskittyvät ihmisen kokemuksiin tunteisiin, heidän haaveisiin ja mielikuviin tuotekokemuksen yhteydessä. Sinkkonen ym. (2006, 248) toteavatkin, että käytettävyytutkimuksen piirissä on herännyt kiinnostus tuotteiden aiheuttamia tunteita kohtaan.

Tämä tutkimus rajattiin koskemaan käytettävyyden osa-alueesta Papanekin (1973) käyttö- tarve- ja menetelmäfunktioita tai Lambin ja Kallalin (1992) FEA-mallin toimivuuden näkökulmaa, sillä vaatteiden toimivuus nousi käytettävyyden osatekijöistä ensisijaiseksi ja ainoaksi koiralle merkitykselliseksi, kuten Falckin (2001) tutkielman tuloksista saattoi päätellä. Hänen mukaansa vaatteet hankitaan lähinnä koiran todellisten tarpeiden, kuten lisälämmön, kosteussuojan tai lääketieteellisen syyn aiheuttamaa tarvetta tyydyttämään. Koiranvaatteet uutena tuoteryhmänä eivät vielä ole päässeet Jordanin (1997, 182–183; 1999, 209–210; 2000, 4–6) Abraham Maslowin tarvehierarkiasta tuotteiden käytettävyyteen soveltamassa kuluttajantarvemallissa kahdelta alimmalta eli toiminnallisuudesta (functionality) ja käytettävyydestä (usability) ylimmälle eli mielihyvän (pleasure) tasolle. Toiminnallisuudessa ja käytettävyydessä on vielä paljon parannettavaa ja ne pitäisi ensin saada kuntoon, ennen kuin koiranomistajat alkavat enenevässä määrin haluta vaatteiltaan lisä-arvoa eli mielihyvää. Siten Personin (2003, 1) esittämä väite, jonka mukaan käytettävyyttä pidetään nykyään itsestänselvyytenä eikä tuotekehityksessä toiminnallisuuteen ja käytettävyyteen keskittyminen enää riitä, sillä ihmiset eivät halua itselleen tuotteita vaan tuotteiden tarjoamia elämyksiä, ei koiranvaatteiden kohdalla juurikaan vielä pidä paikkaansa. Siten tässä tutkielmassa keskitytään käytettävyyden osa-alueista käytännöllisyyteen ja toiminnallisuuteen, joita nimitetään toimivuudeksi.

5.2 Koiranvaatteiden toimivuusominaisuudet

Lambin ja Kallalin (1992, 43) mukaan vaateen toimivuuden osatekijät liittyvät sen käyttökelpoisuuteen. Toimivuuteen kuuluvia tuotteelle sen valmistuksessa syntyviä materiaalisia ominaisuuksia Lindfors (2002) nimittää tekstiilituotteen teknologiseksi ominaisuudeksi ja määrittelee niitä niiden funktionaalisten ominaisuuksien avulla. Funktionaaliset tehtävät määräytyvät käyttäjän ja käyttötilanteen vuorovaikutuksessa ja niitä ovat fysiologisen mukavuuden ja suojan tarjoaminen käyttäjälleen. Valmiin tekstiilituotteen teknologiset ominaisuudet voidaan jaotella kuluttajalle tärkeiden käyttö- ja hoito-ominaisuuksien näkökulmasta eli käyttötilanteen asettamien vaatimusten mukaan. Seitsemän pääluokkaa ovat hoito-ominaisuudet, käyttömukavuus, lujuusominaisuudet, biologinen kestävyys, ympäristönkesto, käyttöturvallisuus ja ulkonäön pysyvyys, jotka on esitelty kuviossa 12. (Lindfors 2002, 8, 14–15, 32, 34–35.)

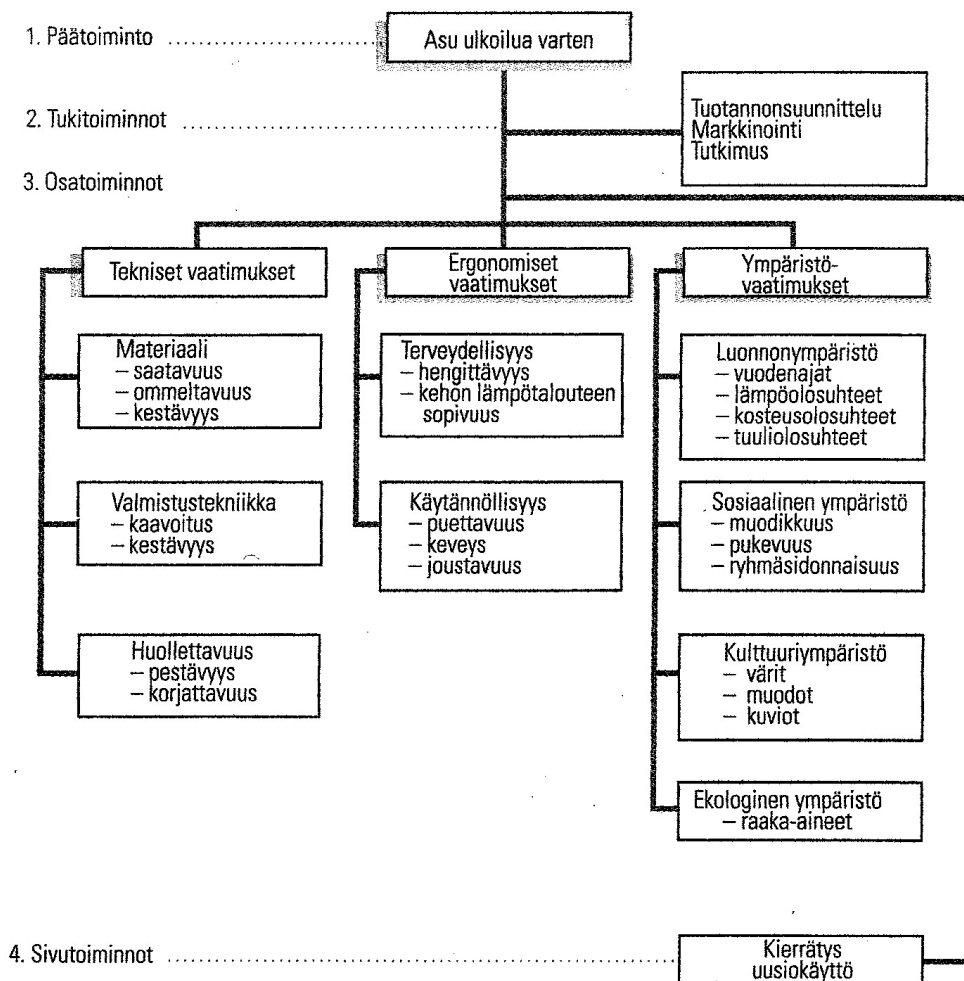
KUVIO 12. Tekstiilituotteiden teknologiset ominaisuudet käytön ja hoidon kannalta. (Lindfors 2002, 35).

Lindforsin (2002, 34–35, 37–38, 50, 53) mukaan tekstiilien hoitoon kuuluvat niiden pesu, kuivattaminen ja sileytytys. Tuotteen hoito-ominaisuudet muodostuvat sen pesuominaisuuksista, johon kuuluvat erilaiset pesutavat, värinkesto- ja valkaisuominaisuudet, hoidon-aikaisista mittamuutoksista, joita ovat kutistuminen ja venyminen, kuivaustavoista ja sileytysominaisuuksista. Käyttömukavuudessa on kyse käyttäjän ja tuotteen vuorovaikutuksesta. Siihen kuuluvat lämpöiihtyvyys ja tuntu eli tuotteen aiheuttamat fyysiset tuntemukset iholla. Lämpöiihtyvyys muodostuu vaateen kyvystä läpäistä ilmaa ja vesihöyryä, imeä kosteutta ja eristää lämpöä. Pietikäisen (1989, 8) mukaan lämpöiihtyvyydessä on kysymys ihmisen fysiologian, vaatetuksen ja ympäristön vuorovaikutuksesta. Fanger (1982, 6–9, 22) mainitsee lämpöiihtyvyystekijöiksi ilman lämpötilan, ilman suhteellisen virtausnopeuden, keskimääräisen säteilylämpötilan, vesihöyryn osapaineen, vaatetuksen lämmöneristävyyden ja toiminnan tason eli toiminnasta riippuvan elimistön lämmöntuotannon, joiden yhteisvaikutus määrää lämpöiihtyvyyden. Tuotteen tuntu on Lylen mukaan kankaan tunnustelusta saatu yksilöllinen reaktio (ks. Lindfors 2002, 39), johon Lindforsin (2002, 34–35, 40) mukaan kuuluvat sen ominaisuuksista joustavuus, pehmeys, jäykkyys, laskeutuvuus ja sähköistyvyys. Lujuusominaisuuksilla tarkoitetaan tekstiilin kestävyyttä erilaisia mekaanisia voimia vastaan ja niitä ovat hankauksenkesto, murtolujuus, repäisylujuus ja saumojen kesto. Ulkonäön pysyvyydellä tarkoitetaan tuotteen ulkonäön pysymistä moitteettomana mahdollisimman pitkään. Siihen vaikuttavat värien ja laskosten pysyvyys, rypistyvyys, nyppyyntyminen ja saumojen ulkonäkö. Käyttöturvallisuudessa on kyse siitä, että tuote ei aiheuta käyttäjälle vaaraa tai terveydellistä haittaa sen käytön tai hoidon aikana. Käyttöturvallisuuteen kuuluvat tekstiilin paloturvallisuus eli sen syttymisherkkyys ja palotapa ja tekstiilin terveysturvallisuus eli sen aiheuttama mekaaninen ärsytys ja allergiset reaktiot. Biologisessa kestävyudessa on kyse tekstiilin kyvystä kestää hien, koiden ja homeen vaikutuksia ja ympäristönkestossa erilaisten säätöolosuhteiden ja ilmansaasteiden kestästä, jotka korostuvat sellaisilla tekstiileillä, jotka ovat paljon tekemisissä ulkoilman kanssa. (Lindfors 2002, 34–36, 41, 44, 46.)

Mäkinen, Antikainen, Ilmarinen, Tammela ja Hurme (1996, 87) jakavat erityisesti työ- ja suojavaatteiden ominaisuudet neljään pääryhmään eli suojaus, käyttömukavuus, kestävyys sekä pesu ja huolto. Tämän jaottelua voidaan katsoa soveltuvan myös muihin vaatteisiin, etenkin ulkoiluvaatteisiin, joiden yhtenä funktiona on suojata käyttäjänsä, kuten Lindforsin (2002, 15) määrittelystä edellä kävi ilmi. Suojaukseen kuuluvat vaateen paloturvallisuus eli syttymättömyys, suojaus vedeltä ja kosteudelta, kylmyydeltä ja tuulelta, erilaisilta mekaanisilta vaaroilta kuten pistoilta tai viilloilta ja sähköistävyydeltä. Käyttömukavuudessa tärkeitä

tekijöitä ovat lämmöneristävyys ja vesihöyryn- ja ilmanläpäisevyys. Siihen vaikuttavat myös vaateen malli, koko, istuvuus, liikkumisväljyys, taipuisuus, keveys, pukemisen ja riisumisen helppous sekä tunnun miellyttävyys, jolloin vaate ei hankaa, hiosta tai kutita. Kestävyysominaisuuksia ovat kankaiden murto-, repäisy- ja hankauslujuus ja värinkestävyys, johon kuuluvat hien, säiden ja hankauksen kestot. Vaatteiden kokonaiskestävyyteen vaikuttavat edellä mainittujen kankaiden ominaisuuksien lisäksi saumojen lujuus, kankaan liestyminen saumojen vierestä, saumanvarojen rispaantuminen ja purkautuminen sekä kiinnittimissä käytettyjen osien kestävyys. Pesu- ja huolto-ominaisuuksia ovat kankaiden mittamuutokset, siliävyys, nyppyyntyminen, värin- ja ulkonäön kestävyys ja suojausominaisuuksien säilyminen. Vaatteiden pesu- ja huolto-ominaisuuksiin vaikuttavat kankaiden ominaisuuksien lisäksi vaatteissa käytetyt kiinnittimet, heijastimet ja muut lisäosat. (Mäkinen ym. 1996, 87–98.)

Koirien vaatteita käytetään pääasiassa ulkona, joten koirien vaatteilta voidaan mieltää tarvittavan samoja ominaisuuksia kuin ihmisten ulkoiluvaatteilta. Anttila (1993, 187) on kuvannut kuviossa 13 nimenomaan ulkoiluvaatteilta vaadittavia ominaisuuksia.

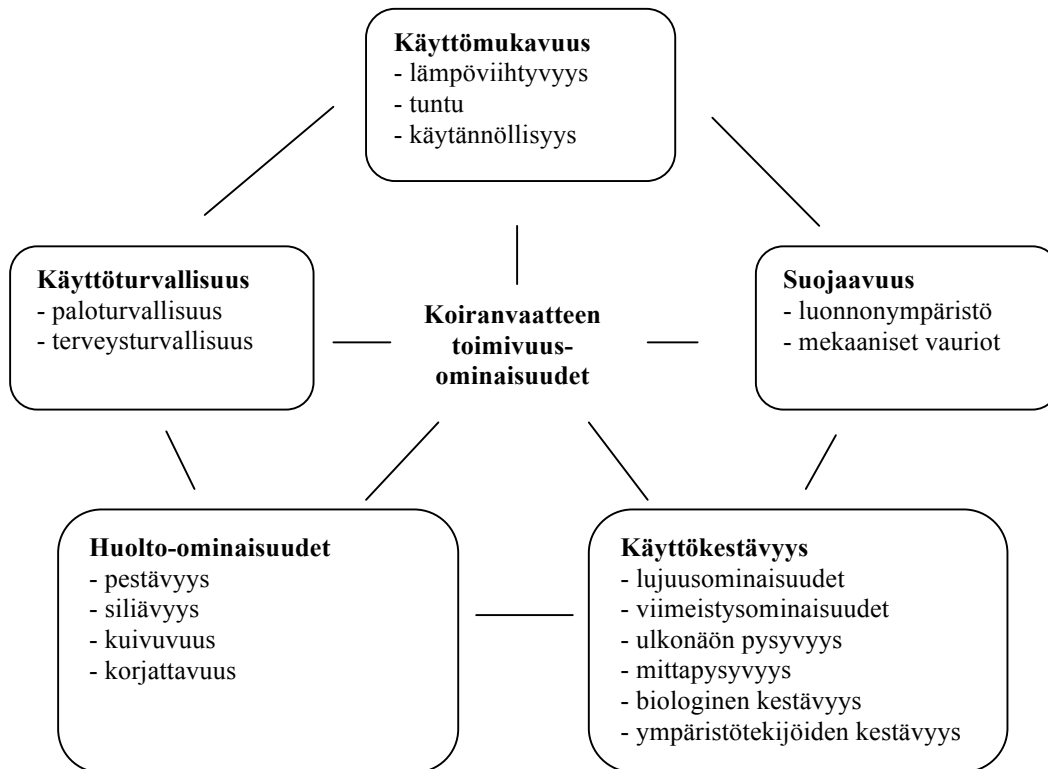

KUVIO 13. Ulkoiluvaatteen toiminnot. (Anttila 1993, 187)

Tämän tutkielman kannalta kiinnostavia ovat osatoiminnoiksi luokitellut vaateen tekniset, ergonomiset ja ympäristövaatimukset. Teknisiin vaatimuksiin kuuluvat materiaalin saataavuus, ommeltavuus ja kestävyys, valmistustekniikkaan kaavoitus ja kestävyys ja huollettavuuteen pestävyys ja korjattavuus. (Anttila 1993, 187.) Tikkasen (1998, 4–5) mukaan kaavoituksen tuloksena vaatteessa pitää olla riittävästi tilaa vartalon liikkeille, kumartumiselle, istumiselle ja kävelemiselle ja materiaalivalinnoissa tulee kaikki tekniset vaatimukset ottaa huomioon siten, että ne sopivat yhteen ja tukevat toisiaan. Ergonomisissa vaatimuksissa on kyse vaateen terveydellisistä tekijöistä eli hengittävydestä ja kehon lämpötalouteen sopivuudesta ja käytännöllisyydestä kuten puettavuus, keveys ja joustavuus (Anttila 1993, 187). Ulkoiluvaatteissa vuori- ja päällikangas ja lämpöeriste muodostavat ilmanvaihto-ominaisuuksiltaan vaihtelevan kokonaisuuden. Ulkoiluvaatekankaiden tulee toimia erilaisissa olosuhteissa siten, ettei käyttäjä palellu tai tunne oloaan hiostavaksi. Puettavuutta voidaan helpottaa teknisillä ratkaisuilla kuten yhdellä kädellä toimivilla vetoketjuilla ja tarrakiinnityksillä. (Tikkanen 1998, 4–5.) Ympäristövaatimuksissa on kyse luonnon-, sosiaalisen, kulttuuri- ja ekologisen ympäristön asettamista vaatimuksista. Luonnonympäristöön liittyvät vuodenaajat ja niihin kuuluvat lämpö-, kosteus- ja tuuliolosuhteet. Sosiaalisessa ympäristössä kiinnitetään huomio vaateen muodikkeuteen, pukevuuteen ja ryhmäsidonnaisuuteen ja kulttuuriympäristössä vaateen väreihin, muotoihin ja kuvioihin. Ekologisessa ympäristössä on kyse raaka-aineiden ekologisuudesta. (Anttila 1993, 187.) Tuotteen ekologisuus tarkoittaa tuotteiden ympäristöystävällisyyttä, raaka-aineiden kierrätykseen sopivuutta ja mallien ajattomuutta. Kaikki kolme osa-aluetta eli tekniset, ergonomiset ja ympäristövaatimukset huomioiden ulkoiluvaatteiden tulee olla käyttäjälleen turvallisia, käyttökelpoisia ja mukavia. (Tikkanen 1998, 5.)

Vertailtaessa Lindforsin (2002), Mäkisen ym. (1996) ja Anttilan (1993) jaotteluja huomataan, että ne käsittelevät tekstiiliä valmiin tuotteen näkökulmasta ja niissä on samoja tekijöitä, joskin jaottelut ja termistöt poikkeavat jonkin verran toisistaan. Lindforsin jaottelu koskee vain tekstiilituotteen teknologisia ominaisuuksia, joten siitä jäävät ulkopuolelle Mäkisen ym. (1996, 87) käyttömukavuuteen ja Anttilan (1993, 187) käytännöllisyyteen sisällyttämät vaateen rakenteeseen liittyvät tekijät kuten istuvuus ja pukemisen ja riisumisen helppous ja vaateen suojaavuusominaisuudet. Nämä ominaisuudet ovat koiranvaatteessa keskeisiä, joten Lindforsin (2002) jaottelua ei voida yksinään pitää tähän tutkielmaan riittävänä. Mäkisen ym. (1996) jaottelussa on eritelty kahdesta muusta poiketen kankaiden ja vaateen ominaisuuksia erikseen, joskin osittain ne menevät päällekkäin. Siitä myös puuttuvat Lindforsin (2002) terveysturvallisuudeksi nimittämät tekijät. Anttilan (1993) jaottelussa on FEA-mallin toimivuus-

teen kuuluvien osa-alueiden lisäksi myös ilmaisevuutta ja estetiikkaa sosiaalisen ja kulttuuriympäristön nimikkeillä, mutta siitä puuttuvat Lindforsin (2002) erittelemät käyttöturvallisuuden osa-alueet. Koska koirien vaatteet poikkeavat jonkin verran ihmisten vaatteista ja mikään yllä esitellyistä jaotteluista ei yksinään riitä kuvaamaan niitä, katsottiin aiheelliseksi tehdä oma koirien vaatteiden ominaisuuksien luokittelu, joka perustuu Lindforsin (2002), Mäki-sen ym. (1996) ja Anttilan (1993) luokitteluihin ja jossa painottuvat koiranvaatteen kannalta tärkeät ominaisuudet. Tämä luokittelu on esitetty kuviossa 14. Osa-alueiden väliset viivat kuvaavat niiden yhteyttä esimerkiksi siten, että vaatteen rakenne ja lujuusominaisuudet vaikuttavat sen suojaavuusominaisuuksiin.

KUVIO 14. Koiranvaatteen toimivuusominaisuudet. Sovellettu Lindforsin (2002, 35), Mäki-sen ym. (1996, 87) ja Anttilan (1993, 187) jaotteluista.

Käyttömukavuus koostuu lämpöviihtyvyydestä, tunnusta ja käytännöllisyydestä. Lämpöviihtyvyyden osatekijöistä vaatteen hengittävyys eli vesihöyrynläpäisykyky on tärkeää, sillä vaikka koira ei hikoile ihollaan kuten ihminen, sen karvoihin sitoutuu kasteen, sateen ja lumen vaikutuksesta kosteutta ulkoilmasta. Koiran karva voi myös kastua sen ulkoillessa kas-

villisuuden seassa, liikkueessaan kosteissa paikoissa kuten soilla tai vedessä tai kun koira pestään. Karvoihin sitoutuneen kosteuden takia koira on usein pitempään märkänä kuin ihminen, joten vaate puetaan usein märän koiran päälle. Unholan (2001, B4) mukaan koiranvaate ei saa imeä kosteutta, sillä odottaessaan esimerkiksi autossa pakkasella kostea vaate jäätyy ja koiralle tulee kylmä. Kosteuden hylkivyyks on myös tekijä, joka painottuu vaatteelta toivottavista ominaisuuksista, samoin kuin vaatteen lämmittävyys. Tammelan (1982, 106) mukaan kostea vaate painuu lähelle ihoa, jolloin kankaan ja ihon välinen eristävä ilmakerros eli ns. mikroilmasto ohenee ja lämmöneristävyys laskee. Vaatteen lämmöneristävyyskykyyn vaikuttaa siihen sitoutunut kuiva, liikkumaton ilma, joka on paras lämmöneriste, vaatteen peittämän ihon pinta-ala, sen rakenteen riittävä väljyys ja materiaaliominaisuudet (Mäkinen ym. 1996, 91; Tammela 1982, 105). Lindforsin (2002, 38) mukaan tuulenpitävyys on välttämätön edellytys lämmöneristävyydelle tuulisissa olosuhteissa. Tunnussa voidaan erottaa osatekijöinä joustavuus, pehmeys, jäykkyys, laskeutuvuus, sähköistyvyys ja keveys. Koiranvaatteelle on koiran liikkeiden takia tärkeää, että vaate joustaa, on pehmeä ja kevyt eikä sähköisty, jolloin se on mahdollisimman mukava ja huomaamaton koiran päällä, sillä koira ei totu pitämään vaatteita heti synnyttyään, kuten ihminen. Tärkeää on myös, että vaate on käytännöllinen eli istuvuudeltaan, malliltaan, kooltaan ja liikkumaväljyydeltään koiralle juuri sopiva ja puettavuudeltaan ja riisuttavuudeltaan helppo sekä koiran että omistajan kannalta.

Käyttöturvallisuus edellyttää, että vaate ei vahingoita, aiheuta vaaraa tai terveydellistä haittaa koiralle tai omistajalle sen käytön ja hoidon aikana. Paloturvallisuus on koirien vaatteissa yhteneväinen ihmisten vaatteisiin, eli myös koirien vaatteille on tärkeää, että ne eivät syty tai pala helposti. Koiran vaate voi altistua avotulelle esimerkiksi metsästystilanteen tauolla nuotion äärellä, jolloin koira käyttää vaatetta lämmikkeenä. Terveysturvallisuuteen kuuluvat vaatteen aiheuttamat mekaaniset ärsytykset kuten hankaus tai kutina, mutta vaate saattaa myös takkuunnuttaa koiran turkkia. Myös allergiset reaktiot ovat mahdollisia varsinkin karvattomilla koirilla tai koiran karvattomissa kohdissa.

Suojaavuus tarkoittaa vaatteen kykyä suojata koira luonnonympäristön haitoilta eli lämpötiloilta, vedeltä, kosteudelta, auringolta ja tuulelta ja se on tärkeää koiranvaatteen toimivuuden kannalta. Koira puetaan usein juuri siksi, että vaatteella halutaan suojata sitä näitä haittatekijöitä vastaan. Myös mekaanisilta vaurioilta kuten naarmuilta tai pistoilta suojaaminen on tärkeää erityisesti liikuttaessa koiran kanssa metsässä, jossa koira kulkee aluskasvillisuuden seassa.

Huolto-ominaisuuksiin kuuluvat pestävyys, siliävyys, kuivuvuus ja korjattavuus. Pestävyyden osatekijöinä voidaan erottaa erilaiset pesutavat eli käsinpesu, konepesu tai kemiallinen pesu eri lämpötiloissa ja lian irtoavuus. Helppohoitoisuus on Aallon (1998, 17) mukaan sitä, että vaate voidaan pestä vesipesussa eikä se vaadi jälkikäsitteilyä. Koiranvaatteessa helppohoitoisuus ja hyvät huolto-ominaisuudet ovat tärkeitä, sillä vaatteet likaantuvat koiran käyttäytymisen takia helposti ja niitä joudutaan pesemään ja kuivattamaan usein. Koira liikkueksaan roiskuttaa etujaloillaan kuraa vatsan alle, saattaa kieriä maassa olevissa hajuissa ja on fyysisessä kontaktissa toisiin koiriin, jolloin vaatteelle joutuu helposti likaa. Myös korjattavuus on tärkeää, sillä koirat eivät liikkueksaan ymmärrä varoa vaatetta, vaan se saattaa rikkoutua helposti. Aikuiselle koiralle hankittu vaate ei myöskään jää pieneksi, vaan sen voidaan haluta kestävän koko koiran eliniän ja pidempäänkin.

Käyttökestävyydellä tarkoitetaan vaateen pysymistä mahdollisimman moitteettomana huollon ja käytön aikana. Siihen kuuluvat lujuusominaisuudet, joita ovat hankauksenkesto, murto- ja repäisyjuuus sekä saumojen, saumanvarojen ja kiinnittimien kesto sekä vaateen säilyminen ohentumattomana. Koiran lajityypillisten liikkeiden takia lujuusominaisuuksien tulee olla hyviä, ettei vaateen kangas, saumat tai kiinnittimet rikkoonnu. Käyttökestävyyteen kuuluu myös viimeistysten, kuten suojaavuusominaisuuksien kesto. Ulkonäön pysyvyys eli värien pysyvyys, rypistyvyys, nyppyyntyminen ja saumojen ulkonäkö ovat tärkeitä ainoastaan koiran omistajalle, eivät koiralle. Mittapysyvyydessä on kyse vaateen pituuden ja leveyden muutoksista: vaate voi kutistua tai venyä. Biologinen kestävyys eli koiranvaatteessa koinkesto ja homeenkesto sekä ympäristönkesto eli säävaikutusten ja ilmansaasteiden kesto ovat nekin tärkeitä. Biologisesta kestävyydestä voi huolehtia pesemällä tekstiiliä säännöllisesti ja säilyttämällä sitä puhtaana kuivissa olosuhteissa (Lindfors 2002, 49).

Vaateen toimivuusominaisuuksiin vaikuttaa ratkaisevasti vaateen rakenne ja malli. Koiranvaatteelta edellytetään ihmisen vaatteesta poikkeavia rakenteellisia ominaisuuksia, sillä koira eroaa niin fysiologisten ominaisuuksiensa kuin käyttäytymisensä osalta merkittävästi ihmisestä. Valmistettaessa tai valittaessa vaatetta koiralle nousevat sen fysiologisista ominaisuuksista tärkeiksi koiran koko ja rungon mittasuhteet. Huomioitavia kohtia ovat koiran selän pituus, rungon syvyys eli koiran ympärysmitta rintakehän ja kupeen eli vyötärön kohdalta, kaulan paksuus ja etu- ja takajalkojen pituudet. Selän pituus mitataan koiran seistessä sen säkästä hännän kiinnityskohtaan. Kaulan ympäryys mitataan kaulan paksuimmasta kohdasta eli lavan yläpuolelta kaulan alaosaan. Rinnanympäryys mitataan rintakehän leveimmästä kohdasta eli etujalkojen takapuolelta ja vyötärön ympäryys vatsan kapeimmalta kohdalta takajalkojen

etupuolelta, uroksilla sukuelinten etupuolelta. Etujalan pituus saadaan rintakehän alaosasta jalan sisäreunaa pitkin ranteeseen ja takajalan pituus jalkojen välistä sisäreunaa pitkin väljal-
kaan asti. (Hurtt Collection 2008a.) Tärkeinä mittoina näiden lisäksi voidaan pitää myös koi-
ran rinnan leveyttä edestäpäin katsottaessa eli etujalkojen väliä, rungon pituutta sekä alalinjan
pituutta eli pituutta rintalastanpäästä vyötärölle etujalkojen välistä mitattuna. Väljyyttä päätet-
täessä on otettava myös huomioon koiran karvan laatu ja määrä. Monilla roduilla kuten Paat-
saman (1996, 292–296) mukaan villakoirilla turkki leikataan säännöllisesti, jolloin eri leikka-
usmalleissa karvan määrä vaihtelee eri ruumiinosissa, joka tulee ottaa huomioon vaateen va-
linnassa. Monilla roduilla urosten ja narttujen kokoerot saman rodun sisällä voivat olla mer-
kittäviä, urokset ovat yleensä korkeampia ja rungon rakenteeltaan rotevampia kuin nartut.
FCI:n julkaisemissa koirien rotumääritelmässä melkein jokaisen rodun uroksille ja nartuille on
määritelty oma ihannekorkeus, esimerkiksi labradorinnoutajilla narttujen ihannekorkeus on
54–56 cm, uroksien 56–57 cm (Suomen kennelliitto 2008c). Kaikki rotunsa edustajat eivät
kuitenkaan mahdu kokonsa puolesta ihannemittoihin, joten todellisuudessa vaihteluvälit ovat
paljon suurempia.

Vaateen toimivuuteen vaikuttaa siten tärkeänä tekijänä siinä käytetty materiaali ja eri-
laiset lisätarvikkeet. Materiaali voi olla joko kangasta tai neulosta. Materiaali onkin yllä esite-
tyssä jaottelussa kuviossa 14 mukana jokaisessa osatekijässä, sillä suuri osa esitetyistä omi-
naisuuksista on materiaalin ominaisuuksia. Tikkasen (1998, 8–14) mukaan ulkoiluvaatemate-
riaalien kirjo on laaja. Kankaiden tulisi olla veden- ja tuulenpitäviä, likaa hylkiviä, hengittäviä
ja helppohoitaisia. Päällikankaiden materiaaleina voidaan käyttää mikrokuitukankaita, joiden
taipuisuutta, tuntua, ulkonäköä, hengittävyyttä ja lämmöneristävyyttä voidaan modifioida eri-
laisilla viimeistelyillä. Puuvilla- ja sekoitekankaita voidaan vahata, sivellä nurjalle puolelle
tulevalla silikonipohjaisella tai polyuretaanimassalla tai laminoida. Vaatteiden vesitiiveyttä
lisätään myös teippaamalla saumat vedenpitäviksi. Lämpöeristeinä vaateen päälli- ja vuori-
kankaan välissä voidaan käyttää untuvaa, vanuja, kuitulevyjä, keinoturkiksia ja lämpösäteilyä
heijastavia eristeitä. Vuorikankaina käytetään silkkimäisiä kankaita, tikkikankaita, puuvilla-
kankaita, eri materiaaleista valmistettuja neuloksia, verkkoneuloksia ja fleeceä. Tikkikankaita
ja fleeceä käytetään myös yksinään päällikankaana. Vaatteissa tarvitaan myös monia lisätar-
vikkeita, joita ovat erilaiset kiinnittimet eli napit, nepparit, hakaset, vetoketjut, tarrat, nauhat,
sirkat ja purjerenkaat, vyöt ja soljet (Mäkinen ym. 1996, 82). Koirien vaatteissa kiinnittiminä
käytetään lisäksi nyörilukkoja eli -stoppareita sekä takeissa ja loimissa pikalukkoja.

Monia Tikkasen (1998, 8–14) mainitsemista kankaista esiintyi myös tämän tutkimusaineiston koirien vaatteissa (ks. taulukko 1), joten voidaan päätellä, että ihmisten ja koirien ulkoiluvaatteissa käytettävät materiaalit ja lisätarvikkeet ovat pääosin samoja. Falckin (2001, 46) kartoituksen perusteella koirien vaatteiden materiaaleja olivat enstex-, sadeasu-, nailon- ja tuulipukukankaat. Vuorimateriaaleja olivat fleece, teddy, tikkikangas ja tekokuituinen vuorikangas. Kiinnittiminä käytettiin tarranauhoja, vetoketjuja ja painonappeja. Hänen mukaansa vaatteet olivat pääasiassa ommeltuja tuotteita, mutta myös neuleita löytyi. Neuleiden suosion vähäisyys selittyi hänen mukaansa niiden hiostavuudella, vaikealla puettavuudella, heikommalla kestävyydellä sekä ulkomaalaisina tuotteina laadun vaihtelevuudella. Neuleiden hiostavuus ja vaikea puettavuus kuulostavat selityksinä epätodennäköisemmiltä, onhan neule rakenteeltaan joustavaa ja hyvin ilmaa läpäisevää. Rakenteesta johtuva kudosta heikompi kestävyys ja ulkomaalaisten tuotteiden laadun vaihtelu sen sijaan kuulostavat uskottavimmilta selityksiltä.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tutkielman taustalla vaikuttaa koirien parissa hankittuun elämäkokemukseen perustuva käsitys siitä, että koiranvaatteet ovat tarpeellisia sekä koirien että omistajien kannalta katsottuna, mutta niiden käyttöön liittyy myös ongelmia. Siten tämän tutkielman tavoitteena on selvittää koiranvaatteiden käytettävyyttä toimivuuden näkökulmasta koiranomistajien ja heidän kautaan koirien kannalta. Tutkimuksen pääkysymykseksi muodostui siten:

Millainen on koiranvaatteiden käytettävyys toimivuuden näkökulmasta koiranomistajien ja koirien käyttökokemusten perusteella?

Tutkielmassa pyritään löytämään tieto siitä millaisia puutteita ja ongelmia vaatteissa on, mistä ne johtuvat ja miten omistajat ovat niitä korjanneet tai miten niitä heidän mielestään voisi korjata. Toisaalta, koska vaatteita käytetään, niistä täytyy löytyä myös paljon positiivista, joten tavoitteena on myös selvittää nämä hyvät ominaisuudet ja mistä ne johtuvat. Koska koirat eivät syntymästään asti käytä vaatteita, on myös mielenkiintoista saada selvyys siihen, miten koirat suhtautuvat vaatteisiinsa. Koirien osalta tieto siis perustuu omistajien tulkintaan oman koiransa käyttäytymisestä ja sen mahdollisista muutoksista verrattuna tilanteeseen, jossa koira ei vaatetta käytä. Siten tutkimuksen pääkysymystä samasta näkökulmasta täydentäviksi kysymyksiksi muodostuivat:

Millaisia ovat koiranvaatteiden puutteet ja ongelmat ja mistä ne johtuvat?

Miten koiranvaatteiden puutteita ja ongelmia on korjattu tai miten niitä voisi korjata?

Millaisia ovat koiranvaatteiden hyvät ominaisuudet ja mistä ne johtuvat?

Miten koirat suhtautuvat vaatteisiinsa?

6.2 Paradigma ja tutkimusote

Tieteellisen tutkimuksen paradigmoista tämän tutkielman taustalla vaikuttaa Cuban ja Lincolnin (1994, 105, 109–115; 2000, 163–164) esittelemä konstruktivistinen paradigma, jossa to-

dellisuus on relatiivista eli riippuvainen yksilöstä, paikasta ja kulttuurista. Koiran omistajan käsitys vaateen käytettävyydestä on yksilöllinen, omasta kokemusmaailmastaan peräisin oleva näkökulma, johon paikka, kulttuuri ja erityisesti vaatetta käyttävä koira vaikuttavat. Mikä toiselle voi olla ”täydellinen” vaate, voi toiselle olla käyttökelvoton, joten absoluuttista totuutta ei voida saavuttaa. Koska tutkittavien todellisuudet muuttuvat tutkittavasta riippuen, täytyy tutkijan olla vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa ja ymmärtää heidän tulkintojaan, jotta uutta tietoa saavutetaan. Vuorovaikutus tutkittaviin saavutettiin antamalla tutkittavien kertoma omista kokemuksistaan, kuuntelemalla heidän ”ääntään” kirjoitetun tekstin välityksellä. Eettiset kysymykset otettiin huomioon siten, että tutkittaville kerrottiin kirjoitusvetoimuksessa tarkasti mitä aiotaan tutkia ja miten ja heidän vastauksensa käsiteltiin luottamuksellisesti niin, ettei kenenkään henkilöllisyys paljastunut. Hermeneuttinen kehä, jolla Anttilan (2005, 280) mukaan tarkoitetaan analyysin vaiheittaista etenemistä ilmiön kuvailusta sen luokitteluun, sisältöelementtien yhdistelyyn ja lopulta ilmiön kokoamiseen ja selittymiseen toteutui tässä tutkielmassa toiselle tasolle eli ilmiön luokitteluun ja tyypittelyyn sisällönanalyysin avulla.

Tutkimusotteista kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, tässä tutkielmassa koiranomistajan jokapäiväisen toiminnan kautta selvittämällä, miten hän kokee koiran vaatteet omassa todellisessa elämässään ja arjessaan. Tieto tuli siis luonnollisista käyttötilanteista, kuten ulkoilutilanteista tai erilaisista harrastuksista, joissa koira vaatteita käyttää ja omistajan omista toimista vaateen käytössä. Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti tutkimusaineistosta etsittiin koiranvaatteiden käsitteellistämisen mahdollistavia tunnuspiirteitä. Lähtökohtana olivat informanttien käytännön kokemukset, havainnot ja kertomukset koiriensa vaatteista, sillä aineisto syntyi informanttien muistellessa kirjoitushetkellä erilaisia vaateenkäyttötilanteita. Käytettävä aineisto syntyi tutkijasta riippuen, mutta tutkijan vaikutus tutkittaviin oli vähäistä. Tutkijalla ei ole ennalta päätettyjä hypoteeseja tai varmoja oletuksia tutkimuskohteesta tai tutkimuksen tuloksista, joita testattaisiin, vaan lähtökohtana on teorian ja käytännön näkökulmien vuorottelu ja tutkijan esiymmärrys toimii ns. työhypoteesina ja se täytyy tiedostaa. Tutkielman taustalla vaikuttava esiymmärrys eli ennako-oletukset on kirjoitettu auki tutkimustehtävän yhteyteen. Päättelyprosessi oli abduktiivista eli käytäntölähtöistä ja sitä on kuvattu tarkemmin aineiston analyysimenetelmiä käsittelevässä luvussa 6.4. Tutkimussuunnitelma muotoutui laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti tutkimuksen aikana, sillä se, mikä käytävyydessä nousi tärkeäksi, riippui tutkittavista. Kohdejoukoksi valittiin vaatteita koirillaan käyttävät koiranomistajat, jolloin vaateen käyttö tunnistettiin kohdejoukon rajaamisen kannalta tärkeäksi ja

tarkoituksenmukaiseksi. (Anttila 2005, 115–121, 275–284; Eskola & Suoranta 2005, 15–20; Hirsjärvi ym. 1997, 160, 165; Kiviniemi 2001, 68–69.)

6.3 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin koiranomistajat, sillä heiltä odotettiin saatavan jokapäiväisiä kokemuksia koiriensa vaatteista arjen käytännöissä, todellisessa elämässä. Tutkimusaineiston keruuvaiheessa menetelmää pohdittaessa lähdettiin siitä, että Eskolan ja Suorannan (2005, 15, 22–24) mukaan laadullisen tutkimuksen aineiston on oltava laadullisin menetelmin hankittua. Se on pelkistetyimmillään tekstiä, jota ovat esimerkiksi kirjeet ja tiettyä tarkoitusta varten tuotetut kirjalliset aineistot. Tärkeänä pidettiin sitä, että aineistosta saataisiin mahdollisimman monipuolista, kuten Grönfors (1982, 147) suosittelee. Niinpä päätettiin valita menetelmä, jolla mahdollisimman moni kohderyhmään kuuluva, vaatteita koirallaan käyttävä koiranomistaja ympäri Suomea voisi niin halutessaan osallistua. Päädyttiin pyytämään tutkittavia itse tuottamaan tekstiaineistoa. Kirjallisen aineiston eduksi katsottiin sen tarjoama mahdollisuus perehtyä kirjoitelman aiheena oleviin vaatteisiin tarkemmin ennen kirjoittamista tai kirjoittamisen hetkellä ja mahdollinen anonymiteetti, jolloin tutkittava voi huoletta esimerkiksi kertoa myös negatiivisia asioita sen vaikuttamatta liian jyrkältä. Vastaaja päättää itse, mitä hän tuo julki ja mitä jättää pois (Anttila 2005, 325). Menetelmää valittaessa oletettiin, että vastaajat kykenevät ilmaisemaan itseään kirjallisesti ja tekevät sen selkeästi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 86), perustuhan vastaaminen täysin vapaaehtoisuuteen.

Apo (1995, 173–174) nimittää menetelmää, jossa tutkittavat tuottavat kirjoitettua tietoa tutkijan heille esittämästä kohteesta teemakirjoittamiseksi. Hän on johtanut termin teemakirjoittaminen analogiseksi teemahaastattelulle. Hirsjärven ja Hurmeen (1988, 35–36; 2004, 47–48) luoma termi teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdennetaan tiettyihin aihepiireihin eli teemoihin, jotka ovat kaikille tutkittaville samat. Näin välttyttiin yksityiskohtaisilta kysymyksiltä ja tutkijakeskeisyyden sijaan saatiin tutkittavien ääni kuuluville. Helstin (2005, 148) mukaan teemakirjoittamisessa aineistot pohjautuvat tavallisten ihmisten kokemuksiin, kuten tässäkin tutkielmassa. Kirjoittamisen suosio metodia onkin kokenut viime vuosikymmeninä arvonnousun ja sitä on käytetty enenevässä määrin kulttuuria tutkivissa tieteissä kuten antropologiassa, jossa halutaan saada tietoa tavallisista ihmisistä (Apo 1995, 173, 177).

Kirjoituttamalla kerättyyn aineistoon päädyttiin Grönforsin (1982, 125) ja Apon (1995, 176) mainitsemasta kohderyhmän tavoittamisen vaikeudesta muulla tavoin, sillä kohderyhmän muodostavat tavalliset ihmiset, koiranomistajat, joiden demografiset ja psykograafiset tiedot kattavat koko väestön. Teemakirjoituttamisen etuina pidettiin lisäksi Apon (1995, 176) mainitsemaa metodologista etua eli tutkijan vähäistä vaikutusta informanttien kognitiivisiin jäsennyksiin, aineiston jälkikäsitteilyn helppoutta sekä menetelmän edullisuutta. Menetelmän valinnassa varauduttiin siihen, että mikäli näin kerätty aineisto ei olisi tutkimustehtävään sopivaa tai sitä ei tulisi riittävästi, aineistoa voitaisiin kerätä kokonaan toisella metodilla tai pyytää jo vastanneilta lisätietoa toisella metodilla, esimerkiksi haastattelulla. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan aineistoa saatiin runsaasti ja se oli muutamaa vastausta lukuun ottamatta tutkimustehtävän kannalta relevanttia.

Helstin (2005, 148–159) mukaan teemakirjoittaminen lähtee liikkeelle siitä, että aineistoa tarvitseva tutkija laatii kirjoitusvetoomuksen, jossa hän esittää joukon kysymyksiä kirjoittamisen virikkeeksi. Tutkittavat joko vastaavat niihin tai käyttävät niitä virikkeinä, mutta yleensä tutkimuksen kohteena olevat seikat tulevat monipuolisesti kuvatuiksi. Tätä puoltaa sekin, että kirjoittajat ovat vastanneet vapaaehtoisesti ja kertovat omista kiinnostuksenaiheista ja elämäkokemuksista, jolloin tutkija saa moniäänisen yleiskuvan tutkittavasta aiheesta. Tutkimusaineistona tässä tutkielmassa käytettiin siten tätä tutkielmaa varten kirjoitusvetoomuksen pohjalta kirjoitettuja vastauksia. Kirjoitusvetoomus laadittiin niin, että vain vaatteita käyttävän koiran omistajan kriteerin täyttävät henkilöt vastasivat siihen.

Kirjoitusvetoomuksessa (liite 1) pyydettiin koiranomistajia, jotka käyttävät koirillaan vaatteita, kuvailemaan vaatteiden käyttökokemuksia niin omasta kuin koirankin näkökulmasta, sekä hyviä että huonoja puolia. Aihetta täsmennettiin muutamilla virikkeillä siitä, mitä muuta kirjoituksen toivottiin sisältävän, esimerkiksi missä, milloin ja miksi koira vaatetta käyttää, ja vastaajaa pyydettiin kuvailemaan koiransa vaatetta mahdollisimman tarkasti, jotta käsitelystä vaatetyypistä saataisiin mahdollisimman selkeä kuva. Tämä katsottiin tarpeelliseksi, sillä koiranvaatteiden termistö on vielä osittain vakiintumatonta (ks. 4.2.1). Lisäksi pyydettiin kertomaan koiran ja vastaajan taustatiedot eli koiran ikä, sukupuoli ja rotu tai sekarotuisen kohdalla kuvailemaan koiran ulkonäköä, ja vastaajan kotipaikkakunta, ikä ja sukupuoli.

Aineisto kerättiin kahdessa osassa. Kirjoitusvetoomuksen julkaisukanavaa pohdittaessa päätettiin käyttää hyväksi Internetin keskustelupalstoja ja kahta koira-aiheista aikakauslehteä, joissa kirjoitusvetoomuksen julkaiseminen sellaisenaan sovittiin etukäteen, jolloin se saatai-

siin julkaistuksi alkuperäisessä muodossaan. Ensiksi kirjoitusvetoamus julkaistiin Internetin kahdella koira-aiheisella ja kahden yleisen keskustelupalstan koira-aiheisella foorumilla keväällä 2006 ajatuksella, että sitä kautta koiranomistajia pystytään tavoittamaan helposti ja nopeasti. Kokemuksesta tiedettiin, että koiranomistajat käyttävät keskustelupalstoja ja epäiltiin, että mukana olisi myös koiransa kanssa aktiivisesti toimivia koiranomistajia, jotka käyttävät koirillaan vaatteita. Keskustelupalstat valittiin niiden käytön aktiivisuuden mukaan, jotta mahdollisimman monella koiranomistajalla olisi mahdollisuus nähdä kirjoitusvetoamus ja vastata siihen. Vastaukset pyydettiin lähettämään sähköpostiosoitteeseen, johon oli vetoamuksessa suora linkki. Koira-aiheiset palstat olivat Hauva.com, jossa vetoamus oli yleistä koira-aiheista keskustelua -foorumilla ja Koirat.com:in yleistä keskustelua – aikuisten palsta -foorumilla. Näille foorumeille kirjoittaminen vaati rekisteröitymisen. Yleiset palstat olivat Suomi24.fi:n lemmikit – koirat – yleistä koirista -foorumi ja Jippii.fi:n lemmikit – koirat -foorumi, joihin ei tarvinnut rekisteröityä kirjoittaakseen. Osoitteet keskustelupalstoille löytyvät lähdeluettelon lopusta. Aktiivisuus palstoilla kesti noin kaksi kuukautta, jonka aikana vierailtiin ao. viestiketjuissa ja pidettiin keskustelua aktiivisena ja viestiketjua palstojen etusivuilla.

Toisessa osassa kirjoitusvetoamukset lähetettiin sähköpostitse kahteen suomalaiseen yleiseen koira-aiheiseen aikakauslehteen: Koiramme-lehden numeroon 3/2006 Koira-uutisia -palstalle ja Koirat-lehden numeroon 2/2006 Koirat nyt -palstalle otsikolla ”Käyttääkö koirasi vaatteita?” sekä Koirat-lehden Internet-sivuille Ajankohtaista-palstalle. Julkaistu kirjoitusvetoamus (liite 2) oli muuten sama kuin keskustelupalstoilla, mutta vastausosoitteeksi lisättiin postiosoite, jotta myös henkilöt, joilla ei ole sähköpostia käytössään, voisivat vastata. Myös vastausajan loppuminen mainittiin. Koiramme-lehti on Suomen kennelliiton kymmenen kertaa vuodessa ilmestyvä aikakauslehti, joka postitetaan jokaiselle jäsenelle ja jolla on Suomen suurimpana koiralehtenä noin 300 000 lukijaa (Suomen Kennelliitto 2007a, 2007b). Koirat-lehti on kuusi kertaa vuodessa ilmestyvä aikakauslehti koirien ystäville ja harrastajille (Koirat 2007). Ilmoitus päätettiin laittaa myös koira-aiheisiin aikakauslehtiin, jotta myös koiranomistajat, joilla ei ole Internetiä käytössään, voisivat vastata.

Tämän tutkimuksen kannalta aineiston hankintamenetelmä oli varsin toimiva, sillä tarkoitus oli saada selville juuri tavallisten koiranomistajien kokemuksia vaatteista. Vastauksia tuli runsaasti, yhteensä 119 kappaletta, joista 16 tuli kirjepostina ja 103 sähköpostitse. Suuri osa vastaajista ei ilmoittanut, missä oli tutkimusvetoamuksen nähnyt, joten eri medioista saatuja vastauksia ei pystytä tarkasti erittelemään, mutta ainakin molemmat lehdet sekä palstoista

Koirat.com, Hauva.com ja Suomi24.fi -palstat mainittiin, joista kaksi ensimmäistä palstaa useimmin. Koska kirjoitusvetoomus oli asiasisällöltään samanlainen riippumatta julkaisukanavasta, ei tätä tietoa pidetty oleellisena. Kaikki vastaajat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta olivat naisia. Vastaajien ikäjakauma oli laaja: nuorin oli 11-vuotias ja vanhin 71-vuotias. Lähes puolet vastaajista eli 53 henkilöä oli 20 ja 29 ikävuoden välillä, alle 20-vuotiaita oli yhdeksän, 30–39-vuotiaita kahdeksantoista, 40–49-vuotiaita kolmetoista, 50–59-vuotiaita kuusi ja 60-vuotiaita tai vanhempia kahdeksan. Kaksitoista vastaajaa jätti kertomatta ikänsä. Vastaajia oli kaikista Suomen maakunnista sekä kaupungeista että maalaiskunnista Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Eniten vastauksia tuli Etelä-Suomen läänin alueelta, mutta runsaasti myös Tampereen ja Turun suunnalta.

Vaatteita käyttäviä koiria oli yhteensä 156 ja niiden ikäjakauma oli kolmesta kuukaudesta neljääntoista vuoteen. Eniten koiria oli ryhmästä FCI 9 seurakoirat ja kääpiökoirat, yhteensä 48 yksilöä. Rotuja oli kaikista FCI:n roturyhmistä yhteensä 65, eniten ryhmästä FCI 3 eli terriereistä, joita oli kahdeksastatoista eri rodusta. Lisäksi oli seka- eli monirotuaisia koiria, jotka tässä tutkielmassa laskettiin yhdeksi roduksi, jolloin kokonaisrotumääräksi saatiin 66. Useimmilla vastaajilla oli käytössään koirallaan tai koirillaan useampi kuin yksi vaate, joten tutkimuksessa esiintyi yhteensä 410 koiranvaatetta. Vastausten taustatiedoista voidaan päätellä, että koirien vaatteita käytetään koko Suomessa niin pienillä kuin isoillakin paikkakunnilla ja vaatteita käyttävät sekä nuoret että iäkkäämmät koiranomistajat kaikenikäisillä ja monen rotuisilla koirillaan. Aineiston perusteella pieni- ja keskikokoiset koirat ovat suurin vaatteita käyttävä kokoluokka, kuten Siekkisen (2003, 5–7) esittämästä väitteestä, jonka mukaan pienikokoiset koirat palelevat isokokoisia helpommin ja tarvitsevat siten useammin vaatteita, voitiin olettaa.

Alasuutarin (1994, 75) mukaan kvalitatiivinen aineisto on luonteeltaan ilmaisullisesti rikasta, monitasoista ja kompleksista ja se koostuu dokumentoiduista tilanteista. Saaduissa vastauksissa tämä monipuolisuus ilmeni vastausten pituuksien ja asiaan perehtymisen vaihteluina. Osa vastaajista oli vastannut ranskalaisin viivoin kirjoitusvetoomuksessa esitettyihin virikkeisiin, osa oli perehtynyt asiaan niitäkin laajemmin; vastausten pituudet vaihtelivat vajaasta puolesta sivusta kuuteen A4-sivuun konekirjoitettua tekstiä siten, että keskimääräinen vastaus oli kaksi konekirjoitettua sivua. Vastaajat pystyivät ilmaisemaan itseään selkeästi. Sähköpostitse vastanneista suuri osa oli liittänyt viestiin mukaan kuvia tai linkin sivuille, jossa kuvia oli nähtävänä. Yksi kirjeitse tulleista vastauksista sisälsi piirroksia vaatteista ja nel-

jässä oli mukana valokuvia, joista yksi sisälsi valokuvien lisäksi ostopakkauksen kartongin tuotetietoineen ja yksi lisäksi kangasnäytteet itse valmistetuista vaatteista.

6.4 Aineiston analyysimenetelmät

Ennen kuin sanallisen aineiston analyysi voi alkaa, se täytyy olla Chin (1997, 282) sekä Tuomen ja Sarajärven (2002, 111) mukaan muutettu kirjoitettuun muotoon eli litteroitu. Tässä tutkielmassa aineisto oli jo valmiiksi kirjallisessa muodossa, joten tässä vaiheessa sen käsittely oli suhteellisen vähäistä. Sähköpostitse tulleet vastaukset kopioitiin sellaisenaan tekstinkäsittelyohjelmaan ja tallennettiin doc-muotoon. Kirjevastaukset kirjoitettiin tekstinkäsittelyohjelmalla sähköiseen muotoon kopioiden ne identtisiksi alkuperäisille teksteille yhden vastauksen piirroksia lukuun ottamatta ja tallennettiin yhteneväisiksi sähköpostivastausten kanssa. Samalla vastauksille annettiin numerotunnisteet siinä järjestyksessä kun ne tallennettiin.

Grönforsin (1982, 145–154) mukaan kvalitatiivisen aineiston analyysimenetelmä valitaan kerätyn aineiston pohjalta tutkimuskohtaisesti siten, että se palvelee kyseistä tutkimusta parhaalla mahdollisella tavalla. Aineiston analyysille on tyypillistä analyysin ja synteessin yhdistyminen. Kerätty aineisto hajotetaan analyyttisen prosessin avulla käsitteellisiksi osiksi ja osat kootaan uudelleen joko kuvauksiksi, empiirisiksi yleistyksiksi tai teoreettisiksi johtopäätöksiksi synteessin avulla. Kvalitatiivista analyysiä tekevä tutkija käyttää harkiten hyväkseen omia tietojaan ja samalla hyväksyy ja hyödyntää sitä, ettei tiedä kaikkea. Aineistoon pyritään saamaan mahdollisimman suuri määrä erilaisia ihmisten toimintoja ja asioita, mutta niiden useutta tai toistuvuutta ei korosteta. Näin saadusta mahdollisimman monipuolisesta empiirisestä aineistosta saattaa analyysissä löytyä yllättäviä ja epätavallisia havaintoja, jotka ovat tutkimuksen kannalta merkittäviä. Näin pyrittiin toimimaan myös tässä tutkielmassa.

Eskola (2001, 136–137) jaottelee laadullisen aineiston analyysin muodot tutkijan teoriasuhteen mukaan aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen ja teorialähtöiseen analyysiin. Tämän tutkielman analyysimuotoa kuvaa parhaiten teoriasidonnainen analyysi, jossa Tuomen ja Sarajärven (2002, 98–99) mukaan teoria ja aikaisempi tieto ohjaavat ja toimivat apuna analyysin etenemisessä, mutta analyysiyksiköt muodostetaan aineistosta. Päätelyn logiikka noudattaa siten abduktiivista päättelyä, jossa aineistolähtöisyys ja teoria vuorottelevat ja niitä yhdistellään eri keinoin. Anttilan (2005, 115–116, 118–120) mukaan abduktiivisessa eli käytännöllähtöisessä päätelyn logiikassa tutkija toimii merkityksenantajana asioille sen sijaan, että

jälkikäteen pääteltäisiin, mitä jokin merkitsee. Päätely perustuu siihen, että teoria syntyy havaintojen pohjalta vain, mikäli havaintojen teossa on mukana johtoajatus. Johtoajatus ohjaa havaintojen keskittämistä uusiin näkemyksiin ja ideoihin ja sitä kautta uuteen teoriaan ja se voi olla luonteeltaan pelkkä intuitiivinen käsitys tai pitkälle muotoiltu, kokemukseen ja tosiasioiden perustuva hypoteesi. Johtoajatuksista muodostuu toimintahypoteesi, jossa oletetaan, että jotain saattaa tapahtua ja toimitaan sen mukaan. Johtoajatuksen syntyminen edellyttää, että tutkijalla on ennakkokäsitys ja tietoa tutkimastaan aiheesta, jolloin hän pystyy kohdistamaan mielenkiintonsa tärkeiksi tiedettyihin tai oletettuihin asioihin eikä vain tyydy kuvailemaan havaintojaan. Aiheen tuttuus edesauttoi siten tutkimuksen johtoajatuksen eli ennakkokäsityksen muodostumisessa.

Tuomen ja Sarajärven (2002, 94, 111) sekä Eskolan ja Suorannan (2005, 174) mukaan analyysi alkaa aineiston **sisältöön perehtymisellä**, jolloin aineisto luetaan ja siitä erotellaan tutkimustehtävän kannalta olennaiset kiinnostuksen kohteet. Anttila (2005, 276) painottaa aineiston reflektiivistä, eri ulottuvuudet huomioivaa lukemista, jonka tavoitteena on aineiston todellisen sisällön ymmärtäminen. Saapuneet vastaukset luettiin huolellisesti läpi, jolloin saatiin yleiskuva vastausten laadusta ja niiden sisällön sopivuudesta tutkimustehtävään. Tässä tutkielmassa oltiin kiinnostuttu koiranvaatteiden käyttökokemuksista, joten analyysiin otettiin mukaan 115 vastausta, sillä poisjääneissä neljässä vastauksessa vain mainittiin tai esiteltiin vaatteet, mutta ei kerrottu mitään niiden käytöstä. Kokonaan hylättyjen neljän vastauksen 21 vaateen lisäksi analyysin ulkopuolelle jäi hyväksytyistä vastauksista yhteensä 76 vaatetta, jotka oli niin ikään vain mainittu tai esitelty lyhyesti, mutta joista ei oltu kerrottu käyttökokemuksia. Lisäksi analyysistä jäi pois yhdessä vastauksessa esiteltyt valjaat, sillä niitä ei luokiteltu tässä tutkielmassa vaatteeksi. Lopulliseksi analysoitavien koiranvaatteiden määräksi saatiin näin 334 vaatetta.

Analyysissä hyödynnettiin kvalitatiivista sisällönanalyysiä, joka Tuomen ja Sarajärven (2002, 105, 107–110) mukaan on dokumenttien sisällön kuvaamista sanallisesti niin, että tutkittavasta ilmiöstä saadaan selkeä, tiivis ja yleinen kuvaus. Chin (1997, 271) mukaan sisällönanalyysiä käytetään lähinnä laadullisen verbaalisen aineiston tutkimisessa. Grönforsin (1982, 161) mukaan sisällönanalyysillä aineisto järjestetään johtopäätösten tekoa varten, mutta yksinomaan sen avulla ei johtopäätöksiä voida tehdä. Siten sisällönanalyysi tarjoaa raaka-aineet analyysille, mutta varsinainen johtopäätösten teko tapahtuu tutkijan oman ajattelun keinoin. Analyysiin saadaan syvyyttä ja sillä herätetään lisäkysymyksiä, kun siihen liitetään aineiston

kontekstiedot. Myös Anttila (2005, 277) toteaa, että kontekstin ymmärtäminen on olennaista tulkittaessa aineistoa, jotta väärinkäsityksiä ei synny.

Analyysin toisessa vaiheessa, jota Eskola ja Suoranta (2005, 154–155) nimittävät **koodaukseksi**, Tuomi ja Sarajärvi (2002, 94–95, 110–112) pelkistämiseksi ja Chi (1997, 282–288) segmentoinniksi aineistosta etsittiin tutkimustehtävän kysymyksillä niitä kuvaavia ilmaisuja eli tekstijaksoja ja ilmaisuille annettiin pelkistetty ilmaus eli koodi, joka kirjattiin alleviivatun ilmaisun oheen. Ilmaisut siirrettiin taulukkolaskentaohjelmaan, jolloin laajan aineiston hahmottaminen ja analyysi helpottui. Eskola ja Suoranta (2005, 156–157) lisäävät, että koodausrunгон laatiminen on aina tutkijan konstruktio, jossa on mukana sekä aineiston tulkintaa että teoriaa. Koodiluettelo eli koko prosessin ajan aineiston mukaan, joten se syntyi vaiheittain: ensimmäisellä analyysikerralla luotiin alustava runko, joka täydentyi analyysin edetessä lopulliseksi, kaiken kattavaksi koodaukseksi. Anttilan (2005, 293) mukaan sisällönanalyysin koodauksen on oltava objektiivista, joten sillä pyrittiin saamaan vastaus vain ennakoilta asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Systemaattisuuden periaatteen mukaan analyysiin otettiin mukaan koko se osa aineistoa, jossa tutkimuskysymyksiin oli vastattu. Analyysiyksikön rajauksessa käytettiin Chin (1997, 282–288) jaottelun mukaista semanttista osittamista, jossa luokitteluyksikkönä toimi ajatuksellinen kokonaisuus, joka koostui joko yhdestä tai useammasta lauseesta. Semanttiseen luokitteluun päädyttiin rakenteellisen kuten lauseisiin tai kappaleisiin rajoittuvan jaottelun sijaan siksi, että tarkoitus oli analysoida vastausten merkityksiä, ei rakenteita. Esimerkiksi seuraavasta viisi lausetta käsittävästä ajatuksellisesta kokonaisuudesta, jossa käsitellään sadehaalaria, löydettiin koodeksi suojaavuus, lämmittävyys, heijastimet, puettavuus, haittaamattomuus, keveys, kuivuvuus ja lahkeiden leveys.

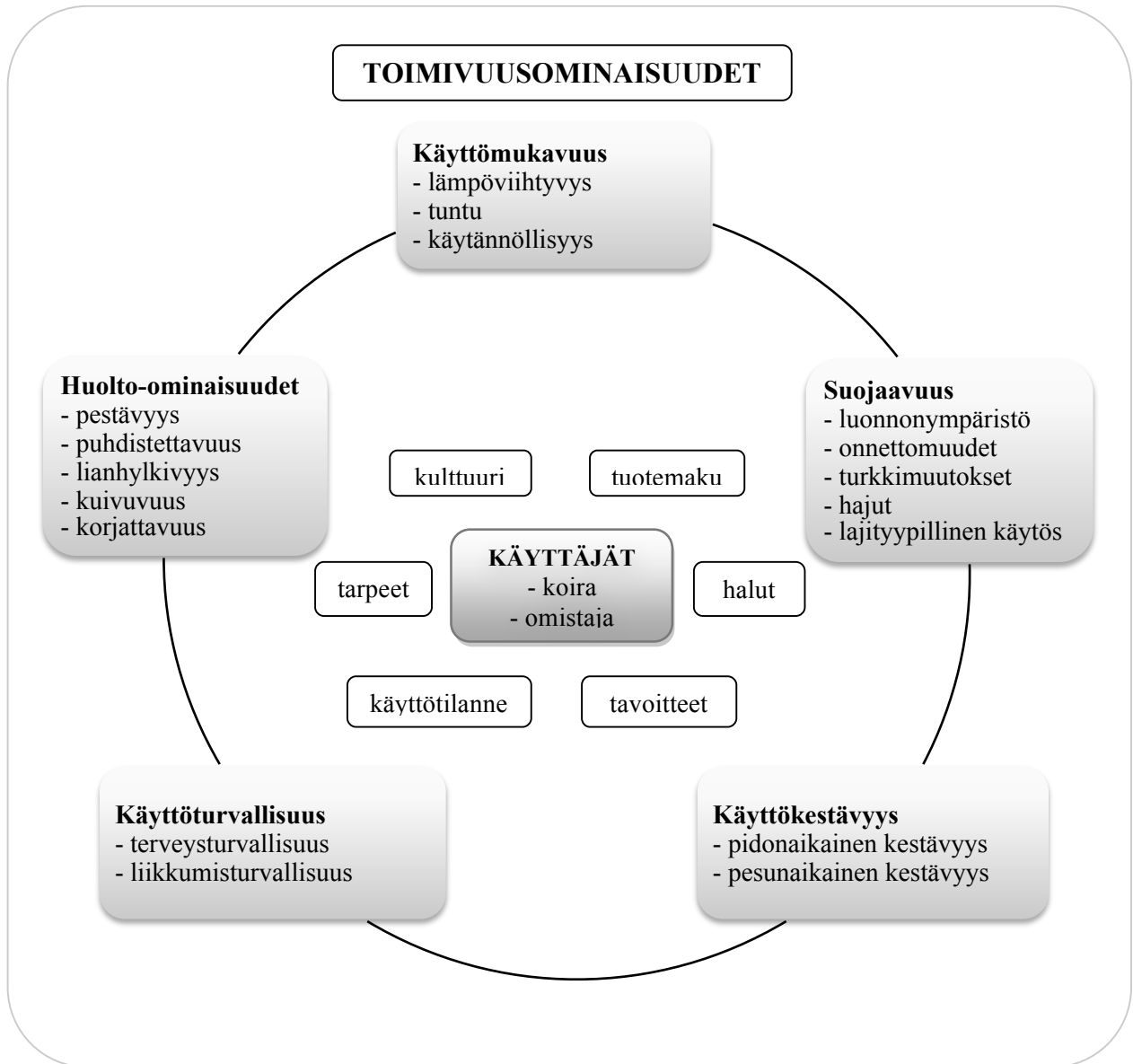
Puku suojaaa tuulelta ja sateelta ja pystymme sen kanssa lenkkeilemään normaalisti. Puvussa on heijastimet joka suuntaan mikä on iso plussa. Se on helppo ja nopea pukea ja se ei haittaa koiran liikkeitä. Materiaali on kevyt ja kuivuu nopeasti pesun jälkeen. Huono puoli puvussa ovat liian leveät etulahkeet. (v13)

Kolmas vaihe eli **teemoittelu ja luokittelu** ymmärretään yleensä varsinaiseksi analyysiksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94–95). Eskolan ja Suorannan (2005, 174–175) mukaan teemoittelu on useimmiten ensimmäinen tapa analysoida aineistoa, kuten tässäkin tutkielmassa. Tematisoinnin avulla aineistosta nostettiin esiin tutkimustehtävää kuvaavia teemoja. Tämän tutkielman teemat muodostuivat hyvin laaja-alaisista tutkimuskysymyksistä käsin vaatteiden hyviksi ominaisuuksiksi ja vaatteiden huonoiksi ominaisuuksiksi. Näiden teemojen alle ryhmiteltiin Tuomen ja Sarajärven (2002, 110–113) esittelemällä periaatteella edellisen vaiheen

koodit vaatetyypeittäin siten, että samaa asiaa tarkoittavat käsitteet yhdistettiin yhdeksi alaluokaksi ja luokka nimitettiin sen sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Alaluokkia olivat esimerkiksi pestävyys, lämpöviihtyvyys tai terveysturvallisuus, kuten luokitusrungosta (kuvio 15) käy ilmi. Tämä perustui vertailuun, jossa etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä ja se toteutettiin usean analyysikerran kuluessa.

Anttilan (2005, 293) ja Chin (1997, 289–291) mukaan analyysin luokitusrungon lähtökohtia on runsaasti. Tämän tutkielman luokitusrunko (kuvio 15) muotoutui aineiston, teorian, tutkimuskysymyksien ja -teemojen yhdistelmästä siten, että se kehittyi teorian ja aineiston vuorovaikutuksella syklisesti sitä mukaa, kun aineiston analyysi eteni. Näin yhdistettiin luvun 5.1 käytettävyyden määritelmät, luvun 5.2 koiranvaatteiden toimivuusominaisuudet ja luvun 4.1 vaatteiden funktiot sekä aineisto siten, että luokitusrunkoon otettiin mukaan tämän tutkielman kannalta relevantit tekijät. Luokitusrunko pohjautuu koiranvaatteen toimivuusominaisuudet -kuvioon 14, joten luokitusrungossa esiintyvät kuvion 14 kanssa yhteneväiset sisällöt on määritelty luvussa 5.2. Aineiston vaikutus näkyy luokkien sisällön muuttumisena siten, että suojaavuuteen on lisätty onnettomuudet, turkkimuutokset, hajut ja koiran lajityypillinen käytös, kun taas mekaaniset vauriot on yhdistetty luonnonympäristöön, josta ne koirien kohdalla ovat peräisin. Käyttöturvallisuuden paloturvallisuus on jäänyt tarpeettomana pois ja kuvioon on lisätty liikkumisturvallisuus. Käyttökestävyys on jaettu pidon- ja pesuajaiseen kestävyteen, joihin kuvion 14 käyttökestävyyden sisällöt biologista ja ympäristönkestoa, jotka olivat tarpeettomia, lukuun ottamatta kuuluvat. Huolto-ominaisuuksista on poistunut tarpeettomana siliävyys ja siihen on lisätty puhdistettavuus ja lianhylkivyyys. Käyttömukavuus on säilynyt ennallaan. Ne sisällölliset tekijät, jotka on lisätty kuvioon aineiston perusteella, on määritelty tulosten esittämisen yhteydessä.

Luokitusrunko luotiin itse, sillä valmista runkoa ei löytynyt. Pietilän (1976, 96–101) mukaan varsinkin kuvailevassa tutkimuksessa tutkittavasta sisällöstä lähtevä luokitus on perusteltu, sillä valmiin, hyvin perusteltavissa olevan sisältöluokituksen löytäminen voi olla vaikeaa. Kuvailevalla tutkimukselle on lisäksi tyypillistä sisältöluokkien runsaus, joka havaittiin myös tässä tutkielmassa. Tutkimuksen luokitusrungosta havaitaan, että koiranvaatteen käytettävyyden toimivuusominaisuudet eli käyttömukavuus, suojaavuus, huolto-ominaisuudet, käyttöturvallisuus ja käyttökestävyys liittyvät kiinteästi toisiinsa, jota kuviossa kuvataan tekijöitä yhdistävällä kehällä. Toimivuuskehän keskellä ovat käyttäjät, joita ympäröi käyttäjiin, koiranomistajiin ja välillisesti koiriin vaikuttavat tekijät eli kulttuuri, tuotemaku, käyttötilanne, tarpeet, halut ja tavoitteet.

KUVIO 15. Koiranvaatteiden toimivuusominaisuudet luokitusrunkona

Neljäs vaihe aineiston analyysissä oli Tuomen ja Sarajärven (2002, 94, 111–116) termin abstrahointi eli **käsitteellistäminen**, joka toteutettiin useiden analyysikierrosten kuluessa. Edellisessä vaiheessa syntyneet alaluokat yhdistettiin ensin yläluokiksi, esimerkiksi luokat pestävyys, kuivuvuus ja korjattavuus yhdistettiin huolto-ominaisuuksiksi. Sen jälkeen yläluokat yhdistettiin yhdistäväksi luokaksi, jota nimitetään toimivuusominaisuuksiksi. Täten empiirinen aineisto liitettiin jo olemassa oleviin teoreettisiin käsitteisiin. Tuloksissa kuvattiin nämä käsitteet sisältöineen ja esitettiin niistä kertovat aineistolainaukset siten, että aluksi kaikki aiheeseen liittyvät lainaukset koottiin yhteen. Seuraavaksi lainauksista valittiin yksi, jonka katsottiin parhaiden edustavan tarkoitettua asiaa ja omat tulkinnat aineiston sisällöstä kirjoitet-

tiin auki. Analyysin kaikissa vaiheissa pyrittiin ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmasta ja mitä asiat heille merkitsevät, käsittelemään jokaista tapausta ainutkertaisena.

Toinen tässä tutkielmassa käytetty analyysitapa on **tyypittely**. Tyypittelyllä tarkoitetaan teemoitellun aineiston analysointia pidemmälle muodostamalla vastauksista tyyppejä. Aineiston samankaltaisuudet ryhmitellään tyypeiksi, jolloin aineisto tiivistyy. (Eskola & Suoranta 2005, 181–182.) Anttilan (2005, 295–296) mukaan tyyppien ei tarvitse vastata todellisuutta sellaisenaan, mutta niiden tulee olla uskottavia. Tyypittelyn alussa etsittiin mahdollisimman hyvin toisistaan erottuvia piirteitä ja luotiin neljä tyyppiä, joilla koko tutkittava ilmiö saatiin katetuksi. Tyypeiksi muodostui eräänlaisia karrikatyyreja, jotka sisältävät monia erilaisia tapauksia. Muodostetut tyypit ovat toisensa poissulkevia ja niin kattavia, että kukin tapaus aineistosta voidaan sijoittaa johonkin tyyppiin. Toisaalta tyypittelyn tarkoituksena ei ollut täydellinen kartoitus, vaan tuoda esiin ne ominaisuudet, jotka ovat keskeisiä kaikille ilmiöön kuuluville tekijöille. Koirien vaatteet tyypiteltiin käytettävyyden kannalta, eli millainen vaate on käytettävyydeltään toimivuuden näkökulmasta omistajan ja koiran kokemusten perusteella omistajan tulkinnan mukaan. Tämä lähestymistapa valittiin, sillä vaateen käyttökelpoisuus riippuu ennen kaikkea sitä käyttävästä koirasta. Jokaista tyyppiä kuvaamaan valittiin jälleen edustavimmat lainaukset siten, että jokaisesta lainauksesta on löydettävissä jotain uutta tietoa tai uusi näkökulma siitä, mitä tyyppi pitää sisällään. Tyypittelyssä hyödynnettiin pääasiassa omistajien kuvauksia ja tulkintoja koiriensa käytöksestä ja suhtautumisesta vaatteita puettaessa, riisuttaessa ja pidettäessä päällä, mutta myös niistä esitettyjä faktoja. Ne vaatteet, joista tietoa koiran suhtautumisesta ei ollut, jätettiin tyypittelyn ulkopuolelle. Tyypittelyyn mukaan tulivat siten haalarit, takit, paidat, tossut ja päähineet. Näin muodostettiin tyypit:

1. Käyttökelpoinen ilman totuttelua tai ongelmia
2. Käyttökelpoinen totuttelun jälkeen
3. Käyttökelpoinen ongelmiseen
4. Käyttökelvoton

7 KOIRANVAATTEIDEN TOIMIVUUS

Tutkimustulokset on esitelty luokitusrunгон jaottelua noudattaen siten, että koiranvaatteiden hyvät ja huonot ominaisuudet on jokaisen luokan eli toimivuusominaisuuden alla eroteltu erikseen. Näin tulosten toistoa pyrittiin välttämään, sillä vaatetyypeille yhteisiä ominaisuuksia on runsaasti. Käytännöllisyydessä, jossa tulokset riippuvat pääasiassa vaatetyypistä, on hyvät ja huonot ominaisuudet poikkeuksellisesti esitelty luokkien alla vaatetyypeittäin. Muut yksittäiset esitystavan poikkeukset on mainittu tulosten yhteydessä. Huonojen ominaisuuksien yhteydessä on esitelty, miten omistajat ovat mahdollisesti ratkaisseet ongelmat tai millaisia parannusehdotuksia heillä ongelmiin olisi, jälleen toiston välttämiseksi. Kaikissa niissä lainauksissa, jossa vastaaja ei puhu vaatteesta yleensä, on mukana tieto vaatetyypistä vastaajan omin sanoin. Mikäli omistajan käyttämä termi poikkeaa tämän tutkielman linjauksen termistä, on linjauksen mukainen termi mainittu lainauksen alussa. Vaatetta käyttävä koira on mainittu, jos sillä on merkitystä vaateen käytettävyydelle. Suorien lainausten perässä on käytetty viitteenä aineiston tallennusvaiheessa vastaukselle annettua koodia, joka muodostuu vastausta tarkoittavasta v-kirjaimesta ja numerosta 1–119, siten (v26) tarkoittaa vastausta 26. Osa aineistolainauksista, joihin analyysi ja tulkinta perustuvat, on esitetty liitteessä 3.

7.1 Käyttömukavuus

Käyttömukavuus muodostuu vaateen lämpöviihtyvyyssominaisuuksista, tuntuun liittyvistä tekijöistä ja vaateen käytännöllisyydestä. Käyttömukavuuden osatekijät liittyvät toisiinsa siten, että materiaalien lämpöviihtyvyyssominaisuudet ja tuntu vaikuttavat käytännöllisyyteen.

7.1.1 Lämpöviihtyvyys

Lämpöviihtyvyyden osatekijöihin eli tuulenpitävyyteen, vedenpitävyyteen, hengittävyyteen ja lämmöneristävyyteen vaikuttaa ennen kaikkea vaateen materiaali, joten tämän tutkielman linjauksessa lämpöviihtyvyys tarkoittaa nimenomaan materiaalin ominaisuutta. Tuulenpitävyyttä pidettiin tärkeänä erityisesti tuulisilla alueilla kuten rannikolla ja kylminä päivinä, jolloin tuuli lisää pakkasen purevuutta. Vedenpitävyys korostuu liikuttaessa kosteissa olosuhteis-

sa, jolloin halutaan suojata koira kastumiselta. Lämmöneristävyyttä vastaavasti tarvitaan pakkasella tai muutoin kylmällä ilmalla. Myös hengittävyyttä arvostettiin, jotta koira pysyy kivi-vaatteessa. Materiaalin ominaisuuksina lämpövihtyvyyden osatekijät ovat kiinteästi yhteydessä, joka näkyy myös vastauksissa. Materiaaleista villaa keuhuttiin, sillä se lämmittää myös märkänä, polyamidia siksi, että se pitää veden mutta myös hengittää, enstexiä siitä, että se on tuulen- ja vedenpitävä ja fleecettä sekä teddyä lämmittävyydestä.

Mantteli on tehty teddykankaasta ja vettä läpäisemättömästä kankaasta, jolloin se on sekä lämmin, että suojaa viimalta ja kosteudelta. Käytämme manttelia lenkillä, kun pakkasta on n. -2 - -8 astetta. Mantteli on ollut erittäin käytännöllinen. (v111)

Aivan erikoisen tärkeitä Mastylle ovat kurapuvut. Ne ovat 100-prosenttista polyamidia, ja ne pitävät veden mutta ovat silti hengittäviä. Fantastisia! ... Koiralle on varmasti hyvä, ettei sen turkki ole tuntikausia märkä.(v107)

Myös parannettavaa löytyi kaikista materiaalien lämpövihtyvyyteen vaikuttavista osaluista. Puuvilla koettiin liian vähän lämmittäväksi materiaaliksi karvattoman koiran ihoa vasten tulevassa kauluksessa. Fleece, enstex, lasten haalarikangas eikä täysin vastaajan 2 mukaan 100 % polyamidikaan ole vedenpitäviä. Vastaaja 107 (ks. yllä) oli polyamidin vedenpitävyydestä eri mieltä, joten tästä voidaan päätellä, että vedenpitävyys tarkoittaa eri henkilöille eri asiaa; toinen vaatii, että rankkasadekaan ei mene läpi, kun toiselle riittää, että tihku tai maasta peräisin oleva kosteus torjutaan. Myös kolmikerroksisen takin hengittävyttä pidettiin huonona, johon vastaajan 102 mukaan oli syynä lasten ulkoilukankaan ominaisuudet. Vastauksesta voisi lisäksi päätellä, että vuorina käytetty tuulipukukangaskaan ei hengitä, sillä vastaajan mukaan juuri vuori kastuu. Sekoitekangas, jolla vastaaja 7 luultavasti viittaa keinokuituun verrattaessa luonnonkuitu puuvillaan, koettiin myös hengittämättöminä ja hiostavana ja siten koiralle epämukavana. Villan ja fleecen tuulenläpäisevyyttä pidettiin myös negatiivisena, tosin vastaajan 7 mukaan tuulenpitämättömyys ei kuitenkaan aina haittaa, sillä villainen vaate lämmittää kovilla pakkasilla, jolloin ei tuule.

Ulkoilu/kurapuku, 100 % polyamidia. Täysin vedenpitävä se ei ole, mistä vähän miinusta. (v2)

Takki, päällykankaana lastenhaalareiden ulkoilukangas, vuorina tuulipukukangas, välivuorina finvill. Muuten hyvät materiaalit, mutta päällykangas ei hengitä ja puku kostuu alta. ...vuori on aivan märkä pitempien metsäreissujen jälkeen. (v102)

Villahaalari, 100 % suomenlampaan villa. Vaikka puvusta tuuleekin läpi, ja se painaa karvaa lyttyyn, puku kuitenkin lämmittää mielestäni jonkin verran. Koira tuntuu ulkonakin puvun alla lämpimämmältä kuin ilman pukua. Talvella olen käyttänyt pukua satunnaisesti hieman kovemmilla pakkasilla kun ei kuitenkaan ollut kova viima. (v7)

7.1.2 Tuntu

Tuntu vaikutti tärkeältä tekijältä materiaalin toimivuuden kannalta. Hyvinä ominaisuuksina pidettiin fleecen pehmeyttä, keveyttä ja miellyttävyyttä koiran ihoa vasten kylmässä ulkoilmassa. Pakkaskeleillä toimivina arvostettiin myös teddyn ja puuvillan sähköistymättömyyttä sekä vastauksen 7 teknisen kankaan sähköistymättömyyttä heikoilla pakkasilla. Enstexin ja teknisen kankaan kahisemattomuus huomioitiin myös hyväksi, samoin kuin teknisen kankaan ohuus. Neuletta arvostettiin sen joustavuuden ja varsinkin paljon ns. keskivertokoiran (ks. kuvio 3) ruumiinrakenteesta poikkeavan whippetin kaltaisen laukkatyyppisen koiran (ks. kuvio 2) päälle istuvuuden ansiosta. Pienelle koiralle kuten lyhytkarvaiselle chihuahualle (v77), maailman pienimmälle koiralle, vaatteissa tärkeintä on materiaalien keveys ja joustavuus koiran liikkeiden mukaan, jotta koira voi niitä käyttää ja niissä vaivattomasti liikkua.

...vanhempaa tuotantoa oleva kokohaalari, eli päällikankaana vahva enstex-kangas. Se ei kahise kuten uudempi materiaali. ... Päällikangas on toimiva. (v102)

Neuleloimi. Joustava kangas toimisi koirallamme paremmin. Senpä takia olen itse ommellut koiralle 100% akrylineulelangasta ja joustinneuletta käyttäen vaatteen joka joustaa ja mukaillee koiran muotoja. (v26) *Sekarotuinen, näyttää hyvin paljon whippetiltä kokonsa ja ruumiinrakenteensa puolesta.*

Istuvuus ja materiaalien keveys ja liikkuvuus ovat meille ykkösasioita, sillä jos vaatteet ovat jäykkiä, painavia ja hankaloittavat koiran liikkumista, ei neitimme hievahda ulko-ovelta miinkään. (v77) *Chihuahua, lyhytkarvainen.*

Tuntuun liittyvistä tekijöistä eniten ongelmia aiheutti fleecen sähköistyminen ja siitä johtuvat sähköiskut ja turkin takkuuntuminen. Polyesteri sähköistyy, sillä se ei juuri ime kosteutta itseensä (Boncamper 2004, 283). Sähköistyminen vaivasi koiria karvanlaadusta riippumatta, sillä ongelmia esiintyi niin kihara-, pitkä-, kuin lyhytkarvaisillakin koirilla. Koirien rodut ja vastaajien tai sen puuttuessa rotumääritelmän kuvaukset turkista on lisätty vastausten perään. Fleece ja tuulipukukangas koettiin joustamattomiksi, enstex ja tuulipukukangas jäykiksi ja siten koiralle epämukaviksi materiaaleiksi. Villakankainen paksu välivuori mainittiin painavaksi ja siten koko vaate jäykäksi ja pienelle, siroluustoiselle koiralle (karvaton kiinanharjakoira) epämiellyttäväksi. Lisäksi enstexin ja tarranauhojen rapina olivat koirille pelottavia. Enstexin kahinasta vastaaja 102 oli eri mieltä, joten luultavasti kyseessä ovat eri kankaat, ilmoittihan rapisevan vaatteen omistajakin (v6) epävarmuutensa kankaan todellisesta materiaalista kysymysmerkillä. Toisaalta enstexin kahisemattomuuden kannalla ollut vastaaja 102 on voinut tarkoittaa, että se ei kahise niin paljoa tai samalla tavalla, kuten valmistajan uudempi

materiaali, mutta tämä ei kuitenkaan vaikuta todennäköiseltä, toteaahan hän myöhemmin, että päällyskangas on toimiva.

Talvitakki, ulkopuoli tuulipuvun kangas, vuori fleeceä. Fleece myös sähköistää karvaa ja saa sen sotkeutumaan helposti, jolloin harjaus lenkin jälkeen on tuskallista. (v55) *Silkkiterrieri. Pitkä silkinen lähes maahan asti ulottuva turkki.*

Mantteli, aluskangas on fleeceä ja ulkokangas ”tuulipuvun kangasta”. Huonoina puolina pidän tuulipuvun kankaan joustamattomuutta. Nyt kun puku on vielä hieman liian pieni, tuntuu että se voisi milloin tahansa ratketa liitoksistaan kun intoa on enemmän kuin älyä ja meno sen mukaista. (v58)

Ulkoilumantteli, sisällä fleeevuori, päällinen sateen- ja tuulenpitävää enstex (?) kangasta. Huonoa: Manttelin pintamateriaali rapisee / kahisee erityisesti pakkasella ja koira kokee tämän epämiellyttäväksi. Samoin tarranauhojen rapina selän päällä on pelottavaa. (v6)

7.1.3 Käytännöllisyys

Käytännöllisyys tarkoittaa vaateen istuvuutta, säädettävyyttä, päälläpysyvyyttä, puettavuutta, tarkoituksenmukaisuutta, liikkumismukavuutta ja monikäyttöisyyttä. Käytännöllisyyden osatekijät liittyvät kiinteästi toisiinsa, esimerkiksi istuvuus ja säädettävyys vaikuttavat päälläpysyvyyteen, säädettävyys istuvuuteen ja päälläpysyvyys tarkoituksenmukaisuuteen.

Pietikäisen (1989, 7) mukaan istuvuuden kannalta vaatteissa on tärkeää mallin ja leikkauksen sopivuus ja vaateen oikea koko. **Istuvuudella** tarkoitetaan siten vaateen koon ja muodon sopivuutta koiralle. Haalarissa positiivisiksi seikoiksi mainittiin riittävä väljyys, mutta haalari ei toisaalta saa olla liian väljä. Trimmattavilla roduilla vaateen istuvuus voi vaihdella trimmauksesta johtuen; lyhyellä karvalla vaate voi olla liian iso tai vastaavasti pitkässä karvassa liian pieni.

Tämä puku on oikeastaan aika hyvä kun siihen ostettiin kasvuvaraa eikä ole niin tiukka kuin vanhempi. (v68)

Silloin kun Fannya ei ole trimmattu, eli karva pitempää ja paksumpaa, vassinkin kun pienoinen leijonaleikkaus, puku istuu paremmin. (v37) *Kääpiöwillakoira*

Negatiivisina ominaisuuksina haalareissa istuvuuden kannalta pidettiin vaateen tiukkuutta ja toisaalta vaateen liiallista suuruutta, jolloin se ei esimerkiksi lämmitä riittävästi. Ongelmia aiheutui myös koiran laukkatyyppisestä ulkomuodosta, jolloin koira on korkeuteensa nähden hoikkarakenteinen ja sillä on pitkä, monesti kaareva selkä ja syvä rintakehä. Haalari on tällöin koko rungon osalta liian suuri tai etuosasta liian tiukka ja takaa suuri ja siinä on liian lyhyet

lahkeet ja kaulus. Väärien mittasuhteiden takia haalarin vatsaosa myös likaantuu uroksella helposti. Liian suuri pääntie päästää kylmän ja lumen sisään eikä suojaa pitkiä kaulakarvoja kastumiselta. Lahkeet voivat olla myös liian pitkät, jolloin koira ei liiku normaalisti. Haalarin ala-aukko voi olla liian pieni, jolloin uroksen tarpeidenteko ei onnistu tai virtsa menee puvun sisään, tai pitkäkarvaiselle koiralle liian suuri, jolloin vatsakarvat eivät pysy puvun sisällä ja kastuvat.

Fleecehaalari. Suurin ongelma tämän mallin kanssa on kaula-aukko, joka on todella avara. Malli sopii muutenkin huonosti koirallemme. Faaraokoira on korkeuteensa nähden erittäin hoikkarakenteinen koira ja kaula on pitkä. Ja koska koiran rintakehä on syvä, niin haalari tietyissä asennoissa hieman kiristää ”kainaloiden” kohdalta eli etujalkojen sisätaipeesta. (v111)

2-os.puku. Puku ei sopinut kunnolla uroskoiralle, piti saksilla leikata puvun alaosasta palat pois, niin, että koira pystyy pissamaan. (v110)

Takeissa istuvuuden kannalta hyväksi koettiin vaatteet, jotka eivät purista mutta istuvat kuitenkin napakasti. Istuvuuden takasivat hyvä leikkaus, muotolaskokset, häntähalkio ja uroksella rintakappaleen oikea pituus.

Mantteli. Ei siis kiristä mistään mutta pysyy kuitenkin napakasti paikoillaan. (v69)

Takki. Puvun takaosassa hyvä leikkaus ja muotoonpömpö. (v110)

Istuvuusongelmia takeissa aiheuttivat koiran runsaasti ns. keskivertokoirasta poikkeava ulkomuoto, jolloin istuvan valmisvaatteen löytäminen koettiin mahdottomaksi. Voimatyypillisellä koiralla valmistakkia oli suurennettu pääntieltä, etujalkojen kohdalta sekä ympärysvyöstä. Laukkatyypillisellä koiralla takki ulottuu liian kauas vatsan alle, jolloin helmet ovat liian lähellä uroksen sukupuolielimiä ja likaantuvat helposti. Myös enemmän keskivertokoiraa muistuttavilla yksilöillä esiintyy istuvuusongelmia takin rakenteen johdosta. Mikäli takin etujalkojen aukot ovat liian suuret, voi niistä mennä lunta vaatteeseen sisään. Istuvuutta parantaisivat kuminauhut, joilla aukot saisi tiiviimmin koiran olkavartta mukailevaksi. Rintakappaleen liian suuri pituus suhteessa koiran rungon pituuteen voi aiheuttaa uroksille virtsausongelmia ja kappaleen liiallinen väljyys sen, että siitä pääsee lunta ja kylmää ilmaa sisään, jolloin takin lämmittävyys kärsii. Lisäksi etulahkeiden huono sijainti aiheutti rintakappaleen poimuttumisen ja muotolaskosten sekä reisikuminauhujen puute sen, että takin helma nousee irti selän päältä, jolloin lämmittävyys jälleen kärsii.

Leeville ei löytynyt sopivaa valmistakkia ollenkaan. Ainoa mikä oli vähänkään sopiva, oli Hurta-merkin takki, jota piti leikellä. Leikkasin pääntiehen kolme ”viiltoa” ja etujalkojen

kohdalle, että lavat mahtuivat liikkumaan saman verran viiltoja. Takissa on vyö, jota pidensin n. 5cm. (v21) *Englanninbulldoggi uros*

Toppatakki. Harmi vain että alakappale on liian pitkä Eelille, joten se joudutaan taittamaan kerran ennen kuin poika voi pissata. (v88) *Chihuahua, pitkäkarvainen*

Toppamantteli. Miinusta vielä siitä, kun puvun alaosaan kertyy lunta, mikä kylmittää koiran vatsa-osaa. Syynä vatsan alta, selän päälle kiinnitettävän osan jääminen turhan suureksi etujalkojen etu- ja takaosasta, mistä lunta pääsee sisään lumessa temmeltäessä. (v49) *Kääpiövilakoira*

Loimissa ja paidoissa neuleen joustavuus ja siitä johtuva koiran rungonmukaisuus koettiin positiivisiksi ja vastaavasti vatsanalusen löysyys paidoissa ja rinnanympärysvyön sijoittuminen liian taakse loimissa koettiin ongelmiksi, sillä ne likaantuvat helposti uroskoiralla.

Tämä villapaita on ehdottomasti koirani lempi vaate. Sen istuvuus on täydellinen eikä se pyöri päällä ollenkaan... (v23)

Loimi. Tässä ehkä mahanalta tuleva kiinnitys on hippasen liian takana ja saa varoa ettei se ole pissassa ulkoilun jälkeen. (v42)

Housuissa istuvuuden kannalta ratkaisevaa oli haarakappaleen sopiva leveys, jolloin se ei mene kasaan ja terveysside pysyy paremmin paikoillaan. Tossuissa liiallinen leveys muutti koiran liikkumista.

Karliet ovat hyvät, sillä haara on tarpeeksi kapea ja siivekkeellisen terveyssiteen saa kunnolla kiinni. ... Hurrta housut jäävät ikävästi rypyille siivekkeellisen siteen kanssa. (v7)

Tossut. Ikävä puoli näissä on se, että ne ovat hieman liian leveät ja aiheuttavat lievän ank-kailmiön, eli koiramme kävellessään vaappuu eteenpäin. (v17)

Tarkoituksenmukainen vaate toimii kaikin puolin siinä tehtävässä, johon se on tarkoitettu; se on tyypiltään ja yksityiskohdiltaan oikeanlainen. Haalareissa tärkeänä pidettiin, että se suo-jaa tai lämmittää koiran takapuolta, kaulaa, jalkoja ja vatsaa; pitää koko koiran lämpimänä, puhtaana tai kuivana. Yksityiskohdista resorit, tarrat ja tossut lahkeensuissa koettiin talvihaalareissa hyväksi, sillä niillä estetään lumen meno lahkeisiin. Sadehaalareissa resorit todettiin toimiviksi koiralla, jolla halutaan suojata pitkien jalkakarvojen kastuminen ja tarrat karvattomalla koiralla, jolla märät resorit tuntuisivat kylmiltä jaloissa.

Fleece-haalari. Hyvä kylmillä keleillä, pitää pikkuisen lämpimänä. Hyvää erityisesti korkea kaulus. Haalari lämmittää ja estää lumipaakkujen tarttumisen koiran vatsaan ja jalkoihin (koira ei palele kun lumi ei tartu kiinni). (v2) *Norfolkinterrieri*

Haalari. Potkupuku. Puvussa on lisäksi tassuosat niin pitkät, että ulottuvat tassuun ikäänkuin sukkahousuksi. Eli ei mene lunta sisälle mistään. (v96)

Sadepuku. Lahkeensuussa tarrakiristys, se on sadepuvussa ehdottomasti parempi kuin resorit (resorit vain kastuvat ja koiraa alkaa helpommin palelemaan). (v110) *Kiinanharjakoira, karvaton*

Negatiivisena tarkoituksenmukaisuuden kannalta pidettiin talvihaalarin kauluksen puuttumista koiralla, jolla kaula trimmataan melkein paljaaksi. Erillinen kaulus ei ollut toimiva karvattomalla koiralla, sillä se ei pysynyt päällä ja päästi kylmää koiran iholle. Karvattoman koiran toivottiin muutenkin olevan mahdollisimman kokonaan peitetty, myös takaa, jottei sille tule kylmä. Samoin toivottiin, että narttukoiran vatsan pystyisi peittämään, eli uroskoiralle tarpeellista ala-aukkoa ei olisi. Tämä koettiin erityisen tärkeäksi talvivaatteessa, mutta myös sadevaatteeseen sitä toivottiin.

Haalari. Erillinen fleese-kauluri -> huono ratkaisu pukuun, ulkoillessa kaulurin lipareet nousevat pois puvun alta, niska tulee näkyviin ja nakua paleltaa! (v110)

Ainut huono puoli haalarissa on se että koiran jalkoväli (pippeli ja pallit) jäävät ilman suojaa ja ovat hieman kärsineet lumesta ja pakkasesta. Karvattomalla koiralla se haittaa ja kun on poika koira ei voi haaroväliä ommella umpeen... (v45) *Kiinanharjakoira, karvaton*

Takeissa hyvänä pidettiin sen mallin ulottuvuutta takajalkojen suurten lihasten, niskan ja kylkien suojaksi sekä ulottuvuutta selän päälle vähintään häntään asti, jolloin myös takaosa olisi mahdollisimman hyvin suojassa. Yksityiskohdista kaulus todettiin lämmittävyiden kannalta hyväksi, mikäli se ei ole liian suuri ja päästä kylmää sisään, ja rintakappaleen toivottiin suojaavan vatsaa niin paljon kuin mahdollista koiran sukupuoli huomioiden. Vastaavasti malli, joka ei täyttänyt näitä kriteerejä, koettiin huonoksi. Takkeihin toivottiin muunneltavuutta rintakappaleen jatkoksi kiinnitettävällä irrallisella kappaleella, jota voisi käyttää nartulla suojaamaan vatsaa paikasta, joka uroksella täytyy virtsaamisen takia olla auki. Sadetakin huppu, joka ei yllä koiran pään suojaksi, koettiin hyödyttömäksi.

Takissa hyvää on se, että se oikeasti suojaa myös takajalan suuria lihaksia. Leikkaus takana menee alaspäin eikä niin kuin monissa takeissa, että takin leikkaus kapenee häntää kohden jolloin takajalan suuret lihakset jäävät paljaiksi. Mahakappale suojaa myös mahan alta ja päättyy ennen "pippeliä" jolloin koirani ei pissaa takin päälle. Leikkauksessa tulee takkia myös vähän niskaankin. (v87)

Talvimantteli. Vain yksi puute siinä on, mihin toivoisin tuotekehittelyä. Mantteli ei suojaa paljasta vatsaosaa eikä nartun nisiä. Sillä alueella mielestäni pitäisi aivan erikoisesti olla lämmikettä. Muuallahan on vahva karvapeite. ... Parempi olisi, jos itse manttelissa olisi vatsaosa valmiina. Voisiko valmistaja lisätä erillisen vatsakappaleen narttua varten kiinnitettäväksi esim. neppareilla? (v107)

Paidoissa ja loimissa tarkoituksenmukaisuuden kriteerit muistuttavat hyvin paljon takkeja niiden samankaltaisuuden takia: myös niiden toivottiin suojaavan kaulaa, selkää, vatsaa ja takaosaa mahdollisimman hyvin ja huonona pidettiin sitä, että ne eivät lahkeiden puuttumisen takia suojaa jalkojen lihaksia eikä akryylilangasta neulottu loimi lämmitä riittävästi. Loimissa lämmittävyys myös kärsi huonosta istuvuudesta, josta johtuen vaate ei pysynyt tiiviisti selän päällä.

Pähkinän eniten käytetty vaate on villapaita, joka mielestäni on hyvä. ... Olen myös erittäin tyytyväinen siihen, että se peittää takapuolen hyvin. (v78)

Loimi. Takin malli on vähän huono ja takki nousee selästä ylös eikä suojaa kunnolla alaselkää. (v9)

Päähineissä tarkoituksenmukaisina pidettiin vaatetta, joka lämmittää myös kaulaa ja suojaa päälleen ja nostaa korvat, jolloin ne eivät likaannu. Vastaavasti neuleena päähine ei suojannut tuulelta ja pakkaselta riittävästi. Tossuissa hyvänä pidettiin sitä, että niitä käyttämällä myös kovilla pakkasilla lenkkeily onnistuu, sillä ne pitävät tassut lämpiminä.

Villapipo. Faaraokoiran korvat ovat ISOT ja ohuet, joten kovalla tuulella ja pakkaselle niiden suojaaminen lenkkeillessä on käytännössä välttämätöntä. Tämä kyseinen pipo ei tosin ole tähän tarkoitukseen paras mahdollinen... (v111)

Tossut. Viime talvena havaitsimme myös kylmäherkkyyttä tassuissa. ...noin -10:ssä koira ei enää suostunut juuri ulkona liikkumaan, vaan nosteli vuoroperään tassuja ilmaan. ... hyötyä niistä kyllä kiistatta oli, tossujen avulla pystyttiin ulkoilemaan normaalimittaisia ja pituisia lenkkejä... (v117)

Puettavuuden kannalta haalareissa hyvänä pidettiin vetoketjua selässä, se helpottaa ja nopeuttaa pukemista. Vetoketjun sulkemissuuntien paremmuudesta oltiin eri mieltä. Niskasta häntään sulkemisen paremmuutta perusteltiin sillä, että etuosa ei silloin putoa kesken pukemisen ja hännästä niskaan sillä, että takaosa ei putoa, jos koira nousee puettaessa takajaloilleen. Samoin mikäli vetoketju suljetaan hännästä niskaan, niskaan sijoitettua tarranauhaa pidettiin tarpeellisena, jotta haalari ei putoa etuosastaan kesken pukemisen. Riippuu siis täysin pukijan mieltymyksistä ja koiran käyttäytymisestä pukemistilanteessa, kumpi on parempi. Myös tarroja ja selän päällä pidettiin nopeina pukemisen kannalta. Lahkeensuiden osalta resoria pidettiin parempana kuin tarroja, jotka täytyy kiristää. Myös suorat lahkeensuut koettiin helpoiksi, sillä niihin tassuja ei tarvitse pujotella.

Haalarissa on selässä kokomatalla vetoketju, jonka ansiosta se on helppo pukea. Ensin takatassut lahkeisiin ja sitten etutassut. Sitten vaan haalari kiinni. (v15)

Fleece-puke on pitkähihainen ja se suljetaan tarranauhalla selän kohdalta, eli se on helppo pukea päälle nopeasti. (v36)

Haalareissa pukemista vaikeutti kiinnittimien sijainti vatsan alla, jonne on vaikeampi nähdä ja yltää kuin selän päälle. Jalan saamista lahkeeseen hankaloittivat huonosti kiinnitetty tai liian iso vuori, johon tassu jää kiinni tai liian tiukat resorit tai resorit yleensä, joihin jalkojen pujottaminen on hankalaa sekä koiralle että omistajalle ja johon myös tassunkynnet voivat jäädä kiinni. Resoreita paremmaksi koettiin tarrat, jotka oli vaihdettu niiden tilalle.

Toppahaalari on hieman hankala pukea, koska siinä vetoketju tulee koiran etupuolelle, aivan kuin ihmisellä. (v24)

3in1-haalari. Miinukset: Liian ahtaat punttien suut, resorien kohta on liian ahdas, varsinkin kannuskynnet tarttuvat ja ottavat vastaan, tulee joskus erimielisyyksiä ja koko homma menee uusiksi. (v80)

Myös haalareiden selän päälle sijoitettu vetoketju aiheutti ongelmia. Jos kyseessä oli kiintovetoketju, hankalaksi koettiin koko koiran, tai sen pään tai hännän pujottaminen vaatteeseen ja siitä pois riippuen siitä, missä vetoketjun alapääterajoitin sijaitsee. Toisaalta avovetoketju, joka suljetaan hännästä niskaan, koettiin hankalaksi ja hitaaksi käyttää sen puolikkaiden liittämissä takia. Myös vetoketjun tyyppin ja sulkusuunnan aiheuttamat ongelmat ovat vastaaja-kohtaisia ja perustuvat sekä vastaajan että koiran tottumukseen ja mieltymykseen. Hankalana pidettiin myös sitä, että koira pääsee puvusta ulos kesken pukemisen, joten vastaaja 65 toivoi, että vetoketjun lisäksi puvun selän keskelle olisi sijoitettu tarra tai painonappi, jolla puvun voisi sulkea siksi aikaa, kunnes vetoketjun puolikkaat on saatu liitettyä ja vetoketju suljettua.

Haalari. Toisaalta vaatteet olisivat helpompia pukea ja riisua jos haalarin saisi auki kokonaan selän päältä, ettei päätä tarvitsisi pujottaa pääntiestä. Tästä ei ainakaan minun koirani niin hirveästi tykkää... (v45)

Haalari. 3-in-1 on aika hankala pukea. Päälipuvussa on vetoketju... Vinkkinä voisin ehdottaa, että ainakin isoihin pukuihin voisi laittaa lisätarrat tai nepparit selän keskivaiheille, sillä boakäärmemäiseen notkeuteen yltävä rhodesialaisemme on jo irrottanut venkoilullaan etuosan, kun minä vielä sählään takaosassa vetoketjun sulkemista. (v65)

Puettavuus takeissa koettiin pääasiassa helpoksi ja nopeaksi, joita myös arvostettiin. Varsinkin useamman koiran omistajat olivat sitä mieltä, että usean koiran hitaasti puettavat vaatteet jäävät käyttämättä. Puettavuuden kannalta pikalukoista ja tarroista oltiin kahta mieltä. Pikalukkoja pidettiin tarroja parempina, koska niillä takki saatiin nopeasti ja pitävästi kiinni. Toisaalta tarrojakin pidettiin nopeina, joten jälleen kyseessä on omistajan henkilökohtainen miel-

tymys ja tottumus. Myös neppareita ja niskasta häntään kiinnitettävää vetoketjua arvostettiin helppoina.

Lämpömanttelit. Päällä pikalukkokiinnitys, joka on tarranauha kiinnitystä tehokkaampi ja toimivampi. (v50)

Takki puetaan: ensin pujotetaan pää kaula-aukosta ja sitten tarrakiinnitys kiinni selän päältä. Takki on nopea ja helppo pukea ja riisua. Se on todellinen löytö, koska lähden aina kahden koiran kanssa yhtä aikaa lenkille. Nopeus on valttia! (v64)

Tarroista oltiin myös toista mieltä, sillä niiden toimivuuden koettiin huonontuvan niihin tarttuvan nukan ja karvojen takia. Pukemista hankaloittivat lisäksi solmittavat narut ja kiinnittimien sijainti vatsan alla, jonne on hankala nähdä ja yltää ja joka voi lisäksi likaantua helposti. Koiralle ikävinä puettavuuden kannalta koettiin liian pieni häntälennkki, johon koiran häntä olisi tarkoitus pujottaa sekä kiinteät reisikuminauhut vanhalla koiralla, jolla takajalkojen nostaminen ja kolmella jalalla seisominen voivat tuottaa vaikeuksia. Reisikuminauhojen toivottiinkin olevan avattavat, jolloin ne olisi helpompi pukea. Lisäksi pienen koiran vaatteiden pienen yksityiskohtien hallinta tuotti hankaluuksia tottumattomalle miespuoliselle pukijalle.

Tuulitakki kiinnitetään neppareilla mahan alta. Kiinnityssysteemin paikka on vähän hölmö, käytännöllisempää olisi kiinnittää takki päältä. (v88)

Manttelit. Takajalat pujotetaan kuminauhoista läpi. Se on todella tylsää vanhalle koiralle. Oltiin mukavaa, jos ne voisi tarvittaessa pujottaa jalan alta ja kiinnittää vaikka napilla. ...takajalkojen nostaminen ei tunnu Triasta enää kivalta. (v71)

Puettavuudeltaan paidat olivat helppoja niiden joustavan materiaalin takia ja puettavuutta vielä helpotettiin etujaloilla tarkoitettulla yhtenäisellä aukolla, jolloin niitä ei tarvitse pujotella. Vastaavasti paidan lahkeet koettiin pukemista ja riisumista hankaloittavaksi. Loimissa puettavuuden kannalta helpoiksi koettiin tarrat ja aivan kuten paidoissa se, ettei etujalkoja tarvitse pujotella. Aivan kuten takeissa, myös loimissa tarrakiinnitys koettiin myös hankalaksi varsinkin pitkäkarvaisella koiralla, jolla karvat voivat mennä tarran väliin ja lisäksi tarroihin kertyy sen toimivuutta haittaavaa likaa. Myös kiinnitystarrojen paikkaa edessä ja kyljillä pidettiin hankalana. Tossuissa puettavuuden kannalta hankalan koettiin liian jäykät tarranauhut, joilla tossua ei saada kiristettyä riittävästi siron jalan ympärille.

Villapaidoissa olen tehnyt etujalkojen kohdalle leveän yhtenäisen reiän tassuille, tämä helpottaa pukemista kun ei tarvitse pujotella tassuja. (v20)

Loimi. Heijastinliivi. Muuten ihan kiva, mutta tarrakiinnitys menee äkkiä huonoksi, sillä liiviä pestään paljon ja tarran väliin menee kuraa, likaa, koiran karvoja jne. Muutenkin pidempikarvaisella koiralla tarrakiinnitys ei ole paras vaihtoehto. (v31)

Ulkoilutossut. ...kiinnitysmekanismi on valmistettu niin kovasta tarranauhasta ettei sitä millään ilveellä voi kiristää pienen tassun ympärille niin tiukkaan, että se myös pysyisi mukana matkassa. (v96) *Kääpiöpinseri*

Liikkumismukavuuden kannalta haalarin istuvuus ja väljyys koettiin positiivisena ja vastaavasti puvun liiallinen tiukkuus, liikkumisväljyyden puuttuminen ja liian pitkät lahkeet koettiin hankaliksi. Kokonaan liian tiukka haalari esti koiran luonnollisen ravaamisen, vaikka koira puvullaan istumaan ja makaamaan pääsikin. Etujalkojen liikkumaväljyyden puuttumisen seurauksena etujalat eivät juuri päässeet liikkumaan ja vastaavasti takaa liian tiukka haalari esti takajalkojen normaalit liikkeet. Mikäli lahkeet ovat liian pitkät, ne menevät helposti koiran tassujen alle ja liikkuminen vaikeutuu samoin kuin ihmisellä. Vastaaja oli poistanut haalarin resorit, jolloin lahkeet olivat samalla lyhentyneet. Lahkeiden liiallisen pituuden lisäksi resorit ovat voineet olla liian löysät, jolloin ne ovat liukuneet helposti pois raajojen pitkän ja silkkisen karvan päältä. Myös koiran pieni, rannetta kapeampi kypälä voi edistää resorin liikkumista.

Fleece-puku. Koirallani on siinä helppo liikkua, koska se on aika väljä. (v36)

Koiramme ei myöskään osaa kulkea täysin normaalisti puvussa, vaan kulkee koko ajan hie-man jäykästi laukaten, ravaaminen ei onnistu, mutta muuten ei haittaa esim. koiran makaa-mista tai istumista. Luulen tämän johtuvan siitä että puku on ehkä ihan vähän liian piukka... (v17)

Liikkumismukavuuden kannalta toimiviksi koettiin takit, jotka oli valmistettu mittojen mukaan, joiden kaulus oli riittävän väljä ja salli siten koiran kaulan taipumisen eteenpäin koiran haistellessa ja jotka keveytensä ja joustavuutensa ansiosta sallivat sirorakenteisen, pienen koiran liikkumisen. Liikkumista puolestaan rajoitti vatsa- ja selkäkappaleen liian napakka kiinnitys.

Talvimantteli. Tämän puvun kanssa koirallamme ei ole liikkumisvaikeuksia, sillä se on tehty juuri hänen mitoilleen ja tekovaiheessa monta kertaa sovitettiin. (v17)

Takki. ...vatsakappale kiinnitettiin napeilla selkäkappaleen alareunoihin. Huomasin kuitenkin jälkeinpäin että se ei ollutkaan parempi idea, jotenkin koiran liikkuvuus oli tällaisessa takissa huonompi, kun vatsa- ja selkäkappaleet oli kiinnitetty toisiinsa noin napakasti. (v118)

Paidat eivät neuleen joustavuuden ja lahkeiden mahdollisen puuttumisen takia haitanneet koirien liikkeitä. Myös loimet koettiin keveytensä ja jalkojen vapaan liikkumisen mahdollistavan mallinsa takia koirille vaivattomiksi. Tossuista ei koettu olevan haittaa liikkumiselle, vaikka

ne mainittiin hieman liukkaiksi. Toisaalta tossujen huonon istuvuuden takia koira kulki epänormaalisti vaappumalla eikä pystynyt ravaamaan.

Neulepusero. Plussaa on että neulepusero ... ei haittaa koiran liikkeitä... (v13)

Tossut. Ikävä puoli näissä on se, että ne ovat hieman liian leveät ja aiheuttavat lievän ank-kailmiön, eli koiramme kävellessään vaappuu eteenpäin. Ravata näilläkään ei suostu vaan laukkaaminen on ainoa vaihtoehto. (v17)

Päälläpysyvyyteen vaikuttavat vaatteiden malli, yksityiskohdat ja kiinnittimet. Haalarin lahkeet eivät joudu tassun alle mikäli niiden suissa on resorit tai tarrat, jotka ovat riittävän tiukat. Koko haalarin päälläpysyvyyden kannalta tarrakiinnitys selän päällä koettiin ongelmalliseksi, sillä tarrat aukeavat kun koira menee makuulle tai nousee ylös. Haalari luultavasti istuu rungon tai lahkeiden tai molempien osalta huonosti, jolloin se liiallisen väljyyden takia pääsee liikkumaan koiran päällä ja joutuu rungon kohdalta liian tiukalle sen muuttaessa asentoaan. Samoin haalari joutuu liian tiukalle, mikäli sen väljyys on liian vähäinen. Näin tarroihin kohdistuu liikaa räsytystä ja ne pettävät. Ongelmalliseksi koettiin myös hupun ja korkean kauluksen pysyminen paikoillaan, mikäli koira ravistelee itseään. Huppu on kooltaan liian suuri ja resorikaulus todennäköisesti ilman muotolaskoksia eikä siten mukaile koiran kaulaa ja kalloa, joten ne pääsevät valumaan pois paikoiltaan.

Fleecehaalari, ...koira ryömii siitä ulos! Tuon haalarin kiinnitys on koko selkää pitkin tarranauhoilla, mutta riittää että koira menee makuulle/ nousee ylös, niin nauhat aukeavat ja koko haalari putoaa lattialle. (v118)

Haalarissa korkea resori kaulus, jonka voi laittaa korville asti. Olisi pinserille toivottavaa talvella, mutta ei kyllä pysy kauaa korvilla kun hieman koira päättään ravistaa. (v50)

Takeissa päälläpysyvyys tarkoittaa sekä paikallaanpysyvyyttä, jolloin takin helma pysyy koiran selän, lanteen ja lantion päällä että päälläpysyvyyttä. Paikallaanpysyvyyden kannalta hyvänä kiinnitysratkaisuna pidettiin painonappeja, joilla selkä- ja rintakappale kiinnitettiin toisiinsa ja takin muotoilulla saavutettua istuvuutta. Reisikuminauhut ja rintakappaleen kiinnitysvyön leveys ja ulottuminen riittävän pitkälle koiran selän päälle paransivat takin paikallaanpysyvyyttä myös tuulisissa olosuhteissa. Kauluksen paikallaanpysyvyyteen auttoi sen läpi pujotettu talutinremmi.

Takki. Etuosasta lähti T- mallinen kappale koiran etujalkojen välistä ja se painonapeilla kiinni sitten kylkien kohdalta. Tässä takissa ei ollut takajalkoihin pujotettavia lenkkejä, mutta takki pysyi yllättävän hyvin paikallaan, ilmeisesti muotoilun ja kiinnityksen vuoksi. (v100)

Tämä mantteli on tarpeeksi pitkä ja kiinnityssuikale on suunniteltu siten, että on todella leveä ja ulottuu pitkälle selkään, jolloin estää tuulesta selän päälle kääntymisen. (v54)

Paikallaanpysyvyyden kannalta ongelmalliseksi takeissa koettiin reisikuminauhujen puute tai niiden liiallinen pituus, jolloin ne eivät pidä helmaa paikoillaan. Takin helmojen jatkuminen liian alas ja takin toiselle laidalla ommeltu tasku, joka toi lisäpainoa toiseen helmaan, koettiin myös paikallaanpysymättömyyden aiheuttajiksi. Kiinnittimistä painonapit, tarranauhat, joihin tarttuu karvaa, ja vetoketju, jonka niskassa olevan lukon päällä ei ole varmennusta, koettiin huonoiksi, sillä ne aukeavat helposti. Myös pikalukkokiinnitys aiheutti ongelmia löystyessään ja auetessaan helposti. Aldertonin (1999, 136) mielestä erityisesti takkien kiinnittimet ovat tärkeitä, niiden tulee olla tukevia, mielellään solkia nauhojen, hakasten tai nappien sijaan, jotta vaate pysyy kaikissa tilanteissa koiran päällä. Rintakappaleen kiinnitysvyön väljyydestä johtuen takki liikkui päällä sivusuunnassa ja vyön sijoittumisesta liian eteen seurasi takin helman liikkuminen pois lantion päältä suojaamasta. Myös taipumaton materiaali koettiin huonoksi, jolloin takin helma ei mukaile koiran liikkeitä koiran taipuessa sivuttaissuuntaisesti tai taivuttaessa kaulaa eteenpäin haistellessaan maata.

Takki. Jalkaremmat oli aivan liian pitkät, joten niistä ei ollut paljoa hyötyä. (v50)

Takki. Etuosasta lähti T- mallinen kappale koiran etujalkojen välistä ja se painonapeilla kiinni sitten kylkien kohdalta. Myöhemmin vaihdoin painonapit pois (aukeilivat jos koira hyppi takki päällä)... (v100)

Lämpömantteli. Selän päälle tuleva lukkiinnitys löystyy aika herkästi. (v50)

Keinonahkatakki. Nahkakangas ei veny ollenkaan, joten vaikka takki istuu todella hyvin koiran ollessa paikallaan tai ravaa normaalisti, se on sitten heti liian lyhyt ja irtoaa koiran takaselästä (siis nousee) jos koira esim. nuuskii maata tai taipuu sivusuunnassa (makaronimuotoiseksi). (v118)

Paidoissa päälläpysyvyyden varmistivat reisikuminauhat ja vastaavasti loimissa niiden puuttuminen ja vaateen istumaton malli aiheuttivat helman nousun tuulen mukana irti koiran selästä. Päähineissä oikea malli eli hyvä istuvuus koiran pään mukaan koettiin tärkeäksi päälläpysyvyyden kannalta. Terätöntä sukkaa muistuttava malli koettiin toiselle koiralle sopivaksi ja säärystimenmallinen huonoksi, kun taas toiselle sukanmallinen ei sopinut ollenkaan ja säärystimenmallista pidettiin parempana. Tossuissa jalassapysymisongelmia osalle aiheuttivat lyhyet varret ja kiinnittiminä käytetyt tarrat, puuvillanauha tai resorin ja tarrojen yhdistelmä. Tossujen päälläpysyvyyttä autettiin haalarin lahjeresoreilla, jotka puettaessa tossujen päälle estivät niitä irtoamasta.

Loimi. Viitassa ei ole minkäänlaista kiinnitystä takaosassa eli jos tuulee kovasti, viitta ei pysy koiran päällä eli jonkinlainen kiinnitys olisi hyvä. (v110)

Pipossa oikea koko ... sekä malli joka pysyy päässä! putkilomalliset testattiin eikä ne pysyneet päässä kolmea minuuttia kauempaa ovat ehdoton vaatimus. (v13)

Tassutossut, tarrakiinnitys. ... voisivat olla himpun verran isommat, pidempi vartiset ja niissä saisi olla parempi kiinnitys. Huono kiinnitys raastaa hermoja lenkillä Valitettavasti maastossa tai koirapuistossa tossut eivät pysy kiinni... (v96)

Säädettävyys koettiin haalarissa tärkeäksi lanteen eli vyötärön kohdalla varsinkin uroksilla, jolloin vaatteen saa koiralle mahdollisimman hyvin istuvaksi eikä vatsanalus likaannu virtsa- tessa. Pääntien säädettävyys koettiin samoin hyödylliseksi, jolloin vaatteen sisään menevän kylmän ilman, lumen tai veden määrä pystytään minimoimaan. Säättömahdollisuuksien puuttumisen johdosta koko vyötärökuminauha oli jouduttu poistamaan, kun se kävi koiralle liian tiukaksi.

Ulkoilu/kurapuku. Plussaa antaisin säätönyöreistä, joilla puvun saa juuri oman koiran malliseksi. Puvussa on "vyötärön" kohdalla soljella säädeltävä kuminauha, jolla puvun voi säätää omalle koiralle sopivaksi. samoin voi kaula-aukkoa pienentää tarvittaessa kiristämällä kuminauhaa. (v2) *uros*

Takeissa säädettävyyttä tarvitaan pääntiellä, rintakappaleessa ja helmassa. Rungon kohdalla säädettävyuden kannalta käytännöllisenä pidettiin tarranauhoja, joilla vaatteen saa aina puettaessa sopivalle kireydelle, vaikka koiran ympärysmitta esimerkiksi painon- tai karvanpituuden vaihteluiden takia muuttuisikin, kun taas pikalukon kireyttä joutuisi erikseen säätämään. Pääntien kiristimenä käytännöllisenä pidettiin kuminauhaa, jossa on nyörilukko, jolla kauluksen saa tarpeeksi kireälle, mutta sen voi silti pukea ja riisua tarvitsematta säätää kireyttä. Helman nauhakujassa olevalla nyörillä helma saatiin mukaillemaan koiran takaosaa. Loimissa kiinnitysvyöissä olevat napit koettiin hyviksi säädettävyuden kannalta.

Mantteli. Tarranauhojen ansiosta säätövaraa on paljon, menee vaikka koira lihoo tai laihtuu ja välillä on valjaat alla ja toisinaan ei, silti ei tarvitse erikseen mitään klipsejä tai remmejä tms. säädellä vaan joka kerta tulee laitettua automaattisesti sopivaksi. (v69)

Lämpömantteli. Kauluksen kiristys kuminauhalla ja "lukolla". Kuminauhakiristys toimii paremmin, koska sen voi laittaa suht. kireälle, mutta takin saa kuitenkin helposti koiralle päälle. Kaulus on sitten valmiiksi tarpeeksi kireällä, ettei kaulaosa jää liian avoimeksi. (v50)

Takkien säädettävyuden kannalta tarranauhoista oltiin myös toista mieltä, sillä vastaajan 78 mukaan niissä ei ole riittävästi säätövaraa verrattuna pikalukkoon, vaan vaate jäi liian löysäl-

le. Tilalle ommellut painonapit osoittautuivat myös säädettävyyden puuttumisen johdosta ongelmallisiksi, jolloin vaate joutui liian tiukalle. Pääntien kiristysnaru koettiin myös huonoksi, sillä liian pitkät narut ylsivät maahan asti eikä nyörilukko pitänyt, jolloin narut aukesivat. Myös pääntien kiristuksen sijoittuminen kaulan alle koettiin huonoksi; niska olisi siten parempi paikka, jolloin narut voisivat olla pidemmät yltämättä kuitenkaan maahan asti, jossa ne voivat jäädä koiran jalkojen alle tai tarttua kiinni esimerkiksi risuihin.

Sadetakki. Kiinnityksenä olivat ostettaessa tarrateipit. Ne eivät ole niin hyvä kiinnitysmekanismi kuin esim. pistolukko, koska niissä ei ole niin paljon säätövaraa. ... Sadetakin tarrakiinnitys ei ollut edes sopivan kokoinen (oli liian löysä) ja jouduin ompelemaan vastakappaleeseen nepparit. Ne taas ovat osoittautuneet hieman liian tiukoiksi, koska säätövaraa ei ole. (v78)

Takki. Kauluksen voi kiristää nauhalla, kiinnitys kaulan alle -> nauhojen pitkät päät roikkuvat maahan asti. Solmiminen olisi parempi niskaan. (v110)

Monikäyttöisyyden kannalta hyväksi koettiin haalarin sopiva väljyys siten, että päällyshaalarin alle voi lisälämpöä tarvittaessa laittaa toisen haalarin. Pentukoiraalla, joka kasvaa nopeasti, puvun käyttöaikaa lisäävät suorat lahkeensuut, joiden pituutta pystyy kääntämällä lyhentämään ja pidentämään. Omatekoisen haalarin monikäyttöisyyden parantamiseksi siihen oli suunnitteilla irrotettava vatsanaluskappale, jolla ala-aukon voi peittää silloin, kun vatsanalus tarvitsee lisälämpöä eikä koira saa koulutustilanteesta johtuen tehdä tarpeitaan. Irrotettavuus takaa sen, että haalaria voi käyttää myös ulkoilutettaessa koira, jolloin se vastaavasti pystyy tekemään tarpeensa normaalisti.

Fleecehaalari. ...suunnitteilla on myös tehdä haalariin irroitettava läppä, jonka voi laittaa koiran pippelin ja kivesten sekä koko intiimialueen todella aran ja paljaan nahan peitoksi totelevaisuuskoulua varten. ... Intiimialueen peittävä läppä on käsittääkseni varsin toimiva ratkaisu, sillä koiralla ei ole kuitenkaan lupaa merkkeilla eikä tehdä tarpeitaan koulutusken-
tälle, joten alueen voi hyvin peittää kokonaan. Haalaria ei kuitenkaan kannattanut tehdä kokonaan umpinaiseksi, sillä nyt se on monikäyttöisempi, kun sitä voi käyttää myös lenkeillä. (v12)

Haalarin monikäyttöisyyden kannalta ongelmallisena pidettiin vastaavasti pienen koiran päälly- ja alushaalarin sopimattomuutta päällekkäin päällyspuvun liian tiukkojen resoreiden takia. Vastaaja 80 suunnitteli, että korjaa tämän poistamalla resorit. Puutteena pidettiin myös taluttimen lenkin puuttumista haalarista, sillä vastaajan 85 mukaan valjaita ei voi puvun kanssa käyttää. Valjaat pitäisi sijoittaa puvun alle, jolloin talutin vetäisi kauluksen kasaan, eikä se enää suojaisi. Puvun päälle valjaita ei haluttu laittaa.

Sadeasu. ...puutosta, joka voitaisiin tehdä jo pukua valmistettaessa. Koiralle, jolla on jonkin verran kaulaa, on puvussa myös kaulusta, se on ihan OK. Mutta koira tarvitsee myös valjaat. Ne eivät ole hyvät vetää päällepäin. Ja jos laitat puvun alle, ne vetävät kaulusta sykkyrälle tarpeettomasti. Meillä tämä on ratkaistu sillä, että on kyseiseen kohtaan ommeltu kangaslenkki, jossa on messinkilenkki (pyöreä), johon voi taluttimen nipsauttaa. Vetoketjuhan on puvussa selässä, niin kangaslenkki molemmille puolille. (v85)

Takeissa monikäyttöisyyden kannalta hyvänä pidettiin riittäviä säätövaroja, jolloin takin alle voi laittaa toisen takin tai haalarin. Myös irrotettavaa vuorta pidettiin hyvänä, jolloin takki toimii sekä sade- että lämpötakkina. Sama pätee myös ihmisten vaatteisiin, sillä Aalto (1998, 12) toteaa, että irrotettavat vuorit ovat käteviä, koska silloin samaa takkia tai haalaria voi käyttää kesällä ja talvella. Samoin kuin haalareissa, myös takkien kauluksiin toivottiin reikää taluttimelle, jolloin panna voi laittaa takin alle. Takin materiaalin pakkasenkestävyyden puuttumista ja siitä johtuvaa käyttöajan rajoittumista vain nollarajan yläpuolen lämpötiloissa pidettiin myös huonona. Tossuissa fleecen vedenpitämättömyyden koettiin rajoittavan niiden käyttöä vain pakkasille.

Koirallani on lisäksi "sadetakki"päällysteinen toppavuorinen mantteli. Takki pitää sadetta kokonaan ja toppavuoren saa neppareilla irti takista, joten sitä voi lämpimämmällä ilmalla pitää pelkästään sadetakkinakin. (v22)

Takin huonoja puolia: "Kumimateriaali" ei kestä pakkasta, joten takin käyttöaika rajallinen. (v50)

Fleece-tossut. Tossuissa huonoa: voi käyttää vain pakkasella, kastuvat helposti. (v99)

7.2 Suojaavuus

Suojaavuudella tarkoitetaan vaatteen kykyä suojata koira ulkoisilta haitoilta ja vahingoilta. Suojaavuus jaetaan luonnonympäristöltä, onnettomuuksilta, turkkimuutoksilta, hajuilta ja laji-tyypilliseltä käyttäytymiseltä suojaamiseen.

7.2.1 Luonnonympäristö

Vaatteiden kyky suojata koira riippuu sen mallista ja materiaaleista. Luonnonympäristön haitoilta eli ilman lämpötiloilta, auringolta, lumen tarttumiselta, kosteudelta, hyttysiltä, maan karkeudelta ja risujen yms. tarttumiselta suojaaminen nousi aineistosta useasti esille. Vedenpi-

tävyys ja lämmittävyys liittyvät myös vaateen käyttömukavuuteen, joten ratkaisevaksi muodostui vaateen käyttötarkoitus, miksi vaate koiralle puetaan. Kun kyseessä on mukavuussyys-tä kuten lisälämmön tarpeen takia pukeminen, liittyy se käyttömukavuuteen ja vastaavasti kun vaatetta tarvitaan koiran terveyden takia, ettei koira vahingoittuisi tai sairastuisi, on kyseessä suojaavuus.

Kylmältä suojaamisessa vaateen hyvinä suojaavuustekijöinä pidettiin vaateen kykyä estää koiran sairastuminen eli suojata koiran virtsatie-elimä ja täten ehkäistä virtsatietulehduksilta esimerkiksi kun koira suorittaa tottelevaisuuskokeen liikkeistä paikalla makaamista, jossa se joutuu kilpailuluokasta riippuen makaamaan paikallaan jopa neljä minuuttia ja harjoituksissa jopa talvella vielä pidempään, jolla varmistetaan kilpailusuorituksen onnistuminen. Myös selkälihasten selkärangassa olevasta mutkasta johtuvaa kipeytymistä ja lihaksikkaan koiran lihaskrampien syntymisen estämistä arvostettiin koiran tuskallisen krampin jälkeen ja koira suojattiin sen jälkeen myös jaloista haalarilla. Suomen oloihin karvapeitteeltään sopeutumattomilla roduilla (ks. 4.2.2) kuten basenjilla, cirneco dell'etnalla tai faaraokoiralla on vaarana, että esimerkiksi niiden teräväkärkiset, pystyt ja ohuet korvat paleltuvat, jolloin vaateen suojaavuus on erityisen tärkeää. Vastaajat rupesivat pukemaan koiriaan kuultuaan paleltumisista tai kun oman koiran korvat olivat jo paleltuneet. Materiaalina paras kylmäläsuojaa-vuuden kannalta on runsaasti ilmaa sitova ja siten lämmittävä villa ja kangastyypinä samoin runsaasti ilmaa sisältävä polyesterifleece.

... Buster heittäytyi selälleen takapä ”halvaantuneena” kiljuen tuskissaan suoraa huutoa. ... Diagnoosi ... oli, että staffini on niin lihaksikas ja hyväkuntoinen koira, että ... lihakset olivat menneet kramppiin kylmässä ilmassa... Käytämme edellä mainitusta syystä haalaria, mikäli ulkona on kova pakkanen... (v62) *Staffordshirebullterrieri*

Koira käyttää vaatteita pääasiassa talvisin eli aina kun käy ulkona. ... Rotu on kotoisin Afrikasta, joten kylmänsieto on olematon. Rodun harrastajien lukuisat kertomukset kivesten, korvien ym. paleltumisesta antavat ajattelun aihetta. (v16) *Basenji*

Vaatteelta edellytetään myös kykyä suojata koira **kuumuudelta** varsinkin aukeilla paikoilla kuten näyttelyissä ja kokeissa, joissa koira ei pääse varjoon. Materiaalina frotee ja vohvelikangas on havaittu toimivaksi, sillä puuvilla imee runsaasti vettä ja kuivuu hitaasti, jolloin se viilentää pitkään. Koiran ruumiinrakenne ja kunto vaikuttavat sen lämmönsietoon siten, että lyhytkuonoiset ja lihavat koirat, kuten tämän aineiston ranskis eli ranskanbulldoggi ja tukevassa kunnossa oleva cavalier kingcharlesinspanieli, ovat erityisen alttiita lämpöhalvaukselle kuumassa, kosteassa ja seisovassa ilmassa (Koponen 2004, 63). Vaatetyypinä loimi, jota myös vastauksessa 108 (liite 3) pyyheliinalla tarkoitettiin, on riittävä, koska sillä saa koirasta

peitettyä suurimman osan ja se voi jopa viilentää liikaa lyhytkarvaista ja kylmälle arkaa koiraa kuten pinseriä sen ollessa paikallaan varjossa (v50).

Kesäksi tarvitaan vain pyyheliinaa vilvoittamaan helteillä. Pyyheliina kostutettuna, jonka poolokauluksella saa puettua päälle on toimiva viilentäjä. Ranskis ei kestä kuumaa. Lämpöhalvausvaara on suuri joten märkäpuku on toimiva ratkaisu. (v108) *Ranskanbulldoggi*

Froteeviitta. Käytössä lähinnä kesähelteillä viilentäjänä. Kastellaan ja puetaan siten koiran päälle. Viilentää todella tehokkaasti. ... Vaarana se, että viilentää koiraa liikaa. Joskus olen käyttänyt illalla agilitytreeneissä ja sitten huomannutkin, että kun koira on varjossa niin se ei tarvi viilentäjää vaan lähes palelee se päällä. (v50) *Pinseri*

Aurinko paitsi lämmittää, se voi myös polttaa karvattoman koiran, kuten kiinanharjakoiran karvattoman muodon ihon. Mikäli koira oleilee pitempään auringossa, täytyy sen iho joko rasvata aurinkosuojavoiteella tai suojata vaatteella, kuten ihmiselläkin. Karvaton koira halutaan myös suojata hyttysiltä varsinkin, jos sen iho on arka eikä siedä koirille tarkoitettuja hyttyskarkotteita. Materiaaleina näihin tarkoituksiin sopivat parhaiten kevyet hengittävät kankaat kuten puuvillatrikoo tai ohut frotee ja malliksi selän päällisen peittävä takki tai varsinkin hyttysiltä suojaksi haalari.

Viime syksynä kehittelin itse Lennille keltaisen takin ... käy myös suojaksi kesällä auringon paisteella, ettei iho pala. (v45) *Kiinanharjakoira, karvaton*

Kesähaalari. Hyvä keväällä tai kesäiltoina suojaamaan itikoilta ja viilenevältä ilmalta. (v42) *Kiinanharjakoira, karvaton*

Kastumiselta koira on järkevää pukea terveydellisistä syistä silloin, kun halutaan suojata tikit, leikkaushaava, vammaa suojaava side tai koiran iho ärsyyntymästä veden tai kuran takia. Parhaiten tässä materiaaleista toimivat vedenpitävä kangas tai tossuissa kumi. Vaatetyyppi valitaan sen mukaan, mitä kohtaa tarvitsee suojata. Sterilointihaava vatsan alla on parhaiten suojassa haalarin alla, kun taas tassuvammaan tarvitaan tossu tai tossullinen haalari. Rinnan ja etujalan sisäosan yhtymäkohta, jota vastaaja 88 vertaa ihmisen kainaloon, on suojassa ainoastaan pitkien etulahkeiden alla eli takissa, paidassa tai haalarissa.

Sadepuku oli tosin korvaamaton kun koira steriloidtiin viime kesänä. Koko tikkien ajan satoi vettä joka päivä ja puku suojasi haavan ravalta. (v7)

Syksyllä huomasin, että Eelin kainalot ärtyvät kurasta ja vedestä. ... Pitkähihainen tuulitakki estää kurakelillä ihottumaa koiran kainaloissa... (v88)

Lumi voi myös paakkuuntua koiran jalkojen, tassujen, tassunpohjien, korvien ja vatsan aluksen turkkiin ja muodostaa lumipalloja. Lumen kertyminen vaikeuttaa koiran liikkumista, tekee

sen olon epämuukavaksi. Lumipaakut saa pois joko antamalla niiden sulaa tai lämmittämällä niitä esimerkiksi lämpimällä vedellä. Mikäli lunta yritetään poistaa mekaanisesti, voi se katkoa karvoja ja aiheuttaa koiralle tukistuskipua. Lumi kertyy helpoimmin pitkä- ja pehmeäkarvaisten koirien turkkiin. Jalkoihin ja vatsanalukseen tarttumista ehkäisee haalari, jonka korkealla kauluksella on mahdollista myös suojata koiran korvat, mikäli ne pysyvät kauluksen alla. Tassujen ja tassunpohjien suojaksi tarvitaan tossuja tai tossullista haalaria. Materiaalilla ei suojaavuuden kannalta ole väliä, tärkeämpää on vaatteiden tyyppi ja malli.

Tassutossut estävät paitsi tassujen palelemista myös lumipaakkujen kiinnittymistä jalkapohjiin. (v13) *Bedlingtoninterrieri, pehmeäkarvainen ei päälliskarvaa*

Pukua käytän pääasiassa suojaamaan koiran turkkia ja siinä hommassa vaate on onnistunut suhteellisen hyvin. ... Myös talvella kun on plussakelejä käytän koiralla haalaria, koska muuten lumi paakkuuntuisi kovin tassuihin ja mahan alle. (v33) *coton de tulear, valkoinen, pitkähäkö ja runsas, hoitoa vaativa turkki*

Luonnosta voi koiran karvoihin tarttua myös risuja, oksia, neulasia ja muuta **roskaa**, jotka voivat naarmuttaa tai pistellä koiran ihoa. Ne on myös työläistä saada pois, sillä ne täytyy nypä, joka voi tuntua koirasta epämiellyttävältä. Suuremmat risut voivat myös vahingoittaa koiran ihoa varsinkin ohutturkkisilla tai karvattomilla koirilla, vaikka eivät turkkiin tarttuisikaan. Aivan kuten lumi, myös risut tarttuvat helpoimmin pitkään ja pehmeään turkkiin ja niiltä suojaamaan tarvitaan haalaria, jota myös vastauksen 85 sadesu tarkoittaa. Materiaaleina toimivia ovat sade- tai kurahaalareissa käytetyt ulkoilukankaat. Maan karkeutta ja sen mahdollisesti aiheuttamaa anturoiden kipeytymistä tai naarmuuntumista tai kynsien vaurioitumista vastaan koira suojattiin tassusuojilla. Tassusuojissa on tärkeää niiden materiaalin pitävyys ja mallin istuvuus, jotta ne pysyisivät jaloissa.

Cockereiden pitkät karvat keräsivät jalkoihin, vatsakarvoihin ja rintaan uskomattoman paljon risuja ja roskia. ... niimpä hankimme Muskalle metsäreissuja varten ”kurahaalarin” tai sade-puvun. (v37) *Cockerspanieli*

Viimeinen emännän innostus on tassusuojat. ... Ovat ihan hyvät kun on keväinen jäänyt, päivällä sulanut lumi jossa kävellä tai kun syksyllä kulkea jäätyneitä polkuja. (v68) *Cavalier kingcharlesinspanieli, hieno ja aika pitkä valko-musta-ruskea karvoitus*

7.2.2 Onnettomuudet

Näkyvyyttä lisäävillä vaatteilla pyritään välttämään onnettomuuksia liikenteessä, pidettäessä koira vapaana, metsässä metsästysaikaan ja paikoissa, joissa liikkuu moottorikelkkoja. Hy-

väksi suojavaatteeksi todettiin kirkkaan värinen, heijastimilla varustettu liivi, joka näkyy kauas myös pimeällä. Suojaaminen katsottiin tarpeelliseksi koiran mustan värin tai pienuuden tai näiden molempien tekijöiden takia.

Molemmilla koirilla on myös turvaliivit... Niitä käytän molemmilla koirilla illalla, kun on pimeää, ne parantavat koiran näkyvyyttä, koska niissä on paljon heijastimia ja ne ovat väriltään keltaiset. Liivit ovat hyvät myös jäällä tai metsässä liikkuessa, jossa voi liikkua moottorikelkkoja yms. (v36)

Heijastinliivi on kirkkaan keltainen, ja siinä on heijastimet kaulan ympärillä sekä tassunkuvalliset heijastimet kyljissä. ... Liivi on ... sinällään todella hyvä heijastintarkoitukseen. ... Heijastinliivi on ehdoton pienellä, mustalla koiralla, sillä sitä on muuten erittäin vaikea havaita pimeässä, vaikka se onkin hihnan päässä. Saati sitten autojen tai pyöräilijöiden. (v31)

Myös muissa ulkokäyttöön tarkoitetuissa vaatteissa kuin heijastinliiveissä näkyvyyttä arvoitettiin. Määrältään riittävien, tarpeeksi suurten ja oikeisiin paikkoihin sijoitettujen heijastinten katsottiin parantavan koiran turvallisuutta pimeällä. Mustan koiran musta haalari pimeällä ja toisaalta valkoinen koira (v86) lumea vasten eivät erotu koiran ja sen vaateen ja ympäristön värikontrastin puuttumisen takia. Hyvinä paikkoina pidettiin takin kiinnitysvyötä, lahkeita, vaateen sivuja, pääntietä ja tereitä, joista ne näkyvät hyvin.

Kaikissa vaatteissa plussaa on se, että niissä on heijastimet, koska se lisää koiran turvallisuutta pimeässä. (v78)

Kaikissa haalareissa on hyvänä puolena heijastimet, joko koristetereissä, merkkilogossa tai sivuille ommeltuina (omanikin näkyy hyvin talvi-iltoina kun on pimeätä vaikka haalaritta ei juuri lumikökkäreestä erotu). (v86) *Bichon frisé, valkoinen karva*

Vastaavasti huonoiksi puoliksi vaatteissa turvallisuuden kannalta koettiin heijastinten puute, niiden liian pieni koko, vähäinen lukumäärä ja sijoittuminen paikkoihin, joissa ne eivät näy esimerkiksi peittyessään pitkäkarvaisen koiran turkin alle, kuten käännettävän kauluksen sisäpuolella.

Takki. Kauluksessa heijastimet kauluksen sisäpuolella turhaan, eivät näy mihinkään ainaakaan noin pitkäturkkisella koiralla. Pieni heijastin näkyy selässä toisella puolella, kun läpän laittaa kiinni, mutta toisella puolella ei ole heijastinta, mikä on iso miinus. (v110)

7.2.3 Turkkimuutokset ja hajut

Ulkoiset tekijät voivat aiheuttaa koiralle **turkkimuutoksia**, kuten ei-toivottua kihartumista, joita vastaan vaatteella suojaudutaan. Roduilla, joiden karva on tärkeässä roolissa koiranäytte-

lyn arvostelussa, karvan halutaan pysyvän moitteettomana kehään menoon asti. Erityisesti valkoisia ja pitkäkarvaisia koiria suojataan turkin muutoksilta yleensä kastumisen estämiseksi. Tällöin koiralle puetaan sekä vartaloa suojaava haalari että päätä suojaava päähine ja mahdollisesti vielä tassuja suojaavat tossut. Silkinhienojen, pitkien korvakarvojen katkeiluun, joka johtuu karvojen joutumisesta suuhun ruokailun yhteydessä, toimivana suojavaatteena pidettiin päähinettä, joka sisään korvat laitetaan ruokailun ajaksi. Kosteudelta suojaamisessa vaateen materiaalin tulee olla vettähylykivää ja mallin toimiva, sen sijaan suuhun joutumisen torjumiseksi riittää oikeanlainen malli.

Sadehuppu... sitä käytetään ... sekä näyttelyaamuina, jotta korvat eivät kastuisi ja korvien karvat eivät menisi kiharaan. ... Puemme puvun myös näyttelyaamuina säällä kuin säällä, jolloin koira on saatava kuivana näyttelyyn ja kehään. (v73)

Koirallani on pitkät lurppakorvat ja niissä vielä pitempi karva. Kun koira syö, sen pitkät korvakarvat menevät suuhun ja katkeilevat tai korvakarvat uivat vellissä ja likaantuvat. Pipo pannaan siis päähän silloin kun koira syö... (v56), afgaani

Vaatteet voivat myös suojata **hajujen** tarttumisen turkkiin, esimerkiksi talleilla tai navetoissa. Vaikka turkkiin tarttunut haju ei fyysisesti vahingoita koiraa, voi se kuitenkin haitata koiran hajuaistin toimintaa. Koska hajuaisti on koiran tärkein aisti ja koira elää tukeutuen siihen, on tärkeää, että se toimii. Omistajan kannalta turkkiin tarttunut haju voi estää koiran käyttämisen hajuaistia vaativassa työssä tai harrastuksessa ja pahalle haiseva koira voidaan joutua pesemään, mikä taas saattaa aiheuttaa muita ongelmia.

Vanhemman koirani tallitakki, kun aikoinaan treenasin heposia. ...Takki esti paskan hajun tarttumasta turkkiin. (v103)

7.2.4 Lajityypillinen käytös

Nuoleminen on koiran pyrkimys itse hoitaa vahingoittunutta kohtaansa, joka ei Koposen (2004, 22) ja Paatsaman (2000, 241) mukaan ole hyväksi. Nuoleminen viivästyttää haavan paranemista ja voi aukaista tikit, joten haava tulisi mahdollisuuksien mukaan suojata puhdistuksen jälkeen steriilillä sidoksella ja estää nuolemista koiralle laitettavalla kaulurilla (Paatsama 2000, 241). Hengittävästä materiaalista valmistettu vaate voi toimia ”eläinystävällisempänä” (v16) vaihtoehtona kaulurille. Nuolemista ehkäisevä vaate on sekä suoja-, että estovaate eli se suojaa koiraa vahingoittumiselta ja toisaalta estää koiraa vahingoittamasta itseään. Vaatetyyppi valitaan sen mukaan, missä suojattava kohta on. Vauvan potkupuku on sähköpostitse

tulleen vastauksen 16 liitteenä olleen kuvan perusteella vauvan lyhythihainen, lahkeeton body, joka tässä tutkielmassa luokitellaan paidaksi (ks. 4.2.1).

Yhtä tossua on pidetty sisällä tassun nuolemisen estämiseksi; pysyy ja toimii. (v25)

Vauvan potkupuku. Ostettu halvalla suojaamaan rintaan saatua naarmua, jota olisi ollut kiva nuolla. Eläinystävällisempi vaihtoehto kaulurille. (v16)

Suojavaatteet voivat olla myös estovaatteita, eli niillä voidaan suojata koiran ympäristöä eli estää koiran **sukupuolityypillistä käytöstä**. Suojavaatteita ovat silloin juoksu- ja poikahousut ja kuivausvaatteet. Juoksu housuilla estetään nartun juoksuvuodon leviämistä ja poikahousuilla uroksen epätoivottavaa merkkailua tai astumista. Juoksu housuissa hyvää on, että haara on kapea, jolloin terveystien saa hyvin kiinni eivätkä housut eivät mene ryppyyn. Materiaalina toimii parhaiten puuvilla. Poikahousujen materiaalina parhaaksi katsottiin hengittävä, joustava kangas, joka myötäilee koiran vartaloa.

Karliet ovat hyvät, sillä haara on tarpeeksi kapea ja siivekkeellisen terveystien saa kunnolla kiinni. ... Hurtta housut jäävät ikävästi rypyille siivekkeellisen siteen kanssa. (v7)

Pojilla on lisäksi käytössä pikkuhousut työpäivän ajan, koska ne kuseksivat muuten seinille. ... Kastroimaton poika joutuu vielä lisäksi narttujen tarppipäivien ajan pitämään 'kokovartalokondomia': hengittävästä kankaasta olen ommellut vartalonmyötäisen putken, jossa on reikä joka jalalle ja hänälle... (v74)

Ympäristön kastumista estetään kuivausvaatteilla, jolloin koira ei päästetä ravistamalla tai hankaamalla kastelemaan kodin tekstiilejä ja muita pintoja. Kuivausvaatteena toimivat vettä hyvin imevät materiaalit kuten puuvillafrotee ja mallina riittävästi suojaava oli loimi, jota vastaaja 70 nimittää takiksi, tai haalari.

Kylpytakki tuli tarpeelliseksi käytännön syistä: Kun pesee isoa koira kerrostalokaksiossa, luultavasti koko koti on kylvyn jälkeen veden vallassa. Ainakin Adolla on taipumus ravistella turkkinsa olohuoneen matolle... Materiaalina on käytetty ... pyyhefroteeta... Kylpytakin mallin olen kokenut toimivaksi, ainakin rauhallisen koiran päällä tämä takki pysyy loistavasti. Kylpytakki on ollut omasta mielestäni onnistunut keksintö, ja se on täyttänyt tehtävänsä hyvin. (v70)

Koirallani on kahdet "kylpyhaalari" lahkeilla. Toiset, vanhemmat niistä ovat oranssia froteeta... Näitä käytämme pesun jälkeen tai jos olemme kastuneet lenkillä. Koira kuivuu nopeammin eikä kastele huoneistoa juostessaan ja kuivatessaan itseään. (v73)

7.3 Huolto-ominaisuudet

7.3.1 Pestävyys

Pestävyys riippuu vaateen materiaalista. Varsinkin konepestävyys koettiin positiivisena ominaisuutena vaatetyypistä riippumatta jopa niin, että konepestävyyttä pidettiin synonyyminä helppohoitaisuudelle, toisin vesipestävyyttäkin arvostettiin. Myös Aallon (1998, 17) mukaan helppohoitaisuus ymmärretään lähinnä vaateen vesipestävyudeksi joko 60 °C tai sitä alhaisemmissa lämpötiloissa yhdessä muun pyykin kanssa. Pelkästään kemiallisen pesun kestävät vaatteet jätetään monesti hankkimatta. Tämän tutkielman vastausten perusteella konepestävyys voi myös olla vaateen hankintakriteeri. Konepestävyyttä suosittiin sen helppouden takia, mutta myös siksi, että käsinpesulla vaate ei huuhtoudu kunnolla, kuivaa hitaasti ja pesuainejäämät voivat aiheuttaa ongelmia herkkäihoiselle koiralle. Konepestävyyttä pidettiin matalajalkaisen koiran vaateen ominaisuutena, joka vaatteesta ainakin täytyy löytyä, sillä lähellä maanpintaa käytettävä vaate likaantuu helposti ja usein. Koirat myös likaavat vaatteensa helposti, esimerkiksi virtsatessaan ja ulostaessaan. Eri materiaaleista tehdyn 3in1-vaateen alus- ja päällyspuvun pestävyys erillään eri pesuohjelmilla koettiin hyväksi. Mikäli vaatteesta tarvitsee poistaa likaa vain toisesta osasta, ei koko vaateen pesu ole järkevää. Erillään pestävyys, mikäli toinen materiaali kestää esimerkiksi kuumempaa pesua kuin toinen, mahdollistaa myös paremman pesutuloksen kestävämmälle osalle. Fleecehaalarin vedenpitävästä kankaasta valmistetut lahkeet koettiin käytännöllisiksi pesun kannalta, sillä ne on helpompi huuhdella puhtaaksi kuin pestä koko haalaria.

Vaatteet tulee voida pestä vähintään viikoittain, jos vaatetta käytetään päivittäin. Suosin konepesua... Jos koiranvaatteet pestään käsin, niistä on vaikea saada huuhdottua kaikkea pesuainetta ja kuivatus kestää pitkään. Mahdolliset pesuaineen jäämät taas kutittavat iholla herkästi reagoivaa hauveliani. (v62)

Haalari. Vuorin ja päällisen saa kiinnitettyä toisiinsa muutamalla nepparilla. On erittäin kätevää, kun voi pestä vuorin ja päällisen erikseen eri pesuohjelmilla! (v62)

Tossupuku, fleece. Samalla koiralla on lisä varusteena mustassa tossupuvussa ns. "kusi-lahkeet" eli vettä pitävästä kankaasta tehdyt etulahkeet. Koira pissaa jostain syystä suoraan etujaloilleen ja vettä pitävä kangas on helpompi virauttaa kuin alkaa perinpohjaisesti pesemään haalaria. (v42)

Huonoina pestävyyteen liittyvinä ominaisuuksina pidettiin lian vaikeaa irtoavuutta materiaalista, tässä tapauksessa kuraantuneesta heijastinliivistä. Myös lian hajun jääminen vaatteeseen harmitti, kunnes omistaja keksi desinfioida vaateen. Syynä tähän voisi olettaa olevan käsin-

pesu, jossa vaatetta ei mahdollisesti saada yhtä puhtaaksi kuin konepesussa. Lisäksi käsinpesu vaate sisältää enemmän jäännöskosteutta ja siten kuivuu hitaammin kuin konepesty. Vaatteen soveltumattomuutta huuhteluaineen käytölle pidettiin myös huonona sen koiralle aiheuttaman epämukavuuden takia. Ilman huuhteluainetta vaatteen materiaalit sähköistyvät, huuhteluaine heikentää kuminauhojen joustavuutta eikä se sovi kaikille materiaaleille heikentäessään niiden hylkivyysominaisuuksia.

Olen pessyt Mastyn talvivaatteet käsin, koska en omista konetta. ... Huuhtomisen lisäksi pesen puvut välillä valkopesujauheella. Silti pukuihin jää lian hajua, mutta kerran keksin desinfioida puvut pesun jälkeen liottamalla Stereo-liuoksessa, joka on tarkoitettu käsien desinfiointiin. Sillä keinoin saan lian hajun pois. (v107)

7.3.2 Puhdistettavuus

Puhdistettavuudella tarkoitetaan muuta kuin pesemällä tehtävää puhdistusta. Puhtaaksi pyyhittävyttä arvostettiin konepestävyyden ohella helppona puhtaanapitokeinona, jolloin vaate voidaan pyyhkiä puhtaaksi kostealla liinalla liukkaan pintamateriaalin ansiosta. Vaatteeseen koirasta tarttuneita karvoja voidaan yrittää poistaa mekaanisesti. Karvojen tarttumisesta oltiin tosin kahta eri mieltä: joko niistä haluttiin päästä eroon tai niiden ajateltiin tekevän vaatteesta entistä lämpimämmän, tosin vastaaja 118 antoi ymmärtää, että kyseessä on enemmän toive kuin fakta.

Takki on helppo pitää puhtaana, koska päällinen on liukaspintainen, joten lian saa pois pyyhkäisemällä. Tarvittaessa pesu. (v19)

Takin haitta puolet ovat, että fleeceen tarttuu hirveä määrä karvaa ja sitä ei saa siitä pois ees teipillä tai imurilla. (v87)

7.3.3 Lianhylkivyyys

Pestävyyteen ja puhdistettavuuteen läheisesti liittyvää ominaisuutta eli vaatteiden materiaalin lianhylkivyyttä ja siten vähäistä pesun tai muun puhdistamisen tarvetta arvostettiin. Myös villavaatteen villakuitua suojaavasta rasvasta johtuvaa lianhylkivyyttä, vastaajan 7 mukaan itsestäänpuhdistuvuutta ja siten vähäistä pesun tarvetta pidettiin hyvänä ominaisuutena. Vastaavasti lianhylkivyyden puutetta pidettiin epäkohtana, vaikka kyseessä on villapaita. Luulta-

vasti paita ei kuitenkaan ole 100 % villaa, jos on villaa ollenkaan, tai neulelangan villa on käsitelty rasvattomaksi, mikä selittäisi lianhylykivyyden puutteen.

Takki. Liukas tuulikangas toimii myös erinomaisesti, sillä siihen ei tartu ulkona oleva lika tai kura. (v55)

Villahaalari. ... materiaali Pelson vankilan harmaa suomenlampaan villa. ...Villa puhdistuu itsestään, joten pukua ei tarvitse pestä usein. (v7)

7.3.4 Kuivuvuus

Läheisesti pestävyyteen liittyvä ominaisuus kuivuvuus riippuu paitsi vaateen pesutavasta, myös sen materiaalista. Vaatteissa arvostettiin nopeaa kuivuvuutta, koska vaatteita käytetään jopa monta kertaa päivässä ja ne kastuvat paitsi sateella myös märän kulkualustan (tie, aluskasvillisuus, lumihanki) takia. Sadehaalareissa negatiivisena koettiin lahkeensuiden resoreiden kuivuminen hitaammin kuin itse puku. Villaneuleessa, jossa vuorina on fleecettä, hidas kuivuvuus ja siitä mahdollisesti johtuva epämiellyttävä villasta peräisin oleva haju mainittiin vaateen huonoksi ominaisuudeksi.

Kura-aikaan on tärkeää että haalari kuivuu nopeasti lenkin jälkeen suoritetun virituksen jälkeen että haalari on ennen seuraavaa lenkkiä taas kuiva ja valmis käyttöön. (v51)

Puku kuivuu nopeasti mutta resorit hitaasti. Eli jos koko päivän sataa, niin molemmat puvut joutuvat sitten käyttöön. Toinen kuivuu ja toinen on päällä ulkona. (v73)

7.3.5 Korjattavuus

Korjattavuus sai osakseen sekä kiitosta että kritiikkiä. Hyvänä ominaisuutena pidettiin repeytyneen kankaan korjaamismahdollisuutta teippaamalla, sadetakin sauman korjattavuutta liimaamalla ja takin reisikuminauhan vaihtamisen helppoutta. Kritiikkiä sai osakseen kiinnittimen vaihtamisen vaikeus ilman ompelukonetta tai jopa vain suutarilla. Korjauksia oli tehty vaatteisiin runsaasti, 42 vaatetta oli muunneltu ja kahdeksaan vaatteeseen sellainen oli suunnitella. Aallon (1998, 12) mukaan valmistajien pitäisi suunnitella vaatteet siten, että niitä on helppo korjata ja muunnella, varsinkin helpoimmin kuluvat osat kuten kuminauhat ja vetoketjut pitäisi helposti voida vaihtaa uusiin. Sama olisi toivottavaa myös koirien vaatteissa, jonka

vastaaja 96 oli onnistuneesti huomionnut itsetehdyssä tossullisessa haalarissa, jota hän nimitti vauvan vaatteen termillä potkupuuvuksi ja lahkeita hihoiksi.

Mantteli. ... pintamateriaali on helposti repeytyvää ... mutta + onneksi sen voi korjata jee-susteipillä :) (v79)

Noh sitten kun oikea talvi tulee, pitää ruveta pukemaan päälle sitä potkupuuvuolta. ... Pu-vussa on lisäksi tassuosat niin pitkät, että ulottuvat tassuun ikäänkuin sukkahousuksi. ... Hihhojen tassuosat on ommeltu erikseen ... kiinni hihhoihin jostain nilkan tienoilta. Varmaan pystyisi ompelemaan koko hihankin samoin, mutta tässä on se etu, että kun tassuosaa kuluu puhki, se on helppo ratkoa pois ja korvata uudella tassuosalla ilman että tarvitsee koko hihaa uusia. (v96)

7.4 Käyttöturvallisuus

Käyttöturvallisuus eli tässä tutkielmassa vaatteen turvallisuus koiralle sen käytön aikana jaetaan terveys- ja liikkumisturvallisuuteen. Terveysturvallisuuteen liittyy vaatteeseen aiheuttamat mekaaniset ärsytykset eli hankaus, kutittaminen, kiinnittimien yms. painaminen ja turkkimuu-tosten kuten takkujen aiheuttaminen ja allergiset reaktiot. Liikkumisturvallisuuteen, jolla puolestaan tarkoitetaan sitä, että koira ei vahingoita itseään tai joudu vaaraan liikkeessään vaate päällä, kuuluvat tossujen liukkaus, vaatteeseen tarttuminen ja vaatteeseen aiheuttamat tasapainon menetykset.

7.4.1 Terveysturvallisuus

Terveysturvallisuuden kannalta fleece ja flanelli koettiin hyväksi vuorikankaiksi, sillä ne eivät aiheuttanut lyhyt- ja sileäkarvaisille koiralle kutinaa. Fleece ei myöskään aiheuttanut karvatomalle koiralle allergiaa. Turkin kannalta hyvinä materiaaleina pidettiin toppakangasta, 100 % polyamidia ja liukasta vuorikangasta, jotka eivät vahingoittaneet tai takkuunnuttaneet ki-hara-, pitkä- ja pehmeäkarvaisten koirien turkkia. Lisäksi takkuuntumisen kannalta hyväksi koettiin, että vaatteiden saumat eivät olleet kontaktissa turkkiin, joten ne eivät pääse takkuunnuttamaan karvaa. Sisällä pesun jälkeen lämmikkeeksi karvatomalle koiralle puetuissa haalareissa tärkeänä pidettiin sitä, ettei niissä ole koiraan painavia kiinnittimiä.

Itse teen kaikki haalarit Fleecestä. Se ei aiheuta kummallekaan koiristani allergiaa... (v42)
Kiinanharjakoira, karvaton

Talvihaalari, fleece-vuori runko-osassa ja punteissa "silkkivuori", pehmeää "alushamekankaan oloista. Punteihin olen valinnut liukkaan kankaan siksi, että koirani on melko vaativaa turkkirotua ja fleece punttien sisäpuolella aiheuttaisi turkin hieraantumista takuiksi. Ikävää koiran kannalta kun niitä auotaan! (v86) *Bichon frisé*

Terveysturvallisuuden liittyvistä ongelmista kutinaa aiheuttivat ulkoilukangas, villa ja fleece. Fleecestä oltiin jälleen kahta mieltä, joten kutiaminen vaikuttaisi olevan koirakohtaista, toiset reagoivat ihollaan herkemmin kuin toiset. Kutinaa epäiltiin, koska koirat ravistelivat tai hankasivat itseään, mutta ravistelu ja hankaaminen voivat myös liittyä koiran haluun päästä eroon oudolta tuntuvasta vaatteestaan aivan kuten ne ravistelevat ja hankaavat turkistaan veden pois esimerkiksi uinnin jälkeen. Teddyvuori puolestaan aiheutti lyhyt- ja sileäkarvaisen koiran turkin sähköistymisen, josta seurasi ihon hilseilyä ja siten kutinaa.

Mantteli. Lisäksi olen huomannut, että fleeecekangas kutittaa koiraani melkoisesti sillä noin viidenkymmenen metrin välein koirani ravistaa itseään hervottomasti. (v58) *Rhodesiankoira*

Mantteli, teddyvuori. Vuorimateriaali ei ole paras mahdollinen. Se saa koiran sähköiseksi, jolloin koira hilseilee, ja sen nahka kutisee. Tämä taas aiheuttaa sen, että koira hankaa itseään seiniin, aitoihin, puihin, omistajan jalkoihin jne. jolloin kävely on varsin mielenkiintoista. (v79) *Staffordshirebullterrieri. Koiralla on yksinkertainen, lyhyt turkki.*

Turkkimuutoksia eli turkin takkuuntumista aiheutui kihara-, pitkä- ja nyörikarvaisille koirille. Tästä voidaan päätellä, että turkin pituudella ja laadulla on merkitystä siihen, meneekö turkki takkuun vai ei, mutta takkuuntuminen on myös koirakohtaista, sillä turkin laatu vaihtelee myös rodun sisällä riippuen sellaisista tekijöistä kuten yksilön perimästä, turkin hoidosta, ravinnoista, fyysisestä kunnosta ja iästä. Vaikuttaisi siltä, että mitä pidempi ja pehmeämpi turkki on, sitä helpommin se takkuuntuu. Takkuja aiheuttivat fleece, sadeasujen kangas sekä reisi-kuminauhut.

Sadepuku, kangas "tavallista" sadepukujen "kumi" kangasta. Puvun alla turkki vain takkuuntuu ja sitä on vaikeampi saada selväksi. (v110) *Yorkshirenterrieri, pitkäkarvainen*

...tämän takin myötä huomasimme ettei fleece sovi pehmeäturkkiselle koiralle. Fleece kuluttaa turkin pilalle eli huopaannuttaa sen. (v13) *Bedlingtoninterrieri*

Pitkäkarvaisen koiran turkki voi myös joutua kiinnittimien, kuten vetoketjujen, tarrojen ja nyörilukkojen väliin, jolloin karvat voivat katketa tai ne voi joutua katkaisemaan, että vaateen saa pois koiran päältä. Varsinkaan näyttelykoirilla, joilla turkki on tärkeä osa arvostelua, tämä ei ole toivottavaa. Karvojen vetoketjuun sotkeutumisen estämisessä hyväksi havaittiin kangaskaitale vetoketjun alla ja vetoketjun vaihtaminen tarroihin sellaisessa paikassa, jossa

karvat eivät niihin sotkeudu. Myös nyörilukon sijoittaminen paikkaan, jossa karvat eivät pääse sen väliin ja lahkeiden tarrojen korvaaminen kuminauhoilla koettiin hyväksi. Kiinnittimet ja niiden sopivat paikat riippuvat siten koira karvan laadusta ja määrästä kiinnittimien läheisyydessä.

Sadehaalari. Vetoketjun alla on vielä kangaskaistale, niin että pitkät karvat eivät takerru vetoketjuun. (v56) *Afgaaninvinttikoirra*

Haalari. Minun koirallani puntin suussa on parempi olla kuminauha kuin tarranauha, koska Bichonien näyttelytrimmissä jaloissa on pitkät karvat ja ne tuppaavat jäämään kiinni tarranauhoihin puettaessa/riisuttaessa. (v86) *Bichon frisé*

Hankausta aiheutui sekä koko vaatteesta että sen kiinnittimistä ja rakenneyksityiskohdista eli vetoketjuista, kuminauhoista, saumoista ja kanttauksista. Ongelmallisiksi koettiin haalari karvattomalla koiralla, jonka hankausongelma ei johtunut saumoista, vaan koko vaatteesta ja mahdollisesti sen kankaasta fleecestä. Myös tekoturkis kankaana aiheutti ihoärsytystä karvattomalla koiralla. Vetoketju suorassa kosketuksessa karvattoman koiran ihon kanssa aiheutti ihon rikkoontumista, joten vaatetta ei voinut käyttää yksinään. Karvattomien koirien lisäksi ongelmia aiheutui lyhyt- ja sileäkarvaisille koirille, joilla on vain ohut karva suojaamassa ihoa ja esimerkiksi saumat pääsevät karvan läpi suoraan ihokontaktiin. Hankausongelmat johtuivat lisäksi vaateen istuvuudesta ja mallin sopimattomuudesta koiralle. Vastaaja 106 oli siirtänyt manttelin kiinnitysvyötä eteenpäin, jolloin se ei enää osunut uroksen sukuelimiin. Vastaaja 96 ei voinut käyttää koirallaan kaupan tossuja, sillä niiden jalan alle sijoitettu sauma painoi koiran tassua, eikä koira pystynyt kävelemään.

Tein Lennille tekoturkiksesta takin, se oli hieno ja lämmin. Mutta ainoa ongelma tuli siitä että kun tekoturkis kastui ja hinkkasi Lennin ihoa vasten, iho ärsyyntyi ja tuli punaisia pieniä rakkuloita. Takkia voi käyttää sitten taas kun jaksan tehdä siihen vuorikankaan, ettei kontaktia tule. (v45) *Kiinanharjakoira, karvaton*

Manttelit. Mutta ongelmia. Saumat ja kanttaukset hankaavat ohutta ihoa. Etujalkojen välikaitaleet ovat aivan liian leveitä, taas reunat hankaavat jalkojen sisäreunoja. Ympärysvyötteet ovat liian kaukana niskasta, jolloin navan seutu hankautuu. Olen siirtänyt näitä hihnoja niskaan päin, jolloin hihna menee rintakehän ympäri ja uroksen arat alueet säästyvät hankaukselta. Takajalkojen ympäri menevät kanttaukset ja kuminauhat hankaavat sekä palleja että reisien sisäisivua. (v106) *Kääpiöpinseri*

Ulkoilutossut. ...kaatuu ostaminen siihen tosiasiaan, että tossut on tehty niin, että sauma on tassun alla jolloin sillä ei pysty kävelemään kun sauma painaa tassua altapäin. (v96) *Kääpiöpinseri*

7.4.2 Liikkumisturvallisuus

Liikkumisturvallisuuden kannalta on tärkeää, että koiran käyttämät tossut eivät ole liukkaat. Hyväksi, pitäväksi materiaaliksi sisätilassa, kuten kerrostalon rappukäytävässä, todettiin lasten liukuestesukkien pohjassa oleva pitävä kuminen materiaali. Koiran anturat ja niiden välisiä kasvavat karvat tekevät tassut liukkaiksi, eivätkä kynnet pureudu kivikovaan lattiamateriaaliin, jolloin etujalkoihin laitettut liukumattomat sukat helpottivat koiran liikkumista portaissa. Ulkona talvisin, jolloin tossuja pääasiassa käytetään, fleece, kumi ja nahka havaittiin pitäviksi jäällä ja lumella. Neulostossut, joiden materiaalina on villa, koettiin niin ikään luistamattomiksi. Pitävyys voi johtua paitsi villasta myös neuloksen rakenteesta, josta koiran kynnet pääsevät läpi ja siten auttavat estämään liukastelua. Keinonahka koettiin hieman liukkaaksi, mutta siitä huolimatta tossut toimivat.

... kerrostalossa, jossa koiralla oli välillä suuria vaikeuksia päästä portaat ylös, koska tassut luistivat. Puettuamme kuminauhoilla varustetut lasten liukuestesukat etujalkoihin, portaiden nousu onnistui mainiosti! (v111)

Talvella pojilla on fleece-tossut... Muu materiaali kun ei oikein pidä jäällä/lumella. (v75)
Kiinanharjakoira

Tossut olen kutonut villaisesta lasten lapsalangasta... Ne ovat osoittautuneet lämpimiksi eivätkä liukastele hangellakaan. (v53)

Fleece koettiin kuitenkin myös liukkaaksi. Kahden eri vastaajan fleecetossuja käyttävät koirat ovat pienikokoisia, joten koirien koolla eroa ei voi selittää. Luultavasti ero on koirien liikkumistavassa, temperamentissa tai oppimisessa; vilkkaalla koiralla, joka ei ole oppinut niiden kanssa kulkemaan, tossut voivat liukua herkemmin kuin rauhallisemmalla, tottuneella tossujen käyttäjällä. Myös mokkapohjaisissa tossuissa koira liukasteli, mutta vastauksen imperfekti viittaisi siihen, että koira on tottunut niihin eikä liukastele enää.

Fleecetossut. Tossuissa huonoa: - liukkaat. (v99) *Cavalier kingcharlesinspanieli*

Tossut ovat ostetut. Materiaaliltaan ne ovat ulkoilukangasta ja pohjassa mokkavahvikkeet. ... Pientä liukastelua sattui. (v20)

Liikkumisturvallisuutta on myös se, että vaate ei jää kiinni mihinkään tai mahdollisesti kiinni jäädessään irtoaa. Kiinnijäämisen kannalta vaatteessa ei saisi olla löysiä, helposti tarttuvia osia ja sen tulisi olla rakenteeltaan tiivis. Ongelmia aiheuttivat neulevaatteen löysä rakenne, johon toisen koiran kynsi tai hammas voi jäädä kiinni mahdollisessa kontaktissa ja takin reisi-

kuminauha, joka oli jäänyt kiinni ja venytyksessä katkennut ja osunut koiran takaosaan. Tämän vuoksi haalari koettiin koiralle turvallisemmaksi vaatetyypiksi. Hyväksi ominaisuudeksi mainittiin lisäksi haalarin kiristysnauhojen sijoittuminen puvun sisään, jolloin vaaratilanteita ei pääse syntymään. Haalarin irtoavuus koettiin turvallisuuden kannalta hyvänä, jos koira jää vaatteesta kiinni, mutta huonona toisten koirien kanssa leikkiessä. Luultavasti vaateen toivotaan pysyvän leikissä päällä, etteivät koirat sotkeennu puoliksi päällä olevaan vaatteeseen ja näin joudu vaaraan.

...manttelissa koiran kannalta ikävä onnettomuus kävi, kun toinen takajalkojen takaa menevistä kuminauhoista jäi johonkin kiinni, venyi ja napsahti poikki - sattui varmasti. Oikeastaan paras olisi, jos vaateen saisi vain suunniteltua niin, ettei siinä olisi mitään, mistä koira voi jäädä kiinni johonkin, tai mihin vaikka leikkikaveri voi vahingossa sotkeutua... (v6)

Ainoa ongelma on toiset koirat eli villapaitaa ei voi missään tapauksessa pitää leikkiessä päällä koska aina on toisen koirankynsi tai hammas paidassa kiinni. Eikä sillä väliä jos paita menee rikki mutta voi tulla myös todellinen vaara tilanne jos toinen koira jää kiinni koirani villapaitaan. (v23)

Fleecehaalari ei tartu niin herkästi vapaanajuostessa puihin tms. ja on minusta luotettavampi sen puolesta lenkkeilyssä. ... Ainoa huono puoli tähän mennessä mitä on löytynyt tuosta haalarista, on se, että se lähtee aika helposti päältä pois muiden koirien kanssa leikkiessä, toisaalta taas se irtoaa nopeaa ja helposti, jos koira jää haalaristaan kiinni metsään (koitettu on). ... Takkia en pidä koiran päällä sen ollessa vapaana... (v22)

Liikkumisturvallisuuteen kuuluu myös vaateen aiheuttamat tasapainon menetykset, jolloin koira kompuroi, ei pääse liikkumaan tai kaatuu. Tältä kannalta katsottuna vaateen liikkumisturvallisuus riippuu sen istuvuudesta, mallista ja koosta, joita muilta kuin turvallisuuteen liittyviltä osilta on käsitelty käytännöllisyydessä. Haalareissa hyvinä ominaisuuksina pidettiin lahkeensuiden kuminauhojen kireyttä ja lahkeiden kapeutta, jolloin jalat eivät pääse lahkeiden sisään.

Haalari. Lahkeiden suissa on napakat kuminauhat joten jalat eivät pääse katoamaan lahkeiden uumeniin. Lisäksi lahkeet ovat kapeat. (v13)

Vastaavasti haalareiden huonona puolena pidettiin jalkojen joutumista puvun sisään, joko lahkeiden liiallisen pituuden tai leveyden, lahkeensuiden löysyyden tai haalarin huonon istuvuuden takia. Ongelmaksi koettiin myös se, että resori päästää tassun lahkeen sisään, mutta ei sieltä pois. Koska valjaiden käyttö puvun päällä on auttanut, voi puku olla muutenkin hieman liian väljä. Lahkeensuun tarraa on myös vaikea saada riittävän kireälle liian suuressa puvussa, jolloin tassut sekä pääsevät puvun sisään että voivat tulla ulos väärästä aukosta. Edes valjaat eivät auta pitämään tassuja lahkeissa puvun suuruuden takia. Korjauksena kurapukuun ja ku-

rahaalariin on käytetty lahkeiden lyhennystä, jolloin kurahaalarin ongelma on poistunut, mutta kurapuvun ei. Luultavasti syynä tähän on joko lahkeensuiden kuminauhojen löysyys tai lahkeiden väljyys, joka liitteenä tulleen kuvan perusteella on suuri. Puvun liian leveiden lahkeiden suihin oli lisätty tarranauhat, jolla ongelma näyttäisi korjaantuneen. Eräessä haalarissa lahkeita oli ensin yritetty lyhentää sekä kääntämällä lahkeiden resori ja myöhemmin ompelemalla se käännettyyn asentoon, jonka jälkeen suunnitelmissa on vielä pienentää puvun liian suurta etuosaa, jolloin samalla lahkeitakin saadaan lyhennettyä. Haalarit olivat aiheuttaneet yhdelle koiralle hukkumisvaaran ja muillekin kaatumisia ja kompasteluja sekä pysäyttäneet liikkumisen täysin.

Kurapuku. Tarroja on hankala saada niin kireälle etteivät tassut lipsuisi puvun sisään. Lisäksi puku on niin löysä että tassu saattaa hyvinkin lipsahtaa samantien toiseen lahkeeseen, kaulaukosta tai muuten niin että koira kompastuu. Edes valjaat eivät ole kunnolla auttaneet tähän ongelmaan. (v69)

Kurapuku. Kiinnitetään selästä vetoketjulla, ja tassuissa on kuminauhat kiristiminä. Koira on meinannut hukkua se päällä hypätessään ojaan, kun tassut uppoavat kovassa vauhdissa puvun sisään, vaikka lahkeita on lyhennetty kuvan oton jälkeen huomattavasti. (v10)

...puvussa oli liian pitkät ja löysät lahkeet ja sitten meni kypälät puvun sisälle ja poika oli kuin pakkopaidassa ojan pohjalla. (v8)

Takeissa huonoina puolina pidettiin tassun jäämistä takin rintakappaleen alle, luultavasti sen liiallisen väljyyden ja toisaalta koko vaatteiden liian suuren koon takia. Ongelmaksi koettiin myös pitkät helmat kolmijalkaisella koiralla, jolla vaate valuu selän päältä, joutuu vatsan alta takajalkojen alle ja koira kompuroi.

Takki oli kuitenkin liian suuri ympärysmitaltaan ja kävellessä Papun etujalat sujahtivat takin sisälle ja Papu kaatui naamallensa. Takin käyttö loppui lyhyeen. (v48)

7.5 Käyttökestävyys

Käyttökestävyydellä tarkoitetaan tässä tutkielmassa sitä, miten vaatteiden rakenne ja materiaali kestävät pitoa ja pesua, jolloin käyttökestävyys jaetaan pidonaikaiseen ja pesunaikaiseen keston. Pidonaikaisessa kestoissa vaatteelta edellytetään lujuusominaisuuksia eli hankauksen, vedon, repäisyn ja saumojen kestoja sekä mitta- ja ulkonäön pysyvyyttä. Pesunaikainen kesto tarkoittaa vaatteiden mittapysyvyyttä, suojaavuusominaisuuksien ja ulkonäön säilyvyyttä ja vaatteiden yksityiskohtien kuten heijastinten ja kiinnittimien kestävyyttä. Vaatteiden käytössä pidon- ja pesunaikainen kesto liittyvät tiiviisti toisiinsa, sillä vaate on esimerkiksi voinut hei-

kentyä pesussa, josta johtuen sen repäisylujuus on heikentynyt ja se repeää helposti. Osassa vastauksista kuitenkin viitattiin selvästi pidonaikaiseen, osassa pesunaikaiseen keston ja osan, joissa tekijöitä ei oltu eritelty, tulkittiin viittaavan molempiin, joten käyttökestävyyden jaotteluun päädyttiin tulosten esittämisen takia. Koska positiivisia kommentteja oli vähän, ne esitetään ensin, jonka jälkeen negatiiviset kommentit jaotellaan yksityiskohtaisemmin.

Vastauksissa positiiviset kommentit liittyivät pääasiassa vaatteiden pesunaikaiseen keston. Materiaaleista kestäviksi todettiin polyamidi ja fleecce eli polyesteri. Myös Boncamperin (2004, 267, 271–272, 282, 287) mukaan polyamidi ja polyesteri kestävät hyvin kirjo- tai hienopesua ja ne pysyvät muodossaan suuren hankausslujuuden ja joustavuuden ansiosta. Käytönaikaisesta keston hyvästä mainittiin resorien mittamuutos eli venyminen, jonka ansiosta haalari oli helpompi pukea. Haalarin ollessa uusi koiran tassut eivät meinanneet mahtua lahkeiden resoreiden läpi, jolloin pukeminen oli koiralle ja omistajalle vaikeaa.

Takki, 100% polyamidia. 40 asteen konepesu on ohjeessa ja sen mukaan olen takin pessyt ja todella hyvin on monet pesut kestänyt. (v23)

Suojahaalarit. Nyt kun haalari on ollut jonkin aikaa käytössä, on pukeminen helpottunut, sillä resorit ovat vähän löystyneet. (v20)

Pidonaikaisessa hankauksenkestossa huonoina materiaaleina pidettiin teddyä ja flanellia. Tämä johtuu luultavasti kankaiden harvasta rakenteesta kuitujen sijaan, sillä sekä puuvilla että synteettinen kuitu, josta teddy todennäköisesti on valmistettu, kestävät hankausta suhteellisen hyvin. Myös sadetakkikankaan pinnoite, kanttinauhat ja tarrat olivat kuluneet. Kuluminen syinä olivat puvun päällä pidetyt valjaat ja vaatteiden joutuminen hankaukseen koiran ihon kanssa varsinkin lahkeista.

Toppahaalari. Ainut miinus on lahkeiden tarrat. Ei toimi, kuluivat rikki nopeasti. Ja flanellivuori hajosi etutassuista... (v15)

Mantteli, materiaali: Polartec® Power Shield™. Puku on hintaansa nähden hieman heikko... Heikkous näkyy siinä, että kun olen käyttänyt puvun kanssa valjaita, kanttinauhat ovat hieman rispaantuneet. (v7)

Vetolujuus koski takkien kuminauhujen katkeamista, jolloin takki ei enää pysynyt kunnolla päällä. Repäisylujuudeltaan heikkona koettiin kuminen materiaali, mutta myös muissa materiaaleissa, joita vastaajat eivät tarkemmin eritelleet, repeytymisiä esiintyi. Vaatteet repeytyivät koska koira osui tai hankasi itseään johonkin. Mittamuutoksia eli venymistä esiintyi fleecessä ja villasekoitelangasta neulotussa paidassa, jonka vastaaja 104 ilmoitti venyvän kastuessaan.

Venyminen johtuu luultavasti fleecen ja villaneuloksen harvuudesta, sillä villa on Boncamperin (2004, 169, 282) mukaan joustava ja kimmoisa kuitu ja polyesteri hyvin muodossa ja mitassa pysyvä.

Sadetakki. Ei ihan vastannut odotuksia. Takajalkoihin pujotettavat kumilenkit katkesivat helposti, jolloin koko takki ei oikein pysynyt päällä. (v15)

Manttelin materiaali on hyvin "notkeaa" - manttelin pintamateriaali on helposti repeytyvää (repeytyy helposti koiran hangatessa itseään esim. aittaa vasten)... (v79)

Haalari, päällikankaana vahva enstex- kangas. Vuorina on fleece ja osat saa irroitettua toisistaan. Fleecepuku ei myöskään voi käyttää yksistään, kun se venyy. (v102)

Saumojen kestävyys liittyi trikookankaan rikkoontumiseen, joka puolestaan johtui ompelusta. Vastaajan 110 mukaan neulosta oli ommeltu liian isolla neulalla, jonka lisäksi sauman rikkoutumiseen on voinut vaikuttaa, että se on ommeltu teräväkärkisellä neulalla pallokärkisen sijaan tai neulan kärki on ollut vaurioitunut, jolloin neulos on rikkoontunut. Myös huomioliivin saumat olivat revenneet, mutta niiden repeämisen syytä on vaikea päätellä, sillä vastaaja 76 ei kertonut oliko kyseessä neulos vai kudος.

Haalari. Kangas puuvillatrikoota. Tässä puvussa miinuksena on, että se on huonosti tehty. Ompelijalla todennäköisesti kiire saada vaatteita tehtyä ja laatu on pahasti kärsinyt: ommeltu liian isolla neulalla - > kangas rikkoontui jo ihan alkumetreillä ompeleiden kohdalta, pahiten vetoketjun ja niskan kohdalta (ompelin pahimpaan kohtaan Tiku-oravan paikaksi). (v110)

Huomioliivit, materiaali on varmaankin jotain polyesteriä. Niihin emme olleet oikein tyytyväisiä, koska saumaukset repesivät jo muutaman käyttökerran jälkeen. (v76)

Pesunakaisia negatiivisia muutoksia oli tullut vaatteiden heijastimiin, jotka olivat rikkoutuneet, vedenpitävyyteen, joka oli huonontunut luultavasti vedenhylkivyyksikäsittelyn heikentymisen vuoksi, ja väreihin, jotka olivat haalistuneet. Myös saumojen muovivahvikkeet, joilla Tikkasen (1998, 11) mukaan parannetaan vaatteiden vesitiivyyttä, olivat irronneet osittain, joten omistaja oli poistanut ne kokonaan. Samalla vedenpitävyys oli myös tästä syystä luultavasti heikentynyt.

Sadetakki. Huonoja kokemuksia vaatteista: heijastimet menevät rikki pesussa heti ekalla pesulla, joka tekee vaatteesta vanhan näköisen. (v39)

Ulkoilu/kurapuku, 100% polyamidia. Tämä vedenpitävyys on mielestäni huonontunut puvun pesun vuoksi. Olen pessyt pukua käsin, en koneessa. Pesun seurauksena puvun väri haaleni huomattavasti ja sisäpuolella olleet muovit, joiden tarkoitus oli ilmeisesti vahvistaa saumoja, irtosivat. Revin loputkin pois, koska repsottavat muovit häiritsivät koira. (v2)

Pidon- ja pesunaikaisia muutoksia oli tullut toppakangastakkiin, joka oli ahkerassa käytössä kulunut ja jonka kankaat olivat ohentuneet. Lisäksi fleece oli nyppyyntynyt ja sen ulkonäkö muuttunut kuluneen näköiseksi. Boncamperin (2004, 45) mukaan materiaali nyppyyntyy sisältämiensä lyhyiden kuitujen ja mekaanisen hankauksen takia, jolloin kuidun päät nousevat tekstiilirakenteen pintaan. Nyppy muodostuu, kun esiinpistävät kuitupäät sotkeentuvat toisiinsa.

...toppakangastakkia. Siitä on aika kyllä ajanut ohi... useiden vuosien käytön jälkeen kankaat ovat ohentuneet, kuluneet ja nuhjuuntuneet. (v62)

Vaatteet ovat kestäneet käyttöä ja toistuvia konepesuja 40 asteessa. Pesen kaikki koirien vaatekappaleet ihan pyykkikoneella 40 asteessa. Fleece tosin on joka vaatteessa hieman kulhantanut ja nyppyyntynyt. (v24)

7.6 Koiranvaatteiden käytettävyystyypit

Vaate, joka on **käyttökelpoinen ilman totuttelua tai ongelmia**, on koiralle ja omistajalle juuri sellainen, kuin halutaan. Vaatteessa ei ole koiraan haittaavia toimivuusongelmia. Vaate toimii sille annettussa tehtävässä, ei haittaa koiran liikkumista tai muuta koiran käyttäytymistä millään lailla eli on sille omistajien sanoin huomaamaton. Vaate voi olla koiralle mieleinen, jolloin koira selvästi käytöksellään osoittaa, että vaate päällä on parempi olla kuin ilman sitä tai sellainen, että ilman sitä koira ei suostu menemään ulos tai ulkoillessa osoittaa haluavansa takaisin sisälle. Vaate ei myöskään ole vaatinut koiralta totuttelua vaan se on suhtautunut siihen ja liikkunut se päällä alusta asti samoin. Kyseessä olevia vaatteita oli paidoissa, takeissa, haalareissa ja tossuissa.

Villahaalari. Edesmennyt basenji, joka aina paleli, tapasi tunkea jonoon ensimmäiseksi - ja ennenkuin olin viimeiselle saanut haalarit päälle, basenji oli jo kaivautunut peittojen alle nukkumaan kiitollisena villahaalarin antamasta lisälämmöstä... (v74)

Haalari. Se antaa pukea itsensä mielellään eikä suostu pakkasella ulos ennenkuin puku on päällä.(v58)

Mantteli. Koira pystyy liikkumaan hyvin, edes alussa ei ollut tottumisongelmia. (v69)

Käyttökelpoinen totuttelun jälkeen on vaate, joka ei aiheuta koiralle ongelmia, mutta sen pukeminen ja käyttö vaativat totuttelua. Aineistosta ilmeni seitsemän eri mahdollista koirien suhtautumista pukemiseen ja käyttöön, osa vastaajista oli maininnut vain pukemisen, osa käytön ja osa molemmat. Ensimmäiseksi pukeminen voi olla aluksi hankalaa, mutta koira tottui

siihen vähitellen. Toiseksi pukemiskerroista ensimmäinen voi olla koiralle hämmentävä, mutta käyttö alusta asti koiralle mieluista. Kolmanneksi pukeminen voi olla aina koiralle epämieluisaa ja käyttö aluksi outoa, mutta koira silti tottuu käyttöön, eikä vaate haittaa liikkumista. Mahdollista on myös, että koira tottuu pukemiseen vähitellen ja kokee käytön miellyttäväksi. Koiran käyttäytyminen voi myös heti pukemisen jälkeen sisällä viestiä epämukavuudesta, mutta ulkona vaate ei kuitenkaan haittaa vaan koira käyttäytyy kuten ilman vaatetta. Kuudenneksi käyttö voi tuntua ulkona aluksi oudolta ja koira ei esimerkiksi virtsaa tai ulosta normaalisti, mutta tottumisen kautta käytös ja liikkuminen normalisoituivat. Viimeisenä vaihtoehtona vaateen käyttö vaatii aina ulkoilun aluksi totuttelua, jonka jälkeen se ei enää koira haittaa. Totuttelua vaativassa vaatteessa ei ole toimivuusongelmia, jotka haittaisivat koira ja niitä löytyi takeista, haalareista, paidoista ja tossuista.

Neulepaita. ...sliparin, jonka pitämisessä ei ollut ongelmia. ensimmäisellä kerralla päälle pukiessa Baccus katsoi vähän ihmeissään. ulkona totesi ilmeisesti mukavuuden koska mielellään talvella piti päällään. (v108)

Haalari. Alkuun koira oudoksui pukua, eikä meinannut tehdä tarpeitaan sen kanssa, mutta tästä alku ihmetyksestä ollaan jo päästy eroon. Liikkuvuus on ihan normaalia tämänkin kanssa ja jopa jäällä irti ollessaan juoksee aivan täyttä höyryä, eikä puku menoa haittaa. (v27)

Kurahaalarissa kuljetaan ekat viisi minuuttia kuin oli pökäleet pöksyissä ja vasta sitten vapaudutaan nauttimaan ulkoilusta. (v113)

Käyttökelpoinen ongelmiseen tarkoittaa vaatetta, jossa koira ei tunne oloaan hyväksi, mutta jota kuitenkin koiralla käytetään sen joko koiralle tai omistajalle tarjoamien etujen takia (ks. kuvio 9). Vaate voi vaikeuttaa koiran liikkumista ja normaaleja liikeratoja, jolloin se ei pysty ravaamaan, kulkee jäykästi, nostelee tassujaan ja ravistelee itseään. Vaateen pukeminen voi olla epämiellyttävää esimerkiksi vaateen rapinan tai koiran vaatteeseen liittämien epämiellyttävien kokemusten assosiaation takia ja koira voi yrittää paeta tilanteesta tai tekeytyä mahdollisimman alistuvaksi kokiessaan vaateen uhkaksi (ks. 3.3). Vaate voi myös häiritä koiran kuuloa kahinallaan tai estämällä koiran korvien normaalia liikkuvuutta tai painaa korvia muutoin. Koira ei voi tottua vaatteeseen, vaan se reagoi joka kerta samoin, joko nähdessään vaateen ennen pukemista ja liikkuessaan se päällä, sillä liikkumis- ja pukemisvaikeudet johtuvat vaateen toimivuusongelmista. Käyttökelpoisia, mutta ongelmallisia vaatteita oli päähineissä, takeissa, tossuissa, haalareissa ja paidoissa.

Kurapuku. Kävelee kyllä mutta joka kerta liikkeelle lähteminen on tämän puvun kanssa nihkeää ja vielä liikkuessaan nostelee tassuja, kävelee jäykästi ja ravistelee. (v69)

Kun näytän Vallulle pukua, se menee maata myöten ihan kuin häpeäisi sitä. Antaa kummin-kin pukea, nostaa jopa jalkojaan että saan ne lahkeisiin. Ulkoilessa ravistelee itseään, niin kuin sitä kutittaisi vai onko tarkoitus sitten saada puku pois... (v115)

Käyttökelvoton vaate jää käyttämättä joko siksi, että koira ei suostu sitä pitämään ja riisuu itse itsensä, ei suostu ottamaan askeltakaan vaate päällä tai vaatteessa on niin pahoja ongelmia, että se päällä on mahdotonta liikkua. Vaate voi myös aiheuttaa koiralle liian suuren turvallisuusriskin tai vahingoittaa koiran ihoa tai turkkia, jotta sitä voitaisiin käyttää. Omistaja voi myös kokea vaateen hyödyttömäksi koiran käytöksestä riippumatta ja jättää vaateen käyttämättä. Lisäksi vaate, joka on irronnut koiran päältä ja hävinnyt, on käyttökelvoton. Käyttökelvottomia vaatteita oli haalareissa, takeissa, tossuissa, päähineissä ja paidoissa.

Koira ravistelee ja raapii pipon pois, joten sitä ei ole käytetty. (v7)

Villapaidat. Villaiset vaatteet eivät toimi nyt jo aikuisella koirallani. Villa sähköistää karvaa aivan liikaa, jolloin harjaus lenkin jälkeen on tuskallista. Näin ollen emme käytä näitä vaatteita enää lainkaan. (v55) *Silkkiterrieri*

Mantteli. On vain kerran käytetty ulkona. En oikein keksi käyttöä, kun vatsaosa on niin pieni ettei suojaa kuralta lainkaan, eikä juuri lämmitäkään mistään kohtaa. (v69)

Tossut. Ehdittiin testata vain kerran, tossut tippuivat heti alkulenkistä. (v99)

8 POHDINTA

8.1 Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline, joten tutkimuksen luotettavuus koskee koko tutkimusprosessia. Tutkijan vastuulla on omien ratkaisujen ja valintojen kriittinen pohdinta koko prosessin ajan. (Eskola & Suoranta 2005, 208–210.) Tutkimusmenetelmää valittaessa varauduttiin siihen, että mikäli valittu kirjoitusvetoomus ei tuota tutkimustehtävän kannalta relevanttia aineistoa, voidaan menetelmää vaihtaa tai täydentää. Täydentämisvaihtoehto huomioitiin kirjoitusvetoomuksessa pyytämällä vastaajia ilmoittamaan, mikäli heihin ei saa ottaa yhteyttä mahdollisesti ilmenevien lisäkysymysten tiimoilta. Kirjoitusvetoomus otsikoitiin siten, että vain vaatteita koirillaan käyttävät koiranomistajat vastasivat siihen ja vastaukset oli mahdollista lähettää joko sähkö- tai kirjepostilla. Teemakirjoittamisen metodologiseksi eduksi katsottiin tutkijan vähäinen, välillinen vaikutus vastaajiin (Apo 1995, 176). Tutkimusmenetelmän katsotaan soveltuneen tähän tutkielmaan hyvin saatujen vastausten perusteella. Vastausten runsaus myös osoittaa, että tutkimuksesta oltiin kiinnostettu ja tarvetta tutkimukselle koiranomistajien keskuudessa oli. Raportoinnissa aineiston keruuvaihe on selitetty tarkasti ja kirjoitusvetoomuksen julkaisukanavat perusteltu.

Anttilan (2005, 185–186) mukaan aineiston laatu ja sisältörikkaus ovat laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta keskeisiä. Kirjoitusvetoomuksen kysymyksenasettelu laadittiin mahdollisimman avoimeksi ja johdattelemattomiksi pyytämällä vastaajia kirjoittamaan vaateen hyvistä ja huonoista käyttökokemuksista niitä sen tarkemmin erittelemättä, jolloin vastaajien itsensä tärkeäksi näkemät asiat tulivat esille. Palautunut aineisto oli laaja ja suurimmalta osaltaan tutkimuksen kannalta relevanttia. Ne vaatteet, joiden käytettävyydestä ei oltu kerrottu mitään, jätettiin analyysin ulkopuolelle. Hylättyjen vaatteiden lukumäärä oli suuri, joten kirjoitusvetoomuksessa olisi pitänyt vielä selkeämmin korostaa tutkimuksen päämäärää eli käyttökokemuksia pyydettyjen vaate-esittelyjen lisäksi. Toisaalta mahdollisimman yksityiskohtaiset tiedot vaatteista katsottiin tarpeelliseksi, jotta vaatetyypistä päästäisiin mahdollisimman tarkasti selville vakiintumattomista termeistä huolimatta. Koska vastauksia saatiin runsaasti, tästä puutteesta huolimatta analysoitavia vaatteita kuitenkin jäi runsaasti. Aineistoa rikastutti vastausten mukana tai liitteenä tulleet valokuvat tai linkit valokuviiin sekä kangasnäytteet itse tehdyistä vaatteista, joita ei osattu ennakoon odottaa.

Kun tutkimusmenetelmänä on teemakirjoittaminen ja siten aineisto kerätään lehdissä ja Internetissä julkaistulla kirjoitusvetoomuksella, ei tutkija voi vaikuttaa vastaajiksi valikoituviin henkilöihin mitenkään, vaan vastaajia ovat ne, jotka ovat halukkaita kyseisestä aiheesta kirjallisesti itseään ilmaisemaan. Tällöin vastausten luotettavuuteen eli siihen, antavatko tutkittavat todenmukaisen vai väritetyn kuvan tutkimuskysymyksistä, täytyy suhtautua kriittisesti. Myös vastaajien edustavuus eli se, ketkä tutkimukseen vastaavat, täytyy arvioida. (Apo 1995, 175; Grönfors 1982, 126.) Kohdejoukon sijoittumisen laajaan ikäjakaumaan ja maantieteellisesti koko Suomeen Ahvenanmaata lukuun ottamatta voidaan katsoa parantavan aineiston edustavuutta. Vastauksissa ei ilmennyt seikkoja, joiden perusteella oltaisiin voitu epäillä vastausten yleistä luotettavuutta, ainoastaan vaatteiden materiaalien kohdalla vastaajien epävarmuus tuli esille. Koiranvaatteista näyttää monesti puuttuvan tieto käytetystä materiaalista, joten tätä ei katsottu vastaajista riippuvaksi eikä niin suureksi puutteeksi, että sen perusteella vastauksia olisi hylätty. Tuloksissa esitettyihin materiaaleja koskeviin analyyseihin tulee kuitenkin suhtautua tältä osin kriittisesti. Vastauksiin saattoi vaikuttaa myös se, että kaikki vastaajat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta olivat naisia, joten kyseessä näyttäisi olevan naispuolisten koiranomistajien näkemys vaatteiden käytettävyydestä. Toisaalta vastauksista kävi ilmi, että myös perheen miehet vaattavat koiriaan, joten ainakin jossain tapauksissa näkökulma voi olla perheen yhteinen, mutta naisen ilmaisema. Naiset valikoituivat vastaajiksi todennäköisesti siksi, että he kokivat kirjoittamalla vastaamisen itselleen luontevaksi.

Anttilan (2005, 187–188, 517–518) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta. Tutkijan vastuullinen asema aineiston käsittelyssä tiedostettiin ja saadut vastaukset on säilytetty mahdollista myöhempää tarkastelua varten. Kaikki havainnot on raportoitu eikä niihin ole lisätty mitään ylimääräistä. Eskola ja Suoranta (2005, 216) huomauttavat, että tulkinnan lisäksi lukijalle on annettava luettavaksi sen perustana oleva aineistokatkkelma. Täten tutkielmaan sisällytettiin kaikki ne aineistokatkelmat, joihin tulkinta perustui ja katkelmiin on liitetty vastaajan koodi, joten alkuperäiseen vastaukseen on helppo palata. Suorien lainausten oheen on liitetty tulkinnan kannalta relevantti tieto tämän tutkielman mukaisesta vaatetyypin termistä, mikäli se poikkeaa koiranomistajan termistä eikä esiinny lainauksessa. Myös tieto koiran rodusta, karvanlaadusta tai sukupuolesta silloin, kun sillä oli vaikutusta tulkintaan, esitettiin lainauksen lopussa, jollei se käynyt ilmi itse lainauksesta. Myös aineiston analyysin vaiheet on esitetty yksityiskohtaisesti ja siten, että lukija pystyy seuraamaan analyysin etenemistä. Koodauksesta ja syntyneistä koodista annettiin esimerkki, jolloin koodauksen toteutuksesta saadaan kuva. Syntyneitä koodeja

muodostui aineiston monipuolisuuden takia lukuisia, joten ne päätettiin jättää esittelemättä. Tyypittely perustui omistajien tulkintaan koiran suhtautumisesta vaatteeseen. Tuloksissa tulee ottaa huomioon, että koiran käyttäytymiseen ei mahdollisesti vaikuta ainoastaan vaate vaan myös koiranomistaja. Mikäli koiranomistaja omalla käytöksellään vahvistaa koiran negatiivista tai toisaalta positiivista suhtautumista, saattaa sillä olla vaikutusta koiran reaktioihin. Analyysin luotettavuutta parannettiin useilla kierroksilla, jolloin myös aiempia analyysejä oli vielä mahdollista täydentää, mikäli tarvetta ilmeni. Analyysistä pyrittiin saamaan mahdollisimman objektiivinen siten, että omat ennako-oletukset tiedostettiin ja spontaanisti esille nousut tulkinta kyseenalaistettiin, kuten Eskola ja Suoranta (2005, 16–22) ohjeistavat. Heidän mukaansa tutkimustuloksista pitäisi yllättyä tai oppia tutkimuksen kuluessa. Tässä tutkielmas- sa opittiin esimerkiksi fleecen sopivuudesta koiranvaatteeseen ja yllättyttiin esimerkiksi reisi- kuminauhojen luultua vähäisemmästä ongelmallisuudesta. Tämän voisi osaltaan mieltää lisäävän tulkinnan luotettavuutta.

8.2 Toimiva koiranvaate

Koiranvaatteiden käytettävyyttä ei ole aiemmin tutkittu käsityötieteessä, joten tulosten vertailu aiempiin tuloksiin on mahdotonta. Tämän tutkimuksen tuloksista käy selvästi ilmi, että koiranvaatteiden käytettävyys ja siten toimivana pidetty vaate on käyttäjä- ja tilannekohtaista. Garvinin (1988, 40–48) laatukäsityksen määritelmistä koiranvaatteita kuvaa parhaiten käyttäjäperustainen (user-based) näkökulma, jonka mukaan laatu on ”katsojan silmissä”. Koska kuluttajilla on erilaisia tarpeita ja toiveita, laadukkaimpina pidetään niitä tuotteita, jotka parhaiten tyydyttävät heidän tarpeensa. Siten laatukäsitys on subjektiivinen.

Käyttömukavuuden osa-alueista koiranvaatteen lämpöihtiyydessä korostuu oikean materiaalin valinta vallitseviin olosuhteisiin ja käyttötarkoituksiin. Koska vaatteita käytetään pääasiassa ulkona suojaamaan ja lämmittämään, kuten jo Falckin (2001) tutkielman vaatteen hankintasyistä voidaan päätellä, ihanne olisi tuulen- ja vedenpitävä materiaali, joka lämmittää ja hengittää, jolloin koiran turkin mahdollinen kosteus pääsee haihtumaan. Sama pätee ihmisten vaatteisiin, sillä Tikkasen (1998, 5) mukaan ulkoiluvaatekankaiden on toimittava erilaisissa lämpö-, kosteus- ja tuulioloissa niin, että käyttäjä ei palele tai tunne oloaan hiostavaksi. Koiranvaatteisiin sopisi siten lämpöihtiyyden kannalta ihmisten vaatteissa käytetyt tekni- set tekstiilit kuten Gore-Tex®, joita ei vaatteissa vielä juurikaan käytetä. Koiranvaatteen, ai-

van kuten ihmisenkin vaateen, tulisi tuntua miellyttävälle, myös karvattoman koiran ihoa vasten ja sen pitäisi olla joustava, jotta se mukailisi koiran runkoa mahdollisimman hyvin. Pietikäisen (1989, 7) mukaan myös ihmisen vaatteelta edellytetään taipuisuutta, jotta se on mukava käytössä. Lisäksi pehmeys, keveys ja kahisemattomuus olisivat tärkeitä ominaisuuksia sekä vaatteissa että kiinnittimissä. Tikkanen (1998, 5) on samaa mieltä ihmisten ulkoiluvaatteista keveyden ja joustavuuden osalta. Kahisemattomuus on varsinkin koiranvaatteelta edellytetty ominaisuus, jotta myös arka koira voi vaatetta käyttää. Koiranvaatteen suurimpana tuntuun liittyvänä ongelmana nousi esille vaateen sähköistyminen, yleensä fleecen takia, jolloin vaatteesta sai sähköiskuja tai se pilasi koiran turkkia tai molempia. Muuten laadukas vaate saattoi sähköistymisen takia jäädä jopa käyttämättä. Fleece osoittautui kiistanalaiseksi, sillä osalle se oli ainoa koiran sietämä kangastyyppejä ja osalle käyttökelvoton, riippuen vaatetta käyttävästä koirasta. Koiran turkkia vasten tulevan materiaalin valinta asettaa suuria haasteita suunnittelijoille, valmistajille ja koiranomistajille, sillä kaikille roduille tai edes rodun sisällä kaikille yksilöille sopivaa materiaalia ei vielä ole vaatteissa käytössä tai sitä ei ole vielä kehitettykään.

Koiranvaatteilta vaaditaan hyvää istuvuutta, eli sen tulee olla sopivan kokoinen kaikkien osiensa kohdalta ja mukaila koiran runkoa mahdollisimman hyvin; ei liian väljä, mutta ei myöskään liian tiukka, joten ihmisten vaatteille tyypilliset muodin vaihtelut väljyyden ja istuvuuden suhteen eivät ole mahdollisia koiranvaatteissa. Istuvuus on myös liikkumismukavuuden kannalta keskeistä. Myös Pietikäinen (1989, 7) mainitsee istuvuuden miellyttävyyden osatekijäksi ihmisten vaatteissa ja Päivinen (1999, 187) toteaa, että istuvuuden edellytys on vartalon muotoa ja asentoa vastaava kaava. Uroksilla istuvuuden kannalta tärkeäksi nousi vaateen vatsanalaus, joka hyvin istuvana mahdollistaa virtsaamisen eikä likaannu. Rungonrakenteesta merkittävästi ns. keskivertokoirasta poikkeavilla yksilöillä oli suurimpia vaikeuksia vaatteiden istuvuudessa, sillä valmisvaatteissa poikkeavan rungonmuodon huomioiminen oli jätetty tekemättä. Sama pätee ihmisten vaatteisiin, sillä Päivinen (1999, 189) toteaa, että normaalivartalosta poikkeava vartalon anatomia ja vartalon osien väliset suhteet aiheuttavat mittojen mukaisiin kaavoihin paljon korjattavaa. Siten istuvimmat vaatteet saatiin joko tekemällä itse yrityksen ja erehdyksen kautta tai kehittämällä jo olemassa olevaa valmisvaatetta mallina käyttäen oman koiran vaatimusten mukainen vaate, tai teettämällä vaate mittojen ja mittasuhteiden mukaan.

Tarkoituksenmukainen vaate suojaa koko koiran mahdollisimman täydellisesti sukupuoli ja vaateen tyyppi huomioiden; erityisesti raajojen lihasten, koko selän ja monesti lähes kar-

vattoman vatsanaluksen tulisi olla suojattu. Ihanne olisi, että uroksille ja nartuille olisi omat mallinsa, jolloin narttujen kannalta tarpeeton ala-aukko, joka uroksilla mahdollistaa virtsaamisen, voisi nartuilta puuttua tai ainakin olla irrotettavissa, jolloin uroksille sen saisi ulkoilukäytössä pois ja nartuille ja uroksille tarvittaessa paikoilleen. Näin myös vaateen monikäyttöisyys paranisi. Vaatteessa on hyvä olla myös istuva kaulus ja mikäli siinä on huppu, tulisi sen olla hyödynnettävissä. Haalareiden lahkeensuissa tarkoituksenmukaisia olivat napakat resorit, tarrat tai tossut, jolloin lahkeet estävät lumen ja kosteuden menemisen vaateen sisälle.

Puettavuuden kannalta yhtä mieltä oltiin siitä, että koiranvaatteet, samoin kuin Tikkasen (1998, 4) mukaan ihmisten vaatteet, tulee olla helposti ja nopeasti puettavissa sekä omistajan että koiran kannalta; pitkä pukemistapahtuma voi tuntua koirasta kiusalliselta ja omistaja voi jättää hankalasti puettavan vaateen käyttämättä. Vaatteiden puettavuudessa tulisi myös huomioida vanhat ja siten raajojen liikeradoiltaan rajoittuneet koirat siten, että raajoja ei tarvitsisi tarpeettomasti nostella, vaan vaateen saisi puettua koiran seisoessa neljällä jalallaan. Tämä nousi esille takkien reisikuminauhoissa, jotka olisi hyvä olla avattavat, mutta myös haalarin puettavuudessa tämän voisi huomioida. Kiinnittimien paikka tulisi olla selän päällä ja hyvin näkyvissä, kuten Kuutin (2003, 15) ja Sinkkosen ym. (2006, 134) mukaan käytettävyydeltään hyvältä tuotteelta edellytetään. Mikäli vaatteessa on vetoketju, sen alla tulisi olla suoran iho-kontaktin estävä kangaskaistale ja varmistuksena esimerkiksi tarrat ainakin suljetun lukon puolella ja mahdollisesti myös keskellä vetoketjua. Tarrojen, pikalukkojen ja vetoketjujen paremmuus on vaate- ja käyttäjäkohtainen, kuten myös vetoketjujen tyyppin ja sulkemissuunnan paremmuus. Tarrojen pitäisi olla taipuisia, jolloin ne mukautuisivat esimerkiksi jalan ympärille ja parantaisivat vaateen tarkoituksenmukaisuutta. Lahkeensuiden resoreissa tärkeää on joustavuus, jotta koiran tassu saadaan vaivattomasti lahkeeseen eivätkä kynnet tartu kiinni.

Vaateen päälläpysyvyyden kannalta tärkeää on hyvä istuvuus, oikeanlaiset kiinnittimet ja niiden kiinnipysyminen, kuten Aldertonkin (1999, 136) toteaa. Takeissa, loimissa ja paidoissa paikallaanpysyvyyttä lisäävät oikeanpituiset reisikuminauhat, joilla helma saadaan mukailemaan koiran takaosaa. Loimissa ja takeissa rinnanympärysvyön riittävä leveys ja oikea sijoittuminen tarpeeksi taakse olivat ratkaisevia. Päähineiden ja tossujen tulisi niin ikään olla oikeanmuotoisia ja istuvia ja tossujen kiinnityksen mahdollisimman napakka. Säädettävyys takaa vaateen mahdollisimman hyvän istuvuuden ja edesauttaa siten myös päälläpysyvyyttä. Säädettävyyttä tarvitaan haalareiden lahkeensuissa ja vyötäröllä, takkien ja loimien rintakappaleessa ja helmassa sekä kaikkien pääntiellä. Säätiminä pääasiassa käytettyjen tarranauhojen, kuminauhojen ja pikalukkojen paremmuudesta oltiin eri mieltä. Säädettävyys

edistää myös vaateen monikäyttöisyyttä koiran mittojen muuttuessa tai tilanteissa, joissa vaateen alle tai päälle puetaan toinen vaate. Monikäyttöisyyden kannalta vaatteiden kaulukissa tulisi ottaa huomioon taluttimen vaatima reikä ja taluttimen suora kiinnitysmahdollisuus vaatteeseen. Irrotettava vuori mahdollistaa vaateen käytön vaihtelevissa olosuhteissa, samoin kuin Aallon (1998, 12) mukaan esimerkiksi ihmisten takeissa tai lastenvaateissa; vaatteesta tulee siten 3in1 -vaate.

Suojaavuudeltaan vaateen tulee suojata koira ulkoisilta haitoilta ja toimia juuri siinä suojaamistarkoituksessa mihin se on suunniteltu. Tikkasen (1998, 5) mukaan ihmisten ulkoluvaatteilta edellytetään samaa käyttötarkoitukseen sopivuutta. Kylmältä suojaamisen kannalta tärkeää on lämmittävyys, kuumuudelta suojaavuuden kannalta vedenimukyky ja kosteudenpidätyskyky, auringon UV-säteiltä suojaavuudessa ohuus ja hengittävyys ja kastumiselta suojaamisessa vedenhylkivyyys. Lumen ja luonnosta tarttuvien neulasten yms. tarttumiselta turkkiin suojaa parhaiden haalari, tassujen haavoilta tossut. Onnettomuuksilta suojaavuuden kannalta vaatteessa tulisi olla riittävästi suuria näkyviin paikkoihin sijoitettuja heijastimia ja mahdollisesti kirkas, huomiota herättävä väri. Turkkimuutoksilta kosteuden takia suojaavalta vaatteelta vaaditaan vedenhylkivyyttä ja karvojen katkeilulta suojaavalta vaatteelta tarkoituksenmukaista tyyppiä ja mallia. Falckin (2001) tutkielmassa mainittua koiran karvapeitteen takkuuntumiselta suojaamista ei tässä tutkielmassa esiintynyt. Nuolemisen, juoksuvuodon leviämisen ja astumisen tai merkkailun estämisessä ratkaisevaa on vaateen tyyppi ja malli, jolloin se peittää toivotun alueen. Ympäristön kastumista estävältä vaatteelta vaaditaan vedenimemiskykyä. Vaateen suojaavuutta koskevat maininnat olivat pääasiassa positiivisia, joten tästä voidaan päätellä, että suojaavuuden kannalta vaatteiden käytettävyydessä ei juuri ole heijastimia lukuun ottamatta parannettavaa; vaatteet toimivat siinä suojaamistehtävässä mihin ne on tarkoitettu. Vaateen mallin ja materiaalin tarkoituksenmukaisuutta juuri oman koiran kannalta arvostettiin.

Huolto-ominaisuuksiltaan laadukas koiranvaate on konepestävä mielellään siten, että mahdollinen vuori on irrotettavissa päällysosasta ja pestävissä erikseen. Materiaalin tulee olla helposti puhdistuvaa, likaa hylkivää ja mikäli vaatteessa on helposti sähköistyvää kangasta kuten fleeceä, sen tulisi kestää huuhteluainetta. Tältä kannalta tekniset tekstiilit ja fleece eivät näyttäisi sopivan yhteen, sillä teknisten tekstiilien ominaisuudet heikkenevät, mikäli niitä käsitellään huuhteluaineella. Vaate tulee myös olla helposti puhdistettavissa ilman pesua kurasta ja koirankarvoista ja kuivua nopeasti. Korjaamisen tulisi onnistua kotikonstein ja helposti. Kaikissa koiranvaateen huoltoon liittyvissä toimenpiteissä vastaajat arvostivat siis nopeutta ja

helppoutta, samoin kuin Aallon (1998, 12, 17) mukaan ihmiset omista vaatteissaan. Korjattava ja helppohoitoinen vaate on samalla käyttöikänsä pidempi ja ekologisempi. Mikäli koiranvaatteiden huolto on vaivalloista, voi esimerkiksi sadevaate jäädä käyttämättä, koska omistaja kokee, että on nopeampaa ja helpompaa pestä tai kuivata tai pestä ja kuivata koira kuin vaate.

Käyttöturvallisuudesta terveysturvallisuuden kannalta vaateen tulee olla kutittamaton, se ei saa aiheuttaa koiralle allergiaa, ihoärsytystä tai turkkimuutoksia tai painaa tai hangata koira millään tavoin. Fleece osoittautui jälleen kiistanalaiseksi, osalle se aiheutti kutinaa ja turkin sähköistymistä ja turkkimuutoksia, osalle ei, eli jälleen kyseessä on koirakohtainen tekijä, johon vaikuttavat koiran turkki ja ihon herkkyys. Turvallisen vaateen kiinnittimiin ja säätimiin eivät koiran karvat jää kiinni. Liikkumisturvallinen vaate istuu oikein koiran päälle, jolloin koiran jalat eivät pääse menemään sen sisään ja koira menettäisi tasapainonsa. Vaatteessa ei saisi olla sellaisia osia tai materiaalia, mistä koira voisi jäädä kiinni johonkin. Samaa mieltä on Tikkanen (1998, 5) todetessaan, että ulkoilussa käytettyjen vaatteiden tulee olla käyttäjälleen turvallisia, eivätkä nyörit, tampit tai huput saa aiheuttaa vaaratilanteita. Mikäli koiranvaate jää kiinni esimerkiksi metsässä, sen tulee tarvittaessa irrota koiran päältä, jotta koiralle ei aiheudu loukkaantumiseriskää, aivan kuten lastenvaateissa. Tossujen täytyy pysyä hyvin jaloissa eivätkä ne saa olla liukkaat.

Käyttökestävyyden kannalta vaateen tulee kestää pitoa ja pesua, kuten Aallon (1998, 12) mukaan ihmisten vaatteiden, jolloin niiden käyttöikä pitenee. Sen tulee säilyä ehjänä niin materiaalinsa kuin rakenteensakin puolesta. Koiranvaate kuten lastenvaatekin joutuu kovalle koetukselle, sillä koira ei osaa varoa vaatettaan, vaatetta pestään usein, sen päällä voidaan käyttää hankausta aiheuttavia valjaita ja koska aikuiselle koiralle hankittu vaate ei jää pieneksi, sen käyttöaika on lastenvaateita huomattavasti pidempi. Koiran vaatevarasto on ihmisen vastaavaa pienempi, jolloin vaatteet myös Aallon (1998, 11–12) mukaan kiertävät nopeammin pesusta pitoon ja joutuvat siten kovemmalle kulutukselle. Näin vaatteiden käyttöikä lyhenee ja kestävyys korostuu.

Käytettävyydestään laadukas koiranvaate edustaa siten tyyppiä yksi tai kaksi, eli on käyttökelpoinen ilman totuttelua tai ongelmia tai käyttökelpoinen totuttelun jälkeen. Laadukkaan koiranvaateen yhteneväisyys ihmisten laadukkailta ulkoiluvaatteilta vaadittaviin ominaisuuksiin tuli selkeästi esille, kuten edellä esitetty vertailu osoittaa. Haalareissa, takeissa, paidoissa ja tossuissa oli edustettuna kaikkia käytettävyydestyyppisiä, kun taas päähineet olivat joko käyttökelpoisia ongelmiseen tai käyttökelvottomia. Tästä voidaan päätellä, että eniten tuotekehitystä ja tottumista kaipaavat päähineet. Loimista ja housuista ei tyyppittelyn kannalta

relevanttia tietoa ollut saatavilla, sillä koirien suhtautumista niihin ei oltu vastauksissa mainittu. Loimet ja housut olivat tutkielmassa pienimmät vaatetyypit, joten varsinkin housujen käyttö on todennäköisesti vähäistä. Loimet muistuttavat rakenteeltaan takkeja, joten niiden voidaan olettaa vastaavan myös käytettävyydeltään takkeja, tosin ilman rintakappaleen hyviä ja huonoja puolia.

Käytettävyyden osatekijät eli Mäntylän (2001, 130–131) toiminnallisuus ja käyttöliittymä olivat kaikissa tutkimustuloksissa läsnä. Nielsenin (1993, 25–37) ja SFS-EN ISO 9241-11 -standardin (1998) määrittelemä tehokkuus ilmeni pukemisen, riisumisen ja huollon helpoutena ja nopeutena. Samoin molempien mainitsema käyttäjän tyytyväisyys nousi keskeisenä esille kaikissa käyttöön ja huoltoon liittyvissä toimituksissa sekä omistajalla, että koiralla. Vähin, mitä tyytyväisyydeltä koiran kannalta vaadittiin, oli standardin painottama epämukavuuden puuttuminen. Myös standardin tuloksellisuus ja Mäntylän (2001, 131) soveltuvuus eli vaateen tarkoituksenmukaisuus ja Nielsenin (1993, 25–30) vaateen käytön opittavuus eli koiran tottuminen vaatteeseen koettiin tärkeiksi. Mainintoja vaille jäivät Nielsenin (1993, 25–32) vaateen käytön opittavuudesta ihmisen näkökulma, vaateen käytön muistettavuus ja omistajien vaateen käytössä tekemät virheet.

8.3 Tutkimuksen merkitys

Tutkielman tarkoitus oli selvittää koiranvaatteiden käytettävyyssominaisuuksia koiranomistajan ja välillisesti koiran kannalta. Tuloksista käy ilmi, että suurimmassa osassa tutkielmassa mukana olleissa vaatteissa oli jotain, joka kaipaisi parannettavaa. Koiranvaatteiden kehitystyö näyttäisikin olevan vielä kesken. Kehitystyötä tulisi tutkimustulosten perusteella suunnata enemmän tuotteiden monikäyttöisyyteen ja koirien huomioimiseen yksilöinä käytettävyyden muita osa-alueita, erityisesti tutkimustuloksissa esille tulleiden puutteiden korjaamista unohtamatta. Vaatteissa voisi olla esimerkiksi irrotettava, erikseen ostettava vuori, jolloin koiranomistaja voisi valita juuri omalle koiralle sopivan materiaalin. Mikäli valittu materiaali osoittautuisi käytössä sopimattomaksi, sen voisi vaihtaa eikä koko vaate joutuisi hylätyksi.

Tutkielman tulokset olisivat siten hyödyllisiä koiranvaatteiden suunnittelijoille ja valmistajille, jotta ilmitulleet puutteet ja toiveet saataisiin korjattua. FEA-mallin (Lamb & Kallal 1992, 42) profiloinnin periaatteen mukaan tulokset antavat tietoa kohdekuluttajien eli koiran ja omistajan demografisista ja psykograafisista tiedosta toimivuuden osa-alueen osalta. Kaikki

toimivuuden osa-alueet myös löytyivät tämän tutkielman tuloksista, joten yhteneväisyys ihmisten vaatteisiin siltä osin tuli esille. Näin käsityölehdissä ja -kirjoissa julkaistujen vaateohjeiden, joita koiranomistajat aineiston perusteella käyttävät, sekä valmis- ja mittatilausvaatteidenkin laatu paranisi ja niiden käyttö edelleen yleistyisi. Tämä hyödyttäisi sekä valmistajaa että kuluttajaa. Toisaalta tutkimustuloksista kävi ilmi, että vaikka ongelmia on, vaatteet myös hyödyttävät sekä koiraa, että koiranomistajaa. Koiranomistajille tulokset antavat tietoa siitä, millainen vaate sopisi tietylle koiralle tiettyyn tarkoitukseen, sillä selvää on, että yksi vaate ei voi tyydyttää kaikkia laadukkaalta vaatteelta vaadittavia kriteerejä ja toiveita. Koiranomistajien laatu- ja tietoisuuden lisääntyminen ja heidän antamansa suora palaute vaatteiden suunnittelijoille ja valmistajille auttaisi niin ikään vaatteiden yleisen laadun parantamisessa. Kun laatua vaatii, sitä myös saa todennäköisemmin kuin jos pysyy vaiti ja tyytyy olemassa olevaan. Käsityönopeuttajille tuloksista on myös hyötyä. Koska koiranvaatteen SFS-EN ISO 9241-11 -standardin (1998) mainitsema pääasiallinen käyttäjä eli koira poikkeaa huomattavasti ihmisestä vaatteen käyttäjänä, se mikä on laadukasta ihmisten vaatteissa, ei välttämättä toimi ollenkaan koiranvaatteissa. Esimerkiksi fleecen käyttöä tulisi harkita koirakohtaisesti. Näin opettaja voi omalla tietämyksellään edistää sopivien materiaalien, mallien ja vaatetyyppien valinnassa ja osaltaan parantaa vaatteiden laatua.

Tutkimustuloksia voitaisiin hyödyntää tietyn rajoituksen myötä ihmisten, varsinkin lasten ulkoiluvaatteissa, sillä koira ja lapsi vaatteen käyttäjinä muistuttavat jonkin verran toisiinsa: kummankin vaatteen tulee esimerkiksi olla kestävä ja turvallinen käyttöä käytön varomattomasta luonteesta johtuen. Rakenteellisesti vaatteet poikkeavat paljon, mutta käyttötarkoituksiltaan ja materiaaleiltaan niissä on paljon yhteistä. Monille ihmisille koira on nykyään neljällä jalalla kulkeva ”lapsi”, jota rakastetaan ja kohdellaan kuten lasta. Tutkimuksen luokitusrunko sopisi sovellettuna ihmisten ulkoiluvaatteiden käytettävyyttä selvittävään tutkimukseen, jolloin toimivuuden osatekijöistä turhia ovat koiran turkista johtuvat tekijät kuten vaatteen suojaavuus turkkimuutoksilta, hajujen turkkiin tarttumiselta tai koiran lajityypillisen käytöksen estäminen. Ihmisten ulkoiluvaatteita ei myöskään ole tarkoitettu viilennysvaatteiksi, vaikka kostea vaate viilentää ihmistäkin. Niin ikään käyttömukavuuden osatekijöistä turkin vaikutus esimerkiksi tuntuun on ihmisten vaatteissa turhaa, toisin päähineissä hiusten sähköistymistä voisi verrata koiran karvan sähköistymiseen. Käyttöturvallisuudesta tossujen liikkumisturvallisuus ei sekään kosketa ihmisiä, sillä ihmiset eivät liiku ulkona sukkasillaan, vaan käyttävät kenkiä. Myös käytännöllisyyteen liittyvät koiranvaatteelle ominaiset rakennetekijät, kuten reisikuminauhat tai häntälenkit, jäävät ihmisten vaatteista pois. Muutoin luokitusrunko

on käyttökelpoinen, kun siihen lisätään aineiston vaikutuksesta poistetut, luvussa 5.2 esitellyt tekijät, kuten paloturvallisuus.

Koiranvaatteiden tulevaisuudelta toivottavaa olisi, että tuloksissa löydetyt viat ja puutteet saataisiin mahdollisimman pian korjatuiksi; se olisi kaikkien edun mukaista. Tulevaisuudessa vaatteilta vaadittavien käytettävyyssominaisuuksien painottuminen tulee todennäköisesti muuttumaan, mikäli ilmastonmuutos etenee siten, kuin nyt ennustetaan. Lämmittävyys kannalta materiaaleiksi riittää ilmaston lämpiämisen johdosta ohuimmat ja kevyemmät kankaat, jolloin myös vaatteen tuntu ja käytännöllisyys näiltä osin paranevat. Sen sijaan vaatteiden materiaaleilta tullaan vaatimaan entistä parempaa tuulen- ja vedenpitävyyttä, sillä tuulisuuden ja paikoin sateisuuden on ennustettu lisääntyvän. Tällä hetkellä Suomen koirapopulaatiossa pienten, varsinkin seurakoirien ja Suomen oloihin sopeutumattomien koirien määrä näyttää lisääntyvän, joten vaatteille tulee entistä enemmän tarvetta. Mitä enemmän vaatteita katukuvassa näkyy, sitä useampi koiranomistaja saattaa ruveta miettimään vaatteiden mahdollista hyötyä omalle koiralle, jolloin vaatteen hankintakynnys myös madaltuu. Vaate ostetaan tai tehdään, koska se näytti naapurin koiralle sopivalta ja tarpeelliselta. Lisäksi mitä enemmän vaatteellisia koiria näkyy, sitä nopeammin koirattomatkin ihmiset niihin tottuvat ja asenteet muuttuvat myönteisempään suuntaan. Vaikka vaatetettu koira ei enää nykyään ole kummajainen, herättää se vielä negatiivisiakin mielipiteitä: ”Useat luulevat minun leikkivän ja pukevan nukan sijasta koiraa..... Jotkut kuitenkin ymmärtävät, kun selitän rodun olevan kotoisin Afrikasta.” (v16).

Tutkimuksella on myös merkitystä minulle, sillä sen kautta sain arvokasta tietoa tulevalle koiralleni mahdollisesti hankittavien vaatteiden valmistusta tai ostoa varten ja niistä ominaisuuksista, joihin täytyy erityisesti kiinnittää huomiota. Tutkimus antoi lisäksi monipuolista tietoa käytettävyydestä, jota voi soveltaa muihinkin arkielämän tuotteisiin kuin koiranvaatteisiin tai vaatteisiin yleensä. Tulevan käsityönopettajan työni kannalta pidän myös tuloksia merkittävänä, kuten aiemmin esitetystä käy ilmi.

8.4 Jatkotutkimusaiheita

Tutkielma tuo uuden näkökulman käsityötieteelliseen vaate- ja pukeutumistutkimukseen kiinnittämällä huomion uuteen tuoteryhmään, jonka olemassaolosta ei muutama vuosikymmen sitten juurikaan tiedetty. Falckin (2001) vaatteiden hankinta- ja käyttökriteerien selvitykselle

tutkielma muodostaa loogisen jatkon selvittämällä kriteerien toteutumista. Myös käsityöteolliselle käytettävyytutkimukselle tutkielma tuo uuden näkökulman aiempien nahkamekkojen tunteenomaiseen käytettävyyteen (Laukkanen 2005), kantoliinan käyttöön käytettävyyden näkökulmasta vaikuttaviin tekijöihin (Matela 2005) ja käsityötuotteen käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen (Ojala 2006) keskittyneiden tutkielmien rinnalle. Tutkielma osoittaa osaltaan, että käytettävyyttä voidaan tutkia paitsi ihmisen myös koiran kanssa vuorovaikutuksessa olevan tuotteen osalta.

Tutkimusaiheen uutuuden vuoksi jatkotutkimusaiheita on useita. Koska tähän tutkimukseen osallistui vain naisia yhtä miestä lukuun ottamatta, olisi mielenkiintoista saada miesten näkökulma koirien vaatettamisesta esille, painottuvatko heillä esimerkiksi puettavuuteen liittyvät tekijät toisin, kuten miespuolisella henkilöllä ilmenneet pukemisiongelmat voisivat ennakoida. Tutkimuksen ulkopuolelle jäivät myös koiranvaatteiden suunnittelijat ja valmistajat, joten olisi mielenkiintoista selvittää heidän näkemyksensä vaatteiden käytettävyydestä ja vertailla sitä koiranomistajien näkemyksiin. Samalla saataisiin selvyys, ovatko vaatteiden suunnittelusta ja valmistuksesta vastaavat henkilöt tietoisia vaatteiden hyvistä ja toisaalta huonoista ominaisuuksista.

Tässä tutkielmassa keskityttiin käytettävyyden osa-alueista toimivuudeksi nimitettyyn näkökulmaan, joten jatkotutkimuksen aiheina voisivat olla vaatteiden FEA-mallissa (Lamb & Kallal 1992) esitellyt ilmaisevuus ja esteettiset tekijät sekä vaatteista saatava mielihyvä (ks. esim. Jordan 2000), jolloin aihetta vietäisiin käytettävyyden uusimpiin suuntauksiin. Nämä näkökulmat tulevat todennäköisesti tärkeimmiksi myös koiranvaatteissa, kuten monissa muissa arkipäivään liittyvissä käytettävyydeltään moitteettomissa tuotteissa on jo käynyt.

Yhtenä jatkotutkimusaiheena voisi olla monitoimivaatteen kehittäminen, josta voisi osia poistamalla ja lisäämällä saada takki- ja haalarimallisen sen mukaan, mitä milloinkin tarvitaan ja käyttääkö vaatetta uros vai narttu. Mahdollisesti siihen voisi yhdistää päähineen ja tossut, jolloin kyseessä olisi kokopuku. Eri materiaaleista ja väreistä valmistetuilla lisäosilla koiran omistaja voisi rakentaa juuri omalle koiralleen sopivan asukokonaisuuden erilaisiin käyttötilanteisiin. Tätä voisi mahdollisesti tehdä yhdessä jonkin yksityisen vaatevalmistajan kanssa, aluksi testimielessä vain tietyille koirille tai rodulle. Tarvetta olisi myös ns. keskiverkkoiran rungonrakenteesta poikkeaville koirille sopivien vaatteiden kehittämiseksi määrittämällä koirien vaatteiden rinnalle. Lisäksi koiranvaatteita voitaisiin tutkia monista samoista näkökulmista kuin ihmisten vaatteita, kuten niiden olemusta, kaavoitusta, suunnittelua, valmistusta ja vaatteiden valmistajia käsityöläisinä sekä vertailla tuloksia ihmisten vaatetukseen.

LÄHTEET

- Aalto, K. 1998. Vaatteiden käytön ja hoidon ympäristövaikutukset. Tuoteinformaatio ja kuluttajien valintamahdollisuudet. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 10.
- Adlercreutz, C-J. 2003. Koirarotujen maailma. Suom. Tuula Syvänperä. Hämeenlinna: Karisto.
- Aho, R. 1999. Koiran rakenne ja liikkeet. Jyväskylä: Gummerus.
- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alderton, D. 1993. Koko maailman koirat. Suom. Paula Heikkinen-Lehkonen. Helsinki: Sanomaprint.
- Alderton, D. 1999. Opi tuntemaan koirasi. Ymmärrä ja hoida lemmikkiäsi paremmin. Suom. Raija Viitanen. Karkkila: Kustannus-Mäkelä.
- Anttila, P. 1993. Käsitön ja muotoilun teoreettiset perusteet. Porvoo: WSOY.
- Anttila, P. 1996. How to Investigate Textiles and Clothing – Some Methodological Viewpoints. In U. Suojanen (ed.) Clothing and Its Social, Psychological, Cultural and Environmental Aspects. Proceedings of a Symposium of Textiles, Clothing and Craft Design, Helsinki May 18–20, 1995. Research Report 161. Helsinki, 49–63.
- Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi.
- Apo, S. 1995. Naisen väki. Tutkimuksia suomalaisten kansanomaisesta kulttuurista ja ajattelusta. Helsinki: Hanki ja jää.
- Boncamper, I. 2004. Tekstiilioppi kuituraaka-aineet. 2. korjattu painos. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Chi, M.T.H. 1997. Quantifying Qualitative Analyses of Verbal Data: A Practical Guide. *The Journal of the Learning Sciences* 6 (3), 271–315.
- Coppinger, R & Coppinger, L. 2005. Koira? Ihmisen paras ystävä biologin näkökulmasta. Suom. Katriina Mähönen, Annikki Verkkoniemi ja Tiina Ohinmaa. Vantaa: Sanasilta.
- Cuba, E.G. & Lincoln, Y.S. 1994. Competing Paradigms in Qualitative Research. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (eds.) *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage, 105–117.
- Cuba, E.G. & Lincoln, Y.S. 2000. Paradigmatic controversies, contradictions and emerging confluence. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (eds.) *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage, 163–188.
- Edney, A. & Mugford, R. 1987. Koiran hoito ja kasvatus. Suom. Tarmo Haarala. Jyväskylä: Gummerus.

- Eerola, T. 2008. Yli 50000 pentua on kaikkien aikojen ennätys. *Koiramme* 112 (1), 4–13.
- Eskola, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 133–157.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Falck, S. 2001. Koiran vaatekaapilla. Tutkimus koirille hankittavien vaatteiden käytön syistä ja hankintaan liittyvistä valintakriteereistä. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajan-koulutuslaitos. Kasvatustieteiden tiedekunta. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- Fanger, P. O. 1982. Lämpöviihtyvyys ja siihen vaikuttavat tekijät. Teoksessa R. Ilmarinen (toim.) *Lämpöviihtyvyys ja työvaatetus*. Helsinki: Työterveyslaitos, 6–39.
- Fennell, J. 2006. Koiran seitsemän ikää. Parasta hoitoa pentuvuosista vanhuuteen. Suom. Elinna Lustig. Hämeenlinna: Karisto.
- Fifth Boutique. 2008. Paidat ja mekot. <http://www.fifit.fi/tuotteet.html?id=53/> [luettu 29.1.2008]
- Fogle, B. 1994. *Koiran hoito-opas*. Suom. Tuire Valta. Porvoo: WSOY.
- Franklin, A. 1999. *Animals and Modern Cultures. A Sociology of Human–Animal Relations in Modernity*. London: Sage Publications.
- Garber, M. 1997. *Dog love*. New York: Touchstone.
- Garvin, D.A. 1988. *Managing quality. The Strategic and Competitive Edge*. New York: The Free Press.
- Gove, P.B. (ed.) 1993. *Webster's Third New International Dictionary of the English Language. Unabridged*. Cologne: Könnemann.
- Grönfors, M. 1982. *Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät*. Porvoo: WSOY.
- Hallgren, A. 1991. *Ihmisen paras ystävä*. Suom. Merja Heikkilä. Helsinki: Tammi.
- Havas, J. 1998. Mikä garderobi! Vilukissakoira ei tarkene vaatteita. *Koirat* 4 (5), 28–33.
- Hegewald-Kawich, H. 2003. *Koirani ja minä*. Suom. Tuula Syvänperä. Helsinki: WSOY.
- Heikkilä, J. 2002. Koira pukeutuu. *Lemmikit & eläinmaailma* 24 (7), 26–27.
- Heikkinen-Lehkonen, P. 2003. Koiravaatturilla on kiire talven tullessa. *Koiramme* 107 (11), 51–53.

- Helsti, H. 2005. Hedelmällisen tiedon jäljillä – teemakirjoitukset tutkimuksen lähteinä. Teoksessa P. Korhokangas, P. Olsson & H. Ruotsala (toim.) Polkuja etnologian menetelmiin. Helsinki: Ethnos.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1988. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hurtta Collection. 2008a. Kokoluokat. <http://www.hurttacollection.com/hurtta.jsp?page=sizes> [luettu 4.1.2008]
- Hurtta Collection. 2008b. Tuotteet. <http://www.hurttacollection.com/hurtta.jsp?page=products> [luettu 3.1.2008]
- Jordan, P.W. 1997. A vision for the future of human factors. In K.A. Brookhuis, D. de Waard & C.M. Weikert (eds.) Proceedings of the HFES Europe Chapter Annual Meeting 1996. University of Groningen centre for environmental and traffic psychology, 179–194.
- Jordan, P.W. 1999. Pleasure with products: human factors for body, mind and soul. In W.S. Green & P.W. Jordan (eds.) Human factors in product design. Current practice and future trends. London: Taylor & Francis, 206–217.
- Jordan, P.W. 2000. Designing pleasurable products. An introduction to the new human factors. London: Taylor & Francis.
- Jordan, P. W. & Servaes, M. 1995. Pleasure in product use: beyond usability. In S. Robertson (ed.) Contemporary ergonomics. London: Taylor and Francis, 341–346.
- Kaimio, T. 2007. Koirien käyttäytyminen. Helsinki: WSOY.
- Karhu, P., Malmström, M. & Mannila, T. 1995. Hyvä sauma. Tekstiilityön käsikirja. Opettajan aineisto. Jatko-osa. Helsinki: Otava
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 68–84.
- Koirat. 2007. Lehtitilaukset. <http://www.koirat.fi/sivut/lehtitilaukset> [luettu 19.12.2007]
- Kokko, U, Cajander, V-R. & Nummisalo, R. 2000. Oma koira. Helsinki: Tammi.
- Kokko, U. 2004. Koirien pikkujättiläinen. Hoito, kasvatus, rodut. Helsinki: WSOY.
- Koponen, A. 2004. Koiran ensiapu ja kotilääkintä. Helsinki: Tammi.
- Koskenurmi-Sivonen, R. 2008. Käsityötuote. <http://www.helsinki.fi/~rkosken/kasityotuote> [luettu 27.4.2008]

- Kälviäinen, M. Käytettävyys muotoilijan työn tukena. Teoksessa Käyttäjistä käsin (elektroninen aineisto). Kuopio: Kuopion Muotoiluakatemia.
- Kuutti, W. 2003. Käytettävyys, suunnittelu ja arviointi. Korkeakoulu-sarja. Helsinki: Talentum.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.
- Lamb, J.M. & Kallal, M.J. 1992. A Conceptual Framework for Apparel Design. In *Clothing and Textiles Research Journal* 10 (2), 42–47.
- Larkin, P. & Stockman, M. 1999. Gummeruksen suuri koirakirja. Koirarodut, koirien hoito ja kasvat. Suom. Diana Södersved. Jyväskylä: Gummerus.
- Laukkanen, T. 2005. Nahkamekkojen käyttötilanteet ja käytettävyys. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteiden tiedekunta. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- Leppäniemi, H. 2006. Koiraihmissen käsikirja. Helsinki: Perhemediat.
- Lindfors, E. 2002. Tekstiilituotteen teknologiset ominaisuudet. Tekstiilituotteen käyttö- ja hoito-ominaisuuksien tarkastelu kuluttajan näkökulmasta. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, n:o 77. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Luppakorvat. 2008. Tossut 4 kpl (kappasvain).
<http://www.luppakorvat.fi/kauppa/products.php?p=e88457> [luettu 29.1.2008]
- Luutonen, M., Koskennurmi-Sivonen, R., Koski, J.T., Raunio, A-M., Salo-Mattila, K., Seitamaa-Hakkarainen, P. & Syrjäläinen, E. 1999. Työrukkanen. Tutkimus Helsingin yliopiston käsityönopettajan koulutuksesta. Helsinki: Helsingin yliopiston käsityönopettajan koulutus.
- Matela, A. 2005. Kannattaako kantoliina? Mitkä tekijät vaikuttavat sidottavan kantoliinan käyttöön? Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteiden tiedekunta. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- McHugh, S. 2004. Dog. London: Reaction books.
- Meripaasi, H. 2004. Koiranvirkoja. Suomalaisia työ- ja harrastuskoiria. Helsinki: Otava.
- Mäkinen, H., Antikainen, T., Ilmarinen, R., Tammela, E. & Hurme, M. 1996. Toimiva työ- ja suojavaatetus. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Nielsen, J. 1993. Usability engineering. London: Academic Press.

- Nielsen, J. & Norman, D. 2008. User Experience - Our Definition.
<http://www.nngroup.com/about/userexperience.html> [luettu 25.3.2008]
- Norman, D. A. 2001. The design of everyday things. London: MIT Press.
- Norman, D.A. 2004. Emotional design. Why we love (or hate) everyday things. New York: Basic Books.
- Ojala, S. 2006. Käyttäjälähtöisyys ja käyttäjätiedon soveltaminen käsityötuotteen tuotekehityksessä. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteiden tiedekunta. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- Ovaska, S., Aula, A. & Majaranta, P. 2005. Johdatus käytettävyytutkimukseen. Teoksessa S. Ovaska, A. Aula & P. Majaranta (toim.) Käytettävyytutkimuksen menetelmät. Tampereen yliopisto. Tietojenkäsittelytieteiden laitos. Julkaisusarja B-2005-1, 1–16.
- Paatsama, S. 1996. Suuri suomalainen koirakirja. Helsinki: Otava.
- Paatsama, S. 2000. Terve ja sairas koira. Helsinki: Otava.
- Papanek, V. 1973. Turhaa vai tarpeellista? Suom. Jyrki Saarikivi. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Papanek, V. 1992. Design for the Real World. Human Ecology and Social Change. Second edition completely revised with 121 illustrations. London: Thames and Hudson.
- Person, O. 2003. Usability is not enough! The first outline of a functional model for describing emotional response towards products.
<http://www.ivt.ntnu.no/ipd/fag/PD9/2003/artikkel/Person.pdf> [luettu 3.1.2008]
- Pietikäinen, I. 1989. Tekstiilit ja lämpöviihtyvyys. Perusteita tekstiilituotteiden suunnittelun lähtökohdiksi. Helsinki: Yliopistopaino.
- Pietilä, V. 1976. Sisällön erittely. Toinen korjattu painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Pullianen, E. 2000. Koira kotona ja luonnossa – käyttäytymisen perusteet. Helsinki: Ajatus.
- Päivinen, M. 1999. Vartalon muoto kaavantekijän käsissä. Teoksessa A-M. Raunio & P. Seitamaa-Hakkarainen (toim.) Liitteitä - Attachments. Kirjoituksia käsityötieteestä. Taitemia 16. Kuopio: Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemia.
- Serpell, J. & Paul, E. 1994. Pets and the development of positive attitudes to animals. In A. Manning & J. Serpell (eds.) Animals and Human Society. Changing perspectives. London: Routledge, 127–144.
- SFS-EN ISO 9241-11. 1998. Näyttöpäätteillä tehtävän toimistotyön ergonomiset vaatimukset. Osa 11: Käytettävyyden määrittely ja arviointi. Ergonomic requirements for office work with visual display terminals (VTDs). Part 11: Guidance on usability. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto SFS.
- Siekkinen, A. 2003. Suurinta osaa koirista ei kylmyys häiritse. Koiramme 107 (1–2), 4–8.

- Silvola, K. 1998. Vaatetettu koira ei ole enää kummajainen. *Koiramme* 102 (12), 42–45.
- Sinkkonen, I., Kuoppala, H., Parkkinen, J. & Vastamäki, R. 2006. Käytettävyyden psykologia. 3., uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing.
- Sørensen, U. 2007. Otavan koirakirja. Suom. Merja Heikkilä ja Ulla Kokko. Helsinki: Otava.
- Suojanen, U. 1992. Käsityökasvatuksen perusteet. Porvoo: WSOY.
- Suomen kennelliitto. 2007a. Kennelliitto.
<http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/etusivu.htm> [luettu 21.12.2007]
- Suomen kennelliitto. 2007b. *Koiramme-lehti*.
<http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/koiramme/etusivu.htm> [luettu 19.12.2007]
- Suomen kennelliitto. 2008a. Kennelliiton historia.
<http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/historia/etusivu.htm> [luettu 3.1.2008]
- Suomen kennelliitto. 2008b. Rotumääritelmät.
<http://www.kennelliitto.fi/FI/koira/rotumaaritelmat/etusivu.htm> [luettu 3.1.2008]
- Suomen kennelliitto. 2008c. Rotumääritelmät / labradorinnoutaja.
<http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/7A56071D-D48D-464E-A0BB-3BBA9530D1F6/0/labradorinnoutaja360.pdf> [luettu 4.1.2008]
- Suomen kennelliitto. 2008d. Rotumääritelmät / bichon frisé.
<http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/2B9E0BB9-6DDA-464A-A7BC-DBAFF517376E/0/bichonfrise832.pdf> [luettu 2.5.2008]
- Suomen kennelliitto. 2008e. Rotumääritelmät / lyhytkarvainen saksanseisoja.
<http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/5FECC618-39A4-4A9B-9C1B-ABF0EF43D1B8/0/lksaksanseisoja307.pdf> [luettu 2.5.2008]
- Tammela, E. 1982. Vaatetuksen lämmöneristävyys, sen mittaaminen ja arviointi. Teoksessa R. Ilmarinen (toim.) *Lämpöviihtyvyys ja työvaatetus*. Helsinki: Työterveyslaitos, 105–111.
- Taylor, D. 1991. *Koirien maailma*. Suom. Terhi Laurila. Helsinki: WSOY.
- Tikkanen, S. 1998. *Tuuleen ja tuiskuun*. Helsinki: Opetushallitus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Unhola, K. 2001. Takki pitää metsästyskoiran lihakset lämpiminä. *Koiramme* 105 (9), B1-B5. *MetsästysKOIRAMME-lehti*.
- Uudenmaan Etsijäkoirat ry. 2007. Etsijäkoirat . <http://www.etsijakoirat.info/etsijakoirat.aspx> [luettu 28.12.2007]

Weisbord, M. & Kachanoff, K. 2002. Koirat ihmisen apuna. Nelijalkaisia ammattilaisia. Suom. Elina Lustig. Hämeenlinna: Karisto.

White, K. 1999. Moniroituiset koirat. Omistajan opas. Suom. Elina Lustig. Jyväskylä: Gummerus.

Whitehead, S. 2006. Kaikki koirista. Suom. Tuula Syvänperä. Helsinki: WSOY.

Willberg, U. 1998. Koiran konstit kylmää vastaan. Koirat 4 (5), 18–20.

Kirjoitusvetoimuksen julkaisuun käytetyt Internet-palstat:

Hauva.com. <http://www.hauva.com/forum/index.php?board=5.0> [kevät 2006]

Koirat.com. <http://keskustelu-2006.koirat.com/viewforum.php?f=6&sid=0ff50d7f1d5c0a24700dc59995820397> [kevät 2006]

Koirat-lehti. Ajankohtaista-palsta. <http://www.koirat.fi/sivut/ajankohtaista> [kevät 2006]

Jippii.fi. <http://www.jippii.fi/jforum/forums/list.page> [kevät 2006]

Suomi24.fi.
http://keskustelu.suomi24.fi/lemmikit_show.fcgi?category=102&conference=628&subcat=341 [kevät 2006]

LIITE 1. Kirjoitusvetoomus Internetin keskustelupalstoille.

Keskustelupalstalla otsikko:

KOIRIEN VAATTEIDEN OMISTAJAT HUOMIO!

Hei!

Teen Joensuun yliopiston Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa käsityötieteen pro gradu - tutkielmaani koirien vaatteista, tarkoitukseni selvittää koirien vaatteiden käyttäjien tyytyväisyyttä vaatteisiin, jotta mahdollisista ongelmakohdista päästäisiin eroon. Tarvitsisin juuri sinun, koiranvaatteen omistajan, apua. Toivoisin sinun kuvailevan koirasi vaatteen käyttökemuuksia niin omasta kuin koirasikin näkökulmasta. Kerro, mitä hyviä ja mitä huonoja kokemuksia sinulla ja koirallasi on. Kerro myös missä, milloin ja miksi koirasi vaatetta käytätte.

Kuvaile lisäksi mahdollisimman yksityiskohtaisesti mikä ja millainen koirasi vaate on, miten se puetaan ja huolletaan, mistä materiaalista se on tehty ja mikä on sen mahdollinen merkki ja mistä se on hankittu vai onko koirasi vaate itse tehty ja jos on, niin mistä sait ohjeen.

Kerro myös vaatetta käyttävän koirasi ikä, sukupuoli ja rotu tai jos koirasi on sekarotuinen, kuvaile koirasi ulkonäköä (koko, karva, ruumiinrakenne jne.) mahdollisimman tarkasti. Jos sinulla on useampia koirien vaatteita, toivoisin sinun kirjoittavan jokaisesta oman kertomuksen. Toivoisin kertomusten olevan vapaamuotoisia kuvauksia esittämistäni aiheista, voit toki kirjoittaa koirasi vaatteesta laajemminkin.

Ilmoitathan lisäksi kotipaikkakuntasi, ikäsi ja sukupuolesi. Ilmoita myös, mikäli et halua, että sinuun otetaan yhteyttä mahdollisesti myöhemmin ilmenevien asiaan liittyvien kysymysten takia. Kaikki vastaukset käsittelen täysin luottamuksellisesti niin, ettei kenenkään henkilöllisyys paljastu.

Lähetä vastauksesi sähköpostiosoitteeseeni shturune@cc.joensuu.fi

Kiitos avustasi ja mukavia keväisiä ulkoilukelejä sinulle ja koirallesi!

Sari Turunen

LIITE 2. Kirjoitusvetoamus lehtiin.

KÄYTTÄÄKÖ KOIRASI VAATTEITA?

Teen Joensuun yliopiston Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa käsityötieteen pro gradu –tutkielmaani koirien vaatteista, tarkoitukseni selvittää koirien vaatteiden käytettävyyttä ja käyttäjien kokemuksia vaatteista, jotta mahdollisista ongelmakohdista päästäisiin eroon. Tarvitsisin juuri sinun, koiranvaatteen omistajan, apua. Toivoisin sinun kuvailevan koirasi vaatteen käyttökokemuksia niin omasta kuin koirasikin näkökulmasta. Kerro, mitä hyviä ja mitä huonoja kokemuksia sinulla ja koirallasi on. Kerro myös missä, milloin ja miksi koirasi vaatetta käytätte.

Kuvaile lisäksi mahdollisimman yksityiskohtaisesti mikä ja millainen koirasi vaate on, miten se puetaan ja huolletaan, mistä materiaalista se on tehty ja mikä on sen mahdollinen merkki ja mistä se on hankittu vai onko koirasi vaate itse tehty ja jos on, niin mistä sait ohjeen.

Kerro myös vaatetta käyttävän koirasi ikä, sukupuoli ja rotu tai jos koirasi on sekarotuinen, kuvaile koirasi ulkonäköä (koko, karva, ruumiinrakenne jne.) mahdollisimman tarkasti. Jos sinulla on useampia koirien vaatteita, toivoisin sinun kirjoittavan jokaisesta oman kertomuksen. Toivoisin kertomusten olevan vapaamuotoisia kuvauksia esittämistäni aiheista, voit tuki kirjoittaa koirasi vaatteesta laajemminkin.

Ilmoitathan lisäksi kotipaikkakuntasi, ikäsi ja sukupuolesi. Jos vastaat sähköpostitse, ilmoita myös, mikäli et halua, että sinuun otetaan yhteyttä mahdollisesti myöhemmin ilmenevien asiaan liittyvien kysymysten takia. Kaikki vastaukset käsittelen täysin luottamuksellisesti niin, ettei kenenkään henkilöllisyys paljastu.

Lähetäthän vastauksesi toukokuun loppuun mennessä sähköpostiosoitteeseeni

shturune@cc.joensuu.fi tai postitse osoitteella

Sari Turunen

Heikinpohjantie 9 A 24

57100 Savonlinna

Kiitos avustasi ja mukavia keväisiä ulkoilukelejä sinulle ja koirallesi!

Sari Turunen

LIITE 3. Koiranvaatteiden toimivuusominaisuuksien aineistolainauksia.

7.1. Käyttömukavuus	
7.1.1 Lämpöviihtyvyys	
+	<p>Puku on hyvä siinä, että päälipuku on sadetta, tuulta ja kulutusta kestävä enstexiä, irrotettava sisäosa lämmintä fleecettä. Pakkanen ei ole välttämättä koiralleni se pahin tekijä, mutta kylmyyteen usein liittyvä viima ja mahdollinen lumisade ovat todella hytisyttäviä. (v65)</p> <p>Sadehaalari. Veden ja tuulen pitävää kangasta. Käytetään sade- ja kurakeleillä... Voi käyttää myös tuulipukuna kylmässä viimassa. Täällä rannikolla tuulee aina. Todella kätevä käytössä ja koirakin tykkää paremmin ulkoilla vesikeleillä, kun ei turkki kastu ihoon asti. (v9)</p> <p>Paita, 2-kertainen villalanka. Plussaa on että neulepusero lämmittää tehokkaasti myös märkänä... Käytetään -10 asteesta melkein -20 asteeseen asti lenkeillä lämmittämään koiraa tai jos ollaan muuten pidempään ulkona pakkasessa. (v13)</p> <p>Ulkoiluhaalari. Materiaalina vedenpitävä kangas joka myös hyvin hengittää. Käytän kurakelillä ja jos sataa suojalunta, varsinkin nuoremmalle koiralleni maailman paras keksintö! (v103)</p>
–	<p>Toppapuku. Korkea kaulus puuvillaa, fleese olisi ollut talvipukuun lämpimämpi. (v110)</p> <p>Haalari, lasten haalarikangas. Päälyspuku päästää kuitenkin kosteutta läpi joten ei käy sadepuvusta. (v100)</p> <p>Ulkoilutakki. Vesi tulee enstexin läpi fleecen ja siitä koiran turkkiin. (v83)</p> <p>Juoksupuku. Lisäksi Hurtat ovat sekoitekangasta ja hiostavimmat kuin puuvillaiset Karliet. (v7)</p> <p>Villapaita. Puute on myös se, ettei se suojaa kylmältä viimalta. (v78)</p> <p>Fleecehaalari. Haalari ei tosin pidä tuulta kovin paljoa ... (v22)</p>
7.1.2 Tuntu	
+	<p>Fleecehaalari. Materiaaliksi valitsin fleecen muutamastakin syystä: ... fleecce on pehmeä materiaali, joka lämmittää koiraa hyvin, mutta ei ole raskas eikä suuremmin häiritse koiran liikkeitä... (v12)</p> <p>Talvitakki, ulkopuoli tuulipuvun kangas, vuori fleecettä. Fleece puolestaan on miellyttävä koiran ihoa vasten. (v55)</p> <p>Takki, teddykarvaa sisäpuoli. Teddykarva ei sähköisty niin kuin fleecce pakkasilla. (v57)</p> <p>Neulepaita. Se ei tee turkkia sähköiseksi ja luulen, että se on miellyttävä koirani päällä. Lanka on varmaan paksua puuvillalankaa. Äitini on neulonut puvun niin, että se on joustava. (v100)</p> <p>Mantteli, materiaali: Polartec® Power Shield™. Puku on ohut ja kahisematon... Mantteli on antanut koiralle hieman sähköiskuja vain aivan kovimmilla pakkasilla. Normaali-ilmalla sähköä ei ole ollut. Olen kuitenkin pukuun tyytyväinen. (v7)</p>
–	<p>Fleecepuku. Huonoa puvussa on se, että se on fleecettä koska se tekee koirani turkin kamalan sähköiseksi (turkki lähestulkoon kipinöi kun puvun riisuu koiralta). En tiedä häiritseekö sähköisyys koiraa silloin</p>

	<p>kun puku on sen päällä, mutta ainakin sen riisuminen on sähköisyyden vuoksi koirasta epämiellyttävää. (v100) <i>Bichon frisé</i>. ”karva: Hienoa, silkkistä, melko avoimilla korkkiruuvikiharoilla olevaa, muistuttaa mongolianvuohen karvapeitettä. Ei pinnanmyötäistä eikä nyörimäistä, pituudeltaan 7 - 10 cm” (Suomen kennelliitto 2008d).</p> <p>Kokohaalari, vuorina fleece. Fleecemateriaalina ei toimi ollenkaan koirani turkkia vasten. Koirasta saa sähköiskuja... (v102) <i>Lyhytkarvainen saksanseisoja</i>, ”karva: Lyhyttä ja tiheää, karhean ja kovan tuntuista. Päässä ja korvissa karva on ohuempaa ja lyhyempää, hännän alapuolella se ei ole merkittävästi pitempää. Karvapeitteen tulee peittää iho kauttaaltaan.” (Suomen kennelliitto 2008e)</p> <p>Fleecetakki. Huomasin, että fleece ei ole hyvä materiaali koiran vaatteeksi siksi, että se ei joustaa. Se teki paidan epä mukavaksi. (v78)</p> <p>Talvitakki, fleeevuori, ulkopinta tuulipukukangasta. Hani inhosi takkia... Takki oli liian jäykkä pääliskankaasta johtuen. (v92)</p> <p>2-osainen puku. Päälyskangas enstex-kangasta, oli uutena tosi jäykkä, koira ei tykännyt liikkua se päällä. (v110)</p> <p>Toppapuku. Päälyskangas enstex-kangasta. Vuori puuvillatrikoota. Vuorin ja päälyskankaan sisällä vielä paksu, painava villakangas -> puku on todella jäykkä, hankala pukea ja koiran hankala liikkua. Vuorin pitäisi koiralla olla lämmin, mutta kevyt. (v110) <i>Kiinanharjakoira, karvaton</i></p>
7.1.3 Käytännöllisyys	
Istuvuus	
+	<p>Haalari</p> <p>3in1-haalari. Plussat: Molemmat puvut ovat hyvin tehtyjä, napakoita... (v80)</p> <hr/> <p>Takki</p> <p>Manttelin takaosaan on myös tehty pieni halkio, jolloin laskeutuu hännän tyvestä pakaroilta. (v54)</p> <p>Takki. Vaate on päästä "pujotettava", (molemmat sekä selkäosa että vatsaosa ovat kiinni kaulaukossa) leveä selkäosa, vatsan alle tulee kapeampi kappale, joka loppuu sopivasti ennen uroskoiramme pippeliä. (v114)</p> <hr/> <p>Loimi</p> <p>Loimi. Joustava kangas toimisi koirallamme paremmin. Senpä takia olen itse ommellut koiralle 100% akryylineulelangasta ja joustinneuletta käyttäen vaatteen joka joustaa ja mukaillee koiran muotoja. (v26)</p>
-	<p>Haalari</p> <p>Kurahaalari. Vaate on Pertille hieman pukea, näyttää siltä kuin olisi makkarakuoressa. Vyötäröä ei tarvi paljon kiristellä. (v84)</p> <p>Toppapuku. Puvussa on myös pitkäselkäselle ja hoikalle koiralle aivan väärät mittasuhteet... lahkeet liian lyhyet ja vartalon kohdalla ihan liikaa tilaa. Väärän kokoinen puku kun ei ole edes lämmin (ja lisäksi uroksella vatsakappale on väärillä mittasuhteilla aina likainen ja pukua saa pestä usein). (v13) <i>Bedlingtoninterrieri</i></p> <p>Haalarit. Lahkeet ovat molemmissa liian lyhyet, mutta varsinkin pojan puvussa ja kaulukset olemattomat kun on kuitenkin kohtuullisen pitkäkaulaisesta rodusta kyse. Haalareiden kanssa pidän itse kutomia kaulureita koska kaulukset haalareissa ovat todella huonot. (v40) <i>Dobermanni</i></p>

Puvun mitoitus on muuten hyvä, mutta takalahkeita joudun nostamaan aavistuksen verran ylöspäin, sillä koira nostelee jalkojaan jos lahkeet jäävät kintereen päälle. (v7)

Kurahaalari. Ja Hertalla myös kaulakarvat, jotka eivät puvun sisään mahdu. Puvun kaula-aukko on niin laaja, että karvat pursuavat esiin. (v84) *Pitkäkarvainen collie*

Nämä kyseiset haalarit ovat muuten hyviä mutta niihin on jätetty pitkäkarvaiselle urokselle liian iso ”pissatila”. Eli vaikka kuinka pukiessani asettelen kylkikarvoja puvun sisään ne tulevat koiran liikkues- sa tästä ”pissatilasta” ulos ja kastuvat. (v73) *Cockerspanieli, uros*

Takki

Toppamantteli. Ainoa ongelmakohta minun silmin on manttelin istuvuus. Whippetillä kun on melko pitkä ja kaareva selkälinja, iso rintakehä, mutta erittäin kapea vyötärö. Tämän manttelin ongelma on se, että se menee juuri tuosta vyötärön kohdalta koiran ympäri. eli siis täytyy aina pukemisen jälkeen tarkistaa, että pippeli on varmasti näkyvissä. (v27)

Takki puetaan pujottamalla etutassut niiden aukoista ja vetämällä vetoketju kiinni... Takki on muuten hyvä, mutta etutassujen aukkoon voisi ommella kuminauhan, sillä joskus niistä pääsee takin sisälle vähän lunta. (v34) *kääpiömäyräkoira*

Takki. Etujalkojen hihat olivat myös hieman liian korkealla sivulla. Tämä aiheutti rinnan päälle ryppyjä, kun paita oli päällä. (v78) *Cairnterrieri*

Takit. Näissä puvuissa on vielä kehittämisen varaa, helmat tönköttävät pystyssä, kun en tuohon siniseen osaan osannut tehdä muotolaskoksia, eikä kummassakaan ole kuminauhoja, jotta helmat pysyisivät alhaalla. (v93) *Manchesterinterrieri*

Paita

Villapusero (itse neulottu). Ongelmana jälleen vatsaosan löysyys ja sen pissaan likaantuminen. (v50)

Tarkoituksenmukaisuus

+ Haalari

Kurahaalari. ...palkinnoksi saa kuraisenkin lenkin jälkeen puhtaan koiran. Vain tassut täytyy pestä. (v84)

Ruutupuku. Plussana: häntäpuolelta puku hyvin tehty: kangasta on osattu laittaa niin, että vaikka taka- puolen onkin oltava auki, kangas kuitenkin suojaa takapuolta hyvin, ei palellu pakkasella. (v110) *Kiinanharjakoira, karvaton ja powder puff*

Villahaalari. Puvussa hyvää on se, että sen korkea kaulus suojaa kaulan ja puku suojaa isot lihakset, myös reidet ovat suojassa. (v7)

Haalari. Tämän puvun tiukat resorit kyllä tekevät sen että lumikaan ei mene puntista sisään, eli siinä on sen hyvä puoli. (v114)

Toppahaalari. Lahkeiden suussa on tarrakiristys, jottei lumi pääse lahkeen sisälle. Haalari peittää myös koko vatsan ja ulottuu selästä hännäntyveen asti. (v15)

Sadehaalari. ...tiukat resorit vetävät pitkät tassukarvat ylöspäin ja karvat jäävät näin lahkeiden suojaan. (v56) *Afgaaninvinttikoiria*

	<p>Takki</p> <p>Mantteli: Ylettyy peittämään selän ja kyljet ja vatsakappale ylettyy myös melkein niin pitkälle kuin voi että virtsaaminen vielä onnistuu. Myös rintaa peittää mielestäni sopivasti. (v69)</p> <p>Toppatakki. Kaulus on osoittautunut hyväksi ratkaisuksi. Se suojaa kivasti koiran kaulaa ja niskaa ja tuntuu lämmittävän yllättävänkin paljon. (v13)</p> <hr/> <p>Paita</p> <p>Neulepaita. Mantteli lämmittää hyvin selkää ja vatsaa. (v36)</p> <p>Molemmilta löytyy siis kudottuja puseroita, joissa on riittävän pitkä kauluri, jonka saa tarvittaessa vedettyä korvienkin suojaksi. (v96)</p> <hr/> <p>Päähine</p> <p>Pipo. Se estää korvia paleltumasta ja lämmittää lisäksi kaulaa. (v13)</p> <p>Hattu suojaa päälleen & naaman ja nostaa korvia (=> korvat eivät mene niin rapaiseksi) (v99)</p>
<p>–</p>	<p>Haalari</p> <p>Kurapuku. Myös kurapukujen osalta olisi hyvä, jos narttukoiralla vatsakin olisi puvun suojassa, mutta kurapuvussa tämä asia ei ole yhtä tärkeä kuin talvivaatteen osalta. (v107)</p> <p>Kokopuku. Kaulusta ei ole. Tällaisella koiralla jolla rotutrimmaukseen kuuluu ajella koiran kaulalta ja leuan alta karvat hyvin lyhyeksi toivoo aina puvuissa ja takeissa olevan kaulus lämmittämässä. (v100) <i>Kerrynterrieri</i></p> <hr/> <p>Takki</p> <p>Kaula-aukko on ollut meidän ongelmakohta- jos se on liian löysä takin alle menee kylmää ilmaa. Näin on Doddiin nahkatakkin kanssa, kokeilin talvella sisään tultaessa miltä koiran niska ja selkä tuntui. Niska ja melkein puolet selästä olivat ihan kylmät! (v118)</p> <p>Sadetakki. Takissa on myös huppu, joka tosin ei yllä pitkäkaulaisen koiramme pään yli. Huppua emme pysty hyödyntämään. (v111) <i>Faaraokoira</i></p> <p>Mantteli. Puku on hieman liian lyhyt. Sen tulisi mielestäni ylettyä aivan koiran hännän tyveen asti, jopa sentin tai kaksi ylikin, jotta myös takapuoli pysyisi lämpimänä. (v58)</p> <hr/> <p>Paita ja loimi</p> <p>Neulepusero. Miinusta ... eikä neulepusero lämmitä jalkoja (eikä varsinkaan takajalkojen isoja lihaksia). (v13)</p> <p>Loimi 100% akryylineulelangasta. Valitettavasti kudottu neule ei pidä niin hyvin kylmää loitolla... (v26)</p>
<p>Puettavuus</p>	
<p>+</p>	<p>Haalari</p> <p>Talvipuku. Vetoketju "oikeinpäin", aloitetaan vetämään kiinni niskasta kohti takapuolta, hieno juttu. (v110)</p>

Haalari. ...vetoketju aloitetaan laittamaan kiinni häntäpuolelta... Koska erillinen kauluri, puku on kokonaan auki selästä. Puku on kuitenkin helppo pukea päälle, koska niskapuolelle vetoketjun viereen on laitettu tarranauhan pala (2*3 cm). Kun laittaa ensin koiran etujalat, kiinnittää tarran kiinni, takajalat on helppo sujauttaa takalahkeisiin (eikä puku putoile etuosasta tarran ansiosta). (v110)

Haalari. Potkupuku. Pukeminen helppoa. ...vetoketju selkäpuolella helpottamassa pukemista. Eli puku kerätään selkäpuolelle vetoketjulla suljettavaksi sen jälkeen kun tassut on sijoitettu hihoihin. Vetoketjun lukko on pepun puoleisessa päässä jolloin riittää, että ensin kiinnittää vetoketjun siitä päästä. Sen jälkeen ei enää haittaa jos koira nousee takajaloilleen, sillä kun puku on jo kiinni takaata, eivät jalatkaan pullahda enää hihoista ulos. Ja vaikka niin kävisikin...niin on ne takajalat siellä lahkeissa vielä ainakin ja ainahan sitä voi pukea etupään uudestaan... (v96)

Haalari. Fleese. Se on helppo pukea (suorat puntit). (v80)

Kurapuku. Puen laittamalla tassut lahkeista ja kiristän samantien lahkeensuiden tarrat kiinni, sen jälkeen vetoketju kiinni. Mielestäni kohtuullisen helppo pukea tämäkin, pidän tosin enemmän resoreista lahkeensuissa. (v69)

Takki

Toppamantteli. Siinä on nepparit sivulla ja kaulassa, eli on tosi helppo pukea. (v28)

Paita ja loimi

Nämä neulepuserot vaan pujotellaan pään yli ja sitten tassu kerrallaan pujotetaan hihoihin ja tämä menee tosi helposti päälle. (v96)

Loimi. Nyt puku suljetaan mustalla suikaleella tarranauhan avulla. Kätevää! ... Pukeminen oli nopeaa ja helppoa, kun ei tarvinnut pujotella tassuja. (v43)

Haalari

Haalari. Haalariin vatsaosassa on kokomatkan oleva tarrakiinnitys. Puetaan siten, että ensin etutassut ja sitten takatassut (luulisin ainakin) hiukan hankala. Koira ei pidä vaatteiden pukemisesta, eikä omistajakaan liiemmin. (v15)

Kokopuku. Välillä vaan meinaa lahkeita laittaessa tulla vuori ulos lahkeesta ja tassu jäädä "jumiin"... (v27)

Haalari. Lahkeiden suissa oli resorit, mutta niiden vuoksi pukeminen oli todella stressaavaa koiralle (ja pukijalle!). Niinpä leikkasin resorit irti ja laitoin lahkeisiin tarrakiristysten. (v20)

Kurapuku. ... vetoketju selässä hännän puolelta kiinni, ei siis aukea ihan koko matkalta. Pukiessa laitan tassut lahkeista, siirrän hännän taakse pois vetoketjun välistä ja laitan vetoketjun kiinni. Helpohko pukea, mutta selkä olisi kyllä parempi kokonaan auki. Eli vetoketju koko matkalle. Vähän on sellaista koiran "sullomista" pukuun kun kulkuaukko ei ole niin suuri. (v69)

Toppapuku. Puetaan samoin kuin ylläolevakin (Vaate puetaan laittamalla koiran pää ja etutassut ensin puvun sisälle. Sen jälkeen takatassut ja lopuksi selässä oleva vetoketju kiinni.) paitsi että puku on takaa kiinni joten häntäkin täytyy pujottaa. Koira inhoaa hännän pujottamista pukuun. (v13)

Ruutupuku. Vetoketju on kokonaan selästä auki... Miinusta vetoketjun osalta se, että vetoketju aloitetaan laittamaan kiinni häntäpuolelta, vie aikaa kun liittyy yhteen vetoketjun eri puolia (parempi olisi kun vetoketju laitettaisiin kiinni niskasta alkaen kohti häntää, vetskarin kiinnilaittaminen sujuisi niin joustavasti ja nopeasti). (v110)

	<p>Takki</p> <p>Takki. Selän päällä on takkivetoketju, joka vedetään hännän puolelta kiinni. Olen ommellut myös takin, jossa vetoketju aletaan vetää kaulan puolelta kiinni, mutta se on mielestäni hankalampi pukea. (v34)</p> <p>Takki. Tarranauhakiinnitys selänpäällä huono, keräsi nukkaa ja tarra toimi huonosti. (v50)</p> <p>Mantteli. Puen sujauttamalla etujalat omista aukoistaan, nostamalla reunat ylös ja laittamalla vetoketjun kiinni. Sitten solmitaan narut. ... narut vähän hankalahkot. (v69)</p> <p>Takki. Tein alussa sen virheen, että kiinnitys tapahtui vatsan alla tarranauhalla. Se kohta on monesti pissainen. (v43)</p> <p>Takki. ...hännän voi pujottaa selkäkappaleeseen kiinnitetystä lenkistä läpi. Eeli ei oikein tykännyt hännän pujotuksesta lenkin läpi, mahdollisesti liian pieni lenkki. (v88)</p> <p>Myös poikaystäväni pukee Eelille vaatteet sään mukaan. Jossain määrin hän pitää koirien vaatteita hankalina pukea, pieniä nappeja ja muita juttuja. Tytöt ovat tottuneet pukemaan pieniä vaatteita ja muuta tämmöistä jo lapsuuden nukke ja barbileikeistä asti. (v88) <i>Chihuahua, pitkäkarvainen</i></p> <hr/> <p>Paita ja loimi</p> <p>Villapaidat on hankala riisua. Villapaidoissa on etujaloissa vähän matkaa lahjetta, joten riisuminen ja pukeminen on vähän hankalampaa kuin takkien. (v64)</p> <p>Loimi. Hieman hankala tarrakiinnitys. Tarrat edessä ja molemmilla kyljillä. (v9)</p>
Liikkumismukavuus	
+	<p>Haalari</p> <p>Toppahaalari. Istuu hyvin ja koiran on helppo liikkua siinä. (v15)</p> <hr/> <p>Takki</p> <p>Mantteli. Nykyisellä kauluksella puku ei tosin estä koiran haistelua. (v7)</p> <p>Takki. Tärkeää on myös se, että takki ei ole jäykkä tai raskas, jolloin sirorakenteisen koirani on helppo liikkua se päällä. (v55) <i>Silkkiterrieri</i></p> <hr/> <p>Loimi</p> <p>Loimi. Turvaliivit. Ne ovat kevyet ja helposti puettavat (tarrakiinnitys) ja koiralle vaivattomat, eivät estä liikkumista. (v36)</p> <hr/> <p>Tossut</p> <p>Tossut. Töppöset. Hieman liukkaat, mutta eivät haittaa normaalia liikkumista. (v16)</p>
–	<p>Haalari</p> <p>Toppahaalari. ...vaikka paperilla ja teoriassa mitat täsmäsivät, oli tilanne luonnossa hiukan eri. Eelin eturaajoille ei yksinkertaisesti ollut tilaa haalarissa. Koira ei juuri pystynyt liikkumaan, etujalat olivat niin tiukassa paketissa. Kynärpäille ei ollut tilaa. Toki Eeli on muutenkin vähän bodarin mallinen (muistuttaa porkkanaa ylhäältäpäin Ü) mutta haalarissa ei oltu oikein ajateltu koiran liikkumisen vaatimaan väljyyttä. (v88)</p>

	<p>Kokohaalari. ...takajalat eivät pääse liikkumaan kunnolla. Puku kirraa kiinni. (v102)</p> <p>2-os.puku. Koska valmispuku, lahkeet eivät olleet sopivanmittaiset: jouduin leikkaamaan enstex-päälypuvun lahkeiden resorit pois, koska ne menivät aina koiran tassujen alle, eikä kävelemisestä tullut mitään. (v110) <i>Yorkshirenterrieri</i></p>
Päälläpysyvyys	
+	<p>Haalari</p> <p>Haalarit. Lahkeissa on resorit joten puvut pysyvät hyvin paikallaan kovassakin vauhdissa. (v66)</p> <p>Kurahaalari. Tuote on erinomainen. Punttien kiristys tapahtuu tarranauhoilla joten kapeanilkkaisellakin koiralla puntit pysyvät paikoillaan eivätkä valu tassujen alle. (v113)</p> <hr/> <p>Takki</p> <p>Takki. ...takajalkojen alle tulevat leveää kuminauhaa olevat lenkit ovat käteviä, ne estävät viitan nousemisen pyllyn päältä tuulen mukana ilmaan. (v62)</p> <p>Näissä takeissa on vielä erittäin pitkä kaulus, jossa on kauluksen alaosassa remmiä varten reikä. Näin kaulus pysyy korvien ja pään suojana. (v57)</p> <hr/> <p>Paita</p> <p>Villajumpperi. Puku pysyy hyvin paikallaan koska koiran takajalat pujotetaan lenkkien läpi. Lenkit siten koiran takajalkojen sisäpuolella pitävät pukua myös takaosasta hyvin paikoillaan. (v100)</p> <hr/> <p>Tossut</p> <p>Tossut. Töppöset. Puetaan ensimmäisenä jalkaan, koska haalarissa töppösten yläosa jää lahkeiden suojaan tukevoittamaan kiinnitystä. (v16)</p>
-	<p>Haalari</p> <p>Lisäsin pukuun hupun suojaamaan herkkiä korvia. Käytännössä hupun muotoa pitäisi vielä muokata. Se on nyt hieman liian iso eikä pysy kunnolla paikoillaan jos koira ravistelee oikein rivakasti. (v13)</p> <hr/> <p>Takki</p> <p>Sadetakki. Takajalkoihin pujotettavat kumilenkit katkesivat helposti, jolloin koko takki ei oikein pysynyt päällä. (v15)</p> <p>Takki toimii muuten hyvin mutta takapänpäältä meinaa aina "tippua" jommalle kummalle puolelle ja sitten sitä saa korjailla jatkuvasti. ... Takki jatkuu liian pitkälle takajalkojen sivulle, se saattaa olla ongelma myös siihen että takki "tippuu". (v23)</p> <p>Sadetakki. Miinusta tasku joka on takin toisella laidalla ja vetää takin aina vinoon (miksi ihmeessä koiran takissa pitäisi olla tasku?). (v13)</p> <p>Tikkitakki. Takissa huonoa: tarrakiinnitys selän päältä => ajan kuluessa tarra täyttyy karvoista ja kiinnitys alkaa reistailla (v99)</p> <p>Takki. Selässä oleva vetoketju aukesi aina niskanpuoleisesta yläpäästä. Vetoketjun lisäksi ei ollut muuta lukitusysteemiä. Huomasinkin, että pelkkä vetoketju ilman lisälukkoa on huono vaihtoehto, koska se saattaa helposti ruveta aukeamaan varsinkin, jos vaate on tiukka. (v78)</p>

	<p>Fleece-takki. Pikalukko ei tahdo pysyä kiinni. (v13)</p> <p>Takki on kokonsa puolesta muuten hyvä, mutta mahan ali tuleva vyö on niin väljä, ettei sitä saa kunnolla kiinnitettyä ja takki liikkuu hieman sivusuunnassa. (v111)</p> <p>Mantteli. Kiinnityssuikale on lyhyt, eli jää aika lähelle etujalkoja, jolloin takki kääntyy tuulella selälle rullalle eikä suojaa ollenkaan. (v54)</p> <hr/> <p>Loimi</p> <p>Loimi. Takin malli on vähän huono ja takki nousee selästä ylös eikä suojaa kunnolla alaselkää. (v9)</p> <hr/> <p>Pipo</p> <p>Lisäksi pipo ei meinaa pysyä päässä, kun koira jatkuvasti ravistelee itseään. Parempi vaihtoehto pipolle olisi jostain joustavasta kankaasta tehty suoranmallinen ”putkilo” (vrt. säärystin), joka pysyisi paremmin päässä... (v112)</p> <hr/> <p>Tossut</p> <p>Tossut olen kutonut villaisesta lasten lapaslangasta ja niissä on kiinnitystä varten puuvillanauha tassun yläpuolella. ... Tällä kiinnitystavalla koira ei kuitenkaan voi laskea vapaaksi, koska tossut pyrkivät irtomaan kovassa vauhdissa ja etenkin lumessa juostaessa. (v53)</p> <p>Tossut. Materiaaliltaan ne ovat ulkoilukangasta, varressa resori ja pohjassa morkkavahvikkeet. Varressa kiristys tarranauhalla. Etutassujen tossut meinasivat jostain syystä lähteä helpommin tassusta pois. (v20)</p>
Säädettävyys	
+	<p>Takki</p> <p>Takki. Kiristysnyörit helmassa takaavat istuvuuden. (v77)</p> <hr/> <p>Loimi</p> <p>Loimi. Siinä oli napit edessä ja vatsan alla olevassa kiinnityssuikaleessa, jotta sitä pystyi säätämään pennun kasvaessa. (v43)</p>
–	<p>Haalari</p> <p>Fleecehaalari. Mitään säätövaroja ei puvussa ole. Itse jouduimme ratkomaan vyötäröllä olevaa kumi-nauhaa puvun käydessä liian tiukaksi, vaikka olimme mukamas ostaneet riittävän ison. (v2)</p> <hr/> <p>Takki</p> <p>Takissa oli myös mielestäni hyvin epäkäytännöllinen kiristysnaru kaulassa... Narun päädyt jouduin leikkaamaan, koska ne roikkuivat maassa. Sulkijalukko ei pitänyt ja naru aukesi. (v78)</p>

Monikäyttöisyys	
+	<p>Haalari</p> <p>Haalari. Puku on hyvänmallinen, alle mahtuu tarvittaessa aluspuku (yorkilla en käyttänyt, mutta nakulla pitää olla...) (v110)</p> <p>Lahkeensuut suorat, hyvä kasvavalla pentukoiralla, lahkeita joutuu jokatapauksessa kääntämään. (v110)</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p>Takki</p> <p>Mantteli. Vaatteissa on lisäksi sen verran mukavasti säätövaraa, että niitä voi pukea kerroksittain päällekkäin, joko loimen haalarin päälle tai sitten loimet päälletysten, alle fleece lämmittämään ja päälle tuulenpitävä kerros. (v6)</p>
–	<p>Haalari</p> <p>3in1-haalari, fleese ja tuulipuku. Tarkoitus on, että näitä kahta vaatetta pidettäisiin pakkasella sisäkäin, painonapitkin olivat valmiina, mutta se ei onnistunut juuri ahtaiden aukkojen takia ainakaan näin pienessä koossa 301. Olenkin suunnitellut, että otan resorit pois ja jatkan puntteja pienellä suorella fleese kappaleella. (v80)</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p>Takki</p> <p>Takki. Korkea kaulus ...hankala käyttää kaulapannan kanssa. kauluksessa pitäisi olla reikä taluttimelle, jolloin kaulapanta voisi olla koiran kaulassa eikä kauluksen päällä. (v16)</p>

7.2. Suojaavuus

7.2.1 Luonnonympäristö	
Kylmyys	
+	<p>Kääntötakki, itse tehty, ohje yrityksen ja erehdyksen kautta keksitty. ...Hyviä kokemuksia ovat ne, että ... , ja ei tule virtsatietulehduksia niin helposti paikallamakuussa. (v10)</p> <p>Eli tällä hetkellä, kun koiran turkki on lyhyessä kuosissa, käytän sillä aina ulkoillessa (pakkasessa) jotain vaatetta. Sillä on pieni mutka selkärangassa, minkä takia selkälihakset kipeytyvät vielä tavallista helpommin. ... Eli suurin syy vaatteiden käyttöön on ensinnäkin turkin lyhyys (koira todella palelee) että lihashuolto. (v6) <i>Espanjanvesikoira</i></p> <p>Vanhimmalla paleltuivat korvan kärjet ennen kuin tajusin että niitä on suojeltava. Nyt kaikki käyttävät pipoa... (v74) <i>Cirneco dell'etna</i></p> <p>Faaraokoiran korvat ovat ISOT ja ohuet, joten kovalla tuulella ja pakkasella niiden suojaaminen lenkeillä on käytännössä välttämätöntä. (v111)</p>
Kuumuus	
+	<p>Viilennysloimi on tehty vohvelikankaasta... Kuumalla säällä se kastellaan ja laitetaan koiran päälle viilentämään. Ehdoton näyttelyissä, joissa auringolta ei pääse kunnolla suojaan. (v16) <i>Basenji</i></p>

	Olen leikattu ”tukevahko” uros. ... Sitten minulla on kesäkuumalle froteinen loimi. ... Kun on tosi kuuma kesäpäivä niin emäntä kastaa loimen ja joskus pistää vielä jääkaappiin niin jo kelpaa köllötellä. (v68) <i>Cavalier kingcharlesinspanieli</i>
Aurinko	
+	Trikoohaalari. ...kesällä, jos liian paljon auringossa, suojaksi, ettei aurinko polta. (v110) <i>Kiinanharjakoira, karvaton</i>
Kastuminen	
+	Talvitakki. Vaatteella suojasin myös sen leikkaushaavoja loalta. (v107) Koiralla on ollut kolme kertaa tassuside (kynsivammoja) ja kumitossu on ollut todella tarpeellinen. ... Tossu ei ole haitannut koira ja tassuside on pysynyt tällä viritelmällä kuivana pidemmilläkin lenkeillä. (v7)
Lumen tarttuminen	
+	Fannylla on myös pitkälahkeinen haalari... Pitkälahkeinen on hyvä suoja-aällä, jolloin lumi ei paakuunnu jalkoihin ja vaikeuta koiran liikkumista. (v37) <i>Kääpiövillakoira, turkki runsas, villamainen ja kihara</i> Käytämme haalaria vesisateella, nuoskalumikelillä, jolloin lumi tarttuu pitkään turkkiin ja korviin muodostaen lumipalloja. (v73) <i>Cockerspanieli, pitkä, silkkimäinen karva</i> Koska hänellä on vielä aika pehmeät karvat jaloissa, niin kaikki nuoskalumi tarttuu suuriksi palloiksi ja matkanteko hidastuu. Haalari suojaa hyvin jalat ja mahanalusen. (v103) <i>Kääpiösnautseri</i>
Risujen, neulasten yms. tarttuminen	
+	Miinalla on kuvankaltainen sadeasu, joka on käytössä sadesäällä ja kostealla kelillä. Se suojaa ravalta ja risuilta vatsan alta, kun liikutaan metsässä. (v85) <i>Kääpiösnautseri</i> Koirani ... ei silti ole kurassa/neulasissa/oksissa/hiekassa, jotka kostealla kelillä muuten niin hyvin tarttuvat. (v86) <i>Bichon frisé, kihara, hieno karva</i>
7.2.2 Onnettomuudet	
+	Huomiovaatteet Äitini tilasi kirkuvan keltaisen sadetakin... Plussaa siinä on näkyvyys ja heijastimet. Käytämme takkia syksyisin hirvenmetsästysaikaan huomioliivinä... (v13) Keltainen heijastin-liivi. Ostettu tarkoituksena käyttää sitä koirametsässä pimeään aikaan, kun koira juoksee vapaana - jos sattuu että koira lähtee omille teilleen (moottoritie menee vieressä) ... Liivin molemmissa reunoissa (kyljissä) menee leveä heijastinnauha, muuten väri on kirkkaan keltainen ja liivi näkyy kaukaakin. (v116)
	Ulkoiluvaatteet Tikkitakki. Turvallisuuden nimissä ompelin molemmille puolille kunnan heijastimet. (v43)

	<p>Lämpömantteli. Hyvät riittävät heijastukset jokapuolelle! (v50)</p> <p>Takki. ...heijastimet kiinnitysremmeissä. Heijastimet ovat erittäin tärkeät. (v31)</p> <p>Hyvää tossa puvussa on heijastimet sivuilla. (v76)</p> <p>Lämpöhaalari. Hyvät heijastukset jokaisessa lahkeessa. (v50)</p> <p>Pimeällä koiran voi erottaa takin kaula-aukossa olevista heijastimista. Se on mielestäni tärkeä seikka koiramme Viken ulkoilutakissa. (v83)</p> <p>Kurahaalari. Hyviä heijastimia. Tämä on hyvä juttu kun kyse on mustasta koirasta mustassa asussa. (v113)</p>
–	<p>Ulkoiluvaatteet</p> <p>Takki. ...siinä ei ole heijastimia (paha puute, joka ei kuitenkaan estänyt ostopäätöksen tekemistä). (v7)</p> <p>Kokopuku ja mantteli. Heijastimet voisivat olla hieman isommat. (v69)</p> <p>Heijastimia on myös takissa liian vähän. (v87)</p>
7.2.4 Lajityyppillinen käytös	
+	<p>Juoksuvuoto</p> <p>Ja narttukoiran ollessa kyseessä, sillä on kahdet juoksupöksyt... Ilman niiden käyttöä kotimme muistuttaisi teurastamoja juoksujen aikaan... (v76)</p>

7.3 Huolto-ominaisuudet

7.3.1 Pestävyys	
+	<p>Huuhtelen puvun lenkin jälkeen ja pesen välillä pesukoneessa. Se on mielestäni helppohoitoinen. (v7)</p> <p>+ Manttelin voi pestä käsin tai koneessa 40 asteessa. (v79)</p> <p>Kun vaate menee likaiseksi, heitän sen vain pesukoneeseen. En voisi kuvitellakaan ostavani takkia, jonka peseminen olisi sen hankalempaa. (v55)</p> <p>Takki. Materiaali toimii mielestäni hyvin: vaate ... ja kestää hyvin konepesua, mikä on matalajalkaisen koiran vaateen perusedellytys. (v91)</p> <p>Lähes kaikissa vaatteissa (pipoa lukuunottamatta ;) tulee eteen likaantuminen koirankakkaan. Oma koirani höönsää aina kovasti tarpeita toimittaessaan ja siksi on tärkeää, että vaatteet voi pestä koneessa. (v16)</p>
–	<p>Liivi. ... ja sitten puku ei tule puhtaaksi sitten pesussakaan, vaikka lika on pelkkää kuraa/likaista vetä. Koitettu pestä vähän useampikin kerta, mutta ei lähde, vaikka liottaisi pitempäänkin. (v49)</p>

	Useimmat kuosit, kuten sadetta pitävä pehmeä muovi, eivät sallisi huuhteluaineen käyttöä. Takeissa on myös esim. jalkalenkkeinä joustavia nauhoja, joiden ominaisuudet heikkenevät hetkessä, kun käytän huuhteluainetta. Ilman huuhteluainetta vaatteista, varsinkin vuorikankaana käytetyistä tekoturkista ja fleecestä, tulee sähköisiä – ja tästä taas Buster ei pidä. (v62)
7.3.2 Puhdistettavuus	
+	Takki. Fleecekangas on toiminut hyvin vuorimateriaalina. ... Lisäksi siihen tarttuu paljon irtokarvoja-kin jotka (hyvällä mielikuvituksella ja positiivisella ajatustavalla) lisäävät vaateen lämpöä..? ☺ (v118)
7.3.3 Lianhylkivyyt	
+	Puku on helppo pestä, eikä se pahemmin pääse likaantumaan koska pintamateriaali hylkii likaa. (v65)
–	Pähkinän eniten käytetty vaate on villapaita ... Likaa hylkivä se ei ole, mikä on tietysti pieni epäkoh-ta. (v78)
7.3.4 Kuivuvuus	
+	Sadepuku. Materiaali on kevyt ja kuivuu nopeasti pesun jälkeen. (v13)
–	Villapaita. Tämän huono puoli on se, että se kastuu helposti ja kestää ikuisuuden kuivua ja haisee märälle lampaalle märkänä... (v28)
7.3.5 Korjattavuus	
+	Lisäksi takki hajosi saumasta aika pian oston jälkeen mutta sen sai onneksi näppärästi korjattua muo-viliimalla... (v13) Mantteli. ... koira oli ulkona ollessaan saanut takalenssun rikottua, mutta se oli onneksi helppo korja-ta. (v76)
–	Manttelin muoviklipsi, vaikka tukevaa tekoa onkin, meni halki koiran pienempänä sitä hammastelles-sa, saisi olla vähän helpommin vaihdettavissa (nyt vaihtamiseen tarvitsisi vähintään ompelukonetta tai ehkä jopa suutaria) esimerkiksi jonkinlaisella solkisysteemillä. (v6)

7.4 Käyttöturvallisuus

7.4.1 Terveysturvallisuus	
+	Haalarin ilmava fleeevuori ei tunnu kutittavan Busteria. (v62) <i>Staffordshirebullterrieri</i> Toppahaalari. Materiaalia en tiedä mitä se on, mutta toppapukukangas ja vuori flanellia. ... Ei kutita koira, eikä omistajaa. (v15) <i>Manchesterinterrieri</i>

	<p>Toppatakki. Kevyttoppa ei myöskään syö karvaa samoin kuin fleece (ja joskus märkä villapuserokin). (v13) <i>Bedlingtoninterrieri</i></p> <p>Haalari, materiaali 100 % polyamidia. Pukua käytän pääasiassa suojaamaan koiran turkkia ja siinä hommassaan vaate on onnistunut suhteellisen hyvin... Ongelmanahan tämän rodun parissa on se, että puvut tuppaavat takuttamaan turkkia... Itselläni on yksilö, jonka turkki ei mene kauhean helposti takkuun, joten meille on kätevämpää käyttää pukua. (v33) <i>Coton de tulear, valkoinen, pitkähäkö ja runsas, hoitoa vaativa turkki.</i></p> <p>Fleesepuku, joka on päällystetty tiiviillä vedenpitävällä kankaalla. Puku on erittäin hyvä, koska sen fleeseosan ompeleet ovat päällisen ja fleeseosan sisäpuolella. Kun karva kasvaa, ei se takkuunnu omnelsaumoissa. (v85) <i>Kääpiösnautseri</i></p> <p>Pyjamat ovat väljiä, eikä niissä ole vetoketjuja, nappeja tai muita vastaavia eli ne ovat mukavia päällä. Koira voi pesun jälkeen hyvin nukkua pyjamassa, kun mikään ei paina tai kiristä. (v30) <i>Karvaton kiinanharjakoira</i></p> <p>Teddyhaalari. Koska perhoskoiran karvat menevät välillä vetoketjujen väliin, laitoin tähän haalariin ketjun sijaan tarranauhan. Hyvä idea! (v43) <i>Papillon</i></p>
—	<p>Villahaalari. Haalari taitaa vähän kutittaa koska koira ravistelee silloin kokoajan kroppaansa. (v15) <i>Manchesterinterrieri</i></p> <p>Kurahaalari, materiaali ohut goretexin tyyppinen kangas. Ulkona Hertta käy välillä hinkkaamassa itseään jalkaa vasten, yrittäen saada pukua pois, ehkä häntä vähän kutittaa? (v84) <i>Pitkäkarvainen collie</i></p> <p>Ulkoilumantteli, fleeevuori. Viimeinen huono puoli mikä tulee mieleen taitaa olla ... hankaus, jonka vaatteet väkisin aiheuttavat turkkiin takuttaen ja huopaannuttaen sitä. (v6) <i>Espanjanvesikoira, moppimallinen rastakoira, jolta ajetaan turkki ns. "alas" vähintään kerran vuodessa. ... Turkki on lyhyenä tiivistä kiharaa ja pitkänä villavaa (kuin lampaan villa) muodostaen jonkunasteisia nyörejä / rastoja tai vain tiivistä kiharaa tai korkkiruuvia.</i></p> <p>Takki. Teddyvuori, päällyskangas vettä hylkivää mikrokangasta. Takajalkojen alle menee 2 cm:n leveät kuminauhat. Pukua ei voi sen takia pitää kovin kauan, koska puuteriharjiksella on tosi pehmeä, pumpulinen turkki ja kuminauhat hiertävät turkin takuille/villaksi. (v110) <i>Kiinanharjakoira, powder puff</i></p> <p>Takissa huonoa: - kauluksen kiristys leuan alta => rintakarvat juuttuvat kiinni. (v99) <i>Cavalier king-charlesinspanieli</i></p> <p>Fleeehaalari. Ongelma haalarien kanssa on se että ne hankaavat kynärtaipeita. Olen yrittänyt vaikka mitä mutta aina vain ne hankaa.. saumatkin olen koittanut eräässä puvussa kääntää yläpuolelle. Ei auttanut. (v42) <i>Kiinanharjakoira, karvaton</i></p> <p>Haalarissa on vetoketju selässä. Vetoketjun alla ei ole kangaskaistaletta, joten suojahaalarin alla täytyy käyttää trikoopyjamaa, muuten vetoketju hankaa ihon rikki. (v30) <i>Kiinanharjakoira, karvaton</i></p>
7.4.2 Liikkumisturvallisuus	
+	<p>Tossut</p> <p>Kumitossu. ... tossun, joka ... ja toimii liukuesteenä ... pidemmälläkin lenkeillä. (v7)</p>

	<p>Tassutossut. Materiaalia en osaa kertoa mutta ne eivät ole fleecettä ja niissä on nahkainen pohja. ... Muu kuin nahkainen pohja on liukas (kankaat lähinnä). (v13)</p> <p>Tossut. Valmistettu neopremistä ja pohja keinonahkaa. Hieman liukkaat, mutta eivät haittaa normaalia liikkumista. (v16)</p> <hr/> <p>Haalari</p> <p>Kurahaalari. Vyötäröllä on kiristysnauhat, samoin kaulan ympäri. Nauhat ovat puvun sisäpuolella, mikä on hyvä etteivät leikkiessä jää esim. puuhun kiinni ja aiheuta kuristumista. (v84)</p>
<p>—</p>	<p>Paita</p> <p>Nykyinen villapaita on ongelmallinen kun samassa kuljetusboksissa matkustaa kaksi koiraa, kynsi voi tarttua silmukkaan tai muuta vastaavaa. (v88)</p> <hr/> <p>Haalari</p> <p>Kokopuku. Joku tassu saattaa välillä liikkeessa lipsahtaa lahkeen sisälle, resori siis voi antaa sen verran periksi, muttei kuitenkaan päästä tassua takaisin niin että se jää lahkeeseen jumiin ja koira alkaa klenkata. Valjaat puvun päällä ovat auttaneet tähän ja saaneet puvun pysymään napakammin. (v69)</p> <p>Kurahaalari. Alkuun ongelmana oli se, että lahkeiden resorineulokset olivat niin löysät, että hoikat kintut humpsahivat niistä sisään, seurauksena kompastelu. Ongelma ratkesi kun lyhensin lahkeita. (v84)</p> <p>Huono puoli puvussa ovat liian leveät etulahkeet. Jouduin lisäämään lahkeisiin tarranauhat kun koiran etujalat karkasivat sisään jatkuvasti. Kapeampi lahkeisissa puvuissa tätä ongelmaa ei ole ollut. (v13)</p> <p>Haalari. Nyt koirani onnistui aina välillä hypätessään kamppaamaan itse itsensä...eli toinen etutassu humpsahiti puntista sisään ja jäi sinne jumiin koukkuasentoon... Ensin huomasin että puntit ovat liian pitkät /tai resorit liian löysät... Koitin korjata asiaa aina pukemisen jälkeen kääntämällä resorit kerran puntin päälle (ikäänkuin lyhentää punttia), mutta siitä huolimatta haalari ei pelannut. Sitten koneella ompelin resorikäännökset punttiin kiinni, mutta ei toiminut vielääkään. Siskoni ... hoksasi että sehän on liian väljä rintakehän ja lapaluiden välillä että jos vaate istuisi paremmin niin siellä ei olisi liikaa väljyyttä ja tassu ei pääsisi lipsahtamaan haalarin sisälle ja samalla puntit lyhenisivät. Meinaankin sitten seuraavaksi korjata haalaria niin että irrotan selän puolelta vetoketjun ja leikkaan viistot palat vetskarimolemmilta puolilta niin että etuosasta haalari pienenee ainakin 5 cm ympäröimitaltaan. (v51)</p> <hr/> <p>Takki</p> <p>Toppatakki. Ainoa huono puoli on se, että toinen etujalka on koiralla jäänyt takin mahanaluskappaleen alle jumiin pari kertaa, eli vapaaksi en uskalla koiraa laskea takki päällä. (v4)</p> <p>Tämän takin ongelma on siinä, että helmat ovat pitkät, mikä on sinänsä hyvä, mutta koska Iinalla on tuo vaikea jalkavamma, Iinan liikkumistapa johtaa siihen, että pitkä helma ei puuttuvan etujalan puolelta pysy selässä vaan valuu alas ja lopulta maahan asti, jolloin koira lopulta kompuroi takajaloilla takkiin. (v54)</p>

7.5 Käyttökestävyys

+	<p>Pesunaikainen kesto</p> <p>Fleece-haalari, 100% polyesteria. Pesussa ei ole mennyt miksiäkään. (v2)</p> <p>Mantteli. Tarrat toimivat vielä näin monen vuoden jälkeenkin moitteettomasti. Mantteli on pesty pesukoneessa. (v37)</p>
-	<p>Pidonaikainen kesto</p> <p>Mantteli on tehty teddykankaasta ja vettä läpäisemättömästä kankaasta. Mantteli on ollut käytössä n. 1 ½ vuotta... Kovassa käytössä manttelin sisäpuolella oleva teddykangas on paikka paikoin jo puhki kulunut. (v111)</p> <p>Takki, pinnoitettua sadetakikangasta, fleece-vuori. Takin pinnoite on kulunut pahasti kappaleista, jotka tulevat edessä kainalojen lähelle. (v46)</p> <p>Kurapuku, "kumistamateriaalia". ...repsi parin metsälennikkikerran jälkeen. (v67)</p> <p>Villapaita, 7-veljestä -lanka. Villapaita on hyvä pikkupakkasella mutta vesikelillä lanka vettyy ja paita venyy. (v104)</p>

7.6 Koiranvaatteiden käytettävyyssyytit

Käyttökelpoinen ilman totuttelua tai ongelmia

Villapaita. Otto antaa pukea itsensä mielellään. Melkeimpä pujottaa itse päänsä kauluriin kun ulos ollaan lähdössä. Se pitää muutenkin lämpimästä, että johtuisiko siitä. Koiran olemista ulkona vaate ei tunnu haittaavan mitenkään. Samalla tavoin juoksee, riehuu ja piehtaroi kuin ilman vaatettakin. (v35)

Takki. Koira ottaa sen innokkaasti päälleen. Etenkin silloin, kun koira on kauan ulkona, takki on osoittautunut koiran mielestä hyvin mukavaksi. Esimerkiksi se yrittää saada takin reunan pepun suojaksi istuessaan...:) (v18)

Sadetakki. Koiramme ei mielellään ulkoile vesisateessa, joten suojaava vaate on sille välttämätön. Muuten saisimme raahata sen väkisin ulos ja koira pysähtelisi kymmenen metrin välein ja tahtoisi takaisin kotiin. Takki yllä ulkoilu sujuu paremmin, kun koiran selkä ei kastu. (v111)

Fleecetossut. Ne on tosi hyvät, kaikki jalat pysyy maassa lenkkeilessä. Ilman tossuja Vallu pitää toista takajalkaa yläällä, kun käy kylmä. (v115)

Käyttökelpoinen totuttelun jälkeen

Ensimmäinen mantteli... Silloin puvun laittaminen päälle oli melko aikaa vievää ja Minni rimpuili toden teolla! ... Nykyään pukujen laittaminen on jo todella mukavaa... Heti kun otan laatikosta puvun esille ja Minni huomaa, alkaa häntä vispaamaan ja työntää jo itseään että "nyt puku päälle ja äkkiä lenkille"! (v82)

Tuulipuku-haalari. Donna ei kovasti pidä sen pukemisesta, mutta kun se on tehty, ei pukua enää huomakaan. Välillä se muistuu mieleen ja silloin pitää vähän ravistella, mutta ei puvusta ole mitään haittaa liikku-

miselle ja hauskanpidolle. Aluksi kahiseva kangas hieman pelotti ja muutenkin koko vaate tuntui oudolta, mutta kaikkeen tottuu. (v105)

Haalari. Oli mukava katsella kun koira niin iloisesti kulki lenkillä vaikka pakkasta oli yli kaksikymmentäkin astetta. ... Koira ei tietenkään aluksi pitänyt haalareiden pukemisesta, mutta on kyllä hyvin tottunut ajan kanssa. (v47)

Haalari. Tästäkään puvusta Elmo ei hirveästi välitä. Kun puvun pukee Elmolle, se ei liiku mihinkään, seisoo vain jalat suorina ja katsoo ”ottakaa-tämä-pois-heti” -ilmeellä. Puku on silti hyvä, sillä ulkona Elmo ei edes huomaa sitä ja Elmolla on kovilla pakkasilla silmin nähden lämpimämpi. (v104)

Käyttökelpoinen ongelmiseen

Fleecehaalari. Koiramme ei myöskään osaa kulkea täysin normaalisti puvussa, vaan kulkee koko ajan hieman jäykästi laukaten, ravaaminen ei onnistu, mutta muuten ei haittaa esim. koiran makaamista tai istumista. Luulen tämän johtuvan siitä että puku on ehkä ihan vähän liian piukka. (v17)

Manttelin pintamateriaali rapisee / kahisee erityisesti pakkasella ja koira kokee tämän epämiellyttäväksi, häiritsee lähinnä pukemis- ja riisumistilanteissa. Samoin tarranauhojen rapina selän päällä on pelottavaa. (v6)

Kokohaalari. Koirani lähtee karkuun puvun nähdessään eikä tahdo sitä päälle. Erittäin vaikea pukea ja takajalat eivät pääse liikkumaan kunnolla. Puku kirraa kiinni. (v102)

Koira ei näytä nauttivan haalarin kanssa ulkoilemisesta, ja luulemme että suurin syy tähän on haalarin pintakankaan materiaali; se kahisee hieman koiran liikkuesssa. Ja koska koiramme on ns. pelkokoira, se pyrkii koko ajan tarkkailemaan ympäristöönsä ja kuuntelemaan mahdollisia uhkatekijöitä. Ja haalarin kahina siis varmasti häiritsee tätä. (v26)

Koira ei piposta tykkää. Pipoa koira alkaa kypälillä haromaan pois päästä, ilmeisesti se ei tykkää siitä kun korvat jäävät "lyttyyn" pipon alle. (v5)

Käyttökelvoton

Tossut. ...bootsit on myös kokeiltu ja todettu että ei ole ihan minun juttu. Tai Eelin. Meillä huomasi ja yritti tarmokkaasti jyrsiä ne pois. Ei puhuttakaan mistään kävelystä. Niinpä bootsit unohdettiin komeroon. (v88)

Haalari. Eelin eturaajoille ei yksinkertaisesti ollut tilaa haalarissa. Koira ei juuri pystynyt liikkumaan, etujalat olivat niin tiukassa paketissa. Kynärpäille ei ollut tilaa. ...haalari ei oltu oikein ajateltu koiran liikumisen vaatimaan väljyyttä. Haalarikin joutaisi myyntiin. (v88)

Takki oli kuitenkin liian suuri ympäröimältään ja kävellessä Papun etujalat sujahtivat takin sisälle ja Papu kaatui naamallensa. Takin käyttö loppui lyhyeen. ... seuraavana päivänä kävin vaihtamassa takin eläintarvikeliikkeessä pienempään. (v48)

Tekoturkistakki. Mutta ainoa ongelma tuli siitä että kun tekoturkis kastui ja hinkkasi Lennin ihoa vasten, iho ärsyntyi ja tuli punaisia pieniä rakkuloita. Takkia voi käyttää sitten taas kun jaksan tehdä siihen vuorikaan, ettei kontaktia tule. (v45) *Kiinanharjakoira, karvaton*

Takki. ... koirallamme on ollut ajossa suojavaate. Kaksi suojavaatetta on jäänyt jo metsään, sillä koiramme on päässyt pujottautumaan niistä pois. (v52) *Suomenajokoira*